

**YEREL KALKINMADA KATILIMCI POLİTİKALAR:
ÇANAKKALE ÖRNEK ALAN DEĞERLENDİRMESİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Şehir Plancısı Ece AKSAKOĞLU
(502031858)**

**Tezin Enstitüye Verildiği Tarih : 7 Mayıs 2007
Tezin Savunulduğu Tarih : 13 Haziran 2007**

**Tez Danışmanı : Prof.Dr. Gülden ERKUT
Diğer Jüri Üyeleri Doç.Dr. Fatma ÜNSAL (M.S.G.S.Ü)
Yard.Doç.Dr. Funda YİRMİBEŞOĞLU (İ.T.Ü)**

HAZİRAN 2007

ÖNSÖZ

Bu tezi hazırlarken hiçbir zaman bana inancını kaybetmeyen ve desteğini esirgemeyen danışmanım Prof. Dr. Gülden Erkut’a, tezimin geliştirilmesi aşamasında katkı sağlayan ve destek olan jüri üyelerim Prof. Dr. Fatma Ünsal ve Yard.Doç.Dr. Funda Yirmibeşoğlu’na teşekkür eder saygılarımı sunarım.

Çanakkale ile ilgili çalışmalarında yardımlarını esirgemeyen, kişisel görüşmeleriyle tezime katkıda bulunan ve Çanakkale’ye gönül vermiş ve katılıma inanan herkese teşekkür ederim.

Bu uzun tez maceramda her zaman “dayanabilirsin az kaldı” diyerek inancımı tekrar kazanmama sebep olan ve desteklerini esirgemeyen arkadaşlarım, Aslı, Berna, Bahar, Umay, patronum Sener ve adını buraya yazamadığım tüm arkadaşlarıma teşekkür ederim.

2 sene sürmesini beklenen ancak 3,5 sene süren yüksek lisans maceramda her zaman bana inanan, güvenen, maddi manevi destekte bulunan ve yanımda olan öncelikle annem Tülin Aksakoğlu’na, artı olarak bilgisiyle bu tezi yazmamı becerebilmem için katkı koyan ağabeyim Yiğit Aksakoğlu’na ve tüm aileme teşekkürü bir borç bilirim.

İÇİNDEKİLER

TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
ÖZET	vii
SUMMARY	viii
1. GİRİŞ	1
2. YEREL KALKINMA-YÖNETİŞİM-KATILIM İLİŞKİSİ	
2.1.Yerel Kalkınma Nedir?	9
2.1.1. Sosyo-kültürel Boyut	13
2.1.2. Ekonomik Boyut	15
2.2.Yerel Kalkınma ve Katılım İlişkisi: Yönetişim	16
2.2.1. Yönetişim Kavramı Üzerine	20
2.2.2. “Porto Alegre” Örnek İncelemesi	28
3. KATILIMCI DEMOKRASİ KAVRAMI	
3.1. Temsili Demokrasiden Katılımcı Demokrasiye	35
3.2. Yerelleşmede Katılımcı Demokrasi Yaklaşımı	40
4. SİVİL TOPLUM, ÖRGÜTSÜZ VE ÖRGÜTLÜ OLMA DURUMU	
4.1. “Sivil Toplum”un Etimolojisi	43
4.2. Kentler, Demokrasi Ve Sivil Toplumun Temelidir	44
4.2.1. Kent, Sivil Toplum ve Demokrasinin Doğuşu	45
4.2.2. Sivil Toplumun Temsili Demokrasi Deneyimi	46
4.2.3. Sivil Toplum ve Katılımcı Demokrasi	48
4.3. Sivil Toplum İle İlgili Kavramsal Yaklaşımlar	49
4.3.1. Kavramsal Olarak Ortaya Çıkışı	50
4.3.2. Aydınlanma Döneminde Sivil Toplum Kavramı	51
4.3.3. Modern Sivil Toplum Kavramı	52
4.4. Sivil Toplum Kuruluşu (STK) nedir?	54
4.5. Günümüzde STK Nedir Ve Yapıları Nasıldır?	55
5. KATILIM VE YEREL KALKINMA BAĞLAMINDA ÇANAKKALE ÖRNEK ALAN DEĞERLENDİRMESİ	
5.1. Yerel Eylem Planları	62
5.2. Yerel Eylem Planları İçinde Sivil Toplumun Yeri	66
5.3. Katılım Odaklı Yerel Kalkınma: Çanakkale Örneği	68
5.3.1. Çanakkale’de Katılım Kültürü	68
5.3.2. Çanakkale Kent Eylem Planı	73
5.3.2.1. Katılımcı Planlama Yaklaşımı	75
5.3.2.2. Organizasyonel Yapı	77
5.3.2.3. Planlama Aşamaları	79
5.4. Çanakkale Örnek Alan Değerlendirmesi	81

6. SONUÇLAR VE TARTIŞMA	88
KAYNAKLAR	93
EKLER	97
ÖZGEÇMİŞ	129

TABLO LİSTESİ

<u>Sayfa No</u>		
Tablo 2.1	Yönetişimin Unsurlarının Kurumsal Olarak Gruplandırılması.....	23
Tablo 2.2	Klasik Yerel Yönetim Modeli ile Yerel Yönetişim Modeli Karşılaştırması.....	27
Tablo 4.1	Günümüze Kadar Sivil Örgütlenmelere Verilen İsimlerin Alfabetik Listesi	59
Tablo 4.2	Günümüzde STK'ların Genel Durumu.....	60
Tablo 5.1	Çanakkale'de Katılımcılık Eylemleri I. Dönem	69
Tablo 5.2	Çanakkale'de Katılımcılık Eylemleri II. Dönem	71
Tablo 5.1	Çanakkale'de Katılımcılık Eylemleri III. Dönem ve Bugün.....	72

ŞEKİL LİSTESİ

	<u>Sayfa No</u>
Şekil 2.1 : Yönetişim ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi.....	22
Şekil 3.1 : Arnstein Katılım Merdiveni.....	38
Şekil 4.1 : Oxhorn'un Demokrasi Modeli.....	49
Şekil 5.1 : Organizasyonel Yapı ve Koordinasyon Şeması.....	77
Şekil 6.1 : Yerel Eylem Planları İçin Sürdürülebilirlik Döngüsü.....	92

ÖZET

Katılım kavramı tüm bilim dallarınca ayrı yorumlanırken yerel kalkınma için vazgeçilmez bir unsur olarak sunulmaktadır. Katılım kavramının planlamayla ilgili olarak kullanılmasına ise yönetim konusunun Habitat II-Kent Zirvesi'nde tanımlanması ve planlama için bir ilke haline gelmesi ile 1996'dan sonra başlanmıştır. Katılım kavramının tartışılmadan tüm planlama eylemlerine konu olması, siyasi iradelerin katılıma karşı kapalı ve bağlamından kopuk uygulamaları tezin yola çıkış düşüncesi olmuştur ve katılım kavramı temel alınarak, yerel kalkınma, katılımcı demokrasi, sivil toplum ve yerel eylem planları incelenerek aralarındaki ilişkiler kurulmuştur.

İkinci bölümde kalkınmanın tanımı yapılarak küreselleşme sürecinde yerellik üzerinden yerel kalkınmanın önemine değinilmiştir. Yerel kalkınmanın hem ekonomik hem de sosyo-kültürel boyutu incelenerek, yerel kalkınmayı olumlu yönde etkileyen yönetim kavramına değinilmiş ve katılım ile ilişkisi ortaya konmuştur.

Üçüncü bölümde, tezin ana çıkış noktası olan katılım kavramını ortaya koyan katılımcı demokrasi incelenmiştir. Demokrasi kavramının gelişim süreci incelenerek katılımcı demokrasinin yerelleşmedeki önemini tartışmaktadır.

Dördüncü bölümün konusu demokrasi kavramının dolayısıyla da katılımcı demokrasi kavramının ana öznesi olan sivil toplumdur. Sivil toplum ve demokrasi kavramlarının kentlerin doğuşuyla birlikte ortaya çıkması ve arasındaki ilişki anlatıldıktan sonra, çeşitli kuramsal teoriler üzerinden tanımlaması yapılmıştır. Planlama kararlarında sıkça rastlanan sivil toplum kuruluşlarının ne olduğundan, yapılarından ve sınıflandırılmalarından bahsedildikten sonra günümüzde dünyada ve Türkiye'de sivil örgütlenmelerin genel durumu incelenmiştir.

Beşinci bölümde, Yerel kalkınma, yönetim, katılım, demokrasi, sivil toplum ve sivil örgütlenmelere bakıldıktan sonra bu kavramlar arasında güçlü bağların oluşturulduğu ve bu bağların pratik hayata da geçirildiği yerel eylem planları incelenmiştir. Katılımın bir alışkanlık, toplumsal bir kültür, yönetim politikası ve yaşama biçimi olduğu Çanakkale örnek alan olarak incelenmiştir. Çanakkale'nin katılımı ilgili toplumsal bir kültüre sahip olması inceleme yapmak için en önemli kriteri oluşturmaktadır. Bu kültürün oluşumunu anlamak adına Çanakkale'deki çeşitli sivil hareketler ve girişimler incelendikten sonra Çanakkale Kent Eylem Planı üzerine bir değerlendirme yapılmıştır.

Altıncı bölüm, yerel kalkınma ve katılım kavramıyla ilişkili olarak yapılan tüm teorik ve pratik incelemelerinin bir değerlendirmesi niteliğindedir. Bu değerlendirmede Çanakkale örnek alanı üzerinden edinilen deneyimlerle çıkarımlar yapılmış ve katılımı mekanizmaları, planlama sistemi içerisindeki yeriyle ilgili çeşitli sonuçlar çıkarılmıştır.

SUMMARY

There is a great discrepancy in interpretation of the concept of participation in numerous disciplines, however all of them mention it as a vital component of local development. The use of participation as a concept related to planning is first started in Habitat II City Summit in 1996. Participation being an unquestionable part of all planning events and the problem of local administrations' opposition to participation and the misunderstanding of its content is the main originating point of this study. Based on the concept of participation; local development, participatory democracy, civil society, local action plans and their connections with each other is examined.

In the second section, development is described and its importance in globalisation process and in local development is mentioned. Local development is examined both in terms of economical and socio-cultural context, the positive contribution of governance and its connection with participation is established.

In the third section, participatory democracy, the basis of the concept of participation which is the originating point of this study is examined. The development process of democracy and its importance in localization is also studied.

Fourth section's focus is on civil society, which is the main subject of democracy hence participatory democracy. The birth of civil society and democracy with the establishment of towns is explained and their connection with each other is assessed via numerous related theories. The identity of civil organizations, their structure and classification are explained and the current condition of civil organisations both in turkey and abroad are mentioned.

In the fifth chapter, local development, governance, participation, democracy, civil society and civil organization concepts are covered and example local development plans, which connect these concepts tightly and use them practically, are examined. Çanakkale, where participation is a habit, a communal culture, a governance policy and a way of living is selected as the sample area. Çanakkale's communal culture for participation is the most important criteria for the examination. In order to understand the formation of this culture, various non-governmental movements and initiatives at Çanakkale are examined and a review on the Çanakkale City Action Plan is put together.

Sixth chapter is a review of all theoretical and practical examinations on local development and participation concepts. In this review, deductions based on experiences gained from Çanakkale sample area are made and conclusions regarding the participation mechanisms and their positions on the planning system are reached.

1. GİRİŞ

Planlama bilimine olan ihtiyaç fiziksel mekanların bir sistematik içinde tasarlanmasından doğmuş olmasına rağmen, gelişen küresel dünyada sadece fiziksel planlanmanın önüne geçerek, insanların, bilginin ve hatta sermayenin hareketliliğine yön veren bir bilim haline gelmiştir. Planlama kavramının değiştiği bu süreç içerisinde eylemleri, yöntemleri, söylemleri, araçları ve ölçeği de değişim geçirmiştir halen de geçirmektedir.

Planlama sürecinin geçirdiği bu değişim onun evrilmesini sağladığı gibi kentleşme, kalkınma ve yönetim anlamında bir çok soruyu da gündeme getirmiştir. Tartışılmaya başlanan sorulara sadece planlama cevap veremez hale gelmiştir. Yetersiz kalma durumu üzerinden kendini geliştiren planlama farklı alanlarda ve ölçeklerde kendini göstermeye başlamıştır. Özellikle ölçek tartışmaları sürekli olarak fiziksel ve sosyal planlama arasında çekişme ve çelişmelere neden olmuştur. Sosyal politikaların belirlendiği, planla üretilen hizmet anlayışının değiştiği ve yerellik kavramının tartışılmaya başlandığı gündemler yaratılmış ve bu gündem maddelerinin fiziki alana yansması başlamıştır. Bu değişimden önce planlama aynı gündem maddelerini yönlendirirken artık yönlendirilen bir araç haline gelmiştir. Bu evrimsel süreç içerisinde planlamayı araçsal kılan katılım, sivil toplum, yerel kalkınma gibi olgular bu tezde de planlamayı araçsallığı üzerinden ortaya koymaktadır.

Yapılan tüm kavramsal tartışmaların somut bir alana yansması olarak planlamaya yeni bir anlam yüklenmektedir. Dışlayıcı değil, kapsayıcı olması planlamanın prensibi haline gelmiştir. Bu kapsayıcılık durumu üzerinden değerlendirildiğinde planlamanın ana yaklaşımı katılımcılık üzerinden kurgulanmalıdır. Kentlerde yaşamının anlamı toplumun diğer bireyleriyle beraber yaşamak, tüm kentsel hizmetlerden beraberce ve eşit derecede yararlanmak gibi insan haklarına kadar dayandırılabilir. İnsan hakları temel alındığında her bireyin-kentlinin o kentin imkan ve olanaklarından eşit derecede yararlanmasına, aynı kentte yaşayan herkesin eşit hak ve özgürlüklere sahip olmasına dayandırılarak kentlerin bir demokrasi ütopyası olduğunu söylemek çok da yanlış olmayacaktır. Bu demokrasi ütopyası gerçekliğe

dönüştüğü andan itibaren, yönetime dair yasal sistemlerle ilişkilendirilmelidir. Kentlerin günümüzdeki yasal idari sistemleri yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimlerin ve kentte yaşayan sivil bireylerin demokrasiyi kullanma biçimleri ise gerçek demokrasi kavramı üzerinden tartışılmalıdır. Kentler beraber yaşama mekanizmalarının halen değiştirildiği ve değişmeye devam edeceği kamusal alanlardır. Kentsel gelişme süreçlerinde yaşanan hızlı nüfus artışı, bilginin süratle yayılışı ve ekonominin farklı ölçeklerdeki piyasalarca yönlendirilmesi tüm kentlinin bu hızlı değişme sürecinde kendini nasıl konumlandırabileceğini çözmemesine ve hatta hiç konumlandırılamamasına sebep olmaktadır. Bu sebepten kentlerin aktivasyonunu sağlayan bireyler katılımcı demokrasi kavramını geliştirerek, kentlerin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimine paralel yeni mekanizmalar, araçlar ve yöntemler oluşturmuşlar yeni kavramlar yaratmışlardır. Bu kavramların hepsi de yepyeni keşifler olmamasına rağmen pratikte uygulanmaları hem zaman alıcı hem de zorlayıcı olmaktadır.

Kentlerin yaşadığı bu değişimlerin planlamaya demokrasi üzerinden getirdiği ilk kavram katılım kavramı olarak görülebilir. Beraber yaşam içerisinde, topluluklardaki farklılıkların ve karşıtlıkların kentsel alana yansıtılması ve kentsel hizmetlerde eşitliğin sağlanabilmesi katılımcı bir demokrasi ile sağlanabilir. Katılımcı demokrasi, kavram olarak eski olsa da günümüzde tüm planlama yaklaşımlarında kullanılan “katılım”ın henüz tam bir katılımcı demokrasinin içeriğini taşıyamadığı ancak bunun yaşanan bir süreç olduğu, süreçte öğrenildiği ve bu sürecin halen devam ettiği görülmektedir. Siyasi alanda temsiliyet üzerinden, sadece söz hakkının varlığı tanımlandığında gerçekleşen ve henüz yaptırımlarının neler olabileceği tam anlamıyla bilinmeyen katılımın, çözümlenmesi gereken toplumsal sorunlardan en önemlisi, tüm toplumun geleceğini ilgilendiren kararların herkesçe paylaşılan kararlar haline getirilmesini sağlaması beklenmektedir. Katılımın sağlanabilmesi için öncelikli olarak yurttaşların demokratik siyasal rejim içerisinde temel haklarının ve sorumluluklarının bilincinde olması gereklidir ki katılımı bir demokratik hak ve özgürlükler aracı olarak kullanabilsin.

Günümüz kent planlama söylemlerinde katılımıla ilgili sıkça kullanılan ibarelerden biri “sivil toplum kuruluşlarının katılımı”dır. Kimi söylemlerde sivil toplum kuruluşlarının planlamanın bir öznesi kimi söylemlerde ise bir aracı olarak gösterilmektedir. Katılımın demokrasi ve yurttaşlık üzerinden ilişkisi kurulduğunda

sivil toplum kuruluşlarının katılımının tek özne olmadığı görülmektedir. Kurumsal bir yapıya sahip olmaları, yasal tarafından denetlenebiliyor olmaları nedeniyle bir platform, ortak buluşma alanı olarak bakıldığında araçsallığa daha çok yaklaştığı açıktır. Araçsallık durumunun devreye oluşması, yasalar ve merkezi yönetimler tarafından kontrol ediliyor olmaları –ululararası literatürde Non-Governmental Organizations (Hükümet dışı örgütlenmeler) olarak geçer- sivil toplumun ne olduğunun, nasıl sivil toplum kuruluşları aşamasına geldiğinin demokrasi üzerinden tartışılmasını gerektirir. Günümüzde geline nokta hem eylem alanlarında hem de felsefeleri anlamında çok büyük çeşitlilik ve farklılıklar gösteren sivil toplum kuruluşlarının katılım konusunda hangilerinin nasıl bir pozisyon almalarının beklendiği düşünülmelidir.

Sivil toplumun doğuşuna ve kentlerin oluşumuna bakıldığında bir ana özne olduğu görülmektedir. Demokrasi ise bu öznenin bir yaşam felsefesi, bir yönetim biçimi olarak karşımıza çıkarmaktadır. Sivil toplum demokrasi yoluyla kentlerin fiziki mekanları üzerinde kendine yaşama alanı bulur. Bu kavramların birbirlerini doğurdukları, tarihsel süreçte birbirlerini etkileyerek gelişim geçirdiklerini görebilmek, sivil toplum kuruluşları adlandırılan yapıların, bu bağların halen devam ettirilebilmesinde bir asıl özne olarak rol alacağını değil planlamanın araçsallık üzerinden bir yer ve rol tanımlanmasının gerekliliğini ortaya koyar.

Günümüzdeki katılımı ilgili en önemli tartışmalar Yönetişim kavramı üzerinden çıkmıştır. Yönetişimin kavramının ortaya atılması ise sürdürülebilir kalkınma çalışmalarının bir sonucu niteliğindedir. 1980’lerden sonra küreselleşmenin hızla etkinliğini göstermesi bölgelerin rekabet gücünü azaltarak farklı politikalara olan ihtiyacı doğurmuştur. Ulusüstü bir politika olarak, devletlerin ekonomik piyasalarının sınırsızlaşması kendi içerisinde bir yandan dengesizlikleri artırırken bir yandan da bu dengesizliklere karşı yerel politikaların geliştirilmesini çözüm olarak ortaya koymuştur. Yerel halkların ve bölgelerin kaynaklarındaki ve kültürel ve sosyal yapılarındaki farklılık, yerel kalkınma kavramının ve bu yönde geliştirilecek olan politikaların bir çözüm olmasını doğurmuştur. Yerel kalkınma için ortalama bir tanım yapılırsa; yerel halkın ortak ihtiyaçların karşılanabileceği ve ortak menfaatlerin korunabileceği, demokratik hak ve özgürlüklerinin geliştirilmesiyle yerelin ekonomik, sosyal ve kültürel gelişiminin sağlanmasıdır. Böyle bir gelişmenin bölgelerin rekabet gücünü olumlu yönde etkileyeceği de açıktır. Ancak sadece

ekonomik bir yerel kalkınma modeli başarıya ulaşmak konusunda sıkıntı yaratacaktır. Gelişen sistemler, hızla büyüyen kentler ve bu kentlerin hızla değişen sosyal yapıları yerel kalkınmanın toplumsal boyutu konusunda da politikalara ihtiyaç doğurmuştur. Toplumsal refahın sağlanmasını da esas alacak bir sosyal kalkınma modeli yerel kalkınmanın sürdürülebilirliğini sağlayacak tamamlayıcı bir politika olacaktır. Sosyal kalkınmanın ve dolayısıyla da sürdürülebilir bir yerel kalkınmanın sağlanabilmesi ve başarılı olabilmesi için yerel halkın ihtiyaç ve imkanları doğrultusunda politikalar geliştirilmelidir. Yereldeki potansiyellerin bilinmesi, geliştirilmesi ve bu doğrultuda yerele ait politikalar geliştirilmesi ancak halkın paydaş olabileceği katılımcı bir sistemin oluşturulmasıyla gerçekleştirilebilir.

Sürdürülebilir bir yerel kalkınmanın hedeflendiği ve katılımcı bir yönetim anlayışının kurgulandığı yerel kalkınmaya yönelik planlar tüm sistem içerisinde başarılı bir uygulama aracı olabilir. Örgütlenme, süreçlere ilişkin bilgi sağlama, yeterlilik, kurumsal gelişme, toplumsal katılım ve dayanışmanın geliştirilmesi açısından, güçlendirici niteliğe sahip olması gereken yerel kalkınma planları gelişme eksenlerinin belirlendiği, ekonomik, ekolojik ve toplumsal sürdürülebilirliğe ulaşmak için yararlanılan kolektif bir süreç olarak görülmektedir. Bu planların toplumsal, doğal ve ekonomik değerlerin korunması, geliştirilmesi ve gelecek nesillere aktarılması için yereldeki tüm aktörlerin harekete geçirildiği, karar verme, politika üretme ve uygulama aşmalarına katılımlarının sağlandığı bütüncül bir planlama anlayışına sahip olması gerekmektedir. Bu tip stratejilerle hazırlanmış planlar, küreselleşme ile gelen rekabetçi senaryolar içerisinde bölgelerin/kentlerin gelişmişlik düzeyinde yaşamalarını ve sürdürülebilir olmalarını sağlayacaktır.

Bu çalışma kapsamında öncelikli olarak kalkınmanın tanımı yapılarak yerel kalkınmaya duyulan ihtiyaç ortaya konmuştur. Yerel kalkınmanın sürdürülebilirliği özelliği üzerinden yönetim kavramına değinilerek, bu kavramın ilkelerine bakılmaktadır. Yönetim kavramının ana unsurlarından biri de katılım kavramıdır. Katılım kavramının günümüzde popülerleşmiş olması uygulamada çeşitli güçlükler ve verimsizliklere sebep olmaktadır. Katılım kavramı ile ilgili olarak temelde dert edinilmesi gereken konu katılımın etkin olup olmadığıdır. Özellikle modernist yaklaşımlara sahip ve yenilikçi görünme endişesiyle hareket etmekte olan yerel yönetimler ve sivil örgütlenmeler kavramı işlevselliğinden uzaklaştırmıştır. Oysaki katılım kavramını demokratik sistemler içerisinde kurgulamayı becerebilen sistemler

Üretim sürecinde verim alacaklardır. Demokrasinin işlerliğini arttırmak için günümüz siyasal hayatında katılımın önemi kavranmalıdır. Toplumlar planlama sitemleri üzerinden gelecek nesillere aktaracakları hak ve özgürlükleri katılımcı bir demokrasi anlayışıyla gerçekleştireceklerdir. Katılım, yönetişim ve demokrasi arasındaki bağı kurarak bugünün hak ve özgürlüklerini gelecek nesillere taşıyacaktır. Demokrasi ve katılım arasındaki ilişkiyi incelemek üzere 3. bölümde demokrasinin tanımı, doğuşu, demokraside temsiliyet ve katılım incelenmiştir. Bu bölümde öncelikle kentler ve demokrasi arasındaki bağ kurularak, demokrasinin geçirdiği evrelerden temsili demokrasi ve katılımcı demokrasiye değinilmiştir. 4. bölümde ise katılımcı demokrasinin tabanını oluşturan sivil toplum ve günümüzdeki en etkin aktörlerinden biri olarak görülen sivil toplum kuruluşları incelenmektedir. Demokrasi ve sivil toplum arasındaki güçlü bağlar kentlerin doğuşu üzerinden anlatılmaya başlanmış, gelişimi sürecinde belirlenmiş çeşitli evreleri anlatılmaktadır. Bireylerin rgtlenme hakkı üzerinden gelişen sivil toplum kuruluşu kavramına dünya literatüründeki tanımlamalarından bir açılım getirilerek geçirdiği çeşitli değişimler, yapıları ve bu konudaki akımlara dair çeşitli bilgiler verilmektedir. Bu bölümde sivil toplum ve sivil örgütlenmelerin incelenmesinin sebebi ülkemizde gittikçe poplerleşmeleri ve katılım kavramı ile birlikte planlama platformunda sıkça söz edilir olmasıdır.

Yerel kalkınma, yönetişim, katılım, demokrasi, sivil toplum ve sivil örgütlenmelere bakıldıktan sonra bu kavramlar arasında güçlü bağların oluşturulduğu ve bu bağların pratik hayata da geçirildiği yerel eylem planları incelenmiştir. Katılımın bir alışkanlık, toplumsal bir kültür, yönetim politikası ve yaşama biçimi olduğu Çanakkale rnek alan olarak incelenmiştir. Tüm bu süreçlerde Çanakkale Kent Eylem Planı sürecin bütünselliği, kavramlara olan yaklaşımlar ve uygulamaları açısından başarılı bir örnek teşkil etmektedir. anakkale Kent Eylem Planı’nın incelendiği 5. bölümde öncelikle kent eylem planının çıkış noktası, katılım ile ilişkisi incelenmiştir. rnek alan değerlendirmesinin yapıldığı Çanakkale’nin katılımı ile ilgili toplumsal bir kültüre sahip olması inceleme yapmak için en önemli kriteri oluşturmaktadır. Bu kültürün oluşumunu anlamak adına Çanakkale’deki çeşitli sivil hareketler ve girişimler incelendikten sonra Çanakkale Kent Eylem Planı zerine bir değerlendirme yapılmıştır.

Tezin bir değerlendirmesi niteliğindeki 6. bölümde ise yerel kalkınma ve sivil katılım arasındaki ilişkiler Çanakkale kent eylem planı üzerinden değerlendirilmiştir. Bu

değerlendirme sonucunda görülmektedir ki yerel halkın ihtiyaç ve önceliklerinin yansıtıldığı planların sahiplenilmesi nedeniyle sürdürülebilirliğinden bahsetmek mümkün olacaktır. Yurttaşların bir etkinlik alanı olarak planlama süreçlerine katılımı sadece sürdürülebilir bir kalkınmayı sağlamadığı gibi daha demokratik bir yaşamın çizgisini de belirlemektedir. Verimli üretim, hak ve özgürlüklerin korunması ve değerlerin gelecek nesillere taşınması için katılım kavramı ancak demokratik sistemler içerisinde anlam bulmaktadır.

2. YEREL KALKINMA, YÖNETİŞİM VE KATILIM İLİŞKİSİ

Kalkınma tartışmaları, içinde yaşanılan zamana ve onun koşullarına bağlı olarak sürekli değişkenlik göstermektedir. Farklı disiplinlerin farklı tanımlar getirmeleri kalkınmanın, kimi zaman bir amaç olarak ele alınmasına kimi zaman da bir araç olarak kullanılmasına sebep olmaktadır. Birçok zaman ekonomik verilerle açıklanan kalkınma; sosyal, kültürel ve çevresel, niteliksel ve niceliksel verilerle de açıklanmaktadır. Kalkınmanın birçok tanımı içerisinde bir genelleme yapıldığında; *Medeni ve ortak ihtiyaçların karşılanabileceği fiziki ortamları oluşturmak, demokratik hak ve özgürlükleri geliştirmek, bireylerin bilgi ve becerilerini artırmak, fırsat eşitliği ve adaleti tesis etmek yoluyla; ekonomik, sosyal ve kültürel gelişimin sağlanması*¹ olduğu söylenebilir. Büyüme merkezli kalkınma yaklaşımları yerine insanı merkez alan yeni kalkınma yaklaşımları sivil örgütlenmeleri ve yurttaşları kalkınma sürecinde devlet ile birlikte hareket eden “kalkınmanın yeni aktörleri” olarak sürece dahil edecektir.

Yerel kalkınmanın ne olduğunu anlamak için kalkınmanın tanımını yapmak yeterli olmayacaktır, bu sebeple “Yerel” kavramının da irdelenmesi gerekmektedir. “Yerel” sözlük anlamıyla yöresel anlamına gelmektedir. *“Yerel hem içinde yaşayanların yaşamları için bir çerçeve oluşturması hem de orada yaşayanların kapasitelerinde belirlenmiş olması bakımından önem kazanmaktadır”* (Tekeli, 2002, s.8). Yerellik kavramı toplumsal hayatta iki bakımdan çerçeve oluşturmaktadır; Yaşanılan yer doğal özellikleriyle içinde yer alan yapılarla yaşam çevremizi oluşturmaktadır ve gündelik toplumsal hayatımıza onlar yöne vermektedir. Toplumsal hayattaki ortak yaşam deneyimlerimiz yüz yüze ilişkilerden ortaya çıkmaktadır ve bu ilişkiler bireylerin hayatlarını anlamlı kılmaktadır. İkinci oluşturduğu çerçeve ise *bu fiziki çevre içerisinde oluşan topluluktur (komünite)*. (Tekeli, 2002)

Yerellik tartışmaları içerisinde sıkça rastlanan “Yönetişim” kavramı da bu noktada önem kazanmaktadır. Çeşitli katılımcı mekanizmaları içeren ve yerel ortaklıklara dayalı bir yönetim anlayışı olan yönetim, siyasal sistemin idaresinde hükümet ile

¹ Pendik Belediyesi resmi internet sitesindeki, Yerel Kalkınma sayfasından alıntılanmıştır.

toplum arasında karşılıklı etkileşim, ortak çalışma, karar almada paydaş olma koşullarına dayanmaktadır. İlerideki bölümlerde daha geniş kapsamlı yer verilecek olan yönetim kavramını saydamlık, hesap verebilirlik, paydaşlık esaslarına dayalı olarak katılmayı gerektiren, yerindenlik esasına göre hizmet üreten, etkin bir demokratik yönetim olarak tanımlamak doğru olacaktır.²

Günümüzün piyasa koşullarında ülkeler arası rekabetin yerini bölgeler arası rekabet almaktadır. Bölgelerin kalkınabilmesi ve bu küresel rekabet sürecinde başarılı olabilmeleri için yerele dair kalkınma plan ve politikaları geliştirmeleri şarttır. Bir yerel kalkınma planı oluşturulurken, bölgeler arası rekabetin artması sebebiyle hünarlı ve eğitimli iş gücü, etkin ve sağlıklı bir altyapı hizmeti, duyarlı yerel yönetim anlayışı ve yüksek yaşam kalitesi konularında politikaların geliştirilmesi öncelikli olmalıdır. Bölgeler bu politikaların doğru belirlenmesi ve öncelikli olmalarıyla ancak rekabet sürecinde öncelikli duruma gelebilirler. Bir yerelin/bölgenin rekabet sürecinde başarılı olabilmesi için gerek kültürel olsun gerekse piyasaya ait olsun üretimlerinin farklılaşması gerekmektedir.

Küreselleşme sürecinde ekonomik alanda liberal ekonomik düzene, siyasi alanda ise katılımcı demokrasiye dayalı bir siyasal düzene geçişte üretilen yönetim kavramını yerel kalkınma teorilerinde başlıca unsur olarak ele almak doğru olacaktır. Demokratik, insan haklarına saygılı, şeffaf, katılımcı ve hesap verebilen yönetim anlayışları yönetim kavramının ana çerçevesini oluşturmaktadır. Habitat gündeminde de yer alan yönetişimin hayata geçirebilmesi için önkoşul, yerel yönetimlerin, sivil örgütlenmelerin ve yerel aktörlerin etkin katılımının sağlanmasıdır. (Emrealp, 2005)

Küreselleşme sürecinde bölgelerin birbirleriyle rekabet etmeleri gerekliliğini ön kabul olarak görürsek; küreselleşme sürecinde kentlerin birbirleriyle rekabet edebilmeleri için yerleşmeye önem vermeleri ve bu doğrultuda yerel kalkınma için stratejiler geliştirmeleri gerekmektedir. Yerel kalkınma için geliştirilecek stratejilerin ve bu doğrultuda hazırlanacak plan ve programların başarılı olabilmesi ve işlerlik kazanabilmesi, ancak stratejileri tüm paydaşlarla birlikte belirlenmiş, sosyal, siyasal, ekonomik ve kültürel ilişkilerin kuvvetli olduğu ve bu hedeflerle bezenmiş bir yerel kalkınma modeli ile mümkün olabilecektir. Küresel sistem içerisinde rekabet süreçlerine dahil olmaya çalışan kentlerin sürdürülebilirlik ve iyi yönetim ilkeleri

² “Sürdürülebilir Kalkınma ve Yönetişim” raporu, syf, 12-16.

doğrultusunda geliştirecekleri yerel kalkınma stratejileri, o kentleri doğru rekabet seviyesine taşıyacaktır.

Kalkınmanın boyutlarından bir tanesi olan ekonomik boyut, tekil olarak ele alınıp sadece ekonomik kalkınmaya dair stratejiler geliştirildiğinde, bu stratejiler temellendirilemeyeceği gibi bu stratejilerin sürdürülebilirliği de sağlanamayacaktır. Küresel düzenin de getirisi olan yerelleşme kavramı çerçevesinde yerel kalkınmayı hem sosyo-kültürel hem de ekonomik stratejiler ve politikalar doğrultusunda planlamak gerekmektedir. Bölgesel kaynak ve olanakları ekonomik ve sosyal kazanımlar haline getirebilmek için paydaşların katılımı ilkesi ile gerçekleştirilecek toplumsal paylaşım ve işbirliğinin sağlanması gerekmektedir. Bu paydaşların aktif yurttaşlığa özendirilmesi, harekete geçirilmesi kazanımların hem başarısını hem de sürdürülebilirliğini sağlayacaktır.

Katılımcılık ilkesiyle yerel dinamikleri harekete geçiren yerel kalkınma stratejilerinde yerel aktörlerin kolektif müdahalesi ve paydaşların ortak menfaatleri temel alınmalıdır. Etkin katılımın sağlandığı, yönetim anlayışı çerçevesinde geliştirilen bir yerel kalkınma programının başarılı olması beklenebilecektir.

2.1. Yerel Kalkınma Nedir?

Yerel kalkınmanın tanımına geçmeden önce Sayfa 4'te tanımına değindiğimiz “yerel” kavramını karşıtlıklar üzerinden bir kez daha incelemek faydalı olacaktır; “Küresel-Yerel” ya da “Ulusal-Yerel” karşıtlıkları içerisinde birbirlerine karşı göreliliği de barındırmaktadırlar. Küreselin karşıtı yerel olabildiği gibi, ulusalın karşıtı olarak da anlamlandırılabilir. Birbirlerine karşı zıt anlamlar taşıdığı gibi birbirleriyle sürekli olarak bir etkileşim halinde oldukları da kabul edilmelidir. Yerel kavramı zamansal öğelerden arınmadığı için farklı dönemlerde farklı nitelikler taşımaktadır ancak kabul edilmektedir ki yerel kavramı her zaman kendine has bilgiyi de içerisinde taşır. Bu kabul üzerinden yerelin kendine has bilgisinin küresel rekabette o yerelin başarısını kolaylaştıracağı da genel bir kanı haline gelmektedir.

“Bu bağlamda, yerel/bölgesel aktörlerin elindeki insangücü kalitesi; bilgi/teknoloji düzeyleri ve öğrenme/yenilikçilik potansiyelleri; işbirliği arzu ve düzeyleri ile yaratabildikleri sinerji küresel başarı için önemli faktörler olarak nitelendirilmekte.” (Göymen, 2004, 1)

Tekeli(2002)'ye göre, yereli ortaya koymak gerektiğinde, onu objeleriyle, nesneleriyle, insanlarıyla, iç ve dış ilişkileriyle bilmek gerektiğini söylemektedir. Yereli bu özellikleri üzerinden analiz etmek, tanımak ve yorumlamak yerel kalkınma politikaları ve stratejileri üretirken doğru bir yaklaşım getirecektir. Yerellik kavramını temel alan bir kalkınma politikasında *kendine özgü bir özü olan ve bu öz etrafında sürekli farklılığını üreten* bir yerelin var olmadığı, *sürekli değişen, içeriğini ve sınırlarını yenileyen, yakın çevresiyle ve dünyayla sürekli müzakere içerisinde olan* bir yerelin var olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Küreselleşme süreci içerisinde yerelin kaybolduğu söylemleri olsa da, yerelliğin yeni koşullarda kendisini yeniden üretebilmesinin mekanizmaları üzerinde durulursa, yerelliğin sürekli olarak var olabilmesi de temellendirilmiş olacaktır. Yerel kalkınma stratejileri üretirken ve projeleri uygularken de yerelliğin yeni koşullarda kendisini üretebilmesinin ve sürdürebilmesinin işlevsel nedenlerini gözden kaçırmamak gereklidir.

Kentlerin hızlı gelişiminde dengesizliklerin yaşanmaması için alınması gerekli temel önlemlerden biri de yerel kalkınma stratejilerinin ivedilikle oluşturulmasını sağlamaktır. Bir yerel kalkınma stratejisi geliştirmek için öncelikli olarak yereldeki potansiyellerin, ihtiyaç ve tehditlerin analiz edilmiş olması gerekmektedir. Kaya, kentlerin ya da bölgelerin kalkınma süreçlerinde göz önüne almaları gereken üç önemli unsurdan bahseder:

- Kent kimliğinin belirlenmesi,
- Yerel yönetimin hizmet alanı ile ilgili yelpazesini, hedef kitlesini doğru tanımlaması,
- Strateji tespitinin işbirliğine dayalı bir zihniyetle oluşturularak iyi uygulama örneklerinin sergilenmesi.

Bu üç önemli unsur doğrultusunda geliştirilecek stratejiler kalkınmanın asıl ulaşılacak istenen noktası olan halkın refahına hizmet etmek durumundadırlar. Bu stratejiler vatandaşların önlerindeki seçeneklerin çoğaltılmasıyla ilişkilendirilmelidir.

Yerel kalkınmayı tanımlarken de yerelin bu özellikleri üzerinden tanımlamak gerekmektedir.

“Yerel gelişme, belirli bir yörenin insani ve maddesel kaynaklarını değerlendirmek amacıyla yerel katılımcıları birlikte harekete geçiren bütüncül bir atılımdır; bunu yaparken de

yörelerin ve kaynakların bağlı oldukları ekonomik, toplumsal, kültürel ve siyasal bütünlerin karar merkezleriyle ilişki ve görüşme içinde bulunur.” (Casagrande, 2004;4)³

Casagrande (2004) yerel kalkınmayı yerelin özellikleri, sorunları ve bunların toplumsal hayattaki kesişimleri üzerinden tanımlamaktadır. Bu tanımlama üzerinden de yerel kalkınma için dört temel unsura dikkat çekmektedir;

- Bir araya gelme ve dayanışma alanı olan yerel,
- Ekonomik unsurları içinde bulundurduğu kadar dayanışmayı, dışlanmaya karşı tepkiyi, kültür ve çevrenin korunmasıyla ilgili unsurları da içinde bulunduran bir *bütüncül yaklaşım*;
- Bütün katılımcıların, bütün ekonomik ama aynı zamanda toplumsal ve kültürel unsurların, bir araya gelme olgusunun *harekete geçirilmesi*;
- Yerelin, gerçek eylem kapasitesinin olması (hukuksal, insani, mali) ve bunun ulusal politikalarla uyumu.

Casagrande (2004)’ye göre bu 4 temel unsur üzerinden kendini yaratan yerel kalkınmanın iki farklı işleyişi bulunmaktadır; Yerel grupların ihtiyaçlarının, isteklerinin, önceliklerinin iletilmesine dair aşağıdan yukarı doğru bir işleyiş ve yerel yönetimlerin yönetsel destek, kurumsal işleyiş ve mali teşviklerin iletilmesine dair yukarıdan aşağıya doğru işleyiş. Ayrıca bu iki işleyişin de sürekli bir bilgi alış verişinde olmalarının, kesişerek bir diyalog platformu oluşturmalarının da başarılı bir yerel kalkınmayı beraberinde getireceğini savunmaktadır.

Yerel kalkınma hem bir bölgeyi hem de bu bölgede yaşayan tüm katılımcıları direkt ya da dolaylı yoldan etkilemektedir. Kaya’ya göre Yerel Kalkınma yaklaşımının; yerel dinamiklerin harekete geçirilerek, yerel toplulukların fiziki, ekonomik, sosyal, kültürel ve siyasal alanda sürdürülebilir kalkınma ilkelerine uygun olarak gelişimini hedeflemesi gerekmektedir.⁴ Yerel kalkınma stratejisinin beklenen sonucunda; kendi bölgesi içerisindeki vatandaşların arzuladığı yaşam kalitesinin sağlanması, mevcut fonksiyonların devamlılığı ve gelecek kuşaklar için uygun tercihlerin yaratılması ve sağlanmasının garanti altına alınmış olması beklenmektedir.

Sen (1999), yerel kalkınmayı bir özgürlük alanı olarak tanımlamaktadır ve gözden kaçırılmaması gereken en önemli konunun yerel halkın refahının sağlanması için

³ Claud Casagrande, Paul Houée, *Le Développement Local au Défi de la Mondialisation* (Küreselleşme Karşısında Yerel Gelişim) içinde (Paris: L’Harmattan, 2003) yaptığı yerel kalkınma tanımından yararlanmıştır.

⁴ www.erolkaya.org , Yerel Kalkınma üzerine Erol Kaya ile röportaj, Mart 2006.

öncelik, ihtiyaç ve taleplerinin genişçe yer alabileceği bir özgürlük alanının açılabilmesi şeklinde açıklamaktadır.

Yerel kalkınma sadece yerel toplulukların üretim ve tüketim dengelerini değiştirmedeği gibi, halkın yaşam kalitesini de etkilemektedir. Kentsel alanlarda halkın çevre ve yaşam kalitesini etkileyecek yerel kalkınma stratejileri hem ekonomik, hem toplumsal hem de çevresel standartların dengelenmesi üzerinden geliştirilmelidir. Temel çevresel, sosyal ve ekonomik hizmetlerin, bu hizmetlerin dayandığı ekolojik ve toplumsal sistemlerin varlığını tehdit etmeksizin, o yereldeki bireylerin tamamına sunabildiği ölçüde yerel kalkınma stratejisi olarak tanımlanabilir.

Göymen'e (2004) göre bir yerel kalkınma programı için şu temel yaklaşımların var olması gerekmektedir:

“Birincisi kalkınma insan odaklı olmalıdır. Salt büyümeyi hedef alan yaklaşımlar doğru değildir. İkincisi; pozitif ayrımcı ilkelerin uygulanması belediyenin toplumun farklı kesimlerini de gözetmesidir. Üçüncüsü; çok boyutlu olunmalı bu boyutlar arasında tamamlayıcılık gözetilmelidir.”

Ekonomik ve sosyo-kültürel kalkınmanın bir bütünlük içerisinde sağlanması gerekmektedir. Bu durum, yerel kalkınma politikaları geliştirilirken gözden kaçmaması gereken en önemli noktadır. Uluslar arasındaki güç dengesine bağlı bir çerçeveden, kültürel istekler, ilgi alanları ve yerel ihtiyaçlara doğru uluslararası sistemde bir değişiklik öngörülmelidir. Ayrıca, değişimin temsilcileri olarak yerel düzeydeki tarafların önemi her zaman dikkate alınmalıdır. Yerel kuruluşlarla kuvvetli bağlar oluşturulması ve yerel girişimlerin desteklenmesi için vatandaşların, sosyal ve finansal sermayelerini kullanmaları sağlanmalıdır.⁵

Sürdürülebilir, dengeli ve sağlıklı bir kalkınma anlayışının geliştirilebilmesi için insan odaklı kalkınma stratejilerinin oluşturulması ve toplumsal huzurun sağlanması güvence altına alınmalıdır. Sürdürülebilir, sağlıklı ve dengeli bir yerel kalkınma modeli için var olan problemlere çözüm üretmek değil, problemlerin doğuş sebeplerinin yerinde/yerelde giderilmesi üzerine çalışmaların yapılması gereklidir. (Tekeli, 2002)

⁵ www.kosgeb.gov.tr; KOSGEB, Glokalizasyon, Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü tarafından hazırlanan rapordan alıntılanmıştır. 2005, Ankara

Günümüzde Dünya'daki yerel kalkınma 1990'lar ve sonrasında yeni bir anlayışa sahip olmaya başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı'nın ardından yaşanan endüstrileşme ve kentlerin yeniden yapılanması süreçleri beraberinde göçü ve hızlı kentleşmeyi getirmiştir. Göç ve hızlı kentleşmenin olumsuz etkilerini bertaraf etmek için geliştirilen kısa vadeli ve sadece ekonomik temelli kalkınma politikaları ve çözüm arayışları çevre tahribatı, çarpık kentleşme ve sağlıksız konutlaşma gibi bir çok kentsel sorunu da beraberinde getirmiş hatta günümüze kadar da taşımıştır. Bu etkileri aza indirmek ve daha yaşanabilir çevreler yaratmak için ilk hareket 1972 yılında Stokholm'de "İnsan Çevresi Konferansı" düzenlenmiştir. Bu konferansın teması olan sürdürülebilir kalkınma için katılım, kalkınmanın ekonomik boyutunu ön kabul olarak aldığı gibi sosyo-kültürel boyutunun ve yerelliğinin de öneminin ortaya konmasına sebep olmuş ve dünya gündemine getirmiştir. Özellikle 1990'lar ve sonrasında çeşitli ulusötesi kuruluşların da konuya dikkat çekmesiyle yerel kalkınmanın sosyo-kültürel boyutu yani sosyal kalkınma da yönetimlerin kalkınma politikalarının odağını oluşturmaya başlamıştır.

Ekonomik kalkınma da uluslararası sermayenin ve malların serbest dolaşımı, uluslar arası sermayeyle bütünleşme ve verimlilik temel alınırken aynı stratejiler üzerinden sosyal kalkınmada, bilginin ve insanların serbest dolaşımını, eşitsizliğin ve yoksulluğun aza indirilmesiyle insanlık, barış gibi değerlerle bütünleşme temel alınmaktadır. Ekonomik ve sosyal kalkınmanın kriterleri belirlenirken birbirlerinin tamamlayıcısı oldukları unutulmamalıdır.

2.1.1. Sosyo-kültürel Boyut

Yerellerdeki kültürel kimlik ve sosyal yapının değişim süreçlerinde oynadığı rol geleceğe yön verecek niteliktedir. Yerel kalkınmanın iki temel boyutundan biri olan sosyo-kültürel boyut incelendiğinde, sosyal adaletin sağlanması, kararlar ve kaynaklara eşit ve sürekli ulaşılabilirlik hakkı gibi temel ilkeler doğrultusunda sosyal yapının güçlendirilmesi gerekmektedir. Bu ilkeler doğrultusunda sosyal yapının geliştirilmesi için ana hedefler;

- Yerel kaynakların yerel refahı artıracak biçimde harekete geçirilmesi
- Tüm sosyal kesimlerin sürece dahil edilmesi
- Kültürel tesislerin, yayın ve etkinliklerin sayısının artırılması

- Yerelde vatandaşların örgütlenmelerinin sağlanması
- Temsili demokrasiden katılımcı demokrasiye geçilmesi
- Yerel değerlerin korunması ve geliştirilmesi
- Yerel etkinlik ve yayınların artışı
- İlgililerin, gerekiyorsa halkın karar alma sürecine katılımının sağlanmasıdır.

Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için ise karar alma mekanizmalarında saydam, esnek katılımcı ve yerinden yönetim anlayışında bir idari ve politik yapı gerekmektedir. Bu bölümde kalkınmanın sosyo-kültürel boyutu sosyal kalkınma çerçevesinde, tüm sosyal kesimlerin sürece dahil edilmesi, örgütlenmelerin sağlanması, katılımcı demokrasiye geçiş, halkın karar alma süreçlerine katılımı açısından incelenecektir. Sosyal kalkınmanın ilişkilendirildiği katılım boyutu ise bölüm 2.2’de detaylı olarak yönetim kavramı üzerinden incelenecektir.

Kalkınmanın yeni aktörleri olarak tanımlanmaya başlanan ve geliştirilen politikalar içerisinde de kendine yer bulmaya başlayan sivil halk, çevrenin korunması, iş güvencesinin sağlanması, eğitim, sağlık gibi kamusal alanlarda aktif üretici olmaya ve kararlara müdahale etmeye ve karar alma süreçlerinde inisiyatif almaktadır. Bu inisiyatif alma durumu sadece karar mekanizmalarına katılımın sağlanmasıyla değil, artık daha bilinçli bir kentli olma, haklarının bilincinde olma ve aktif birer yurttaş haline gelmenin de göstergesidir. Kim için kalkınma sorularına verilecek yanıtın önemi tartışmasızdır. İnsan faktörünü görmezden gelmek o kalkınma stratejisinin sürdürülebilirliğini ve başarısını olumsuz yönde etkileyecektir.

Sosyal kalkınmayı destekleyen yerel politikalar geliştirilmesi küreselleşme sürecinde bölgelerin kalkınması için birincil önem taşımaktadır. Geliştirilecek olan yerel politikalar sosyo-kültürel ihtiyaçlara daha fazla duyarlı olmalı ulusal düzeydeki ortaklıklardansa yerel vatandaşlarla oluşturulacak ortaklıklara daha yakın olmalıdır.

Entelektüel sermaye ile bireylerin, sosyal sermayeyle toplumların geliştirilmesi yerel kalkınma politikalarının konusu olmalıdır. Geleneksel değerlerin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılması bir ülke için vazgeçilemez bir politikadır. Bu politikanın yerelerde geliştirilmesi en doğru yaklaşım olacaktır. Sosyal kalkınmayı da gündemine alan bir yerel kalkınma anlayışı, sosyal dayanışmanın yaratılması, dezavantajlı kesimler için de eşit hizmet ve işbirliği konularına duyarlı olmalıdır.

2.1.2. Ekonomik Boyut

Vatandaşlara uzun ve sağlıklı bir yaşam sağlayarak ve yaratıcılıklarını sergileyecek ortamlar sunmaya yönelik geliştirilecek bir ekonomik kalkınma politikasıyla küresel piyasa içerisinde rekabet gücünü elde etmek mümkün olacaktır. Küresel düzeyde yaratılan kaynakların dengeli dağılımının sağlanması ve bu kaynakların yerel topluluklarda olumlu değişimler için değerlendirilmesi gerekmektedir. İşletmeler yerel pazara uyumlu, küresel ürünler üretmeyi başaramadıkları sürece küresel piyasa sistemi içerisinde eriyebileceklerdir.⁶ Önceleri ekonomik kalkınmadan tüm yasal sorumluluk ve yetkilerle merkezi hükümetler sorumlu iken küreselleşmenin kendini en etkin biçimde gösterdiği ekonomik alanda artık yerel yönetimler kendi özerkliklerini kazanmaya başlamış ve ekonomik kalkınmada sorumlu ve yetkili yapılar haline gelmişlerdir. Özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki çalışmalara bakıldığında küresel ekonominin bölgeler üzerindeki etkilerinde: kent topluluklarının büyük bir kısmının kentsel etkinliklerin dışında kaldıkları, formel ekonomik ve toplumsal faaliyetlerin dışında kaldıkları ve bu hizmetlere hiç ulaşamadıkları görülmektedir. Günümüz küresel ekonomisi içerisinde kentlerin yöneticiler tarafından pazarlanması genellikle kentsel ve kırsal arazilerin büyük ihaleler ve reklam çalışmalarıyla satışa çıkarılması şeklinde yapılmaktadır. Kentin bir kısmı saklanırken ya da kaderine terk edilirken, diğer bir kısmı da geliştirilen büyük projelerle pazarlanarak satılmaktadır. Bu durum öncelikli alanları da tanımladığı için kentin terk edilmiş o bölgelerine hiç hizmet götürülmemekte ve oradaki toplulukların kentle entegrasyonu konusunda hiçbir çaba harcanmamaktadır. Ekonomik hedeflerle gerçekleştirilen ancak sosyal yapıda problemlere neden olan bu durum küresel ekonominin olumsuz etkilerinin başında gelmektedir. Bu olumsuz etkilerle başa çıkabilmenin temel koşullarından biri ekonomik kalkınmayı planlarken ve sosyo-kültürel etkilerinin farkında olmak ve bu etkilerin çerçevesinde çözümler üretmektir. İkinci bir koşulu ise planlama hiyerarşisi içerisinde katılımcı demokrasi uygulamalarıyla paydaşların söz sahibi olabilmelerini sağlamaktır. Özden ve Turgut (2002).

Küresel ekonomik piyasa içerisinde rekabet edebilecek bölgelerin yaratılması hem o bölgedeki sektörlerin geliştirilmesini hem de yeni ve bölgeye özel sektörlerin piyasa

⁶ KOSGEB, Glokalizasyon, Ekonomik ve Stratejik Araştırmalar Merkez Müdürlüğü tarafından hazırlanan rapordan alıntılanmıştır. 2005, Ankara

sistemine katılmasını gerektirmektedir. Bu sürecin işletilebilmesi için gerekli yerel kalkınmanın ilkelerini ise Şentürk (2004) şöyle sıralamaktadır:

- Yerel aktörlerle ekonomik işbirliği,
- Yerel girişimcilerin yapabilirlik kapasite ve becerilerinin geliştirilmesi,
- Kamunun öncülük ve rehberlik yapması,
- Kent planlarının yerel kalkınma anlayışına göre yeniden ele alınması,
- İşgücünün geliştirilerek kalitesinin artırılması,
- Kentin ekonomik durum analizinin yapılarak faaliyetlerin bu bilgiler ışığında yürütülmesi.

Yerel kalkınma vizyonu belirlenirken yerel ekonominin gelişimine destek sağlanması dikkate alınmalıdır. Yerel ekonomik kalkınmada bölgelerin vizyonu; uzun dönemli kalkınmanın sağlanması, çevresel anlamda bölgenin çekiciliğinin artırılması ve sosyal olarak bölgenin içsel, sosyal ve kültürel değerlerinin geliştirilmesi olmalıdır. Mesleki örgütlenmeler ve üniversitelerle yapılacak işbirlikleri rekabet sürecinde yerele özgü artılar getirecektir. Yerel işgücünün doğru kullanımı ve yönlendirilmesi stratejisiyle istihdam ve eğitim projelerinin geliştirilmesi gerekmektedir.

2.2. Yerel Kalkınma ve Katılım İlişkisi: Yönetişim

Günümüzde yerel kalkınma politikalarının tümünün katılımı ile ilişkilendiriliyor olması yerel yönetimlerin halkla olan ilişkilerini farklı bir boyuta taşımasına ve yönetim anlayışlarının değişmesine sebep neden olmuştur. Bu değişim sürecinin özellikle ulusötesi konferanslar ve anlaşmaların da getirdiği bir politik baskıyla 20. yüzyılın son 10 yılında etkili olmaya başladığı görülmektedir.

1976 yılında Vancouver’da gerçekleştirilen Habitat I Konferansı’nda devlet merkezli çözüm önerileri sunulmuştur. Bu önerilerin temelinde sorumluluk ve yetkilerin tanımları kamu kesimi için yapılmıştır. 1987 yılında Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonu tarafından yayınlanan “Ortak Geleceğimiz” raporunda giderek ağırlaşan çevresel sorunların çözümünde çıkış yolu olarak, çevresel gelişme ile ekonomik kalkınma arasındaki yaşamsal köprünün kurulması ve gelişmenin "sürdürülebilir" olmasından bahsedilmektedir. Brundtland Raporu olarak da bilinen bu raporda sürdürülebilirlikten bahsedilmesine rağmen katılım konusunda oldukça çekingen bir

tavır sergilenmektedir. Ayrıca katılım kavramı Avrupa Yerel Yönetim Özerklik Şartı ile de Avrupa Konseyi'nin gündemine girmiştir. Bu belge ile demokratik ve katılımcı bir yerel yönetimin ana ilkeleri belirlenmektedir. (Toksöz, 2004)

1990 ve 2000 yılların arasında Birleşmiş Milletlerin düzenlediği bir çok konferansın temasını katılım oluşturmuştur. Katılım kavramının dünya gündemine ilk kez açıkça tanımlanmış bir şekilde girişi ise 1992 yılında Rio de Janeiro'da yine Birleşmiş Milletler'in düzenlemiş olduğu Çevre ve Kalkınma Konferansı ile olmuştur. 178 ülkenin ve yaklaşık olarak 35.000 sivil toplum kuruluşunun temsilcilerinin katıldığı bu zirvede sürdürülebilir kalkınma, sivil toplum ve katılım üzerine konuşulmuştur. Zirve de imzalanan belgelerden biri olan Gündem 21 Belgesi ülkeler ve sivil toplum kuruluşlarının kendilerini 21. yüzyıla hazırlamaları için sürdürülebilir kalkınmada yerel yönetimler ve sivil toplumun rollerini tariflemekte ve katılımı ilgili yöntemler önermektedir. Bu belgenin 28. bölümünde yerel yönetimlere sürdürülebilir kalkınma için o yerelde yaşayan tüm aktörlerin katılımı ile etkinliklerini planlayıp uygulamasını önermekte, 27. bölümünde de sivil toplum kuruluşlarının katılımcı demokrasi için vazgeçilmez olduklarını, etkinliklerini ve rollerini tartışmaktadır. (Toksöz, 2004)

Bu gelişmelerin ardından 1993 Viyana Dünya İnsan Hakları Konferansı, 1994 Kahire Nüfus ve Kalkınma Konferansı, 1995 Kopenhag Sosyal Kalkınma Konferansı ve 1995 Pekin Dördüncü Kadın Konferansı'nda sivil toplumun artan rolü, sorunların çözümünde sivil toplumla işbirliği ve ortaklık konuları konuşulmuş ve yeni bir yönetim anlayışının doğuşuna altyapı hazırlamıştır. (Emrealp, 2005)

1996 yılında İstanbul'da gerçekleştirilen Habitat II Kent Zirvesi'nde yerleşim yerlerine dair tüm konular ele alınmış oluşturulan çözüm önerileri merkezin değil, yerelin yetki ve sorumlulukları üzerinden yapılmıştır. Zirvenin sonuç belgesi olan *İstanbul Bildirgesi'nde gündemdeki yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşları işbirliği ve ortaklığını en geniş biçimde gündeme getirmiş ve yerel yönetişim, sürdürülebilir kalkınma için yeni bir yönetim etiği olarak vurgulanmaktadır* (Toksöz, 2004, 2).

20 yıllık süreç içerisinde *toplumdaki diğer aktörlerin etkinliklerinin artması sonucu bu aktörlerin etkinliklerinin hak ve sorumluluk alma talepleri tanınır hale gelmiştir*. Ayrıca sorunların karşısında kamu sektörü tek başına çözümleri üretemeyeceğini ve uygulayamayacağını da farkına varmıştır. Sürecin sonunda yerel aktörlerin

ortaklıkları, görüş ve deneyimleri kamunun ürettiği politikalar içerisinde yer bulmaya başlamıştır. (Gülöksüz, 1995)

Yerel kalkınma konusu katılımı ilişkilendirilirken temel yaklaşım, yurttaşların ve toplulukların potansiyellerini tanımaları ve kendi geleceklerine yönelik gelişim ve değişim sürecini başlatmaları olmalıdır. *Yerel, kimliklerin ve sosyal kapitalin üretildiği mekanlar haline gelmiştir* (Tekeli, 2002). Bu tip bir üretim sürecinde kurumsal yapılardan çok yurttaşlar etkin rol oynamaktadır. Ancak günümüzde kentlerde nüfusun hızla artması bireysel katılım araçlarının verimsizliğini ve yetersizliğini beraberinde getirmekte ve yurttaşların karar mekanizmalarında etkin rol oynayabilmelerini sınırlandırmaktadır. Yurttaşların örgütlü bir katılıma doğru gitmeleri ve işbölümüne ortak olmalarıyla etkinliklerinin artması beklenmektedir. Aynı zamanda hizmet alanlarını geliştiren ve genişleten, bu alanlarda sivil toplum kuruluşlarıyla ortaklık ve işbölümüne giden bir yerel yönetimin de kendi yöresinde etkinliğinin artması kaçınılmaz olacaktır.

Yerel halkın tüm hizmetlerden yararlanması ve herkes için eşit refahın sağlanabilmesi için ekonomik ve sosyal gelişmelerin tümüne aktif olarak katılımlarının sağlanması gerekmektedir. Yeni demokrasi anlayışı içerisinde de bireyler artık kendi kaderlerini ele almakta ve kendilerini bir proje olarak geliştirmekte serbestlik istemektedirler. Küreselleşme sürecinde değişim geçiren bir yerellikte, sosyal kapitali sürekli olarak değiştirebilecek bir demokrasi pratiğinin ortaya çıkabilmesi, büyük ölçüde, o toplumdaki bireylerin aktif bir yurttaş ve kamusal bir özne olmalarına bağlıdır.⁷ Bu önerme ile küreselleşme sürecinde aktif yurttaşların rolünün yerel demokrasinin gelişmesinde ne derece önemli olduğu bir kez daha vurgulanmaktadır.

Kalkınma kararlarıyla sağlanamayacak, yeri geldiğinde tüm yurttaşların katıldıkları canlı bir süreç, bir olgu olarak kabul edilmelidir. Yerel olduğu kadar ulusal ve küresel ölçekte de yurttaşların kendi çıkarlarını, yaşam çevresini ve kalitesini korumak için yalnızca meşru otoritelerden dayanak almadığı bir yapıya sahip olmalıdır. İktidarlar ile yurttaşlar arasında sürekli bir işbirliğini öngörmektedir. Farklı bölgesel düzeydeki ilişkileri düzenlemek için Avrupa Topluluğu tarafından önerilen, hizmetin vatandaşa en yakın yerden sağlanması olan “yerindelik” ilkesi siyasi desantralizasyona referansla tanımlanıyor olsa da yönetimlerin hizmet üretim

⁷ Sürdürülebilir Kalkınma ve Yönetişim Raporu, syf. 12-16.

süreçlerine yurttaş katılımını sağlaması açısından önemlidir. Yerindenlik ilkesi siyasi kararların alındığı katmanın halka en yakın ve ulaşılabilir olmasını, halkın kendisini bir paydaş gibi algılamasını ve de siyasal kurumlara paydaş olarak katılımını mümkün kılabilmektedir. Hizmetlerin üretiminde bireyleri inisiyatif almakla sorumlu tutan bu ilke; *bir karara varmalarına imkan veren düşünme, kavrama, bilgi ve pazarlık araçlarına hakim olmak koşuluyla yurttaşların, çıkarlarının ne olduğuna birlikte karar vermek için en iyi uzmanlar olduklarını* öne sürmektedir. Ayrıca toplumsal inisiyatiften kaynaklanan ara katmanların eylemlerinin meşruluğunu da sağlamaktadır⁸.

Katılımcı yaklaşımların oluşturulmasıyla toplumsal katılımın sağlanması bütünleşmenin sürmesini ve mevcut yerel kalkınma politikaları üzerinde ortak bir görüş ve sahiplenme yaratılmasını sağlayacaktır. Yerelin kapasitesinin ne olduğu tanımlanırken o yerelde yaşayan bireylerin kapasitesinden yola çıkılarak tanımlama yapılmaktadır, çünkü yerelde yaşayan bireylerin birbirleriyle olan etkileşimi bir komünitenin yapısını oluşturmaktadır, bu da yereli bir özne olmaktan çıkarır. Yereli oluşturan bireyler bir özne olarak kabul edilirse; öznelere davranışları yerelin tek tek bireyin davranışına indirgenemeyecek olan bir evrilme öyküsü oluşturmaktadır ve bu evrilme öyküsü içinde yerel, bireylerin eylemlerinin kışkırtıcısı rol oynayabileceği gibi onun bir engeli haline de gelebilmektedir. Bu evrilme öyküsü içerisinde birey aktif bir yurttaş haline getirilmelidir, bu da ancak süreç içerisinde yurttaşın katılımıyla oluşacaktır.

Katılımcı bir yönetim anlayışında yerel aktörlerin yapabilirlik kapasitelerini geliştirmek ve bunları kullanacak alanlar açmaları yerel yönetimlerin başlıca görevlerinden olmalıdır. Halkın katılım kanallarının açılması ve güçlendirilmesi ile katılımcı demokrasi kültürünün geliştirilmesi daha iyi bir yönetim anlayışını destekleyeceği gibi yerel kalkınmayı da direkt olarak etkileyecektir. Yereldeki bireylerin ve toplulukların kendi sorunlarına çözüm arayışına gitmelerine olanak tanımak yönetimin yükünü hafifleteceği gibi ekonomik olarak da sosyal olarak da yerel kalkınmaya katkı sağlayacaktır. Halkın katılım kanallarının açılması ve etkinleştirilmesi ile demokratik kültür geliştirilecek ve bireyler birer aktif vatandaş haline geleceklerdir. Katılımcı bir anlayışta yerel aktörlerin yapabilirlik kapasitesinin

⁸ Sürdürülebilir Kalkınma ve Yönetişim Raporu, syf. 49-53.

geliştirilmesi sağlanmalıdır ki bölge, kendi yerel potansiyellerini kalkınma stratejilerinde kullanılabılır hale getirebilsin.

2.2.1. Yönetişim Kavramı Üzerine

Yerel kalkınmanın uygulayıcı kurumlarından biri de yerel yönetimlerdir. Yerel yönetimdeki bu esnekliğe ve katılıma açık olmama durumu özellikle gelişmekte olan ülkelerde kaynakların yanlış kullanımıyla yetersiz hale gelmesi, çevre kirliliği, ekonomik olarak gerileme gibi sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu sebepten de çeşitli ulusötesi kurum ve kuruluşlar sorunları önceden bertaraf etmek ve çözümleri kalıcı kılabilmek adına çeşitli çalışmalar yapmışlardır. Bu çalışmalardan birinin konusu olan yerel kalkınmaya yönelik süreç Rio de Janeiro’da Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı ile başlamış, İstanbul’daki Birleşmiş Milletler İnsan Yerleşimleri Konferansı Habitat II Kent Zirvesi’nde geliştirilmiş ve çeşitli anlaşmalarla ülkelerin ve kentlerin uygulamasına sunulmuştur. Toplumsal huzurun sağlanması ve yerel halk için yüksek yaşam kalitesinin sağlanabilmesi için daha duyarlı bir yönetim anlayışının yerleşmesi ve yönetimlerin etkinleştirilmesi kaçınılmazdır.

Yönetişim, İngilizce’deki “governance” sözcüğünün Türkçe karşılığıdır. *Governance*-Yönetim tek taraflığı anlatırken, *governance*-yönetişim karşılıklı etkileşimi anlatmaktadır.

Agah ve Özgül (2004) Yönetişimi, *bir ülkenin idaresinde tüm düzeylerde politik, ekonomik ve idari otoritenin kullanımını* şeklinde tanımlamaktadırlar. Ayrıca yönetişimin yurttaşların çıkarlarını birleştiren, farklılıklar arasında orta yolu bulan, hak, hak sorumluluklarını hayata geçirmelerini sağlayan mekanizmaları, süreçleri ve kurumları kapsadığını belirtmektedirler.

Yönetişimde siyasal ve yönetsel karar mekanizmalarının toplumun farklı kesimlerine ne kadar açıldığı, bu farklı kesimlerin karar mekanizmalarına ne kadar katıldığı önemli bir nokta olarak görmektedirler. Karar mekanizmalarına katılım için ortaklıklar kurulması gerektiğinden bahsetmektedirler ve yönetim çerçevesinde 3 çeşit ortaklık olduğunu savunmaktadırlar;

- Bürokrasi: Küresel, ulusal veya yerel olarak her düzeydeki devleti temsil eden kurum ve kişilerle olan ortaklıktır, yetkileri ve ağırlığı, diğer iki ortakla eşit kabul edilmektedir.

- Özel Sektör: Şirketleri yani özel sermaye kesimlerini temsil eden kurum ve kişilerle olan ortaklıklardır ve ortaklıkları eşit olmalıdır.
- Sivil Toplum Kuruluşu⁹: Farklı toplumsal kesimleri bir araya getiren devlet dışı örgütlü yapıların temsil edildikleri ortaklıklardır ve ortaklıkları eşit olmalıdır. Agah ve Özgül (2004)

Yeni bir yönetim anlayışı olarak yönetişim kavramının ortaya çıkışı küreselleşen dünya sistemi içerisinde farklı bir demokrasi, yerel kalkınma ve katılım anlayışının aralarında organik bir bağın gelişmesini sağlamıştır. Yerelleşmenin getirisi olan yönetişim anlayışında gözden kaçırılmaması gereken en önemli nokta katılımcı demokrasinin güçlendirilmesi ve bunun sürdürülebilir kılınması olmalıdır. Sürdürülebilirliği sağlamak ve demokrasiye katkıda bulunmak amacıyla kararlar alınırken o yerelde yaşayan halkın da içinde bulunduğu ve ona en yakın yönetim birimi tarafından alınması gerekmektedir. Yönetişim anlayışının da temelinde bu yatmaktadır. Yerelden hizmet verilmesi gibi bir sistemin içerisinde her türlü mekanizmaya yereldeki halkın katılımının sağlanması sürdürülebilirliği için de ön koşul olmalıdır. Yönetişim kavramı ve sürdürülebilir kalkınma ile ilişkiyi ortaya koyan Şekil 2.1'de¹⁰ de sistemlerin katılımcı bir yöntemle belirlenmesi ve uygulanmasının gerekliliği görülmektedir. Yönetişim tanımlanırken siyasal katılmadan bahsedilir ki bu da temsili kurum ve örgütlerin idari kurumla ilişkisi ve bu ilişkiler alanında yapılan çalışmaların sürdürülebilirliğinden bahsedilmektedir.

Yönetişim, yurttaşların yönetime etkin katılımıyla, ortaklık anlayışında geliştirilebilecek bir sistem olarak tanımlanabilir.

“Yönetişim, siyasal sistemin idaresinde hükümet ile toplum arasında karşılıklı etkileşim, ortak çalışma, kara almada paydaş olma koşullarına dayanır. İyi yönetişimden ‘kamunun yakından ilgilendiği hususlar hakkında, iktidarın nasıl kullanılması, siyasal kararların nasıl, neden alınması ve yurttaşların kendi sözlerini kabul ettirebilmeleri için neler yapmaları gerektiğiyle ilgili olan kurum, süreç ve gelenekleri de gözönüne alarak sorumlu ve duyarlı bir biçimde güç kullanımından’ bahsetmek olarak anlaşılmaya başlandı.”¹¹

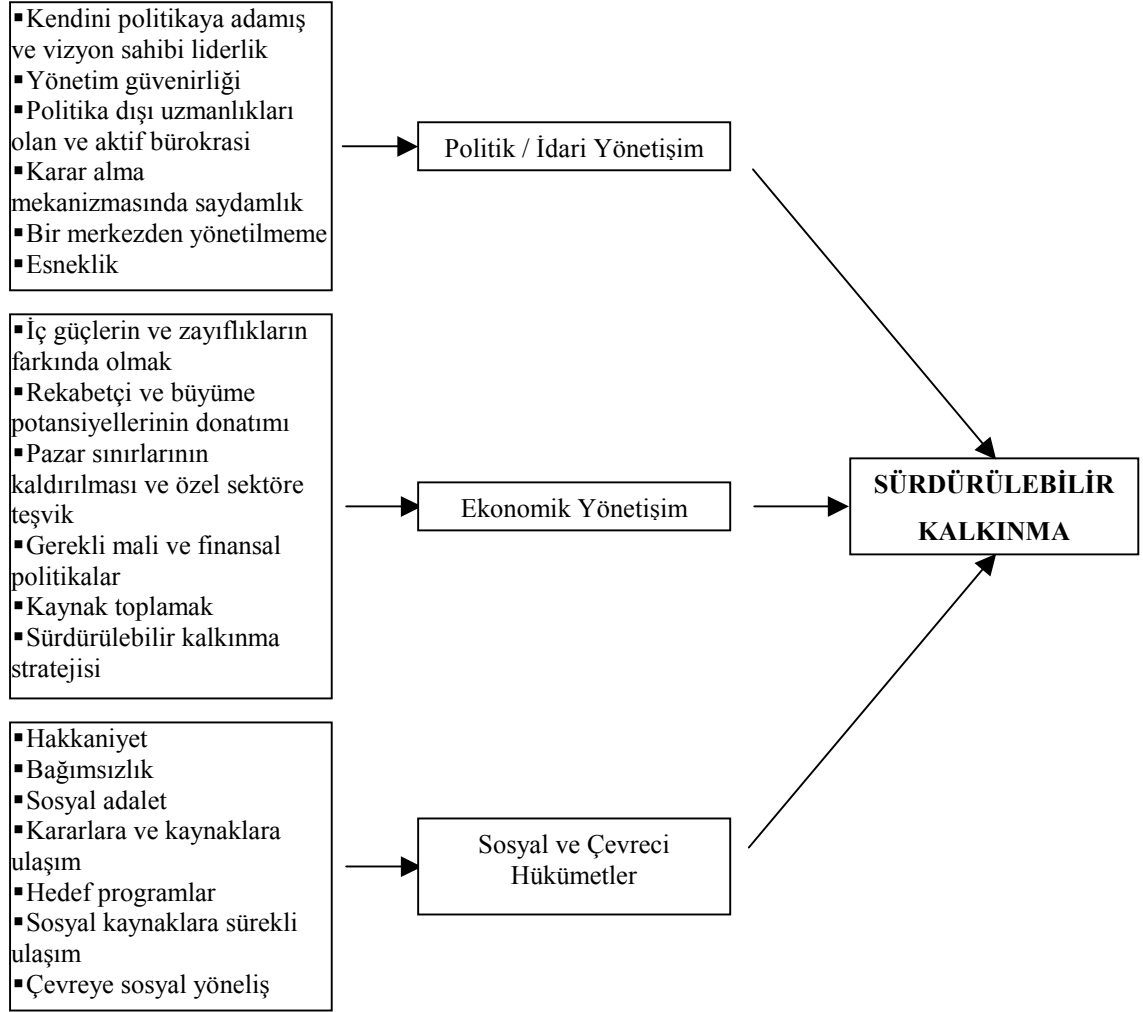
Bunu gerçekleştirirken tüm vatandaşlara sürekli ve açık bir bilgi akışının sağlanması ve gerektiği zaman da hesap verebilir bir yapıya sahip olması gerekmektedir. Eğitim, sağlık, asayiş vb hizmetlerin ve refahın tüm vatandaşlara gereksinimleriyle doğru

⁹ STK'ların tanımları, yapıları gibi her türlü bilgi bölüm 4'te verilmektedir.

¹⁰ www.la21.net, M. Adil Khan, Başkan, Yönetişim ve İşletme Şubesi, Kamu Yönetimi ve Kalkınma İşletmesi Bölümü, UN-DESA, “Yönetişim ve Sürdürülebilir Kalkınma”.

¹¹ Sürdürülebilir Kalkınma ve Yönetişim Raporu, syf.12.

orantılı olarak fırsat eşitliği çerçevesinde dağıtılması da iyi yönetişimin temel özellikleri arasında yer almalıdır. Halkın siyasal katılımının sağlanması için kurumsal ve yasal oluşumların oluşturulması ve pratikte hayat geçirilmesi gereklidir. Yerelden merkeze doğru örgütlenecek yapının üslubunun etkili ve kolay anlaşılır olması katılımın etkisini artıracaktır.

Şekil 2.1: Yönetişim ve Sürdürülebilir Kalkınma İlişkisi

Kaynak: Adil Khan, “Yönetişim ve Sürdürülebilir Kalkınma”

Khan (2003)¹² yönetişimi karar verme işlemi olarak tanımlarken 2 temel unsurundan bahsetmektedir;

- Kurumsal düzenlemeler, araçlar, teknikler,

¹² www.la21turkey.net, M. Adil Khan, Başkan, Yönetişim ve İşletme Şubesi, Kamu Yönetimi ve Kalkınma İşletmesi Bölümü, UN-DESA, “Yönetişim ve Sürdürülebilir Kalkınma”.

- Kurumsal süreçler: ortaklıklar, birleşmeler.

Bu iki temel unsuru da kurumsal açıdan iki grupta toplamaktadır (Tablo 2.1). Yaptığı bu kurumsal ayırım yönetim ilkelerinin uygulanmasında haklar ve kalkınma boyutunda pratik açılımlar getirmektedir. Yetki ve sorumlulukların kimler tarafından yerine getirileceğine dair fikir veren bu tablo araçların da tariflenmesini kolaylaştırmaktadır.

Tablo 2.1: Yönetişimin Unsurlarının Kurumsal Olarak Gruplandırması

“Haklar” Kurumları	Kalkınabilirliği Yöneten Kurumlar
▪ Demokratik Kurumlar ▪ Yargı ▪ Yasama ▪ Sosyal Kurumlar ▪ Gelenek, görenek, kültür vs	▪ Ekonomi kurumları ▪ Birleşmeyi (ortaklık) gerçekleştiren kurumlar ▪ Kamu yönetimi/merkeziyetçilikten uzaklaşma ▪ Güvenilirlik/saydamlık sağlayan kurumlar ▪ Analiz etme araçları

Yerel kaynakların doğru işletilebilmesi ve gerekli noktalarda devletten destek alınabilmesi için yerel kalkınma kapsamında geliştirilecek projelerin yerelden merkeze doğru bir yönetim –aşağıdan yukarıya doğru yönetim anlayışı- modeliyle uygulanmaları gerekmektedir. Yerel kalkınma için yerel yönetimlerin kendi kalkınmalarını sağlayacak bilincin oluşması gerekmektedir. Bunun için de yerel toplulukların kendi sorunlarına çözüm arayışı içerisine girmeleri gerekmektedir. Etkinleştirilmiş, hizmet alanları genişletilmiş, denetimi artırılmış, katılımcı, mali özerkliğini büyük ölçüde sağlamış ya da kendi mali kaynaklarını geliştirebilen ve kullanabilen, uzmanlaşmış ve nitelikli personel sağlamış ve kendi projelerini geliştirebilen ve uygulayabilen bir yerel yönetim anlayışının geliştirilmesi iyi yönetim için temel oluşturmalıdır.

Yerel halkın karar alma süreçlerine katılmaması onları aktif yurttaşlar olmaktan uzaklaştıracaktır. Kendi hak ve özgürlüklerini savunamayan halklar pasif birer yurttaş olmanın ötesinde insani yaşam kalitesini de hiçbir zaman yakalayamayan bir kentte yaşamak durumunda kalmaktadırlar. Kentlerin büyüme ve kalkınma süreçlerinde halkın katılımı kaçınılmaz hale gelmiştir. İyi yönetim anlayışında izlenecek bir yerel kalkınma politikasında, siyasal olarak aktif vatandaşlar topluluğu yaratan, sorumlu ve vatandaş taleplerine duyarlı, halkın gözünde meşruluğunu koruyan bir yönetim oluşturan ve ekonomik gelişimini ve istihdam kapasitesini yüksek düzeyde tutan bir politika izlenmesi gerekmektedir. Böyle bir yönetim esasında çalışan kurumun kendine salt yönetime dair mekanizmalar geliştirmesi

yerine yerelinde iletişim kurmaya çalışan katılımcı mekanizmalar oluşturmaları gerekmektedir.

Dünya Bankası, Birleşmiş Milletler, Avrupa Birliği gibi ulusötesi kuruluşlar tarafından öngörülen yerel kalkınma politikalarının varlığı yerelerde göz ardı edilmemesi gereken insan odaklı kalkınmayı da sağlayacaktır. İnsan odaklı kalkınmanın başarıya ulaşması için ise öngörülen temel koşul katılımcı modellerdir. Dünya Bankası tanımına göre iyi yönetim, *kamunun yakından ilgilendiği hususlar hakkında iktidarın nasıl kullanılması, siyasal kararların nasıl, neden alınması ve yurttaşların kendi sözlerini kabul ettirebilmeleri için neler yapmaları gerektiğiyle ilgili kurum, süreç ve gelenekleri de göz önüne alarak sorumlu ve duyarlı bir biçimde güç kullanımını içeren bir süreçtir*. Bu tanımla vurgu yapılan konulardan biri de sorumluluğun ve duyarlılığın paylaşılmasıdır. Bu paylaşımın olabilmesi için etkin bir düzeyde yerel katılımın sağlanması için gerekli kurumsal yapının oluşturulması ve mekanizmaların yaratılması gereklidir. Ölçek itibarıyla bireysel bir katılıma olanak tanımayan yönetim konusunda örgütlü katılımın sağlanması için olanakların geliştirilmesi öngörülmektedir. (Tekeli, 2002)

“Katılım” kavramı, “katılımcı belediye”, “halkın katılımı” gibi söylemlerle birlikte 1970’lerde yerel yönetim sözlüğümüze girmiş bulunmaktadır. Özden ve Turgut, (2002;51). 90’lı yıllara kadar halkın bireysel şikayet ve taleplerini çeşitli mekanizmalar oluşturarak yerel yönetimlere iletmeleri ve onlarla ortaklık kurmaya çalışmaları, özellikle piyasaların küreselleşmesinin kentlerde oluşturduğu olumsuz etkiler ve niceliği niteliğinden daha hızlı artan nüfusun taleplerinin karşılanamaması nedeniyle yetersiz kalmış ve bu mekanizmalara alternatif mekanizmalar yaratmak için arayışlar başlamıştır. 1970’lerden itibaren gelişmekte olan ülkeler için önerilen ancak bir model haline gelmeyen yönetim kavramı 1980’lerde sonuna geldiğimizde sistemin zorunlu bir yapısı haline gelmiştir. 1990’lardan sonra Avrupa Birliği (AB) ülkelerinin de kendi siyasal sistemleri için kullanmaya başladıkları yönetim modeli tanımlı bir hal almıştır. Bu tanımlı modelde yönetimden “hükümet ile toplum arasında karşılıklı etkileşim, ortak çalışma, karar almada paylaşım veya bir adım ötesine giderek karar almanın mümkün olduğu kadar açık, katılıma yer veren ve her katılımın karar almada sorumluluk aldığı bir paydaşlık ilkesi” olarak bahsedilmeye başlanmıştır (Tekeli, 2002). Yönetimi merkezi yönetim ve paydaş açısından ele

almak yerine 3 farklı boyutta ele alan Göymen (2004;3,4) katılımın sağlanması için uygulanabilir bir katılım düzeyi ortaya koymaktadır:

- *Merkezi yönetim ve yerel yönetim arasındaki yeni işbölümü,*
- *Merkezi yönetim, yerel yönetim ve paydaşlar arasındaki işbölümü,*
- *Uluslararası bazı kavram ve değerlerin (küresel kamu mallarının) ulusal ve yerel düzeylere taşınması ve yaygınlaştırılması için hem uluslararası kuruluşlar, hem merkezi ve yerel yönetimler hem de paydaşlar arasındaki işbirliği.*

Yukarıda sıralanan yönetişimin 3 boyutunda da birbirini paydaş olarak tanımlaması gereken yönetimlerin, uluslararası kurum ve kuruluşların, örgütlenmiş-sivil insiyatiflerin, gönüllü kuruluşların ve yurttaşların süreçlere başından sonuna kadar (izleme ve değerlendirme süreçleri de dahil olmak üzere) katılmaları, kararlardan ortak olarak sorumlu olmaları ve uygulamaları daha etkin bir noktaya taşımaları gerekmektedir. İyi yönetişim kavramı içerisindeki katılım, sadece bir bilgilendirme meselesi olmaktan çıkıp, kararların içerisinde bulunma ve kararları paylaşma durumu olarak görülmektedir. (Tekeli, 2002)

Yönetişim anlayışının gelişmesi, dernekler ve vakıflar, meslek odaları, sendikalar, özel sektör kuruluşları, akademik kuruluşlar, basın-yayın kuruluşları, yurttaş girişimleri gibi geniş bir yelpazeye yayılan sivil toplum kuruluşları ile yerel yönetimler (özellikle belediyeler) arasında, “ortaklık” anlayışına dayalı yeni bir ilişki biçiminin kurulmasını sağlamaktadır. (Emrealp, 2005)

Sivil örgütlenmelerin katılımıyla geliştirilecek bir yönetişim anlayışı mekanizmaların oluşturulması sürecinde ancak etkin kılınabilecektir. İyi yönetişim, toplumu oluşturan bireyler, sivil toplum kuruluşları, siyasal seçkinlerin ortaklaşa ve hakça yer alacağı bir görüşme, tartışma ve uzlaşma ortamında alınacak olan yetkin ve bağlayıcı kararlar aracılığıyla yönetim anlamını taşıyacaktır.

“Bu durumda, ‘iyi yönetişim’in bir karar alma süreci etrafında yapılandırıldığını, buna katılan paydaşlar olduğunu, paydaşların eşit ve saygın olarak kabul edildiği, yurttaşların bireysel olduğu kadar örgütlü sivil toplum kuruluşları olarak, kamu bürokratlarının ve siyasal otoritelerin paydaşları oluşturduğunu düşünebiliriz. Karar alma sürecinde paydaş olmanın bir temel sonucu, alınan kararları ahlaken ve siyaseten benimsemek ve onlardan yükümlü olmaktır.” (Anonim, 2002, 17.)

Karar alma süreçlerinde yönetişimin temel yükümlülüklerinde biri de şeffaf bir karar alma sürecinin gerçekleşmesidir. Bilginin tüm paydaşlar arasında eşit ve doğru olarak iletildiği bir karar alma süreci gerçekleşiyorsa yönetişimin temel koşullarından biri olan “saydamlık” ilkesi yerine getirilmiştir. Kararların sadece alınması aşamasında değil, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi aşamasında da aynı yükümlülük ve yetkililik devam etmelidir. Tüm bu süreç içerisinde kararların yeniden ele alınmasını, hem mali, hem idari hem de siyasi pratiklerinin yeniden gözden geçirilmesini mümkün kılacak temel ilke ise “hesap sorma” ilkesidir. Temel ilke olarak belirlenmiş olguların tümünde bir katılım olgusundan bahsedilmektedir ancak yönetişimin bir diğer ilkesi de bahsedilen katılım olgusundan farklı bir “siyasal katılım” pratiğidir. Siyasal katılımı tanımlanırken sadece kararların alınması aşamasında etkin olmaktan bahsedilmemektedir. Bu süreçlerin tamamında hazır bulunmak, ortak ya da taraf olarak etkin olmak da siyasal katılımın tanımı içerisinde yer almaktadır. Tüm bu temel ilkelerin bir araya gelmesi uygulama pratiğinde başarılı olunacağı anlamına gelmemektedir. Yönetişim ilkesiyle çalışacak bir yönetimin kendi organları ve birimleri içerisinde de çatışma yaşamaması gerekmektedir. Üretilcek olan hizmetin ölçeğine bağlı olarak, tüm yönetim kademelerinin işbirliği ve uyum içerisinde çalışmasının sağlanması da iyi yönetişimin ölçütü olmalıdır.¹³

Günümüz yönetim anlayışında karşılıklı fikir alış verişi ve tüm paydaşların karşılık etkileşimiyle kararların alınma ve uygulanma süreçlerine dahil olmaları bir başarı kriteri olarak alınmalıdır.

“Dünyada olduğu gibi, Türkiye’de de kök salmaya başlayan “yönetişim” yaklaşımı, yerel düzeydeki ilişkilerin niteliğini değiştirmekte ve “birlikte yönetim” anlayışının yerleşmesini gerektirmektedir. Bu süreç, yerel yönetimler ile sivil toplum kuruluşları ve diğer yerel ortaklar arasında yatay ve demokratik bir biçimde örgütlenmiş, yeni bir ilişkiler sistemi kurulmasını zorunlu kılmaktadır.” (Emrealp, 2005)

Türkiye’de yerel yönetimlerin oluşturuluşuna bakıldığında yukarıdan aşağıya doğru bir kuruluş sistemi görülmektedir. Yetkiler ve kaynaklar merkezle yerel yönetimler arasında paylaştırılırken, merkez bunların denetimini kendi elinde tutmak ister. Ancak denetlenen aslında yerel yönetimler kurumları değil, o yerel yönetimin iktidar sınırları içerisinde yaşayan halkın kendisidir. Dolayısıyla burada yaşayan halka

¹³ Sürdürülebilir Kalkınma ve Yönetişim Raporu’ndan yararlanılmıştır.

düşen en büyük görev edilgin yurttaş olmaktan çıkıp etkin yurttaş olmasıdır. (Keleş, 1999) Türkiye’de son on yıldaki demokratikleşme çabalarının Avrupa Birliği ile müzakere süreçlerinde geliştiği görülmektedir. Bu süreç içerisinde sivil toplum kuruluşlarının, medyanın ve çeşitli uluslararası kurum ve kuruluşların yönetim modelinin benimsenmesi için uyguladıkları baskı açıktır ve yönetimleri bir değişim sürecine sokmuştur. 1990’lara kadar sadece seçme ve seçilme hakkı üzerinden bir katılımdan söz edilirken günümüzde aktif yurttaş olma, karar mekanizmalarına ortak olma, işbirliği yapma, paydaş olma gibi, katılıma dair geliştirilmiş kavramlardan söz edilmektedir. Bu değişiminin ana eksenini oluşturan klasik yerel yönetim ile yerel yönetim arasındaki farkları Göymen (2004) tablolastırmıştır. (Tablo: 2.2)

Tablo 2.2: Klasik Yerel Yönetim Modeli ile Yerel Yönetişim Modeli Karşılaştırması

Klasik Yerel Yönetim	Yerel Yönetişim
- Devlet odaklı - Yönetim katmanları arasında hiyerarşik ilişki - Emir kumanda zinciri, buyurma-itaat etme ilişkisi - Merkeziyetçi - Genel kuralcı/Tek tipçi - Gizlilik eğilimli, sınırlı bilgi paylaşımı - Genel üretim ve hizmet standartlarını katı, tepeden indirmeci belirleyen - Şekilci ve genel denetim	- Toplum odaklı - Eşitler arası, paydaşlar arası gönüllülük esasına dayalı işbirliği - Yerinden yönetimci - Başkalarını (paydaşları) yapabilir kılan, onlara yönlendirici destek veren - Farklılıklara, yerel önceliklere duyarlı - Saydam, bilgiyi erişilebilir kılan - Hizmet tüketicisinin ve yurttaşın tercih ve önceliklerine duyarlı - Çok yönlü yerel hesap verebilirlik

Bu temel ayrımlardan da görülebileceği gibi yeni yönetim modeli olan yönetim hesap verebilirlik, şeffaflık ve katılım ilkeleriyle toplumsal kalkınmayı yerel yönetimlerin gündemine taşımaktadır. Yönetişim modeli yerel paydaşların önceliklerine ve taleplerine önem veren, kapasitelerinin geliştirilmesini sağlayan, toplumsal refahı güvence altına alan ve esnekliğe açık bir yaklaşım sergilenmektedir. Merkeziyetçilikten ve devlet odaklı olmaktan uzak, üretilen hizmetlerin halka en yakın yönetim düzeyinden sunulduğu, tüm denetim mekanizmalarına elinde tutmayan, tek tip politika üretmekten uzak olan bu yönetim anlayışı katılımı temel alan bir yaklaşıma sahiptir.

Toplumların politika yapma pratikleri, siyasi parti liderlerinin toplumun taleplerini karşılayacak ya da etkileyecek nitelikte değil de, kendi siyasi örgütlenmelerinin programlarını çeşitli yasama ve yürütme organlarına taşıyacak yöndedir. Bu tip bir

politika yapma pratiği halkın katılımının hiç ya da yeteri düzeyde olmadığı bir pratiktir. Oysaki toplumların politika üretmeleri, siyaset yapmaları, vatandaşların temel hak ve özgürlüklerine kadar dayanır ki demokrasi de temelini bundan almaktadır. Bu durum siyaset biçimi yönetimlerin verimliliğini azalttığı gibi esneklik kazanmalarını da engellemektedir.

Siyasi partilerin temsiliyeti mantığıyla hareket eden yerel yönetimler de sermaye birikimini yönlendiricisi ve planlayıcı olma mantığıyla hareket eden yerel yönetimler de çeşitlenen ve talepleri artan toplumsal yapı nedeniyle, katılım sorunlarını yaşamaktadırlar. “Özneler arası diyalogun” yaşama geçirilmesi ile gerçekleşecek olan katılım, yerel yönetimler açısından sorgulayıcı, yaptırım uygulayıcı, takipçi bir sistem olarak gerekli görülmelidir. Yerel yönetimler *çok boyutlu ve çok aktörlü, karar alma süreçlerini farklı aktörlerin katılımına açan, işlevsel ve etkili bir yönetim birimi* olarak yeniden sistemlerini ve alışkanlıklarını kurgulamak durumundadırlar. (Kahraman ve diğerleri 1999:53)

2.2.2. “Porto Alegre” Örnek İncelemesi

Bu bölümde yerel kalkınma ve katılım ilişkisinin kurulduğu politikalarla gerçekleştirilen Katılımcı Bütçe örneği incelenmektedir. Porto Alegre’de uygulanan bu proje Bölüm 2.2’de incelenmiş olan yerel kalkınma ve katılım ilişkisini somut örnek üzerinden okumak adına yararlı olacaktır.

Küresel ekonominin olumsuz etkileri ile başa çıkabilmek ve bölgeler arası rekabette yerini alabilmek için yerel yönetim birimleri farklı araçlar geliştirmektedirler.

“Kimisi akıcı sermayeyi kentlerine çekmek için karşılıksız arsa, ucuz ve güvencesiz emek gibi değerlerini ortaya koyarken, kimileri katılımcı stratejik planlama süreçleri geliştirdiler”.

Her ne kadar demokratik yollarla başa gelen yöneticiler mekanizmaları oluşturacak yetkili kurumlarsa da kentlerin gelecekte üstleneceği rollerin o kentte yaşayan her kesimin ortak kararları ile saptanması gerekmektedir. Ekonomik büyümenin ne yönde olacağı, sosyal altyapıya yönelik yatırımların ekonomiden ne kadar pay alacağı, öncelikli projelerin, alanların ve etkinliklerin neler olacağı gibi bir çok karar katılımcılık anlayışından öteye gidilerek, ortaklık anlayışındaki bir süreç içerisinde, o mekanı paylaşan yurttaşların ortak kararı ve sorumluluk almalarıyla verilmelidir.

1996'da gerçekleştirilen İstanbul Habitat II Konferansı'nda, "En İyi Uygulama" olarak ödüllendirilen Porto Alegre Yerel Yönetimi katılımın değişim ve kalkınma için önemli bir potansiyeli ortaya koyduğunu ve katılımcı uygulamaların başarılı olabileceği gerçeğini göstermektedir. Brezilya'nın 1.250.00 nüfuslu bir kenti olan Porto Alegre'de Emekçiler Partisi'nin yerel iktidara gelmesiyle başlayan süreçte demokrasinin demokratikleştirilmesi vizyonu ile çözüm arayışları ve uygulamalar geliştirilmiştir. Siyasi toplum ve sivil toplum arasında bir iş birliğinin, sorunlar, zayıflıklar ve tehditlerle başa çıkabilmenin katılımcı stratejilerle gerçekleştirilebileceği üzerine örnek teşkil etmektedir.

Vatandaşların gündelik hayatlarının nasıl olduğu konusunda fikir sahibi olmayan iktidarların oluşturduğu politikalar uyarılma güçlükleri ile karşı karşıya kalırken etkin çözümler de üretememektedir. Bu durum yerel yönetimlere yeni bir rol yüklemektedir; bu bağlamda yerel yönetimlerdeki politika üretim süreçlerinin yalnızca yukarıdan aşağıya doğru değil, tam tersi bir hareketler aşağıdan yukarıya doğru inşa edilmesi gerekmektedir. Yerel problemlere karşın toplumsal politikalar doğrultusunda üretilecek çözümler çoğu zaman yerelde üretildiğinde daha etkin sonuçlar getirmektedir.

Brezilya örneğinde uygulanan katılımcı bütçe süreci yurttaşlık bilincinin geliştirilmesinde önemli rol oynamaktadır. Kamusal politikalarda kararların ve bilginin demokratikleşmesi yoluyla yeni bir yurttaş bilinci yaratırken, devletin işlevleri ve sınırları da kamu tarafından belirlenir ve bilinir hale gelmiştir. Bu süreçte birlikte, *geleneksel yurttaşlıktan, yani bireysel talepler, tecrit olmuş ve sonuçsuz isyanlar üzerine kurulu yurttaşlıktan kendini ayırtıran aktif, katılımcı, eleştirel bir yurttaşlık kavramı ortaya çıkmıştır.*

Brezilya'da uygulanan Katılımcı Bütçe yaklaşımı "*Devlet yönetiminin ve geleneksel siyasi temsil ile yurttaşların doğrudan ve gönüllü katılımını birleştiren*" yeni ve gelişmiş bir tip yönetim anlayışını benimsemektedir. *Katılımcı Bütçe aracılığıyla, yurttaş doğrudan ve somut biçimde, bireysel karar ile kolektif kararı birleştirerek hakları için mücadele yürütebilir.*

Porto Alegre Katılımcı Bütçe, 1988 belediye seçimlerinde Emekçiler Partisi'nin programında örgütlü işçi sınıfına iktidar aktarımının sağlanması yönünde önerilmiştir. Bu programa göre, daha demokratik bir karar alma süreci için yerel

kararların Halk Konseyleri'ne dayanılarak ve anayasaya göre de bir çok yetkisi olan Belediye Meclisleri ile ilişkisi göz önünde tutularak alınması önerilmektedir. Belediye Meclisi bütçe kanun tasarısını inceleyerek, değiştirme ve oylama ile tüm anayasal haklarını devam ettirmektedir. *Hedef her yurttaşın, kamusal politikaların geliştirilmesine ve geleceğe yönelik belediye kararlarının bütününe müdahale etmesini sağlamaktır. 16 ilçe ve 5 Tematik Komisyon'da yürürlüğe sokulan bir doğrudan demokrasi süreciyle halk, özerk biçimde, işleyiş kurallarını koymuş, önceliklerini tanımlamış ve Katılımcı Bütçe Konseyi'nde oturacak temsilcileri seçmiştir.*

Katılımcı Bütçe 16 ilçeyi kapsamaktaydı ve her birinin birer İlçeler Koordinatörü bulunmaktaydı. Bu koordinatörler belediyenin siyasi kadrosunda yer almakla birlikte “Cemaatle İlişkilerin Koordinasyonu Kurulu”na bağlı olarak çalışmaktaydılar. Belediye ile halk arasında bir tür kısa yol, köprü oluşturma misyonuna sahip bu koordinatörler; *Kararlara doğrudan müdahale etmeksizin, bütçe tartışması sürecinin takibini yapmak, demokratik tartışmanın temellerinin atılmasına dikkat etmek, yatırım seçeneklerini yönlendiren ölçütlere dair açıklamalar getirmek, bir önceki yılın yatırım planı tarafından taahhüt edilen işlerin ilerlemesi konusunda bilgi vermek ve iş takip komisyonlarının kurulmasına teşvik etmek* gibi sorumluluklara sahipti.

Emekçiler Partisi'nin seçimlerde başarılı olup iktidara gelmesinin ilk yıllarında mahalle toplantıları düzenlenmeye başlanmıştır. Büyük katılımın sağlandığı, belediye memurlarının ve mahalle sakinleri derneklerinin de mevcut bulunduğu ilk yıl, mahalle toplantılarında doğrudan katılım yoluyla yatırımlarla ilgili kararlar alınabilmektedir ancak herkes her şeyi aynı anda talep etmektedir. Belediyenin ne kaynakları ne de projeleri tüm bu talepleri karşılamak için yeterli olmadığı gibi yeni projeleri gerçekleştirmeden önce geçmişten gelen borçlarını ödemesi de gerekmektedir. Halkın taleplerini karşılayabilmek ve borçları ödeyebilmek için vergi reformuna gidilir.

1990 yılında tam mevcutlu oturumlara zayıf yurttaş katımlı olmasına rağmen, belediye başkanlığı halkın aldığı kararlara saygılı olduğunu göstermiştir. İktidar tüm bu süreçte her zaman açık bir sürecin söz konusu olduğunu, her yurttaşın siyasi düşüncesi ve sosyal statüsü ne olursa olsun belediye karşısında eşit olduğunu ve her yurttaşın gerekli gördüğü yatırımların savunucu olabileceğini hatırlatmıştır.

Katılımdaki bu zayıflama karşısında belediye lobcilik faaliyetleri göstermeye başlar ve mahallelerde söylentiler yayılır “*çalışmalar örgütlü sakinlerin katılımıyla karara bağlanmaktadır ve fülüyatta yapılan çalışmaların niteliği ve her türlü kesimdeki bilinci ve onun örgütlenme derecesini ifade etmektedir*”. Ayrıca belediye *Sosyal İletişim Koordinasyon Kurulu* tarafından kurulan bir TV programı aracılığıyla sivil topluma “*Katılımcı Bütçe’nin uğraşmaya değer*” olduğunu anlatmaya başlamıştır. Bu söylentiler ve uygulanan lobcilik faaliyetlerinden sonra Katılımcı Bütçe, belediyenin sivil toplumla ilişkisini yeniden yapılandıran yeni bir siyasal olgu olarak görülmeye başlanmış ve belediyenin gerçekten yurttaşların kararlarının önemli kaynaklar olarak gördüğü algılanmıştır.

Toplantılar düzenli bir şekilde devam etmektedir. Ancak katılımın tekrar eski çoklukta olması için faaliyetler sürdürülmeye devam eder. Mahalle dernekleri, semt gazeteleri, dernek bültenleri ve belediye halkı oturlara çağırın bilgilendirme çağrılarını hazırlar ve bu çağrılarının dağıtılmasını sağlar; bu duyuru sürecinde mahallere gidilerek hoparlörlerle uğrak mekanlar ziyaret edilir. Katılım için tek şart kişilerin mahallede meskun olan kişiler olmasıdır. Toplantıların öncesinde kültürel aktiviteler düzenlendiği gibi bir yandan da önceki yılın yatırım planında öngörüle işlere dair güncel bilgiler verilir.

Mahallelerdeki öncelikleri halk konseylerine taşıyan ve belediye yatırım ve programlarını mahalleler adına takip etmekle yükümlü olan Cemaat Liderleri, halk katılımında yalnızca yürütmede gücü olan temsilciler değil haber ve bilgi unsurlarını yayan, geleneksel halkçılıktan uzak temsilciler olarak Katılımcı Bütçe’nin başarılı bir parçasını oluşturmuşlardır. Bu liderlerin kararlar üzerinde etkili olabilmeleri için *bir yandan kararlara saygı göstermek bir yandan da en yüksek katılımı harekete geçirmek zorundadırlar*.

Belediye ile sivil toplum arasındaki bir diğer yapı da Ortak Komisyon’dur. Bu komisyon her yıl işleyiş şartlarını yeniden saptar, bütçenin yönetmelik değişikliklerini, kentin ilçeleri arasındaki dağılım kriterlerini, teknik ve coğrafi kriterleri tartışır ve karara bağlar.

Vergi Reformu’nun ancak 1992 yılından itibaren kaynak sağlayabilmesi ve katılımcı sistem için güvenin oturmasıyla birlikte süreç 8 yıl sürmüştür. Bu sürecin getirdiği değişimlerden biri de uygulamanın somut koşullarının belediye yasasınca değil, halk

tarafından özerk biçimde tanımlanmasıdır. Bu süreç içerisinde halk bir yerel yönetimin çözemeyeceği konuların da olduğunu, sağlık, eğitim, konut, sosyal yardım, istihdam gelir yaratma gibi konuların yapısal çözümlerle halledilebileceğini ve *belediyenin sadece bir araç olduğunu* bu süreçte görmüştür. *İhtiyaç, dilek, talep olan şey niteli değiştirmiş ve bireyi yurttaş yapan siyasi bir statü kazanmıştır.*

1989 yılında belediye başkanı Olivio Dutra ile başlayan ve 1993 yılında da *Tarso Genro yönetiminde derinleşen Katılımcı Bütçe süreci bir dizi halk katılımı, planlaması ve denetimi düzeni* yaratmıştır. Bu başarı serüvenin başlıca unsuru yönetim ile toplum arasındaki ilişkinin demokratikleşmesidir. Katılımcı Bütçe üzerine tartışmalar yerel sorunların ötesine taşınmış, orta vadeli stratejik planlama ve sektörel politikalar üzerine geliştirilen politikalar da derinleşmiştir. Toplumun devleti denetlemesini sağlayan, devlet dışında bir kamusal alan yaratmış olması da Katılımcı Bütçe'nin evrensel katkısı olarak görülmektedir.

3. KATILIMCI DEMOKRASİ KAVRAMI

“Demokrasi, halkın, halk için, halk tarafından yönetimidir” (Lincoln)

“Demokrasi berbat bir yönetim biçimidir ancak ne yazık ki, şimdiye kadar denenmiş olanların arasında en az berbat olanıdır”¹ (Churchill)

En kısa ve bilinen tanımıyla “demokrasi”; “halkın iktidarı” anlamına gelmektedir. Demokrasi kelimesi Yunanca’da: “demos”; halk ve “kratein”; yönetmek anlamını taşıyan bu iki kelimenin birleşimiyle oluşmaktadır. Sadece “halkın yönetimi” değil, “halk tarafından yönetim” ve “halk için yönetim” olarak da tanımlanabilir. (Gözler; 2004; 112)

Demokrasi çeşitli evrelerden geçerek günümüzde artık bir haklar ve özgürlükler sistemi olarak tanımlanmaktadır. Bu haklar ve özgürlükler sisteminin ulaştığı en önemli adımlardan biri Evrensel İnsan Hakları Beyannamesidir. Evrensel olarak kabul edilen bu beyannameyle, demokratik bir sistem içerisinde sadece insan olmaktan kaynaklanan temel haklar tanımlanır. Beyannamenin 21. maddesi bu tez için önemli olan katılımı ilgili ilkeyi vurgulamaktadır.

-1948 Evrensel İnsan Hakları Beyannamesi, madde 21, paragraf 1: “Her kişi ya doğrudan doğruya, ya serbestçe seçtiği temsilcileri aracılığıyla, ülkesinin kamusal işlerinin yönetiminde yer alma hakkına sahiptir”.

Yaşam, eşitlik, işkence görmeme gibi hakların yanısıra, katılım da temel insan haklarından biri olarak tanımlanmıştır. Buna rağmen ulus devletler sisteminin küreselleşme karşısında giderek zayıfladığı süreçte, var olan demokratik kurumların yetersizliği gün geçtikçe artmaktadır. Bu yetersizlik temel haklardan biri olan katılımın da gelişmesine engel olmaktadır. Giderek küreselleşen dünyanın oluşmakta olan yeni düzeninin belirleyicilerinden biri de demokrasi kavramı olmalıdır. Demokrasiyi belirleyici kılma sorumluluğu sadece çeşitli toplumsal bilimlerde değil, deomkrasiyi kullanan ve onunla yaşayan toplumların ve bireylerin de sorumluluğundadır. Bu sorumluk Demokrasinin belirleyici olabilmesi ise ancak

¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Winston_Churchill 22 Aralık 2006’da girilmiştir.

katılımın artırılmasıyla sağlanabilecektir. Katılım üzerinden demokrasinin tanımlaması yeni bir arayış olarak görünse de temelini 18. yüzyıla kadar dayandırır. 1789 Fransız İnsan ve Vatandaşlık Hakları Beyannamesi'nin 14. Maddesi, yurttaşların katılımı ile ilgili bir yol gösterici niteliğindedir:

-1789 Fransız İnsan ve Vatandaşlık Hakları Beyannamesi, XIV. Madde: “Yurttaşlar, bizzat kendileri veya temsilcileri aracılığıyla, kamusal katkının gerekliliğini tespit etmek, onu özgürce onaylamak, kullanımını takip etmek ve oranını, matrahını, kapsamını ve süresini belirlemek hakkına sahiptirler”.

Küreselleşme ile yeniden şekillenen siyasal sistemde demokrasi sadece *yönetim için bir araç olmayı aşarak, bir “iyi toplum ütopyası”* olma niteliği kazanmaktadır. Bunu etkileyecek olan en önemli faktörler küresel sistemin getirdiği yeni kurumlar ve bu sistem içerisinde kendini ve bu kurumları dönüştüren toplumsal yapılardır. Küreselleşme sürecinin yarattığı bir başka etki alanı ise ulusal kararlar ve politikalar üzerindedir. Uluslararası ölçekte oluşturulan politikalar, devletlerin altına imza attıkları bir çok uluslararası sözleşmeyle ulusal ölçekte bağlayıcı nitelik taşımaktadır. Bu bağlayıcılık bir yandan temsili demokrasiyi sarsarken, bir yandan da katılımcı demokrasinin gelişmesi için yeni bir alan hazırlar. Kahraman ve Diğerleri (1999).

Yeniden şekillenen siyasal sistem ve demokrasi kavramları çerçevesinde birey, kendini toplumsal özne olarak konumlandırmalıdır. Toplumsal özne haline gelmesi için ise karar alma ve politika üretme süreçlerinde etkin rol oynaması gerekmektedir. Bu da iktidarın paylaşılması anlamına gelir. Mutman da iktidarı *“kimseye ait olmamalıdır ki halkın olsun”* şeklinde yorumlamaktadır. Siyasi iktidarın bir parçası olmayan birey, kendi egemenliğini elinde tutmak için aktif vatandaş olarak katılımcı demokrasinin yollarını açmalı ve bu yolları pratik hayata geçirmelidir. Kahraman ve Diğerleri (1999).

Dolayısıyla demokrasi ve insan hakları kavramları tüm bu toplumsal gelişme süreçlerine paralel olarak değişmekte, gelişmekte ve güçlenmektedir. Katılım kavramının da yeniden belirlendiği bu süreçte katılımcı demokrasi bağlamında toplumsal hareketler, sivil örgütlenmeler bireyin aktif vatandaş olması yönünde bir araç olarak önemli roller üstlenmektedir. Dolayısıyla aktif vatandaşlık temelinde temsili demokrasinin çıkmazları ve katılımcı demokrasinin getirilerine bakmak gerekir.

3.1. Temsili Demokrasiden Katılımcı Demokrasiye

Beraber yaşamının bir aracı olarak demokrasi sürekli gelişerek yeniden şekillenmekte ve demokratikleşme kendi içinde nihai bir amaç değil sürecin adı olmaktadır. Beraber yaşam içerisinde, topluluklardaki farklılıkların ve karşıtlıkların siyasi alana yansıtılması ve eşitliğin sağlanabilmesi ancak katılımcı bir demokrasi ile sağlanabilir. Beraber yaşama pratiklerinin oluşturacağı diyalog platformu, Giddens'in da söylediği gibi, demokrasinin kendini gösterme biçimlerinden biri olan; karşılıklı hoşgörü içerisinde ve diyalog halinde olma durumudur. Kahraman ve Diğerleri (1999).

Günümüzde demokrasi, toplumun kendi temsilcilerini seçmesi yoluyla gerçekleşmektedir. Halkın temsilcilerini seçme işi geniş halk katılımıyla sağlanmalıdır ki, temsiliyetin meşruiyeti toplumun farklı kesimlerine dayanabilsin. Ancak küreselleşme süreci geliştikçe ve derinleştikçe, temsili demokraside krizler ve aksamalar görülmeye başlamaktadır. Tekeli'ye (1999) göre temsili demokraside kurumsal olarak yetkileri önceden belirlenmiş olan bir iktidarı hangi siyasi partinin kullanacağı konusunda bir yarışma yaşanmaktadır. Seçim bu iktidarın nasıl bölüşüleceğini belirlemektedir. Böylesi bir iktidar arayışında, toplulukların haklar ve özgürlüklerinin, o toplulukların talep ve ihtiyaçlarına göre değil, siyasi partilerin belirleyeceği haklar ve özgürlüklere göre belirlenmesi mümkün olacaktır.

Yurttaşların siyasi alana katılımı da ancak bir siyasi parti aracılığıyla mümkün olmaktadır. Halbuki, her vatandaşın bir siyasi parti üyesi olması ve aktif rol alması ise mümkün değildir. Seçimden seçime yurttaşların katılımını talep eden bir sürecin demokratik olduğunu iddia etmek çok doğru olmayacaktır. *“İktidar seçimle iş başına gelmesine rağmen artık demokrasi olarak adlandırılmamaktadır”*. Temsili demokrasinin aracı olan seçim sistemi sınırlı ölçüde seçme ve seçilme özgürlüğü tanımaktadır. Demokrasi bir temsiliyet krizi yaşamaktadır. Kahraman ve Diğerleri (1999).

Tekeli'nin de belirttiği gibi temsili demokrasi değişen koşullara adapte olamamaktadır. *“Karmaşık toplumsal yapıların ortaya çıktığı bir dönemde siyasal temsiliyet yeterli bir akışkanlık göstermemektedir”* (Tekeli, 2002). Mevcut seçim sistemi, toplum ve iktidar arasındaki ilişkiyi yasalarla meşrulaştırırsa da, siyasal temsiliyetin sınırlamaları, iktidar-toplum ilişkisini tartışılır hale getirmiştir. Bu

noktada çözümlenmesi gereken toplumsal sorunlardan en önemlisi tüm toplumun geleceğini ilgilendiren kararların herkesçe paylaşılan kararlar haline getirilmesi olmaktadır. Bu soruna getirilebilecek en uygun çözümlerden biri temsili demokrasinin katılımcı demokrasiye geçişidir.¹⁴

Tekeli (2002) bu iki demokrasi modeli arasındaki farkı şöyle ortaya koyar:

“Ancak tek hakim kamu alanının var olduğu, toplumların çoğunluk oyuyla yönlendirip, herkes için geçerli homojen kararlarla yönetilebileceği kabulleri altında anlamlı olur oysa ki katılımcı ve çoğulcu demokrasi anlayışında toplumun tümü için geçerli oy çokluğuyla verilen kararlar birden anlamını yitirmektedir. Küçük küçük, değişik konularda farklı kamu alanlarının oluşturduğu bir toplumsal dokunun bulunduğu varsayılırsa, böyle bir toplumda homojen, her yer için geçerli olan kararların sorun çözmekten çok, pek çok sorunun kaynağı haline gelebileceği hemen anlaşılır.” (Tekeli, 2002; 13)

Böyle bir demokrasi anlayışında her bir bireyin pasif yurttaştan aktif yurttaş olmaya doğru dönüşümü söz konusudur; yurttaşlar toplumsal özne haline gelmeye başlar. Artık yukarıdan aşağıya doğru oluşmuş sistemden gelen görevleri yerine getirmek yerine, haklar ve özgürlükler çerçevesinde belirlenen aktif yurttaş rolünü üstlenir ki taleplerini ve ihtiyaçlarını yereldeki sistem içerisinde siyasi alana taşıyabilsin. Yerelleşmede farklı kimliklerin ortaya konmasıyla oluşacak bir katılımcı demokrasi anlayışı, farklı toplulukların hak ve özgürlüklerini kamusal alana taşıyabilecektir. Katılımcı demokrasi yoluyla sağlanacak bir iktidar sürecinde farklı grupların talepleri ve öncelikleriyle sürekli şekillenen bir anlayışla iktidar demokratikleşecektir.

Yurttaşların ihtiyaç ve taleplerini siyasi sisteme iletebilmesi ancak temel haklar ve özgürlüklerin sağlanması ve garanti altına alınmasıyla mümkündür. Katılımcı demokrasinin sağlanabilmesi için öncelikli olarak yurttaşların demokratik siyasal rejim içerisinde temel haklarının ve sorumluluklarının bilincinde olması gereklidir. *Bu da, her şeyden önce demokrasi kavramının, demokratik rejime yaşam veren ilke ve kuralların iyice öğrenilmesi ve anlaşılmasıyla mümkün olacaktır.*¹⁵

Günümüzde toplulukların sivil toplumdaki çeşitli örgütlenme biçimleri ile siyasal alana katılmaya başladıkları gözlemlenmektedir. Bu süreç içerisinde sorumluluk alan sivil örgütlenmeler, katılımcı demokrasinin paydaşları haline gelmiştir. Siyasi

¹⁴ 2002 yılında düzenlenen “Sivil Toplum Kuruluşları, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler” başlıklı Sivil Toplum Sempozyumu Sonuç Kitabı’na gönderme yapılmaktadır. Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul

¹⁵ 2003 yılında Toplumsal Katılım ve Gelişim Vakfı tarafından yayımlanan “Çoğulculuk” isimli kitaptan alıntılanmıştır. S.9

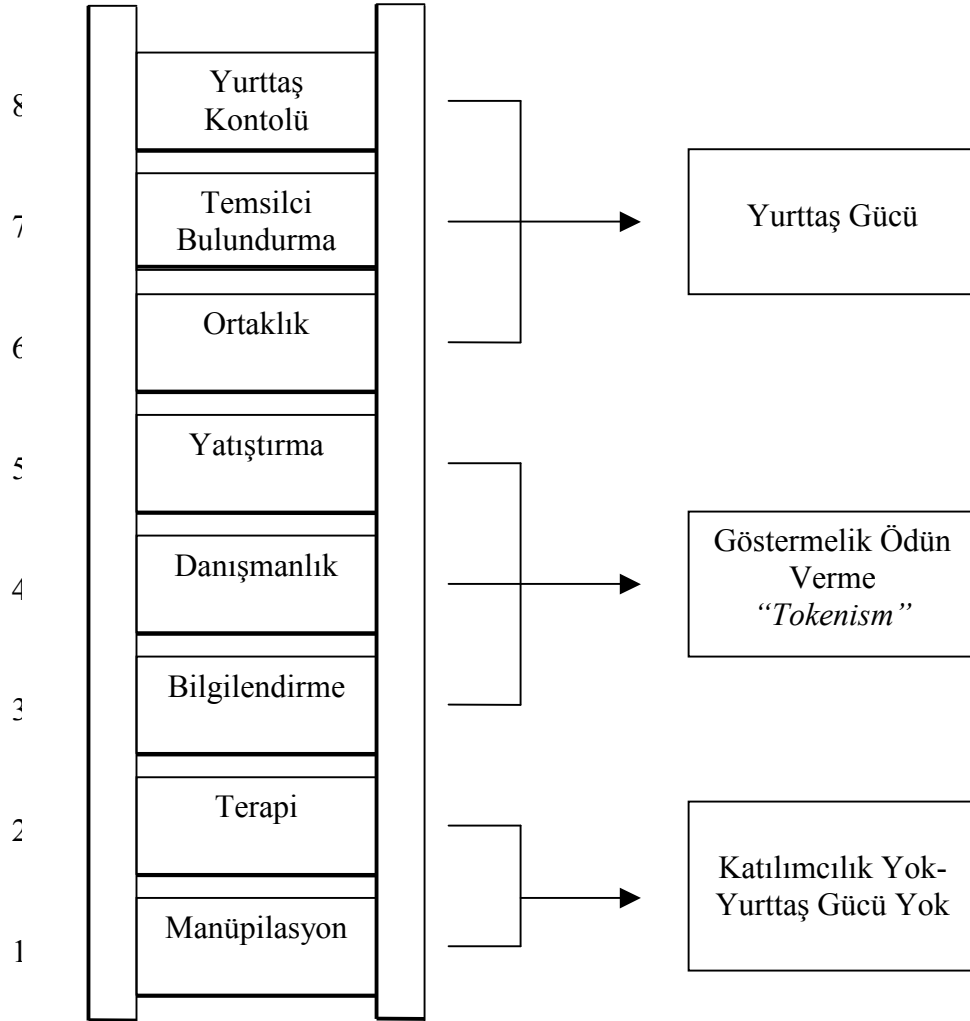
iktidarın yerine geçme talebi olmayan sivil örgütlenmelerin iktidarın politikalarını eleştirmeleri ve değiştirmek için alternatifler sunmaları bir katılma biçimi olarak değerlendirilebilir. Sivil örgütlenmeler içerisinde yer almayan bireyler, kamusal yaşam üzerinde etkili olma, siyasi iktidarı etkileme haklarını ancak sınırlı bir biçimde kullanabilmektedirler. Bireyler, katılımcı demokrasinin araçlarından olan sivil örgütlenmeler yoluyla gündelik kamusal hayata ve iktidara müdahale etme imkanı sağlayan bir toplumsal pratiği uygulamaya sokmaktadırlar. Bu tip bir demokrasi platformunda vatandaşlar sadece seçimden seçime oy kullanmaktan daha geniş bir özgürlük alanına sahiptirler.

Katılım ile ilgili temel sorun ise toplulukların sadece ihtiyaç ve taleplerini iletme hakkı olarak algılanmasıdır. Halbuki, dile getirilen ihtiyaç ve talepler doğrultusunda politikalar geliştirildiği ve yaşama geçirebildiği sürece katılımın etkinliğinden bahsedilebilir. Bu ihtiyaç ve taleplere cevap verilebildiği ölçüde demokrasi katılımcı olacaktır. Dolayısıyla katılımın ölçülebilmesi için de bazı somut araçlara ihtiyaç duyarız. Arnstein, katılımcılık üzerine geliştirdiği modeli tanımlarken basamaklandırılmış bir sivil güçten bahseder. Sivil katılım aracılığı ile politik ve ekonomik süreç içerisinde temsil edilmeyenlere gücün yeniden dağıtılmasını tanımlar. Bilginin nasıl aktarılacağı, hedeflerin ve politikaların nasıl belirleneceği konularında siyasi iktidar, temsil edilen güçlü kesim ve temsil edilemeyen dezavantajlı –yoksul- kesim arasındaki ilişkileri basamaklandırır. Bu katılımcılık modelini geliştirmesinin temel amacı, refahtan payını alamayan dezavantajlı, hakları temsil edilemeyen kesimlerin sosyal bir reform yaratabilmesi için yol gösterici ve ikna aracı haline gelmesidir. Sekiz basamaktan oluşan bu merdivenin birbirinden tam anlamıyla ayrılmayan ve net olmayan 150 basamağı bulunmaktadır, ancak Arnstein katılımı en net ve basit biçimde modellemek için sekiz basamak kullanır (Şekil 3.1.)

Arnstein’ın 1. ve 2. basamakları katılımın olmadığı durumdur. En iyi ihtimalle katılım henüz “cenin” haldedir, asıl amaç iktidarı paylaşmak değil, sorunları yardım gibi ihtiyacı olan dezavantajlı kesime yardım etmektir. Henüz sadece tek taraflı bir monolog süreci vardır ve katılımın varlığından söz edilemez.

3. ve 4. basamaklarda, dezavantajlı kesimin duyulmasına olanak tanınır. Ancak toplum bilginin ancak izin verildiği kadarına ulaşabilir. Duyduklarına karşılık geri bildirim verse de, söylediklerinin dikkate alınacağını, stratejik olarak kullanılacağını bir garantisi olmadığı gibi takipsizliği de mevcuttur. 5. basamakta

ise danışma durumu en üst seviyeye taşınmıştır, göstermelik bir danışma anlayışından çıkmış ancak fikirlerin siyasileşmesi halen garanti altına alınmamıştır.

Şekil 3.1: Arnstein Katılım Merdiveni

Sonraki üç basamak, katılımı sağlanması beklenen halkın gücünün bir sonraki seviyeye taşınmış halidir. Artık toplum talep ettiği ve sahip olması gereken bilgiyi edinir, bu bilgi doğrultusunda fikrini beyan eder, danışılacak gücü kazanmıştır ve siyasal etkinliği artmıştır. 6. basamakta, vatandaşlar bir baskın grupta ve/veya iktidarla ortaklığa giderler. Bu ortaklıkta, geleneksel gücü elinde bulunduranlarla pazarlık etme olanağına sahiptirler. En üst düzey katılımı tanımlayan 7 ve 8. basamaklarda, siyasal sistem içerisinde temsil edilmeyen vatandaşlar karar alma sürecinde çoğunluk içerisinde temsil hakkına sahip olmuşlar veya tüm yönetsel gücü elde etmişlerdir. 6, 7 ve 8. basamaklar, yurttaş gücü olarak adlandırılır ve gerçek katılımın sağlandığı ve sonunda en üst noktaya ulaştığı basamaklardır.

Arnstein’a göre, bu sekiz basamaklı katılım merdiveni basitleştirilmiş bir analiz olmakla birlikte gözden kaçan tüm katılım biçimlerini de içine alıp tanımlar ve derecelendirir. Ayrıca yurttaşların katılım sürecini derecelendirdiği kadar, iktidar güçlerinin de sorumluluk derecelerini tanımlar ve katılımın sağlanması konusunda nerde oldukları konusunda bir yol gösterici araçtır. Katılımı bu şekilde kademelendirerek modellemek, temsil edilmeyenlerle temsil edilenler veya iktidarı elinde bulunduran güçler arasındaki işbölümüne de yardımcı olacaktır. Böyle bir modelleme üzerinden gidildiğinde farklı grupların ihtiyaç ve talepleri siyasetin belirleyicisi olacaktır. (Arnstein, 1969)

Bölüm 2.2.’de anlatılan Habitat II sürecinde, “*Yapabilir kılma*”, “*Yurttaş bağlılığı*” ve “*Yönetişim*” ilkeleri ile demokrasinin derinleşmesi ve yaygınlaşması, karar alma, uygulama, izleme ve değerlendirme aşamalarında toplumun her kesiminin etkin katılımı, yatay ve dikey iş bölümünde eşgüdüm ve ortaklığa dayalı yeni bir yönetim anlayışı benimsenmiştir. Bu anlayışın paydaşları, devletin tüm organları, bilimin üretildiği üniversiteler, toplumun her kesiminden sivil örgütlenmeler ve özel sektördür. (Gülöksüz, 1995)

Küreselleşme sürecinde ulus-devletlerin tayin edici mekansal rollerine karşın, ulus ötesi ölçekte bir siyasal kültür olan “Yönetişim” kavramı ortaya çıkmıştır. Yönetişim olgusunu belirleyen süreç, postmodernitenin zemin hazırladığı yerellik kavramıyla bütünleşmiştir.
Kahraman ve Diğerleri (1999)

Toplumsal çelişkilerin arttığı, kimlik/farklılık taleplerinin ve mekan üzerinde hak iddialarının giderek kentselleştiği, globalleşme süreci nedeniyle yapısal farklılaşmalara ihtiyaç duyulduğu ve kentlilik olgusunun yeniden tanımlandığı günümüzde toplumsal ilişkiler ağı çerçevesinde, katılımcı demokrasi anlayışına geçiş süreci kaçınılmazdır. *Bu değişimin kendisiyle birlikte katılımcı ve erdemli vatandaşlık anlayışı da ortaya çıkmaktadır.* Aynı zamanda bu vatandaşlık anlayışı sadece ulus-devlet bağlamında değil yerellik ve topluluk bağlarıyla da ilişkilenebilmektedir ve sadece bireysel hak ve özgürlükleri değil, topluluk hak ve özgürlük taleplerini de içine almaktadır. Bu bağlamda bakıldığında hem çevresinde olup bitenlere karşı duyarlı ve sorumlu, hem de yerel topluluk bağları ile gelişen kentli kimliği de katılımın gelişim sürecinde etkin rol oynamaktadır. Kahraman ve Diğerleri (1999)

Teorik olarak çeşitli seviyelere ayrıştırılabilen, toplumla iktidar arasındaki tahakküm ilişkisini analiz edebilen bu teoriler katılımın pratiğe nasıl yansıtılacağı ile ilgili çok fikir vermezler. Bu aşamada da kamusal alan ve sivil toplum teorilerine bakmak yardımcı olabilir. Bu teoriler sivil toplumu kamusal alanda ortaya çıkan ihtiyaç ve taleplerin süzülerek siyasi alana taşındığı bir yurttaşlık alanı olarak tanımlar. Sivil toplumu toplumdan ayırtıran ise aktif yurttaşlardır. Yurttaşlar ancak ve ancak aktif olduklarında sivil toplumu oluştururlar. Yurttaşlığın aktifleştiği sivil toplum alanlarından biri de sivil örgütlenmelerdir.

Sivil örgütlenmeler ile (ki sadece vakıf ve dernekler değil, girişim, platform, üniversite, medya vb. çok geniş bir kurumsal yelpazede bu örgütlenmelerin bir parçasıdır) demokrasinin ilişkisi ise bir kaç farklı yönden ele alınmalıdır. Bir toplumda sivil toplum kuruluşlarının sayısı bulunduğu, yurttaşların bu kuruluşlarda ne kadar aktif oldukları, o toplumdaki demokrasinin gelişmişliğinin göstergelerinden biridir.

Sivil toplumun iktidar ile kurduğu ilişkinin kalitesi ise bir başka göstergedir. Dolayısıyla sivil toplum ve demokrasi arasındaki ilişkide sivil toplumdaki aktörlerin sayısı kadar, bu aktörlerin yaptıklarının niteliği de önem kazanmaktadır. Ayrıca o toplumdaki sivil örgütlenmelerin gerek yerel, gerekse merkezi otoriteler üzerinde ne kadar etkili olduğu, değişim süreçlerini başlatabilmeleri ve içinde yer alarak devam ettirebilmeleri de önemli bir kriter olarak görülmelidir.

Sivil toplumdaki aktörlerden biri olan STK'lar çıkar ve baskı grupları olarak siyasi partilerden ayrışır. Bu ayrışmanın en emel özelliği, *siyasi partilerin aksine iktidara kendi temsilcilerini getirmek ve böylece devlet politikasını kendi görüşlerine göre saptayıp yürütmek amacını gütmemeleridir*.¹⁶ Bu gruplar siyasal iktidarı ele geçirmek yerine çeşitli yollarla etkilemeye, politikalarını gerekli gördükleri zaman toplumsal çıkarlar çerçevesinde değiştirmeye çalışmaktadırlar.

3.2. Yerelleşmede Katılımcı Demokrasi Yaklaşımı

Demokrasinin de değişim geçirdiği küreselleşme sürecinde katılımcı demokrasi her bir yerelde kendi pratiklerini ve çözümlerini yaratacaktır. Her şeyden önce güncel demokratik mücadele, ekonomik ve siyasal alan ile sınırlı bir iktidar mücadelesinden

¹⁶ Toplumsal Katılım ve Gelişim Vakfı , 2003, “Çoğulculuk”, syf.71.

çok; kadınlardan eşcinsellere, çevreden etnik azınlıklara uzanan bir yelpazede, bir çok yeni hakların tanımlanması şeklinde sürmektedir. “*Aynı bütün içinde birbirlerinden farklı, hatta birbirlerine karşıt olan, kısaca aynı zamanda hem birbirlerine benzeyen hem de birbirlerinden ayrılan birey ve öbekleri bir arada yaşatmak söz konusu olduğunda (Touraine, 1997:227)*” demokrasi zorunlu olmaktadır. Kahraman ve diğerleri (1999) Bir arada yaşama konusu halkların sorumluluk alanlarından biri olarak görüldüğü sürece “nasıl bir yerel demokrasi?” sorusuna da cevap vermek gerekmektedir.

Günümüzde farklı kültürler, sosyal ve ekonomik yapılar farklı kimlikleri yaratırken, yerel demokrasilerin bu kimliklerin talep ve ihtiyaçlarını ortaya koymaya olanak tanınması gerekir. Yerel demokrasinin gelişmişliği, yerel topluluklara dair politikaların uygulanabilirliği ve başarısı, yerel topluluğun doğrudan alma becerisiyle ilişkilidir. Bilginin ve gücün eşit paylaşımı ve dolaşımı için yerel toplulukların kendi yaşamları için inisiyatif almalarını ve ciddi bir örgütlenme yapısına gitmelerini gerektirir. Yerel yönetimlerin her hizmetini toplumun her kesimi için sunduğu bir yaklaşım geliştirebilmeleri için atılması gereken adımlardan en başta geleni yerel demokrasiye işlerlik kazandırmak adına olmalıdır. Kahraman ve Diğerleri (1999)

Günümüze kadar yerleşimlere dair oluşturulmuş politikalarda idari sistemlerin stratejilerini geliştirdiği ve bunları uyguladığı yaklaşımlar hakimiyet göstermekteydi. Ancak günümüze kadarki politikaların yetersizliği, daha yaşanabilir demokratik kentler için oluşturulan uluslararası raporlar ve belgeler yeni politika ve uygulama yöntemlerinin üretilmesi ve uygulanması gerekliliğini göstermektedir.

Avrupa Kentsel Şartı¹⁷ da “Katılım” başlıklı 12. Madde’si ve yapılan “ideal kent” tanımıyla, kentlerin daha demokratik yapılara kavuşmasını ve halkın katılımının sağlanmasını öngörmektedir:

-“12. KATILIM; Çoğulcu demokrasilerde; kurum ve kuruluşlar arasındaki dayanışmanın esas olduğu kent yönetimlerinde; gereksiz bürokrasiden arındırma, yardımlaşma ve bilgilendirme ilkelerinin sağlanması”.

-“İdeal Kent: Kentli haklarını koruyarak; en iyi yaşam koşullarını sağlayarak; halkına iyi bir yaşam biçimi sunarak; değerini orada yaşayan, ziyaret eden, çalışan ve ticaret yapan,

¹⁷ Avrupa Kentsel Şartı, Avrupa Konseyi Avrupa Yerel Yönetimler Konferansı'nda Mart 1992'de kabul edilmiştir. Hükümetlerin değil yerel yönetimlerin imzasına açılan anlaşmayı Türkiye'de henüz imzalayan bir belediye olmamıştır. <http://www.coe.fr/cplre/eng/etxt/echarteurbaine.php>

*eğlence, kültür ve bilgiyi orada arayan ve eğitim görenlerden alarak; birçok sektör ve aktiviteyi bir arada uyum içinde barındıran yaşam yeridir”.*¹⁸

Yerel demokrasinin dayanacağı olgulardan biri yönetim kavramı olmalıdır¹⁹. Ulusal sınırlar içerisinde ele alınan yerellik kavramı demokrasi pratiklerinde başarı getirmeyecektir. Temelini yerel demokrasiye dayandıran yönetim anlayışı, demokrasinin ulusötesi bir boyut kazanmasına da olanak sağlamıştır. Artık düşünce yapısında da kurulan kurumsal ilişkiler düzeyinde de ulus-devlet sınırlarının aşılması gerekmektedir.

¹⁸ “12. Katılım” maddesinin ve “İdeal Kent” tanımının alıntılılandırıldığı metin: Çeviri: Zerrin Yener ve Kumru Arapkirlioğlu, Avrupa Kentsel Şartı, İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü Yayını, Ankara, 1996.

¹⁹ “Yönetişim” ile ilgili Bölüm 2.2.’ye başvurulabilir.

4. SİVİL TOPLUM, ÖRGÜTLÜ VE ÖRGÜTSÜZ OLMA DURUMU

Sivil toplumun demokrasinin ana öznesi olduğu üzerinden katılım kavramına katkı sağlayacak bu bölümde sivil toplumun kavramının ortaya çıkışı, kavramın demokrasi ve kentlerle birlikte gelişimi incelenmektedir. Günümüzde kentlerin hızlı artan nüfusu ve ölçek büyüklüğü nedeniyle sivil toplumun örgütlü katılımı ve yurttaşların örgütlenme hakları üzerinden sivil toplum kuruluşlarının tanımı yapılmaktadır. Sivil toplum kuruluşlarına küresel ölçekte genel bir bakışla gelişimleri yapıları, faaliyet alanları ve etkinlikleri incelenmektedir. Katılımcı yaklaşımlarda sistemlerin kurgulanması için sivil her türlü örgütlenmenin etkinliği büyük önem taşımaktadır. Yurttaşların büyük ölçekli sistemlerde katılımını kolaylaştırıcı araç olarak da görülebilecek sivil örgütlenmeler bu bölümün ana konusunu teşkil etmektedir.

4.1. “Sivil Toplum”un Etimolojisi

Tüm dillerin kendilerini yaratma süreçlerinde birbirlerinden anlam olarak oluşan kelimeler gibi “Sivil Toplum” kavramı da bir dilin kendini anlam bütünlüğü içerisinde türetmesinden gelişmiştir. Sivil toplum, yurttaşlık ve uygarlık gibi kavramların temelleri Antik Yunan Çağı’ndaki kentlerin doğuşuna ve kent olgusuna dayanmaktadır.

Antik Yunan Çağı’nda ortaya çıkan ve Latince’den gelen *Civitas* kelimesi iki temel kavramı içermektedir: yapısal, arkeolojik, topografik ve kent planlama açısından insan topluluklarının bulunduğu bir mekan; ve toplum hayatının temel çekirdeği ve karakterini oluşturan tarihi ve yasal bir oluşum, *yurttaşların oluşturduğu birlik anlamına gelmektedir* (Bookchin, 1999; 11). Bu sebepten de vatandaşların bir arada yaşadığı fiziksel alana *Citta / Cite/ Ciudad/ City* denmektedir. Bu kelime *City*²⁰ kelimesi önce kentte yaşayan vatandaşları tanımlayan Civil, Türkçe karşılığıyla sivil kelimesini üretmiştir. Sivil kelimesinin dilimizdeki karşılığı da buradan gelmektedir;

²⁰ City kelimesinin Türkçesi Kent anlamına gelmektedir ve Türk Dil Kurumu Sözlüğünden alınmıştır.

“hiçbir özel üniforması olmayan yani resmi bir kuruma bağlı kimliği olmayan”²¹. Kentte yaşayan sivil halkın oluşturduğu topluluktur. *Sivil Toplum* kendini türeten City kelimenin siyasi ve sosyal olgularını taşımaktadır. City kelimesi kendini ve öğelerini tasvir eden başka kelimeler de türetmiştir: *Civilization* (uygarlık), *Citizen* (Yurttaş), *Citizenship* (Yurttaşlık) kelimeleri gibi. Ancak bu kelimelerin dilimize girişinde benzer bir türeme görülememektedir.²²

4.2. Kentler, Demokrasi Ve Sivil Toplumun Temelidir

Kentlerin oluşumunda ana özne sivil toplumdur ve temelini demokrasiden almaktadır. Toplumsal tarihi ve sivil toplumu inceleyen düşünürlere göre toplumsal dönüşümler, kentlerin ortaya çıkışına ve gelişim süreçlerine paralel olarak yaşanmaktadır. İnsan ilişkilerinin aile ve benzeri gruplaşmalardan komşuluk gibi toplumsal olgulara dönüşmesi, kurumsallaşmaların ortaya çıkması ve artması, yenilikçi, çok sayıda ve farklı kültürel ilişkilerin ortaya çıkması tarih boyunca kentlerde yaşanmıştır. Ayrıca politik özyönetim ile vatandaşlık gibi kavramların yeniden ortaya çıkması, toplumsal ilişkilerin genişlemesi ve yeni vatandaşlık kültürünün yükselmesi de kentlerin gelişim süreçlerinin bir yansımasıdır. İlk dönüşüm süreci Antik Yunan’da kentlerin oluşumuyla başlar; Demokrasi kavramı oluşur ve birey artık yurttaş adını alır. (Bookchin, 1999)

Rousseau “Toplumsal Sözleşme”sinde kentlilerin ve bireylerin yurttaşlıkları üzerinden çıkarımlar yapar; “*Evler Kasabaları oluşturur; oysa yurttaşlar kentleri oluşturur*” demiştir. Yurttaşların oluşturduğu kentlere *toplumsal bir sözleşme* etiğinden bakar ve kentlilerin sivil toplumu oluşturduğunu söyler. Demokrasinin temellerinin de aynı kavramlardan çıktığını savunurken yurttaşlık bilincinin, kentlerde birlikte yaşamının ve bir halkı oluşturmanın yurttaşlık ideallerinin ortaya çıkışıyla geliştiğini savunmaktadır. (Rousseau, 2006)

Kentler sivil toplumun ve demokrasinin fiziki olarak mekana yansıması olarak kabul edilir. Klan, kabile, köy gibi daha çok akrabalık ilişkilerinden oluşan yaşama birimlerinde farklı kan bağları olan ailelerin de katılmasıyla daha büyük ortak yaşama alanları olan kentler oluşur. Bookchin kent’i tanımlarken; “*bazı önemli*

²¹ Türk Dil Kurumu Sözlüğü’nden alınmıştır.

²² Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi Sertifika Programı Ders notları içerisinden alınmıştır: <http://stk.bilgi.edu.tr/siviltoplumseminer.asp>

potansiyellerin, bunların gelişim evrelerinin, geleneklerin, kültürün ve yerleşik bir insan topluluğuna ait özelliklerin birikimci gelişimini ya da diyalektiğini içerir” şeklinde tanımlamaktadır (Bookchin, 1999; 17). Kentlerin bu karmaşık nüfusu bir toplumu oluşturmaya başlamıştır. Kendi yönetim sistemini getiren, kendi hak ve özgürlüklerini tanımlayan ve kendi geleceği için kararlar veren bu farklı yapılarıdaki toplulukların bir aradalığı sivil toplumu oluşturur (Bookchin, 1999).

Farklı yaşama biçimlerine, kültür ve geleneklere sahip toplulukların yaşadıkları ortak mekan içerisinde, ortak ve eşit haklarının ve özgürlüklerinin olması gerekliliği kaçınılmazdır. Toplumdaki bireylerin tümünün çıkarlarını garanti altına alabilecek ve toplum içerisindeki işbirliğini ve koordinasyonu sağlayabilecek bir yönetsel yapıya ihtiyaç vardır. Bu yapı devlet olarak geliştirilir: “*M.Ö. V.Yüzyılda Atina'da ortaya çıkan sofizm akımına göre; devlet insan yapısıdır ve insanların güven içerisinde yaşayabilmeleri, az zahmetle çok iş başarabilmeleri için aralarında anlaşarak kurdukları bir kurumdur*”(Göze,1986:1). Bu yönetsel yapının işleyiş esaslarının belirleyicisi de demokrasi olmuştur çünkü “Demokrasi” kelimesi Yunanca’dan gelmektedir: “‘*Demos*’; halk, ‘*Kratein*’; yönetmek anlamı taşımaktadır ve demokrasi bu iki kelimenin birleşimiyle oluşmaktadır. Sadece ‘*Halkın yönetimi*’ değil, ‘*Halk tarafından yönetim*’ ve ‘*Halk için yönetim*’ olarak da tanımlanabilir” (Gözler; 2004; 112). Bölüm 2.1’de de incelenen demokrasi kavramı üzerinden sadece demokrasilerde herkes ortak paydaya eşit uzaklıkta olabileceği görülmektedir.

Tüm toplum için eşit derecede *iyi* olma durumu sadece bireysel hak ve özgürlüklerin savunulmasıyla ve sorumluluğunun alınmasıyla mümkün olmayacaktır. Her bir birey hak ve özgürlükler alanında hem kendi hem de içinde yaşadığı toplumun diğer fertleri için sorumluluk alırsa toplumsal bir iyiye eşit derecede yaklaşmak mümkün olacaktır. Bunun için de birey, sadece kendi sorunlarına karşı duyarlı kalmaz, toplumun sorunlarına karşı da sorumluluk almaya başlamıştır ve toplumsal bir bakış açısıyla sorumluluk aldığı ölçüde de sivil toplumun bir parçası haline gelmeye başlamıştır. (Bookchin, 1999)

4.2.1. Kent, Sivil Toplum ve Demokrasinin Doğuşu

Antik yunan düşüncesi kentlerin yurttaşların etik bir birliği olduğunu söylemektedir. İlk kurulan kentler Antik Yunan çağında yönetim yapıları, barınma alanları ve agoraların çizdiği fiziksel sınırlar içerisinde oluşur. Toplumun tümünü ilgilendiren

konularda politika üretmenin ve fikir beyan etmenin kapsayıcı olabilmesi için ne devlete ait alanlar ne de özel alanlar yeterlidir. Bu yetersizlik toplumun tümünün söz söyleme hakkının olabileceği, yönetim kademesiyle müzakere içerisinde olabileceği, toplumsal konuların hep birlikte konuşulabileceği bir alana ihtiyacı doğurmuştur. Agoraları bu ihtiyaç doğrultusunda yaratır. Yönetim yapıları devlete ait ve kamusal, barınma alanları bireylere ait ve özel, agoralar ise tüm topluma ait ve sivil olarak tanımlanır.

İlk kurulan kentlerden olan Atina'da agoralarda yapılan konuşmalar her şeyden önce canlı, karşılıklı iletişime dayalı ve her anlamda kitlesel bir nitelik içermektedir. İlk politik ve siyasi konuşmalar aydınlar tarafından Agora'larda gerçekleştirilir. Bu konuşmaların ana konusu toplumsal hak ve özgürlüklerdir. Tüm toplumun aynı hak ve özgürlüklere eşit derecede sahip olması için politikalar üretilir. Sivil toplum tarafından üretilen bu politikaların yönetime iletimi için kent meclisleri kurulur ve halk kent meclisleri aracılığıyla yönetsel kararlara müdahale eder. Katılımcı demokrasi kavramına gönderme yapan kent meclislerinin kökeni kabile meclislerine kadar uzanmaktadır. Kabile meclisleri, topluluğu ilgilendiren konularla ilgili bir araya gelip, tartışıp, karar alarak yöneten liderlere bildirmekle yükümlüdürler. Sadece gündelik hayata dair değil, idari sisteme dair de görüş alış verişinde bulunur ve kararlar alırlar. (Bookchin, 1999)

Demokrasiyle yönetilen Antik Yunan'da kurulan ilk kentlerin ana öğelerinin agoralar olması ve agorayı kent merkezi kabul ederek planlanma yapmaları, kentleri politik üretimlerin merkezi ve agoraların sosyal yapısı itibariyle de demokrasinin kaleleri haline getirmiştir. Demokrasi kavramı üretilirken dayandığı temel ilke, gücün ve egemenliği tamamen halkın elinde olmasıdır. Dolayısıyla sivil toplum için demokrasi, demokrasi için de sivil toplum birbirleri için olmazsa olmazlardandır ve varlıklarının temelini birbirlerinden almaktadırlar.

4.2.2. Sivil Toplumun Temsili Demokrasi Deneyimi

Ortaçağ'ın Batı Avrupa'sında (Almanya, Fransa, İngiltere gibi) kentlerin büyüklüğü arttıkça ve buna bağlı olarak da ekonomisi geliştikçe kentlerdeki karar alma süreçlerinde farklı ihtiyaçlar doğmaya başlamıştır. O güne kadar doğrudan demokrasi ile yönetilen kentler artık temsiliyetin kurumsallaştığı bir demokrasi deneyimi yaşamaya başlamıştır. Merkezi idarenin kentlerin ekonomisini idare etme ve bundan

ülke ekonomisine de katkı sağlama istençleriyle birlikte kentlerin kendilerine ait yönetimlerinin, en azından temsilcilerinin olması gerekliliği doğmuştur.

Niyet, tavsiye, nasihat anlamına gelen “*consilium*” kelimesi de bu zamanda kentlerin yönetimleri söz konusu olduğunda vücut bulmuştur. Merkezi yönetimin müdahaleleri ile kentlerde konseyler oluşturulur. Kentlerin meydanlarında “kent ahalisi” toplanmaktadır ve burada yemin ederler. O kentin yaşayanları adına karar alarak bunu merkezi yönetime taşıma sorumluluğuyla yükümlü konseyler aynı kentten olma ahlakı ile *Hemşerilik* kavramının da doğuşuna sebep olmuştur. Hemşerilik ahlakı üzerinden gelişen konseylerin kuruluşu ile Ortaçağ Avrupa’sında yerel bir yönetim oluşmuş, yerel yönetime temsiliyet hakkı tanınmış ve hukuki nitelik kazandırılmıştır. Şehirde artık belediye diye bir fonksiyon oluşturulmuştur (Ortaylı, 1999).

Bu dönemde ilk defa ortaya çıkan yerel yönetim olgusu konfederasyon olarak adlandırılmıştır. Konfederalizm her ne kadar yerelci olmayıp bütünleştirici olsa da üyesi olan yerel yönetimlerin toplumsal yükümlülüklerine dayanmaktadır. Bu yükümlülükler arasında karşılıklı hak iddialarının sistematik olarak hükme bağlanması, ortak çalışmaların düzenlenmesi ve çoğunluğun hakları çiğnenmeden belediye politikasının yürütülmesi yer almaktadır. Konfederasyonun karar verme sürecinin tabanını yerel yönetimlerdeki halk meclisleri oluşturur ve bu meclisin işlevi, kendi belirledikleri siyasetin koordinasyonu ile sınırlıdır. ; konfedere meclisler idare, halk meclisleri ise siyaset ile kendilerini var etmektedirler. Ancak bu yapılar hiçbir zaman halkın kendisi değil, halkın sesi olarak görülmektedirler. *Hiyerarşik otorite piramidi* ters çevrilmiş gibi düşünülmelidir, piramidin tepesinde de halk meclisleri yer almaktadır. Süreç içerisinde demokrasi temsiliyete dayanmaya başlar ve temsili demokrasi toplumsal hayatın bir parçası haline gelmiştir. Sivil toplumun hayatını düzenleyen temsili demokrasiyle yönetilen idare biçimleri 1930’ların başına kadar varlıklarını sürdürmeye çalışmışlardır. İdari sistemde temsilcilik misyonu taşıyan halk meclisleri özellikle krallıklara karşı direnişleri ve toplumsal olayların başını çekerek reformlara sebep olmaları sebebiyle teker teker yok olmuşlardır. Bu sebeple de tarihsel süreç içerisinde sivil topluma ve temsilcilerine devletler için tehlike gözüyle bakılmıştır. (Bookchin, 1999)

Bookchin’e göre modern çağa kadar idari yapıları halkın özgür iradesine dayanarak kurulmuş tüm kentlerin ortak bir paydası bulunmaktadır; Kentler ortak bir ideolojik sorumluluğun ve kamu yararını gözetme duygusunun paylaşıldığı ahlaki birliktelikler

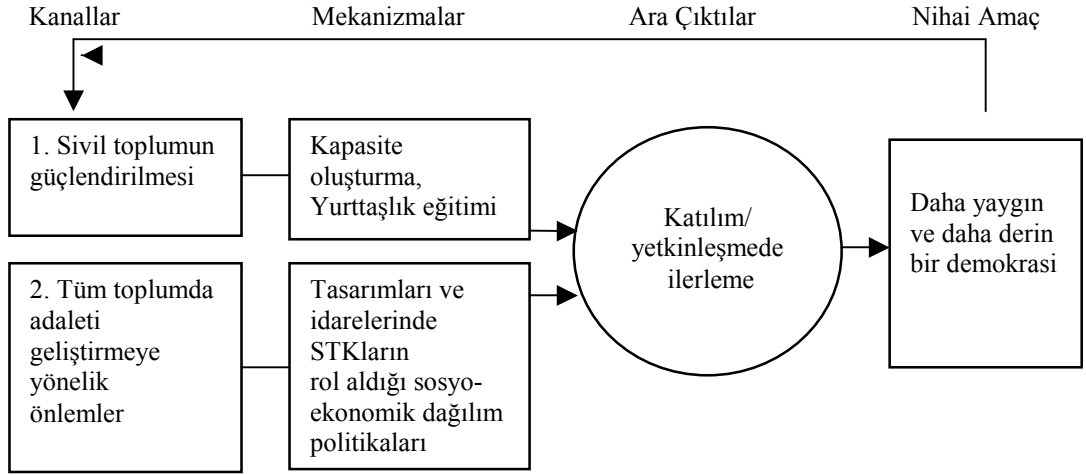
olmalarıdır, bunun temelinde de iyi bir yaşam istenciyle erdeme olan güçlü inanç yatmaktadır. Bu inanç sayesinde gelişen kentler de demokrasinin, sivil toplumun ve medeniyetin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. (Bookchin, 1990)

4.2.3. Sivil Toplum ve Katılımcı Demokrasi

Günümüzdeki yaklaşımlarda sivil toplum, gönüllülüğe dayalı olarak devletten farklılaşmaya ve sadece ekonomik sistem üzerine kurulu düzene karşı güçlenmeye yöneliktir. Devlet kamu hizmetleri için gerekli araçlara sahiptir ve bunların koordinasyonunu sağlarken de gücünü kendi yasal kurumlarının varlığından almaktadır. Bu hizmetleri sağlamada yetersiz kaldığında kendi çıkarları doğrultusunda piyasanın araçlarını kullanarak, toplumun tümünün alması gereken hizmetlerin özel sektör aracılığıyla sağlanmasına izin vermektedir. Ancak bu durum kar amaçlı olan piyasa içerisinde hizmetlerin alımında eşitsizlikler sunmaktadır. Hem piyasadan hem de devletten farklılaşmış bir yapı olarak *sivil toplum* gücünü, eşit hizmet alımına dayandırır. Eşit hizmet alımı konusundaki hak ve özgürlüklerin korunması ve hatta kaybedilenlerin geri alınması üzerinden de kendini var eder. Örgütlü sivil toplum devlet dışı bir yapıdır ve devletin herhangi bir aracı değildir. Bunun için de Devlet'in düzenleyici yapısı içerisinde farklı çıkar gruplarının gündelik hayatları, hak ve özgürlükleri üzerinden faaliyet gösterebilmektedir.

Oxhorn sivil toplumu tanımlarken demokrasinin sadece siyasi boyutuna değil sosyo-ekonomik boyutuna da bakmaktadır. İkisi arasındaki etkileşimi sadece demokratik kurumların güçlendirilmesi ve hukukun üstünlüğü kanalından değil farklı ve dolaylı kanallar yoluyla açıklamaya çalışmaktadır. (Şekil 4.1)²³ Oxhorn toplumda hak ve özgürlüklerin eşit dağılımını sağlayacak olan kurumlardan biri olarak yasalardan önce sivil toplum kuruluşlarını görmektedir. Bunun için sivil toplumun güçlendirilmesine önem vermekte ancak bunun yaparken içerisinde bulundukları sosyo-ekonomik sistemin etkilerinin gözetilerek yapılması gerekliliğini savunmaktadır. Katılımın bireyleri aktif birer yurttaş haline getirmesi üzerinden kapasite gelişimini bir yurttaşlık eğitimi olarak tanımlamaktadır. Yurttaşlık eğitimi ile geliştirilen katılım daha demokratik sistemlerin geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Bu katkı hem sosyo ekonomik politikaların üretiminin daha yaratıcı süreçlerde olmasını ve daha verimli sonuçlar alınmasını sağlayacaktır.

²³ Şeklin Türkçeleştirilmiş hali Emel Kurma ve Hale Akay'a aittir.

Şekil 4.1: Oxhorn'un Demokrasi Modeli

Young sivil toplumun iki işlevine dikkat çeker ki katılım açısından bu işlevleri değerlendirmek örgütlü bir sivil toplumun hangi yollarla nelere etki edebileceğini görebilmek açısından önemlidir.

Kendi kendini örgütleyen sivil toplum: Bu ilk işlev örgüt ve toplumsal hareketlerin kendi kimliklerini temsil etme, katılımcılık olanaklarını artırma, dayanışma ağları yaratma yolunda iletişimsel etkileşimin oluşturulma yollarını içerir.

Kamusal alan: Bu tip örgütsel faaliyetler, devlet veya şirketlerin politika ve uygulamalarını etkilemeyi veya yeniden yapılandırmayı amaçlar.

4.3. Sivil Toplum İle İlgili Kavramsal Yaklaşımlar

Her kavramın tanımlanmasında olduğu gibi sivil toplum kavramının tanımlanmasında da kesin ve net bir tanım mümkün değildir. Tanımının ve öğelerinin süreç içerisinde nasıl doğduğuna, nasıl değiştiğine ve bakmak tanımlar anlamamıza yardımcı olacaktır. Süreç içerisinde kavram kimi zaman toplumun bir kısmı üzerindeki örgütlü yaşamı, kimi zaman kamusal bir alanı, kimi zaman da bir toplum biçimini tariflemek üzere kullanılmıştır. Günümüz politik hayatında oldukça fazla yer tutan sivil toplum kavramını sorumluluklar ve ahlaki değerler çerçevesinde ve yurttaşlık haklarını gözeterek incelemeye başlamak doğru olacaktır. Etkin bir katılımdan ve katılımın ana öznesini oluşturan yapı olarak sivil toplumdan

bahsetmek için çeşitli kavramsal yaklaşımlar ve gelişimleri göz önünde bulundurulmalıdır.

4.3.1. Kavramsal Olarak Ortaya Çıkışı

Sivil toplumu yaratan tarihsel sürece bakıldığında Klasik Dönem’de Aristoteles açık ve net bir şekilde kavram olarak “sivil toplum”u kullanmamış olsa da, kendi tanımladığı Politik Koloni’yi (Koinonia Politike) dostluk (friendship) etrafında ahlaki değerlerle formüle ederken sivil toplumun da ilk temellerini atmıştır.

Aristoteles’ e göre, ahlakilik gerçek dostluğun özünü oluşturur. Buna dayanarak *ahlaki bir kamu* olması gerekliliğinden bahsetmektedir. Bu ahlakilik o kadar önemlidir ki, sadece özel hayatın değil, sivil, hatta politik hayatın da özü niteliğindedir. Sivil hayatta dostluk, dolayısıyla da dayanışma yoksa toplulukların çıkar çatışması sivil hayatı yozlaştıracak derecede baskın hale gelecektir. Bu bağlamda da Aristoteles üç tip dostluk tarifler:

1. İnsanların birbirlerine faydalı olmalarından doğan dostluk: İş arkadaşlığı ve politik yandaşlık gibi ilişkileri içine alan birliktelik anlayışı.
2. Birbirinden hoşnut olmadan doğan dostluk: Özel hayatın da bir parçası olan ve daha çok kişisel zevklerin çerçevesinde kurulan ilişkiler, gündelik hayatın içerisinde oyun, içki, dedikodu arkadaşlığı gibi ilişkileri içine alan birliktelik anlayışı.
3. Erdeme, bir iyiyi paylaşmaya, bir iyinin peşinde olmaya dayanan dostluk: Ortak amaçlar için beraber olmadan, birlik olmadan, aynı hak ve özgürlükler için ilişkide olmadan doğan birliktelik anlayışı.

Aristoteles gerçek dostluğu üçüncü tip dostluk olarak tanımlamaktadır. Bu dostluk anlayışını “kamusal dostluk” (civic friendship) olarak adlandırmaktadır ki tanımın içeriği itibarıyla de gerçek dostluk kavramından bahsedilirken aslında sivil toplumdan bahsedilmektedir. Aristoteles’e göre *kamusal dostluk*, ortak yarara hizmet eden bir nitelik göstererek, neticede politik topluluğun tesisini ve kendini devam ettirme olanağını sağlamaktadır. Bu ise, insanın birlikte yaşadığı toplum içerisinde kendi dışındakilerin de “iyi”sini, kendi iyisi gibi gözetmesini, korumasını ve kollamasını gerekli hale getirmektedir. Bu gerekliliğin temelleri onu meydana getiren öğelerin birbirlerine karşı göstermeleri gereken ahlaki sorumluluğun ne kadar yaşamsal olduğunu görerek oluşturulmuştur. (Sarıbay, 2003)

Sivil toplumun ilk kullanımları sırasında yapılan tanımlamalar Aristoteles'in temellerini attığı toplumsalcı bir yaklaşımdadır. Cicero da "societas civilis" ile sivil toplum kavramından bahsetmektedir. Sivil toplumu ahlaki bir kamuyu tanımlarken kullanır; yasalarla belirlenmiş kurallar sistemi içindeki özgür ve eşit yurttaşların sivil toplumu olarak kabul etmektedir ve ahlaki bir değer olarak görür. Cicero'ya göre, sivil toplum ve devlet neredeyse eşanlamlıdır ve Aristoteles'in de tanımladığı erdemli vatandaşlık kavramıyla yakından ilişkilidir. Sivil toplumun tanımlanması bu temeller üzerinden Ortaçağ'ın sonuna kadar kullanılmıştır. (Bookchin, 1999)

4.3.2. Aydınlanma Döneminde Sivil Toplum Kavramı

Aydınlanma dönemi ve sonrasında da birçok düşünür tarafından sivil toplumun içeriği ve kavramsallığı farklı açılardan ele alınmış olsa da devlet dışı yapılar olarak incelemişlerdir. Bu yapıları modellerlerken de tüm piyasa kurumlarının yanı sıra başka işbirliklerine dayanan ve sosyal ilişkileri de içine alan tanımlamalar getirmişlerdir.

Locke, sivil toplumu özgürlüklerin ve hukukun üstünlüğünün devlete karşı savunulması bağlamında incelerken, Ferguson sivil toplumu, düşmanca ve çıkara dayalı ilişkilerin en az olduğu, düşünce, sanat ve edebiyatla aydınlanarak ilişkiler kuran bir toplum yapısı üzerinden inceler. Hegel, sivil toplum kavramında farklılaşmaya giden ve kavrama en çok anlam yükleyen düşünürlerden biri olmuştur. Sivil toplumu piyasanın işlevselliğinin korunması için zorunlu kurumlar olarak tanımlamaktadır ve ahlaki yaşam başlığı altında geliştirmektedir. Toplumsal yaşamın sivil olarak örgütlenmesi gereği, devlet denilen üst yapısal bir örgüte gereksinim doğurması üzerinden incelemektedir. Marx ise sivil toplumu Ortaçağ Burjuvasi'nin bir toplumsal hareketi olarak görür ve sivil toplumu üretim araçlarının mülkiyetini elinde bulunduranlar tarafından zorla boyun eğdirilen mülkiyetsiz kitlenin bulunduğu toplum şeklinde tanımlamaktadır. Devleti üst sınıfın aktörü, sivil toplumu da alt sınıfın aktörü olarak görmektedir. Kavram tartışılırken en çok adı geçen düşünürlerden biri olan Gramsci ise sivil toplumu, üretim ve ekonomik örgüt içinde değil, devletin içinde bulunduğunu söylemektedir. Devleti sadece burjuvazinin emekçileri ezici bir aracı olarak görmek yerine, sivil toplumu devletin bir parçası olarak tanımlar. Siyasal toplumu devlet yapısının bir parçası olarak kabul eder ve

sivil toplumu da onun tamamlayıcısı bir paydaş olarak kabul etmektedir. Akay ve Kurma (2003)

4.3.3. Modern Sivil Toplum Kavramı

²⁴Modern sivil toplum kavramının oluşmasında kabul gören iki temel dayanak bulunmaktadır. Bunlardan biri devletin gücündeki azalma: devletin gerçekleştirmesi gereken hizmetleri sunmadaki kapasite yetersizliğidir. Siyasi otoritenin yetersiz kaldığı noktada halklar hak ve özgürlüklerinden yoksun kalmaktadırlar.

İkinci temel sebep ise piyasa ekonomisinin yükselişi olarak görülmektedir. Küreselleşme ve yerelleşmenin birbirine karıştığı ve piyasa ekonomileri üzerinde etkin rol oynadığı bir dünya düzeninde halkların hak ve özgürlükleri bağlamında kayıplarının olması kaçınılmazdır. Vatandaşların hak ve özgürlüklerin kayıplara uğramaması ve içeriklerinin boşalmaması için sivil örgütlenmelerin bu düzen içerisinde kendilerini konumlandırmaları ve aktif roller üstlenmeleri gerekmektedir.

Moore'un savunuculuğunu yaptığı "Sosyal Kökenler" teorisine göre canlı bir sivil toplumun ortaya çıkışında üç faktör önemli rol oynamaktadır.

1. Mutlakiyet rejimlerinin gücü,
2. Kuvvetli ve bağımsız bir şehirli orta sınıfın ortaya çıkışı,
3. Kitlelerin kırsal alandan kentlere göçü.

Kavramın yeniden doğuşunda etkin rol oynayan dört kriz ve üç gelişme neden olarak gösterilmektedir:

Dört Kriz:

1. Sosyalist sistemin yaşadığı genel kriz
2. Ekonomik kalkınma üzerine kurulu siyasal ve sosyal sistemlerin krizi
3. Sosyal refah devletlerinin küreselleşme karşısındaki başarısızlığı
4. Batılı kapitalist ülkelerdeki emek piyasasının yapısındaki değişim.

²⁴ Bu bölümdeki teori ve kavramsal tartışmalar Hale Akay ve Emel Kurma'nın İstanbul Bilgi Üniversitesi, STK Eğitim ve Araştırma Birimi, STK Çalışmaları Eğitim Dizisi No:1, Sivil Tolum ve Demokrasi yayınından yararlanılmıştır.

Üç gelişme:

1. Kapitalist ekonominin yeniden canlanması ve devlet politikalarıyla üretim süreçleri arasında yaşamsal bir bağın açığa çıkması
2. Planlamacı (Keynesci) refah devletine ilişkin siyasal tartışmaların artması
3. Gündelik yaşamın egemen kodlarını yeniden tanımlamaya çalışan yeni (anti-politik) toplumsal hareketlerin gelişimi

Sivil Toplum Elması; Sivil toplum elması -sivil toplum karosu / sivil toplum endeksi- sivil toplumu insanların ortak çıkarları doğrultusunda gönüllülük temelinde örgütlendikleri aile, devlet ve piyasa dışında kalan arena olarak tanımlamaktadır. Uluslararası ölçekteki bu yaklaşım sivil toplumu dört farklı boyutta alt kategorilere ayırarak incelemektedir. Bu yaklaşım sivil toplumun bulunduğu yerdeki gelişmişliğini ölçmek için kullanılmaktadır.

1. Sivil toplumun yapısı
 - a. Yurttaş katılımının yaygınlığı
 - b. Yurttaş katılımının derinliği
 - c. Sivil toplumdaki çeşitlilik
 - d. Örgütlülük düzeyi
 - e. İç ilişkiler
 - f. Kaynaklar
2. Sivil toplumun dışsal çevresi
 - a. Siyasi yapı
 - b. Temel hak ve özgürlükler
 - c. Sosyo ekonomik yapı
 - d. Sosyo kültürel yapı
 - e. Hukuki yapı
 - f. Devlet-sivil toplum ilişkileri
 - g. Özel sektör-sivil toplum ilişkileri
3. Sivil toplum alanında uygulanan ve destek gören değerler

- a. Demokrasi
 - b. Şeffaflık
 - c. Tolerans-Hoşgörü
 - d. Şiddet karşıtlığı
 - e. Cinsiyet ayrımcılığına karşıtlık
 - f. Yoksulluğun azaltılması
 - g. Çevrenin korunması
4. Sivil toplum aktörlerince yürütülen faaliyetlerin etkileri
- a. Kamu politikalarını etkileme
 - b. Devlet ve özel sektörü hesap verebilir kılma
 - c. Yurttaşları güçlendirme
 - d. Sosyal ihtiyaçları karşılama

4.4. Sivil Toplu Kuruluşu (STK) Nedir?

Sivil toplum kavramının özellikle son 20 yılda yeniden şekillenmesinde kalkınma, siyaset, demokrasi, kamu katılımı, kamu hizmetlerinin sağlanması, küresel ekonomi, yerelleşme ve ulus devletlerin yapılarındaki dönüşüm gibi konuların değişmesinin etkisi tartışılmazdır. Tarihsel süreç üzerinden bakıldığında, kolonilerde misyonerlerin eğitim, sağlık, sosyal hizmetler ve tarımsal kalkınma gibi konularda yaptıkları çalışmaların, günümüzde refah ve toplumu yetkinleştirme amaçlı çalışmalara dönüşerek benzeri bir anlayışla yürütüldüğü örgütlenmelerdir.

STK'lar çeşitli teorilerle de açıklanmıştır: Bunlardan biri Weisbord'un Heterojenlik Teorisidir: Heterojenlik teorisi sivil toplumun kökenini klasik iktisat teorisinde aramaktadır. Klasik iktisat teorisi piyasaların tüm etkinliklerine rağmen özellikle kamu mallarının üretiminde başarısız olduğunu kabul etmektedir. Özellikle vatandaşlar arasında büyük görüş farklılıklarının bulunduğu mal ve hizmetlerde, oyçokluğu ilkesinin bir sonucu olarak devlet de bu mal ve hizmetlerin üretiminde başarısız olabilmektedirler. Bu tür durumlarda bu mal ve hizmetlerden yararlanmak isteyen kişiler, bu mal ve hizmetleri sağlamanın devlet ve piyasa dışındaki bir aracı olarak kar amacı gütmeyen kuruluşlara yönelmektedirler.

Bir diğerk teori, Salamon'un "Karşılıklı Bağımlılık Teorisi"dir. Bu teoriye göre; STK'lar sahada devletten çok daha hızlı mobilize olabilmektedirler. Bunun sonucunda STK'lar bu alanda devletin sahip olmadığı uzmanlık, yapılanma ve deneyimi geliştirebilmektedirler. İkinci olarak STK'lar devletin rol üstlenmesi istenilen alanlarda siyasi destek mekanizmalarının işletilmesinde rol alarak devletin girmeye zorlandığı bu alanlarda önemli rol üstlenebilmektedirler. Özellikle devlet müdahalesine karşı muhalefetin yoğun olduğu fakat belirli sosyal veya ekonomik bozukluklara ilişkin taleplerin de arttığı durumlarda veya devletin rolü ve gücünün genişlemesinde STK'ların rolünün önemli hale geldiği alanlarda bu işbirliğinin gerçekleşmesi beklenmektedir. Akay ve Kurma (2003)

4.5. Günümüzde STK Nedir ve Yapıları Nasıldır?

STK'ların gelişim evrelerine bakıldığında doğrusal ve kesin bir çizgide kendilerini sergilememektedirler. Bu kesin ve net olmayan çizgisel döngünün ilk aşaması "yardım ve refah" aşamasıdır. Bu aşamada STK'lar temel aktördür, yararlanıcılar ise pasif aktörlerdir ve faaliyetleri temeldeki nedene dayanmamaktadır. İkinci aşama ise "toplumun kalkınması" aşamasıdır. Bu aşamada STK'lar kendi kendilerine yeterlilik ve süreklilik amaçlarlar. Bu aşamada kendilerini birer kalkınma örgütü olarak görmektedirler. Artık temel aktör olmaktan çıkıp, aktörlerin mobilizasyonu için kendilerine katalizör görevi vermektedirler. Son aşama olan "kurumsal ve siyasi gelişme"de ise STK'ların amacı daha fazla kontrol ve inisiyatifi sağlayacak bir ortam yaratmak haline gelmektedir. Artık daha büyük kurumlarla, daha sürekli ilişkiler kurmaya başlamaktadırlar. (Korten, 2003)

Ortaylı'ya (2003) göre, toplumun çeşitli katmanlarının bireye kadar inen sorumluluk duygusuyla idari etkinlik ve yetki edinmesi kentlerin daha demokratik ve yaşanabilir yerler haline gelmeleri için oldukça önemlidir. Bu sebepten de sivil toplum kuruluşları yerel demokrasinin sağlanması süreçlerinde etki edecek ve değişim yaratacak en önemli kurumlardandır. Günümüzde STK'lar genel olarak bir söz söyleme yetkiliği ve dinlenme ayrıcalığına sahiptir, fakat yerel, daha enformal örgütlenmelerin ve sivil inisiyatiflerin sosyal kapitali geliştiren, sağlıklı bir sivil toplumun önemli bir temeli olduğu da gözardı edilmemelidir.

Katılımcı Demokrasinin temeli olarak kabul edilebilecek sivil toplum kavramı için farklı toplumların yaşamış olduğu farklı tarihsel, sosyal ve ekonomik süreçler içerisinde birçok farklı tanımlama yapılmaktadır.

- Bir takım kesin sosyal temellere inanan insanların oluşturduğu ve toplumu geliştirmek için faaliyet gösteren kuruluşlar.
- Belirli bir çıkar amacı etrafında toplanmış bireylerin oluşturduğu kar amacı gütmeyen örgütlenmeler.
- İnsanların değişmelerine destek veren sosyal gelişim kuruluşlar.
- Belirli amaçlar ve hedefler uğruna çalışan, dışardan hiçbir kontrol altında olmayan, belirli toplum, alan veya durumda değişimi amaçlayan kuruluşlar.
- Ekonomi ve/veya sosyal uç gruplar için çalışan bağımsız, demokratik kuruluşlar.
- Siyasi partilerle ilişkisi bulunmayan topluma yardım ve refah sağlamaya çalışan, bu uğurda gelişimi destekleyen kuruluşlar.
- Hükümetlerin çok az etki edebildiği toplum tarafından ve toplum için kurulmuş sadece yardım değil aynı zamanda sosyo-ekonomik kültürel çalışmalar da yapan kuruluşlar.
- Esnek ve demokratik olan, insanlara hizmet etmeyi amaçlayan ve kendisine çıkar sağlamayan kuruluşlar.²⁵

Iris Marion Young'a göre sivil toplum kuruluşları 3 farklı yaklaşım altında örgütlenmektedirler. Bu yaklaşımları bilmek, her hangi bir toplumsal işbirliğine gitmeden önce katılımcı olacak bireylerin daha kolay örgütlenebilmelerini sağlayacaktır. Ayrıca planlama politikaları üretilirken karar alma süreçlerine dahil olmaları beklenen STK'ların hangi yaklaşımdaki STK'lar olması gerektiğine dair de fikir vermesi beklenmektedir:

Özel örgütler: Faaliyetleri örgütün katılımcılarına ve ya üyelerine yöneliktir. Aile, sosyal kulüpler, özel partiler, dini cemaatler tarzı örgütlenmelerdir. Bu tür örgütlenmelerin eylemleri hayat, ölüm, ihtiyaç ve haz gibi belli bir aşamadan sonra paylaşımı mümkün olmayan temel sorunlarla ilgilidir.

²⁵ UNDP, BM, Common Welth Foundation, Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı, Toplum Gönüllüleri Vakfı, Sivil Toplum Geliştirme Merkezi ve Tarih Vakfı yayınlarından yararlanılmıştır.

Yurttaşlık örgütlenmeleri: Faaliyetleri sadece örgüt üyelerine değil, daha geniş çaptaki bir topluluğa hizmeti amaçlar. Bu tür örgütler mahalle, şehir, ülke veya dünya çapındaki kolektif hayata bir katkı yapma iddiasındadırlar. Yaratıcıları toplumsal mal veya hizmetten yabancılar, örgütün içinde yer almayan toplum üyelerinin de yararlanmalarını hedeflerle.

Siyasi örgütlenmeler: Faaliyetleri siyasi aktivite olarak ne yapılması gerektiği, toplumsal hayata hangi ilke ve önceliklerin yön vermesi gerektiği, hangi politikaların uygulanması gerektiği, iktidar sahiplerinin hesap verebilirliklerinin nasıl sağlanacağı, yurttaşlık kavramının hangi sorumlulukları içerdiği v.b konuları kamuoyunun tartışmasına açmak üzere bu konularda ses duyurmaya yönelik konularla ilgilidirler.

Care'e göre sivil toplum kuruluşları; bireyleri, devleti ve özel sektörü birleştiren kurum ve örgütlerdir ve temel aktörleri de:

Sivil ağlar; Geleneksel yapıda, toplum/kasaba düzeyinde çalışan, kültürel siyasi ve iktisadi normları destekleyen ağlardır.

Toplumsal tabanlı örgütlenmeler; Yerel düzeyde çalışan Toplumsal Temelli Örgütlenmeler (CBOs) enformal olarak örgütlenmeyi ve yasal olarak tescil edilmemeyi tercih eden aktörlerdir.

Sivil Toplum Kuruluşları; Sivil toplumun genellikle dernek / vakıf statüsünde formel olarak örgütlenmiş aktörleridir. Yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası ölçeklerde faaliyet göstermektedirler.

Katılımcılığın öznesi ve/veya aracı olması beklenen STK'ları yönelimleri açısından da incelemek hangi düzeyde kimlerin katılımının beklenmesi gerektiğine dair fikir verici olacaktır.

Yardım amaçlı STK'lar: Yukarıdan aşağıya hizmetlerden yararlananların katılımının az olduğu örgütlenmelerdir. İhtiyaç sahiplerine gerekli hizmeti direkt olarak sunmak üzere çalışmaktadırlar.

Hizmet amaçlı STK'lar: Sağlık hizmetleri, aile planlaması ve eğitim gibi alanlarda çalışan ve yurttaşların bu hizmetlerden yararlanmak üzere katılımını sağlamayı hedefleyen örgütlenmelerdir.

Katılım amaçlı STK'lar: Yerel halkın aktif birer paydaş olarak içerisinde yer almasını beklediği ve genel olarak yerel kalkınma projeleri üreten ve bunları uygulayan örgütlenmelerdir.

Yetkinleşme amaçlı STK'lar: Kapasite geliştirmeye ve ihtiyaç sahiplerinin bu ihtiyaçları doğrultusunda kendi yetkinliklerini geliştirmelerine yönelik, tüm yurttaşların aktif katılımının beklediği örgütlenmelerdir.

Çalışma düzeylerine göre STK'lar ise; Bölgesel ve yerel düzeyde faaliyet gösterenler, ulusal düzeyde faaliyet gösterenler, uluslararası düzeyde faaliyet gösterenler ve şemsiye faaliyeti gösterenler şeklinde sınıflandırılmaktadır.

STK'ların yönetimine dair iki farklı yaklaşım bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi yukarıdan aşağıya bir sistem olup, daha kontrolcü, hiyerarşik ve araçsallığa dayalı yapılardır. Bir diğeri ise yetkinleştirici yönetim sistemi olup, süreç odaklı, esnek ve katılımcı yapılardır. Ancak günümüzde birçok STK ikinci tip yönetim yaklaşımını tercih ederler çünkü faaliyet alanları ve bu alanlarda gerçekleştirdikleri çalışmalar merkeziyetçiliğe uygun değildir ve bu alan ve faaliyetler katılımcı sistemlerle ancak işlerlik ve anlam kazanmaktadırlar. Ayrıca kendi içlerinde çalışan bazlı örgütlenmeler, gönüllü bazlı örgütlenmeler ve hem çalışan hem gönüllü bazlı örgütlenmeler şeklinde sınıflandırılmaktadırlar.

Sivil toplumun örgütlenmeye ilk başladığından bu yana kavram karmaşasının yaşamlarının yanı sıra isimlendirilmelerinde de farklılaşmalar görülmektedir. Gerek faaliyet alanları olsun, gerek örgütlenme yapıları olsun gerekse gönüllüleri açısından olsun çok farklı alanlarda farklı isimlerle kendilerini var etmeye devam etmektedirler. (Tablo: 4.1) Küresel ölçekte farklı tanımlamaları olan ancak dilimize sivil toplum kuruluşu olarak girmiş STK'lar genel olarak faaliyet gösterdikleri alana göre isimlendirilmektedirler. En çok bilinen ve literatürde kullanılan adıyla Non-Governmental Organization Türkçe karşılığı Hükümet Dışı Örgütlenmeler'dir. 1980 ve öncesinde ülkemizde demokratik kitle örgütleri olarak da adlandırılan STK'lar yaşanan çeşitli siyasi olayların ardından bu tanımlamayla Türkiye literatürüne girmiştir. Farklı ülkelerde çalışma alanı, etkinlik gösterdikleri ölçek, devlet ile olan ilişkileri ve etkinliklerine göre farklı isimler almalarına karşın her hangi bir isimsel sınıflandırmaları yapılmamaktadır. Sadece yasal düzenlemeler üzerinden, dernek, vakıf, grup, topluluk, inisiyatif, parti gibi kurumsal sınıflandırmaları bulunmaktadır.

Tablo 4.1: Günümüze Kadar Sivil Örgütlenmelere Verilen İsimlerin Alfabetik Listesi

Kısaltmalar	Açılımları	Türkçe Açılımları
AGNs	Advocacy Groups and Networks	Savunuculuk Yapan Gruplar ve Ağları
BINGOs	<u>Big International NGOs</u>	Büyük Uluslararası STK'lar
BONGOs	Business-organized NGOs	Şirket Temelli STK'lar
CBMs	Community Based Management System	Topluluk (Cemaat) Temelli Yönetim Sistemi
CBOs	Community Based Organization	Topluluk Temelli Organizasyonlar
DONGOs	Donor Organized NGOs	Bağışçı Temelli STK'lar
ENGOS	Environmental NGOs	Çevre STK'ları
GDOs	Grassroots Development Organizations	Taban Kalkınma Örgütleri
GONGOs	Government Organized NGOs	Devlet Temelli STK'lar
GRINGOs	Government-run/initiated NGOs	Devletin İşlettiği STK'lar
GROs	Grassroots Organizations	Taban Örgütleri
GRSOs	Grassroots Support Organizations	Tabanı Destekleme Örgütleri
GSCO's	Global Social Change Organizations	Küresel Sosyal Değişim Örgütleri
GSOs	Grassroots Support Organizations	Tabanı Destekleme Örgütleri
IAs	Interest Associations	Çıkar Dernekleri
IDCIs	International Development Cooperation Institutions	Uluslararası Kalkınma İşbirliği Enstitüleri
INGOs	International NGOs	Uluslararası STK'lar
IOs	Intermediate Organizations	Aracı Örgütler
IPOs	Local Development Associations	Yerel Kalkınma Dernekleri
LINGOs	Little NGOs	Küçük STK'lar
Los	Local organizations	Yerel Örgütler
MOs	Membership Organizations	Üyelik Örgütleri
MSOs	Membership Support Organizations	Üye Destekli Örgütler
NGDOs	Nongovernmental Development Organizations	Hükümet Dışı Kalkınma Örgütleri
NGIs	Nongovernmental Interests	Hükümet Dışı İlgiler
NGOs	Nongovernmental Organizations	Hükümet Dışı Örgütler –STK
NNGOs	Northern NGOs	Kuzey STK'ları
NPOs	Nonprofit organizations	Kar Amacı Gütmeyen Örgütler
OEPs	Popular Economic Organizations	Halk Destekli Ekonomik Örgütler
PDA's	Popular Development Agencies	Halk Destekli Kalkınma Ajansları
Pos	Peoples Organizations	Halk Örgütleri
PSCs	Public Service Contractors	Kamu Hizmeti Yüklenicileri
PSNPOs	Paid Staff Nonprofit Organizations	Ücretli Çalışan Kar Amacı Gütmeyen Örgütler
PVDOs	Private Voluntary Development Organizations	Özel Gönüllü Kalkınma Örgütleri
PVOs	Private Voluntary Organizations	Özel Gönüllü Örgütleri
QUANGOs	Quasi-NGOs	Yarı Hükümet Dışı Örgütler
RWAs	Relief and Welfare Agencies	Sosyal Yardım ve Refah Ajansları
SHOs	Self-help Organizations	Kendi-kendine Yardım Örgütleri
SHPOs	Self-help Support Organizations	Kendi-kendine Yardım Destek Grupları
SNGOs	Southern NGOs	Güney STK'ları
TIOs	Technical Innovation Organizations	Teknik Yenilik Örgütleri
TNGOs	Transnational NGOs	Ulusötesi Örgütlenmeler
VDAs	Village Development Associations	Köy Kalkınma Dernekleri
VIs	Village Institutions	Köy Enstitüleri
VNPOs	Volunteer Nonprofit Organizations	Gönüllü Kar Amacı Gütmeyen Örgütler
VOs	Voluntary Organizations	Gönüllü Örgütler

Son olarak dünya genelinde bakıldığında oldukça karmaşık bir tablo ortaya çıkmaktadır (Tablo 4.2).²⁶ Bulunduğu coğrafyaya, buna bağlı olarak siyasi yapılarına, toplumların sosyal, ekonomik ve kültürel yapılarına bağlı olarak değişen, dinamiklerinin ve dış etmenlerinin çok fazla olması nedeniyle sürekli devingenlik gösteren bir yapı sergileyerek faaliyet alanlarını farklılaştırmaktadırlar.

Tablo 4.2: Günümüzde STK’ların Genel Durumu

	Kalkınma	Temsiliyet	Çevre	Kadın	İslamcı
Amaç	Daha fazla kalkınma	Yerli halkların siyasi alanda sesini duyurmak	Yerel çevreyi dışsal etkilerden korumak	Daha gelişmiş sosyal, ekonomik ve siyasi statü	İslamcı devlet ve toplum
Örgütsel düzey	Yerel, ulusal ve uluslar arası	Yerel ve ulusal	Yerel, ulusal ve uluslararası	Yerel ve ulusal	Yerel ve ulusal
Devleti algılama biçimi	Kalkınmayı kolaylaştırmak için yeterli çabayı göstermiyor	Yerli halklara yardımcı Olmuyor	Yerel halkların toprağının değerini düşürmekte iş dünyası ile işbirliği yapıyor	Erkeklerin hakimiyetinde	Toplum ve siyaseti laikleştiriyor
Siyasi süreçte üstlenilen rol	Bölgesel konum dahil değişik faktörlere bağlı olarak değişken	Merkezi olmak amacıyla	Değişken	Genellikle marjinal	Genellikle merkezi
Üyelik profili	Yoksullar, özellikle kadınlar	Yerli halklar	Çevresel zararlar ve erozyondan zarar görenler	Değişik sosyal sınıflardan- özellikle yoksul kadınlar	Gençler, işsizler, yabancılaştırılmışlar
Amaçlara ulaşmakta kullanılan taktikler	Kendi kendine yeterlilik; dışarıdan destek	Lobi ve kampanyalar	Doğrudan eylem, lobi ve kampanyalar	Doğrudan eylem, lobi ve kampanyalar	Oy kullanımından terörizme çeşitli
Yaygın bulundukları bölgeler	Latin Amerika, Orta ve Güney Afrika, Güney Asya	Latin Amerika	Latin Amerika, Güney Asya	Latin Amerika, Hindistan	Orta Doğu
Daha az bulundukları bölgeler	Güneydoğu Asya	Güneydoğu Asya, Güney ve Orta Afrika	Güneydoğu Asya, Güney ve Orta Afrika	Güney ve Orta Afrika	Güney ve Orta Afrika
Çok az bulundukları bölgeler	Ortadoğu, Komünist Asya ülkeleri	Ortadoğu, Komünist Asya ülkeleri	Ortadoğu, Komünist Asya ülkeleri	Ortadoğu, Komünist Asya ülkeleri	Müslüman olmayan Ülkeler

²⁶ Kurma, Akay, 2003, Bilgi Üniversitesi STK Eğitim ve Araştırma Birimi Sertifika Programı Ders notları içerisinde organizasyonel öğrenme, bölümünden alınmıştır.

5. KATILIM VE YEREL KALKINMA BAĞLAMINDA ÇANAKKALE ÖRNEK ALAN DEĞERLENDİRMESİ

Çalışmanın bu bölümünde yerel eylem planlarına, Çanakkale kentindeki yaşanan sivil hareketlere ve bu sivil hareketler üzerinden de Kent Eylem Planı'na dair bir değerlendirme yapılacaktır. Yerel eylem planlarının yerel kalkınmaya olan etkileri değerlendirildikten sonra sivil oluşumların ve hareketlerin katılımcı planlama yaklaşımları ile ilişkisi değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme üzerinden Çanakkale kentindeki ilk sivil faaliyetler, sivil oluşumların katılım ile ilişkisi ve planlama aktiviteleri üzerindeki etkileri ortaya konmaktadır. Çanakkale kenti özelinde bir kültür ve alışkanlık haline dönüşmüş katılımcı yaklaşımlar, kurumlar ve kentliler arasındaki işbirlikleri ve sivil hareketler Çanakkale Kent Eylem Planı örneği üzerinden değerlendirilmektedir. En temel derdi yereldeki her bir bireyin katılımı olan Çanakkale Kent Eylem Planı diğer yandan bir yerel kalkınma projesi olma özelliklerine de sahiptir. Çanakkale'de halen hazırlanmakta olan kent eylem planının olumlu ve olumsuz örnek teşkil edebilecek katılımcı yaklaşımları ve uygulamaları üzerine bir değerlendirme yapılmaktadır.

Yerel eylem planları yerel ve merkezi yönetimlerin, yerel toplulukların, sivil örgütlenmelerin, yerel halkın ve ilgili tüm diğer aktörlerin hareket ve politikalarına yol gösterici nitelikte ve katılımcı bir metotla hazırlanmaktadır. İhtiyaçlara kentin bütünü kapsamında orta ve uzun vadeli perspektifle yaklaşmaktadır. Yerel eylem planları gelişme eksenlerinin belirlendiği, ekonomik, ekolojik ve toplumsal sürdürülebilirliğe ulaşmak için yararlanılan kolektif bir süreç olarak görülmelidir ve hazırlanma sürecinde de katılım ilkesinin benimsenmiş olması gerekmektedir. Çanakkale'de hazırlanmakta olan Kent Eylem Planı en iyi örnek olması nedeniyle incelenmemektedir. Çanakkale Kent Eylem Planı, bir katılımcı demokrasi uygulaması olması, katılımcı yaklaşımların yeni moda bir anlayış olmaktan çıkarılarak bir kent kültürü ve sivil bir alışkanlık halini almış olması, sahip çıkıldığı takdirde katılım ve yerel kalkınmanın birbirini besleyebiliyor olması üzerinden örnek olarak değerlendirilmektedir. Çanakkale kentinde kendi kendini devam ettirebilen -

sürdürülebilir kılınmış- bir toplumsal hayata katılım alışkanlığı bulunmaktadır. Planlama süreçlerinde katılımın toplumsal bir kültür haline geldiği, planın araçsallığını yitirmeden dikeydeki bir kurumsal platformdan yataydaki bir toplumsal platforma taşındığı bu kent, ülke düzeyinde katılıma dair toplumsal alışkanlıkların yaratılmasına örnek teşkil edebilmelidir.

5.1. Yerel Eylem Planları

Gelişmişlik düzeyleri farklı olan yerleşmelerin, ülkenin sosyal, ekonomik ve kültürel yaşantısıyla bütünleşmesi için farklı zaman kalıplarını öngören yerele özel eylem planları oluşturulmalıdır. Eylem planları teknik olarak sistematik, programları belirli, araçları tanımlı, politika ve uygulamaları net, performans kriterleri ölçülebilir olmalıdır. Bu planlar toplumu, ekonomik, sosyal, kültürel ve fiziksel boyutlarıyla birlikte kavrayan bir yapıya sahip olmalıdır. Örgütlenme, süreçlere ilişkin bilgi sağlama, yeterlilik, kurumsal gelişme, toplumsal katılım ve dayanışmanın geliştirilmesi açılarından, güçlendirici niteliğe sahip olması gereken yerel eylem planları gelişme eksenlerinin belirlendiği, ekonomik, ekolojik ve toplumsal sürdürülebilirliğe ulaşmak için yararlanılan kolektif bir süreç olarak görülmektedir.

Yerel Eylem Planları yerel yönetimlerin, yerel toplulukların ve o bölgedeki ilgili tüm diğer aktörlerin hareket ve politikalarına yol gösterici niteliktedir. İhtiyaçlara kentin bütünü kapsamında orta ve uzun vadeli perspektifle yaklaşır. Toplumsal önceliklerin belirlenip, mevcut kaynaklar ve olanaklarla hedeflere ulaşmanın yöntem, araç ve mekanizmaları saptamaktadır. Bu süreç içerisinde yerel yönetimler ve paydaşların tümü, yerel eylem planlarının hazırlanmasında ve uygulanmasında eşit etkinliğe sahip aktörler olarak görülmektedir. Bu sebepten yerel eylem planları kentin tüm aktörleri arasındaki diyalogu arttırıcı yöndedir.

Yerel Eylem Planları'nda kararlara etki yapma, tasarımda rol alma, yatırım ve uygulamalara finans, araç-gereç, emek faktörleri ve katkı sağlama yöntemleriyle aktif katılımı mutlak bir ön koşul olarak sağlamalıdır. Yerel eylem planının yerel kalkınmayı desteklemesi için çeşitli toplumsal gruplar, sivil inisiyatifler ve örgütlenmeler, kamu kurum ve kuruluşları ve özel sektör ile ortaklıkların kurulması, tüm paydaşların kapasitesini arttırmaya yönelik eğitim desteğinin sağlanması, belirlenen politikaların ve uygulamaların bir öncekilerle bağlantısının ve uyumunun sağlanması, tüm süreçte katılımın sağlanması, öncü fikirlerin oluşması için teşvik

edici gerekçelerin oluşturulması, kamu finansmanının sağlanması, önderlik edecek kişi ve kurumların doğru stratejilerle belirlenmesi, yönetimlerin tüm kademeleri arasında ve çalışmayla ilgili diğer tüm birimler, oluşumlar arasında eşgüdümün sağlanması gerekmektedir. (Corbino, Pennella, 2004; 7)

Yerel eylem planları hazırlanmadan önce teknik imkanların ve yeniliklerin, mevcut insan kaynaklarının, yapı ve doğal çevrenin, iletişim ağlarının, ekonomik kaynakların analiz edilmiş olması gerekir. Hizmet edeceği stratejiye yönelik tüm önerileri dikkate alarak hazırlanan yerel eylem planlarının, hazırlanma ve uygulama süreçleri kamusal denetime açık ve demokratik olmalıdır. Sürdürülebilirlik, aktif katılım, şeffaflık, inisiyatifin tabandan gelmesi, örgütlülük, işbirliği, özgün yerel koşullara göre tasarım ve üretimde çeşitlilik ilkelerine uygun olmalıdır.

1996 yılında gerçekleştirilen Habitat II-Kent Zirvesi Konferansı'nda kabul edilen Küresel Eylem Planı'nın son bölümünde; ulusal, bölgesel ve yerel ölçekteki yönetimlerin, hükümet dışı kuruluşların ve toplumsal tabanlı örgütlenmelerin, özel sektörün, basın ve yayın kuruluşlarının, vakıf ve hayır kuruluşlarının ve uluslararası kuruluşların taahhüt etmeleri gereken eylemler sıralanmaktadır. Küresel eylem planı çerçevesinde yerel yönetimlerin taahhüt ettikleri yerel eylem planlarını hazırlaması gerekmektedir. (Leyla, 1995)

Rio Zirvesi süreci başlayan Gündem 21 İstanbul Zirvesi'nde ülkelerin imzasına açılmıştır. Gündem 21'in yerel yönetimlerin sorumluluklarına ait 28 maddesinde Yerel Gündem 21 kavramı geliştirilmiştir:

“Gündem 21’de ele alınan sorunların ve çözümlerin büyük bir bölümünün yerel düzeydeki faaliyetlere dayalı olması nedeniyle, belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesinde yerel yönetimlerin katılımı ve işbirliği, belirleyici bir etken olmalıdır” (Emrealp, 2005)

Bu madde ile yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer tüm ilgili aktörlerin birlikte kendi sorun ve önceliklerini saptayarak, kentleri için “21. yüzyılın yerel gündemi”ni oluşturmaları gerekliliği ortaya konmaktadır. Yerel Gündem 21 (YG21) süreci ile önerilen öncelikli sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli, katılımcı mekanizmalarla ortaklıklara dayanan, yönetim esasına dayalı *yerel eylem planlaması* da başta yerel yönetimlerin olmak üzere tüm yurttaşların gelecek nesiller için gerçekleştirmeleri gereken sorumlulukları arasında yer almaktadır. Yerel Gündem 21 şemsiyesi yerel eylem planı süreci yerel sürdürülebilir kalkınma, insan hakları, katılımcı demokrasi, şeffaflık, etkinlik, hesap

verebilirlik gibi yönetişimin temel unsurlarıyla bir stratejik plan oluşturulmasını ve uygulanmasını gerektirmektedir. YG21, yerel eylem planlarının uygulanma stratejilerini şöyle sıralamaktadır (Emrealp, 2005):

- Ortaklıkların oluşturulması
- Yapabilir kılma yaklaşımlarının belirlenmesi
- Katılımcı süreçlere ve mekanizmalara işlerlik kazandırılması
- Bütün ortaklık gruplarının kapasitelerinin geliştirilmesi
- Çağdaş bilgi teknolojileri ve ağı kurma yoluyla ilerlemenin izlenmesi ve değerlendirilmesi.

Bu stratejiler doğrultusunda geliştirilecek YEP için iki ana aşama öngörülmektedir: hazırlık ve uygulama aşamaları. Sürecin başlaması için gerekli hazırlık sürecinin aşamalandırılması da aşağıdaki gibi öngörülmektedir (Emrealp, 2005):

- Bilgilendirme toplantıları
- Kolaylaştırıcı kurulun oluşturulması
- YG 21 sekreterliğinin oluşturulması
- Kent konseyi ve diğer koordinasyon birimlerinin oluşturulması.
- Çalışma gruplarının oluşturulması

Bilgilendirme toplantılarının en önemli özelliği, tüm kent ölçeğinde, geniş katılımlı ve olası tüm paydaşların davet edilmesidir ve bu toplantıya yerel yönetim öncülük eder. Bu toplantıda YG 21 ve YEP hakkında bilgiler aktarılmaktadır. Bundan sonraki sürecin takipçisi olması ve koordinasyonunu sağlaması amacıyla bir kolaylaştırıcı kurul ve YG 21 sekreterliği oluşturulur. Sekreterlik ve kurulun oluşturulmasından sonra sürecin başlamasına ve devam etmesine ön ayak olacak diğer koordinasyon birimlerinin oluşturulması sağlanmaktadır. Kentteki tüm paydaşları bir araya getirerek, “*kentine sahip çıkma*”, “*aktif katılım*”, “*çözümde ortaklık*” ilkeleriyle, kentleri sürdürülebilir geleceğe taşıması beklenen bir ortaklık modeli olan Kent Konseyi oluşturulması önerilmektedir. Ayrıca 8 Ekim 2006 tarihli Kent Konseyleri Yönetmeliği²⁷,yle de kent konseylerinin kurulması yerel yönetimlerin yükümlülükleri altında sokulmaktadır. Başta YG 21’in önerdiği çalışma grupları olmak üzere bu kurulların ve diğer paydaşların ihtiyaç ve öncelik olarak gördükleri konular üzerinden çalışma grupları oluşturulmaktadır. Bu hazırlık aşamasının

²⁷ Kent Konseyleri Yönetmeliği için Eklere başvurulabilir.

ardından planın hazırlanması ve uygulanmasına dair süreç başlar. Bu süreç için öngörülen aşamalar aşağıdaki gibi öngörülmektedir: (Emrealp, 2005)

- Mevcut durum saptaması
- Vizyon geliştirme
- Hedef belirleme
- Eylem planının hazırlanması
- Öncelikli projelerin belirlenmesi
- Tüm paydaşların planı benimsemesi
- Uygulama

Mevcut Durum Saptaması: Kentin öncelikli sorunlarının neler olduğu ile ilgili görüş birliğine varılmasıyla sorunların nedenlerinin ve boyutlarının belirlenmesi, kentin mevcut durumunu ve olanaklarını yansıtan, çevre ile sosyal ve ekonomik kalkınmanın bağlantılarına ortaya koyan mevcut durum raporlarının hazırlanması sürecidir. Hazırlık sürecinde davet edilen ve süreç içerisinde yer almak isteyen tüm paydaşlarla ve uzmanlarla birlikte hazırlanmaktadır.

Vizyon Geliştirme: Kentin sürdürülebilir kimliğini belirleyecek ortak bir vizyon üzerine oluşturulan katılımcı mekanizmalarla toplumsal bir uzlaşma sağlanmasıdır. Bu konuda daha önce kente dair geliştirilmiş vizyon çalışmalarından da yararlanılması gerekmektedir.

Hedeflerin Belirlenmesi: Kentin orta ve uzun dönemli, gerçekçi ve ölçülebilir olması gereken sürdürülebilir kalkınma hedefleri belirlenmektedir.

Eylem Planının Hazırlanması: Belirlenmiş olan hedeflere yönelik, fiziksel, mali ve kurumsal bileşenlerle birlikte kentin uzun dönemli bir yerel eylem planının hazırlanmasıdır.

Öncelikli Projelerin Belirlenmesi: Kentin belirlenen sorunları içerisinde öncelikli olanların çözümüne yönelik, yerel eylem planının geçerliliğini de ortaya koyması açısından kısa zamanda olumlu sonuçlar vermesi beklenen projelerin belirlenmesidir.

Tüm Paydaşların Planı Benimsemesi: Kent konseyi, ilgili katılımcı platformlar ve tüm ortaklarca eylem planının benimsenmesi sürecidir. İlgili belediye meclislerinde görüşülmesi ve sahiplenilmesi de sağlanmalıdır.

Uygulama: YEP ile belediyenin ve ilgili kamu kuruluşlarının plan, program ve bütçe öncelikleri arasında işlevsel bağların kurulması, belediyenin politika, karar ve

eylemleriyle YEP arasındaki tutarlılığın izlenmesi, uygulamaya ilişkin sorumlulukların yerel ortaklar arasında dengeli bir şekilde paylaşımının sağlanması, uygulama için bir iş takviminin çıkarılması, sürecin izlenmesi ve değerlendirilmesidir.

Yerel eylem planları hazırlanırken yeterli kamu kaynağı ayırmanın yanında kaynak yaratıcı yerel dinamiklerin geliştirilmesi sağlanmalıdır. Uygulanmış ve başarılı olmuş bir stratejinin her yerde aynı başarıyı sağlaması beklenmemelidir. Planların hazırlanması sürecinde bölge ve yörenin potansiyellerinden hareket edilmeli, olanak ve kısıtları gerçekçilikle değerlendirilmelidir. Yerel olanak ve avantajları ekonomik kılan, bunları bütünleştirip örgütleyerek üretken yatırımlara dönüştüren modeller geliştirilmelidir ancak bunu yaparken bir üst ölçekteki, ülkesel ölçekteki ve yereldeki diğer stratejik planlarla da eşgüdüm içerisinde olması gerekmektedir.

Yerel eylem planlarının her türlü soruna çözüm üretmesi beklenemez, hangi kararların ve eylemlerin diğerlerinden daha önemli olduğunu belirlemeli ve bu doğrultuda üretilecek politikalara yön vermelidir. Kısıtlayıcı değil kapsayıcı olmalıdır. İnsan odağından da hiçbir zaman sapmamalıdır. Yerel kalkınma odaklı bir yerel eylem planı kendi kendine yeterliliği geliştirici stratejiler oluşturmalı ve uygulama yöntemlerini buna yönelik belirlemelidir. Yararlanıcıların beklentileri ile bilimsel objektifler bağdaştırılarak, kalkınma olgusuna süreklilik sağlanmalıdır.

5.2. Yerel Eylem Planları İçinde Sivil Toplumun Yeri

Mevcut politik kültürde radikal değişimler gerektiren katılım temelli uygulamalar yaygın alışkanlık ve geleneklerin dışına kolaylıkla çıkamamaktadır. Hazırlanacak yerel eylem planlarının üç temel prensibe sahip olması gerekir: Sürdürülebilirlik, hakçalık ve yurttaş bağlılığı.²⁸ Ancak genel kültür üzerinden örgütsüz kesimlerin planlama süreçlerinde etkinliği sağlanamamaktadır. Katılımın artırılabilmesi için yerel eylem planlarının sahibinin faydalananlar olduğuna ilişkin olarak tüm kitleye bilinç verilmelidir.

“Katılım; bireylerin kendileriyle ilgili, onları etkileyen fiziksel çevreler, programlar ve kurumlar düzeyinde üretilen kararlarda yer almaları ya da belirli bir çevrenin tasarlanması

²⁸ 1996 yılında yapılan Habitat II Kent Zirvesi konferansından önce hazırlanan ve konferans esnasında son haline getirilen Küresel Eylem Planı’nın üç temel prensibine gönderme yapılmaktadır.

ve planlanmasında, bir program ya da sonucun oluşturulmasında kendileriyle işbirliğine gidilmesi anlamına gelmektedir)” Bilgin ve Göregenli²⁹ (2002)

Yerel Eylem Planlarının hazırlanma süreci aktörlerin ve rollerin, rasyonel dağılım göstereceği bir süreç olmalıdır. Tek boyutlu bir projelendirme hizmeti olarak görülmemeli, faydalananların katılımlarının azamileştirildiği bir süreç olarak görülmelidir. Bu süreç içerisinde yararlanıcıların beklentileri ile bilimsel objektifler bağdaştırılmalıdır.³⁰ Özellikle sivil örgütlenmelere bu anlamda sorumluluk yüklenerek katılımlarının sağlanması gerekmektedir çünkü örgütlenmiş bir topluluğun, etkili kişi ve kurumlarla ilişki kurması, siyasal mekanizmaları etkilemesi ve harekete geçirmesi daha kolay olacaktır. Mevcut kamusal örgütlerin yanı sıra sivil örgütlenmeye teşvik edilerek, kurulmasını kolaylaştırıcı ve destekleyici tedbirlerin alınması gerekmektedir. Örgütlenme ölçeği ile mekansal ölçek arasında bir denge ve uyum sağlanmalıdır ve yatay ve dikey yönetsel sistemde örgütlenmelerle bütünleşme sağlanmalıdır.

Yerel yönetimlerin geliştirdikleri somut politikalar YEP ile paralellik göstermelidir. Kentin planlanmasıyla, bireyler ve sektörler belli alanlara yerleştirilir ve onlardan belli işlevleri yerine getirmeleri istenir. Yerel eylem planları kentin paydaşlarının tümüne farklı işlevler yüklemekle sorumlu olmalıdır. Paydaşlar bu planlar üzerinden kentlerinin ve gelecek nesillerin sorumluluklarını aldıklarını, kentlilerin tümünün her aşamada aktif yurttaş rolü üstlenmeleri gerektiğini unutmamalıdır. Bu planlarla üretilen politikalar ne kadar katılımcı yöntemlerle belirlenirlerse paydaşlar o kadar politikaların gerçekleştirilmesine katkıda bulunacaklardır, bu da bireylerin aktif bir yurttaş olarak hareket etmelerini sağlayacak dolayısıyla da politikaların işlevselliğini arttıracaktır. (Emrealp, 2005)

Kent Konseylerinin oluşumunu, yönetim ilkelerini, organlarını, görevlerini, yetkilerini ve çalışma usul ve esaslarını belirleyen Kent Konseyleri Yönetmeliği Yerel yönetimlerin katılım ile ilgili yükümlülüklerine dair yasal bir yaptırım getirmektedir. Yönetişimi esas alan ve tüm mekanizmalarını katılımcılık üzerinden kurgulayan kent konseylerinin amacı; kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesini, kentin hak ve hukukunun korunmasını, sürdürülebilir kalkınmanın, çevreye duyarlılığın, sosyal yardımlaşma ve

²⁹ Bilgin ve Göregenli 2002’de yapılmış olan ve Wanderman’a (1984) ait alıntıdır.

³⁰ Devlet Planlama Teşkilatı, VIII. 5 Yıllık Kalkınma Planı, Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyon Raporu’ndan yararlanılmıştır.

dayanışmanın, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmektir. Yönetmelikte kent konseyleri için; yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı ve yönetimi yaygınlaştırmak, sürdürülebilir kalkınma sorunlarının çözümüne yönelik yerel eylem planı hazırlamak, sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasında katkıda bulunmak, dezavantajlı kesimlerin toplumsal hayattaki etkinliklerini arttırmak ve karar verme mekanizmalarına katılımlarını sağlamak gibi katılımı ile ilgili ve yerel kalkınmaya bu ilkeyle katkı koymasını gerektiren görevler tanımlanmaktadır. (Emrealp, 2005)

Sivil toplumun aktif olarak yer aldığı bir mekanizma olarak görülen Yerel Gündem 21 programı, 1997 yılında Birleşmiş Milletler Kalkınma Programına Türkiye'nin imza atmasıyla birlikte uygulanmaya başlanmıştır. Türkiye'de Yerel Gündem 21 Programı'na katılan kentler eylem planlama sürecine katmak üzere kadın, gençlik, engelliler, yaşlılar ve çocuklar gibi kentin örgütsüz ve dezavantajlı sayılan kesimlerini kendi kapasitelerini geliştirmek ve karar süreçlerine katılmalarına yönelik çalışmalar yapmaktadırlar.³¹

5.3. Katılım Odaklı Yerel Kalkınma: Çanakkale Örneği

Kent eylem planları hazırlanırken içerisinde yer alacak aktörlerin rolleri, kalkınmaya hizmet edecekse buna yönelik stratejileri açık ve net bir şekilde tanımlanmış olmalıdır. Stratejilerin belirlenmesi için ise öncelikli olarak vizyonun belirlenmesi gerekmektedir. Çanakkale Kent Eylem Planı'na dair bu bölümde Çanakkale kentindeki katılıma dair iyi niyetlilikten öteye çok da gidemeyen bir kültür, bu kültürün etkileri, plan sürecinde işleyen ve işlemeyen stratejiler üzerinden bir değerlendirme yapılmaktadır.

5.3.1. Çanakkale'de Katılım Kültürü

Kentte yaşayanların kendi sorunlarına sahip çıkmaları ve kent kararlarını etkilemeleri için katılım mekanizmaları oluşturulmuştur. Çanakkale kentindeki aktif yurttaş duyarlılığı temelini 1960'lardan almaktadır. 1990 yılında ilk sivil oluşumların ortaya çıkmaya başladığı ve 1994 yılında da gerçek anlamda ilk uygulama pratiklerinin görüldüğü Çanakkale, günümüze kadar katılımcı bir anlayışın sahiplenicisi ve öncüsü olmuştur.

³¹ "Sıra Sende" Kent Eylem Planı Çalışma Grupları Sonuç Raporu, syf.10.

1994 yılında bir grup kentine duyarlı ve kentini sahiplenen yurttaşlar tarafından Çanakkale Sivil İnsiyatifi adıyla oluşturulan grup, Çanakkale’de katılım konusunda günümüze kadar süren bir çok etkinliğin önderliğini yapmışlardır. Bu oluşum ve sonrasında gelişen katılımcı faaliyetler Tablo 5.1³²’den de okunabilmektedir. Katılım konusunda bir alışkanlık oluşturulmasının başlangıcı olarak da görülebilecek Çanakkale sivil insiyatifinin ilk etkinliği Çanakkale Evlerini Yaşatma Projesi (ÇEYAP) ile olmuştur. 1994 yılında Sivil İnsiyatifler tarafından başlatılan ÇEYAP hem kente ilişkin sivil duyarlılığın gelişmesi hem bir sivil girişim ile ortaklık ilişkilerinin kurulması hem de kentlilerin sürece katılarak gerçekleştirilmesi açısından ilk somut örnek niteliğindedir. Bu çalışma kapsamında proje ortakları çalışmaya kendileri katılmakla kalmayıp kentliyi de katmak için çeşitli stratejiler oluşturmuş ve konulu toplantılar düzenlemişlerdir. ÇEYAP projesinin ardından oluşan Şehir Konseyi Çanakkale kentinin katılımı bir kültür olarak benimsemesi adına atılan en önemli adımlardan biri olarak görülmektedir.

Tablo 5.1: Çanakkale’de Katılımcılık Eylemleri I. Dönem

DÖNEM	PAYDAŞLAR	AMAÇ	PROJE	DEĞERLENDİRME
1994	Çanakkale Sivil İnsiyatifi	Bir kentli refleksi olarak ortaya çıkmıştır.		
1994	ÇEYAP-Tarihi Kent Komisyonu	Kente ilişkin sivil duyarlılık yaratmak, kentlilerin katılımını sağlamak, kente dair stratejiler oluşturmak.	ÇEYAP Çanakkale Evlerini Yaşatma Projesi	Çanakkale kentindeki ilk sivil hareketlerdendir. Sürecin başlangıç noktası olarak kabul edilebilir
1995	Çanakkale Belediyesi, Çanakkale STK'ları	Çanakkale kentine dair alınacak her türlü karar için tüm halkın katılabileceği bir platformun yaratılması.	Çanakkale Şehir Konseyi	Türkiye'deki ilk kent konseyi denemelerindedir. Kente dair sivil bir söz söyleme platformu yaratılmıştır.
1995	Çanakkale Sivil İnsiyatifi	Çevresel Sürdürülebilirlik, Çevresel Kalkınma.	Organize Sanayi Bölgesi Yer Seçimi Boğaz Köprüsü mü, Boğaz Geçışı mi? Havaalanı Projesi.	Kentliler tarafından bakanlık kararına karşılık hazırlanmış ilk sivil ÇED raporu hazırlanmıştır.

Bu çalışmanın paydaşlarından biri olan Çanakkale Belediyesi’nin öncülüğünde katılımın etkili bir mekanizma haline gelebilmesi için Çanakkale Şehir Konseyi’ni kurulmuştur. Çanakkale Şehir Konseyi yalnız katılımcı mekanizma olarak değil sürdürülebilirlik ilkesini benimsemesi açısından da Türkiye’de katılımcı mekanizmaların öncülerinden sayılmaktadır.

³² Tablo 5.1, 5.2 ve 5.3 oluşturulurken www.kenteyemplan.canakkalekentkonseyi.org , “Sıra Sende” kitabı, Çanakkale Yerel Gündem 21 Sekreteryası, İsmail Erten ve İsmail Tümay’dan konuyla ilgili bilgi sağlanmıştır.

Çanakkale'nin jeopolitik konumu nedeniyle merkezi yönetim tarafından kentin geleceği ile ilgili planlama kararlarının alındığı bu dönemde önerilen projeler arasında Organize Sanayi Bölgesi, Boğaz Köprüsü ve Havaalanı projeleri yer almaktadır. Kentli halkın Çanakkale'ye yapılacak olan boğaz köprüsü ile ilgili olarak Çanakkale'deki çeşitli sivil inisiyatiflerin hazırladığı sivil ÇED raporu da katılım ile ilgili bir diğer örnek olarak gösterilebilmektedir. Kentli sivillerce hazırlanan bu ÇED raporunun ilgili kurum ve kuruluşlara gönderilmesinin ardından kentte ve merkezi yönetim kademelerinde kamuoyu oluşturularak projelerin geçici süre ile de olsa durdurulması sağlanmıştır.

Belediye'nin öncülüğünde başlayan bu dönemin ardından kendini olgunlaştıran sivil inisiyatifin öncülüğünde Yerel Gündem 21 belgesine belediyenin imza atması sağlanmıştır. II. Dönem (Tablo 5.2) olarak da adlandırılabilen bu süreç içerisinde Yerel Gündem 21 gönüllülerinin oluşturduğu çeşitli çalışma grupları ile kente dair duyarlılığı artıran ve katılım kültürünü geliştiren yeni projelerin üretilmesine devam edilmiştir. Çeşitli sivil ve kurumsal ortaklıklar oluşturularak yapılan etkinlik ve projeler kentin gelişiminde önemli rol oynamaktadır. Bunlardan en önemlisi halen varlığını sürdürmekte olan Demokrasi Atölyesi olarak gösterilebilir. Kentsel tasarım, deprem, afet ve yerel tarih ile ilgili konularda üretim yapan kentliler, sivil örgütlenmeler ve kurumlar bu dönemde daha aktif bir rol paylaşımı göstermekte ve daha katılımcı bir süreç izlemektedirler.

Çanakkale Yerel Gündem 21 tarafından gerçekleştirilen tören meydanı ile ilgili Çanakkale Belediyesi'nin Pazar yerleri ile ilgili çıkartmış imar planı değişikliği kararıyla ilgilidir. Bu karar doğrultusunda oluşturulan Yerel Gündem 21 Meydan Çalışma Grubu tarafından kentte yaşayanlarla çeşitli anketler düzenlenmiş, heykelin tarihçesine dair bilimsel araştırmalar yapılmıştır. Kentte yaşayan herkesin imzasına açılan kampanyanın yanı sıra Çanakkale Belediyesi'nin bu plan kararını değiştirmek üzere çeşitli lobicilik faaliyetleri gerçekleştirilmiştir. Yapılan bu lobi faaliyetleri ve araştırmalar sonucunda meydanın yer değişikliği ile ilgili karar iptal edilmiştir.

Çanakkale'de Yerel Gündem 21'in hayata geçirilmesi ile birlikte katılım kültürü daha geniş kitlelere hitap etmeye başlamıştır. Geçmişten gelen bu kültürün korunması ve geliştirilmesi adına Yerel Gündem 21 süreciyle sadece karar alma aşamalarında değil, kararların uygulanması, izlenmesi ve değerlendirmesi adına önemli gelişmeler yaşanmıştır.

Tablo 5.2: Çanakkale’de Katılımcılık Eylemleri II. Dönem

DÖNEM	PAYDAŞLAR	AMAÇ	PROJE	DEĞERLENDİRME
1996	Çanakkale Yerel Gündem 21	Çanakkale kentinde YG21’in uygulanmaya başlanmıştır.		
1998	Yerel Gündem 21 Meydan Çalışma Grubu, Kentliler	Tören alanındaki tören alanının ve Tarihi Atatürk Heykeli’nin vilayet önüne taşınması girişimine karşı kentlinin meydanın tarihi özelliklerine sahip çıkması	Cumhuriyet Meydanı ve Tören alanının Değiştirilmesi	Bu yapılan çalışma sonucunda Çanakkale Belediyesi’nin imar planında yapmış olduğu değişiklik kararı iptal edilmiştir.
1999	Çanakkale Belediyesi, Helsinki Yurttaşlar Derneği, Sivil İnisiyatif, Çanakkale YG 21	Kentlinin toplumsal olarak kullanılabileceği ortak bir mekanın oluşturulması	Demokrasi Atölyesi	Oluşturulan Demokrasi Atölyesi’nde halen faaliyetlere devam edilmektedir.
1999	Deprem İçin Sivil Koordinasyon Gönüllüleri, Çanakkale Belediyesi, Çanakkale Valiliği, Çanakkale Yerel Gündem 21, Kentteki STK’lar	Deprem mağdurlarına yardım, kentin depremselliğinin araştırılması	Deprem ile ilgili çalışmalar	Çanakkale’de depremle ilgili stratejiler yerel yönetim birimleri ve çeşitli sivil örgütlenmelerle birlikte geliştirilmiştir.
2000	Valilik, Boğaz ve Garnizon Komutanlığı, Çanakkale Belediyesi, 18 Mart Üni., Çanakkale YG 21, Deprem İçin Sivil Koordinasyon Gönüllüleri	Çanakkale’nin olası afetlere hazırlıklı olabilmesi için kapasite geliştirme çalışmaları	Afetlere Hazırlanma Projesi	Çanakkale’nin olası afetlere hazırlıklı olabilmesi için kapasite geliştirme çalışmaları ile kentli halk ve kurumlar bilinçlendirilmiştir.
2000	Yerel Tarih Grubu, Tarih Vakfı, Çanakkale Belediyesi, Çanakkale YG 21, Sivil İnisiyatif, Yalı Hanı, Duyarlı kentliler	Kentin yerel ve sivil tarihinin kentliler tarafından araştırılması, kentlilerin tarih duyarlılığının artırılması	Yerel Tarih Çalışmaları	Yerel halkın da katılımıyla kentin tarihine dair bir bilinç yaratılmıştır.
2001	Çanakkale Belediyesi, 18 Mart Üni., İl Gençlik ve Spor Müdürlüğü, İl Bayındırlık ve İskan Müdürlüğü, İl Milli Eğitim Müdürlüğü, İl Trafik Tescil Müdürlüğü, Karayolları 142. Şube Şefliği, Şoförler ve Otomobilciler Odası, Ticaret ve Sanayi Odası, Çanakkale YG 21 Sarma Bisiklet Grubu, Doğa Sporları Derneği	Topografyası elverişli olan Çanakkale’de bisiklet kullanımını teşvik.	Bisiklet Yolları Projesi	Sadece sivil kentliler ve yerel kurumlarla değil çeşitli merkezi kurumlarla da işbirliği yapılmıştır.
2001	Çanakkale Belediyesi, İl Sağlık Müdürlüğü, İl Çevre Müdürlüğü, İl Emniyet Müdürlüğü, İl Turizm Müdürlüğü Otobüs İşletmeleri temsilcisi, Büfe temsilcileri, Seyyar satıcı temsilcileri Çanakkale YG 21 Çevre Grubu	İskele Meydanı ve Kordon Boyu’nun kentin aktörleri ve meydana hizmet sağlayıcılar ile mutabakatlar üzerinden yeniden düzenlenmesinin sağlanması	İskele Meydanı ve Kordon Boyunun düzenlenmesi	İskele Meydanı ve Kordon Boyu için yapılacak yeni düzenleme çalışmasında yerel halkın öncelik ve taleplerinin de gözetilmesi sağlanmıştır.
2001	Çanakkale Belediyesi, Tarihi Kent Gönüllüleri, Kültür Müdürlüğü, 18 Mart Üni. Çanakkale YG21, Turizm ve Tanıtma Derneği, Çanakkale Arkeoloji Müzesi, Çanakkale Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu, Çanakkale Yerel Tarih Grubu	Tarihi kent mekanlarının ve sivil mimarlık örneklerinin yaşatılması ve işlevsel hale getirilmesi	Kentin tarihi dokusunu koruma çalışmaları	Yerel halkın da katılımıyla kentin tarihine dair bir bilinç yaratılmıştır. Bu bilinçle tarihin gelecek uşaklara aktarılması için çeşitli çalışmalar yapılmıştır.
2002	Çanakkale YG 21, Çanakkale Tarihi Kent Gönüllüleri, Çanakkale Belediyesi, Çanakkale Yerel Tarih Grubu, ÇEYAP Tarihi Kent Komisyonu	Kent tarihinin, sosyal ve kültürel yapısının korunması, halka anlatılması, gelecek kuşaklara taşınması	Yerel Tarih Evi	ÇEYAP’ın ardından en geniş katılımlı yerel tarih araştırması projesi geliştirilmiştir.
2002	Çanakkale Belediyesi, Kültür Müdürlüğü, Troya Dostları, ÇABİSAK Derneği, Çanakkale YG 21	Tarih ve kültür değerlerinin korunması ve yaşatılması	Arkeoloji Buluşmaları	Bu çalışmaya birlikte başlayan Arkeoloji Buluşmaları düzenli olarak devam etmiştir.
2003	Çanakkale YG 21	Kentin dezavantajlı grupları olan, engelli, gençlik ve kadın çalışma grupları oluşturulması, paydaşların kapasitelerinin geliştirilmesi, kentte karar alma süreçlerine katılmalarını, kendi eylem planlarını geliştirmeye yönelik faaliyetlerde bulunmalarını sağlamak.	Dezavantajlı Kesimlerin Kapasitelerinin Geliştirilmesi	Kentte yaşayan dezavantajlı grupların kent yaşamına aktif katılımı ve katılımcı süreçlere dahil edilmesi anlamında atılmış en önemli adımlardandır.

Tablo 5.3’den de okunabileceği gibi 2004 yılında kentli duyarlılığını ve ortaklık ilişkilerini geliştirmek, ilişkiler ağını sağlamlaştırmak ve parçacıl yaklaşımlardan bütüncül yaklaşımlara geçmek amacıyla kurulan Çanakkale Kent Konseyi, Çanakkale’de sivil katılım ve ortaklıklara dayalı diğer bir dönemin başlangıcı niteliğindedir. Yalnız temsilcilerin yer almadığı, tüm kentlilerin katılabileceği, söz haklarının olduğu bir yapı öngörülmektedir. Çanakkale’deki en üst karar organı Kent Konseyi olarak kabul edilir ve kent üzerine geliştirilecek tüm politika ve stratejilerde artık kent konseyi söz söyleyebilmekte ve etki yaratabilmektedir.

Tablo 5.3: Çanakkale’de Katılımcılık Eylemleri III. Dönem ve Bugün

DÖNEM	PAYDAŞLAR	AMAÇ	PROJE	DEĞERLENDİRME
2004	Çanakkale Kent Konseyi	Türkiye’de Kent Konseyi uygulamalarına başlanmadan resmi olarak Çanakkale Kent Konseyi kurulmuştur		
2004	Kent Konseyi Katılımcıları	Çanakkale kentinin en üst katılım mekanizması olarak kent konseyi oluşturulması	Çanakkale Kent Konseyi	2001 yılında tüzük hazırlama çalışmaları ile başlamıştır. 2004 yılında Çanakkale Kent Konseyi kurulmuştur.
2004	Çanakkale Kent Konseyi - Pazar Yerleri Çalışma Grubu	Çanakkale’deki Pazar yerlerinin daha sağlıklı ve verimli kamusal alanlar haline getirilmesi ve bu konularda belediye tarafından alınacak kararlarda katılımcı olunması	Pazaryeri Güzelleştirme Projesi	Kent konseyi kararıyla ilk yapılan uygulamalardandır.
2005	Çanakkale Kent Konseyi-Dolmuş Taksi Çalışma Grubu	Daha sağlıklı ve yaşanabilir bir kent için dolmuş ve taksi güzergahlarının, toplu taşıma sisteminin düzenlenmesi	Dolmuş Taksi Güzergahları Düzenleme Projesi	Kentlilerle birlikte kentlilerin öncelik ve ihtiyaçlara göre toplu taşıma sistemi yeniden düzenlenmiştir.
2005	Çanakkale Kent Konseyi - Sağlık Çalışma Grubu	Halkın denetim mekanizmalarına katılımı ile daha sağlıklı kent işletmeleri	"Gel Beni Denetle"	Halkın daha sağlıklı bir kent için bilinçlenmesi ve kendi kendini kontrol mekanizması gelişmiştir.
2005	Çanakkale Kent Konseyi - Kadın Girişimciler Çalışma Grubu	Kadın girişimcilerin kapasite destek eğitimleri verilerek, dezavantajlı gruplardan olan kadınların ekonomik gelişmelerine destek olmak	Kadın Girişimcileri Eğitim ve Destek Projesi	Kentte yaşayan kadınların ekonomik ve sosyal hayata katılımları artmıştır.
2005	Çanakkale Kent Konseyi - Kentsel Gelişim Alanları Çalışma Grubu	Kentin yeni gelişme alanlarına dair stratejilerin hakkında katılımıyla belirlenmesi	Karacaören Kentsel Gelişim Alanı Projesi	Kentin gelişme alanları konusunda kentli halkın öncelik ve ihtiyaçlarının belirlenmesi ve bu doğrultuda stratejiler geliştirilmesi sağlanmıştır.
2007	Çanakkale Kent Konseyi	Çanakkale Kent Konseyi, Bakanlar Kurulu kararına uygun olarak tüzük yenilemiştir		
2007	Çanakkale Valiliği, Çanakkale Belediyesi, 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası, Çanakkale Ticaret Borsası, Çanakkale Ziraat Odası, Çasiad, Çanakkale Kent Konseyi, Çanakkale YG21	Çanakkale kentinin vizyon ve misyonunun belirlenerek tüm paydaşların katılımıyla Kent Eylem Planı’nın hazırlanması	Çanakkale Kent Eylem Planı	2005 yılında Çanakkale’de tüm kurum ve kuruluşların, mümkün olan en çok sayıda kentlinin katılımıyla bir Kent Eylem Planı hazırlanmasına başlanmıştır. Hazırlık süreci halen devam etmektedir. Şimdiye kadar yapılmış en geniş katılımlı yerel kalkınma planıdır. Misyon ve Vizyon belirleme aşamaları katılımcı yöntemlerle tamamlanmış ve plan hazırlıkları başlamıştır.

2004 yılından bu yana Dolmuş ve Taksi Çalışma Grubunun gerçekleştirdiği toplu taşıma sistemi ile ilgili değişiklik, Pazaryeri Güzelleştirme Çalışma Grubunun hazırladığı 2 sonuç raporu, Sağlık Çalışma Grubunun oluşturduğu ve halen uygulanan “Gel Beni Denetle” projesi, Kadın Girişimciler Çalışma Grubunun hazırladığı ve gerçekleştirilen Kadın Girişimcileri Eğitim ve Destek Projesi ve

Kentsel Gelişim Alanları Çalışma Grubunun yeni gelişme alanları önerisi Kent Konseyi'nin gerçekleştirdiği katılımcı faaliyetler arasında yer almaktadır.

2007 yılında Bakanlar Kurulu kararıyla tüzüğü değiştirilen Çanakkale Kent Konseyi sivil olma durumu üzerinden değişimler yaşanmaktadır. Yeni tüzük ile idari, ekonomik ve siyasi bağılıkları oluşan kent konseyi faaliyetlerine, geçmişten gelen katılımcılık esasına dayanan alışkanlığı ile devam etmektedir.

2005 yılında hazırlıklarına başlanan Çanakkale Kent Eylem Planı çalışmaları 2007 yılında geniş katılımı ve kentteki tüm paydaşların ortaklığıyla devam etmektedir. Kentle ilişkili tüm resmi kurum ve kuruluşların, sivil örgütlenmelerin ve kentli halkın en geniş katılımıyla sürmekte olan plan çalışmasında misyon ve vizyon belirleme aşamaları tamamlanmıştır. 2007 sonuna kadar planın tüm uygulama projelerinin de hazırlanarak hayata geçirilmesi beklenmektedir. En geniş katılımı hazırlanmakta olan bu plan sürecinde sadece bilgilendirmeden de öteye gidildiği tüm süreçlerde katılma dair kullanılabilir platformların ve müzakere süreçlerinin yaratıldığı görülmektedir. Çanakkale Kent Eylem Planı bölüm 5.3.2'de değerlendirilmektedir.

Tüm süreçlerden de okunabileceği gibi Çanakkale kentinde katılma dair toplumsal bir kültür oluşmuştur. Bu kültürün devam etmesi için yurttaşların aynı farkındalıkla kentlerine sahip çıkmaları ve bu değeri sürdürülebilir kılmaları gerekmektedir. Kurumlar ve kişiler arası işbirliklerinin artması ve katılım alışkanlığının devam etmesi ancak kentlilerin kendi duyarlılığı ve kararlılığı ile sağlanabilecektir.

Çanakkale Belediyesi de tüm bu süreçlerin içerisinde hizmet sağlayıcı ve planları oluşturan mercii olarak halkın katılımını önemli bir politika olarak benimsemiştir. Resmi internet sitesinden yaptığı bilgilendirmeler, kendi yapısında oluşturduğu halkla ilişkiler birimleri, cep telefonları üzerinden yapılan YayınCell uygulamaları ve aylık yayımlanan Barışın Kenti Dergisi ile kentli halkın bilgilendirilmesi, istek ve taleplerinin karşılanması için çalışmaktadır.

5.3.2. Çanakkale Kent Eylem Planı

Kentlilerin ve kentin yaşam ve çevre kalitesinin yükseltilmesi ve sürdürülebilir kılınması ancak kentte yaşayan herkesin katılımıyla alınacak ortak kararlar ve uygulanacak ortak politikalar ile sağlanabilmektedir. Bu çerçevede çalışmaları yürütülen Çanakkale Kent Eylem Planı, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı 21.

Yüzyıl Eylem Planı'nın Çanakkale'de uygulanmasıdır. 1997 yılından bu yana Çanakkale'de uygulanmakta olan *Yerel Gündem 21'in öncelikli hedefi kent eylem planının katılımcı bir yöntem ile hazırlanması* şeklinde tanımlanmaktadır. Planın yapılacağı coğrafi sınırlama ilçeler ve kentin etkileşim içerisinde bulunduğu diğer bölgeler olarak belirlenmiştir. Hazırlanan planın 2007 senesi içerisinde tamamlanması ve uygulama planlarının 7'şer yıllık hazırlanması öngörülmektedir.³³

Çanakkale Kent Konseyi hazırladığı “Çanakkale Kent Eylem Planı” için şu tanımlamayı yapmaktadır:

*“Çanakkale'deki kurum, kuruluşlar ve farklı ilgi gruplarının sorumluluklarını, taahhütlerini, hedeflerin ve eylemlerin genel çerçevesini çizen, uygulamalarına rehberlik eden eyleme yönelik kentsel mutabakat belgesidir. Kent eylem planı Çanakkale'nin gelişme eksenlerinin belirlendiği, ekonomik, ekolojik ve toplumsal sürdürülebilirliğe ulaşmak için yararlanılan kolektif bir süreçtir. Sorunlara ve ihtiyaçlara kentin bütünü kapsamında orta ve uzun vadeli perspektifle yaklaşılır. Planda toplumsal öncelikler belirlenip, mevcut kaynaklarla, olanaklarla hedeflere ulaşmanın yöntem, araç ve mekanizmaları saptanır. Her şeye cevap aranmaz, hangi kararların ve eylemlerin diğerlerinden daha önemli olduğunu belirlenir”.*³⁴

Kent Eylem Planı'nın yapılma gerekçeleri ise şöyle tanımlanmaktadır:

*“Kentimizi diğer kentlerden farklı kılan özellikleri öne çıkarıp dünya kentleri ile yarışmasının olanaklarını da oluşturmak üzere kentin gelişmesine öncülük edilmesi, değişen koşullarda yalnızca kent yöneticilerini değil aynı zaman da kentlilerin de kendi geleceklerinin kararını verme sorumluluğu ile karşı karşıya olması, kuşaklararası ve kuşaklar içi adalet temelinde Çanakkale'nin, doğal, sosyal ve ekonomik gelişimi için ortak bir mutabakatın sağlanması”*³⁵

Çanakkale Kent Eylem Planı'nın amacı; *kentteki çevre ve yaşam kalitesinin yükseltilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması, Çanakkalelilerin bireysel ve toplumsal gelişmelerinin en az kaynak kullanarak en kısa zamanda gerçekleştirilmesidir.*

Planlama sürecine dair belirlenen temel ilkeler ise;

- *Yerel hizmet kullanıcılarının istek, değer ve ideallerini yansıtması,*
- *Doğal kaynakların ve doğanın taşıma kapasitesinin dikkate alınması,*

³³ <http://canakkale.la21turkey.net/>

³⁴ <http://canakkale.la21turkey.net/>

³⁵ “Sıra Sende” Kent Eylem Planı Çalışma Grupları Sonuç Raporu, syf.3.

- *Teknik değerlendirmelerin ve katılımcı konu analizlerinin birlikte kullanılması,*
- *Ekonomik, toplumsal ve ekolojik gelişme süreçlerinin dengelenmesi,*
- *Kuşaklar içi ve arası adaletin sağlanmasıdır.*

Çanakkale Kent Eylem Planı'nın hazırlanma gerekçeleri içerisinde kentte yaşayanların farklı yaş, cinsiyet, gelir durumu, ideoloji ve dinlerden geliyor olmasına karşın aynı kentte yaşamak üzerinden aynı ortak geleceği paylaşacak olmaları yer almaktadır. Tüm bu farklı kesimlerin gelecekte de mevcut durumda da ortak paydaları daha kaliteli bir yaşam sürmeleridir. Farklı kurum ve kuruluşların ayrıca da kentli bireylerin her birinin tek tek oluşturdukları politikalar ya da uygulamaların ortak bir paydada birleştirilmesi kaçınılmazdır. Bu sebepten bütünsel bir planlama anlayışı benimsenmiştir ve tüm Çanakkalelilerin katılımına açık bir koordinasyon süreci öngörülmektedir. Ekonomik, toplumsal ve ekolojik gelişme eksenlerinin, önceliklerin, bu eksen ve hedeflere ulaşmanın yöntem, araç ve mekanizmalarının tüm kentlilerle birlikte belirleneceği bir ortaklık sürecini öngören Çanakkale Kent Eylem Planı,

*“sosyo-kültürel olarak; sağlık, eğitim, sosyal hizmetler, spor, kent güvenliği, kültür-sanat, çevre ve altyapı olarak; su temini ve kullanımı, enerji üretimi ve tüketimi, atık yönetimi, su yönetimi, afetlere hazırlanma, kent içi ve şehirlerarası ulaşım, yeşil alan ve parklar, çocuk bahçeleri ve oyun alanları, dinlenme-eğlenme alanları, kentleşme kentlileşme, ekonomik olarak; iş ve istihdam olanakları ”*³⁶

gibi konularda eylem, politika ve projelerin tümünü içermektedir.

5.3.2.1. Katılımcı Planlama Yaklaşımı:

Planın hazırlanma sürecine dair paydaş olacak kurumlar önceden belirlenmiştir ancak planın tanımlanmasında tüm Çanakkalelilerin hazırlanma, uygulanma ve değerlendirme süreçleri içerisinde bulunmaları öngörülmektedir. Hizmet üreticilerinin ve bu hizmetlerden yararlanan kentlilerin tümü planlama sürecinde aktif katılım göstermelidir. Çanakkale İli Valililiği, Çanakkale Belediyesi, 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale Sanayi ve Ticaret Odası, Çanakkale Ticaret Borsası, Ziraat Odası Çanakkale Şubesi, Çanakkale Sanayicileri ve İşadamları Derneği (ÇASİAD), Kent Konseyi Çanakkale Yerel Gündem 21 asıl paydaşlar olarak belirtilmektedir. Bu

³⁶ “Sıra Sende” Kent Eylem Planı Çalışma Grupları Sonuç Raporu, syf.1.

tanımlı kurum ve kuruluşların yanı sıra dezavantajlı kesimlere, sivil toplum kuruluşlarına ve birey olarak tüm kentliye de açık çağrı yapılmaktadır. Bu plan ile kurum, kuruluş, farklı ilgi grupları ve kentlilerin sorumluluk ve taahhütleri belirlenmiştir ve yönlendirici bir belge niteliğindedir. Tüm paydaşların ve katılımcıların uygulamalarında koordineli çalışabilmeleri için rehberlik etmektedir. Belirlenen katılım ilkeleri ise şöyledir:³⁷

- *Kent Eylem Planı çalışmalarına en geniş katılımın sağlanması,*
- *Kuruluşların değişik birimleri ve seviyelerindeki çalışanların planlama sürecine dahil edilmesi,*
- *Gerektiğinde kapsamlı bir durum analizi için kuruluşun faaliyet alanıyla ilgili diğer kuruluşların ve kesimlerin görüşlerinin alınması,*
- *Planlama için hizmet sağlayıcılar ve kullanıcılar arasında örgütsel yapı oluşturulması,*
- *Hem etkili bir planlama ekibinin oluşturulması hem de vatandaşların plan üzerindeki denetim olanaklarının güçlendirilmesi,*
- *Planlama sürecine katılanların değerlendirme, analiz, hedef belirleme, strateji oluşturma, kaynak kullanma yöntemlerini öğretme ve uygulamasını kolaylaştırma.*

Çanakkale Kent Eylem Planı (ÇKEP), Çanakkale Belediyesi tarafından hazırlanan Stratejik Plan, Çanakkale Kent Konseyi Yönetmeliği, Avrupa Kentsel Şartı, Yerel Gündem 21 Programı ve 5393 sayılı Belediye Kanunu³⁸ ile yasal dayanağını oluşturmaktadır. Hazırlanma ve uygulama aşamalarında katılımcı mekanizmaları öngören plan çalışma esaslarını Çanakkale Kent Konseyi Tüzüğü ile oluşturmuştur.³⁹

ÇKEP'in paydaşlarının belirlenmesi için Çanakkale Belediyesi tarafından yapılmış olan paydaş analizi kullanılmıştır.⁴⁰ Esneklik gösteren bu paydaş analizi planın aşamaları geliştikçe revize edilmektedir. Bu paydaş analizinde 4 farklı gruplama yapılmıştır; iç paydaşlar, dış paydaşlar, stratejik paydaşlar ve vatandaşlar. “Kentte üretilecek olan her hangi bir strateji veya politikadan doğrudan ya da dolaylı olarak

³⁷ “Sıra Sende” Kent Eylem Planı Çalışma Grupları Sonuç Raporu, syf.4.

³⁸ 5393 sayılı Belediye Kanunu için Ekler bölümüne başvurulabilir.

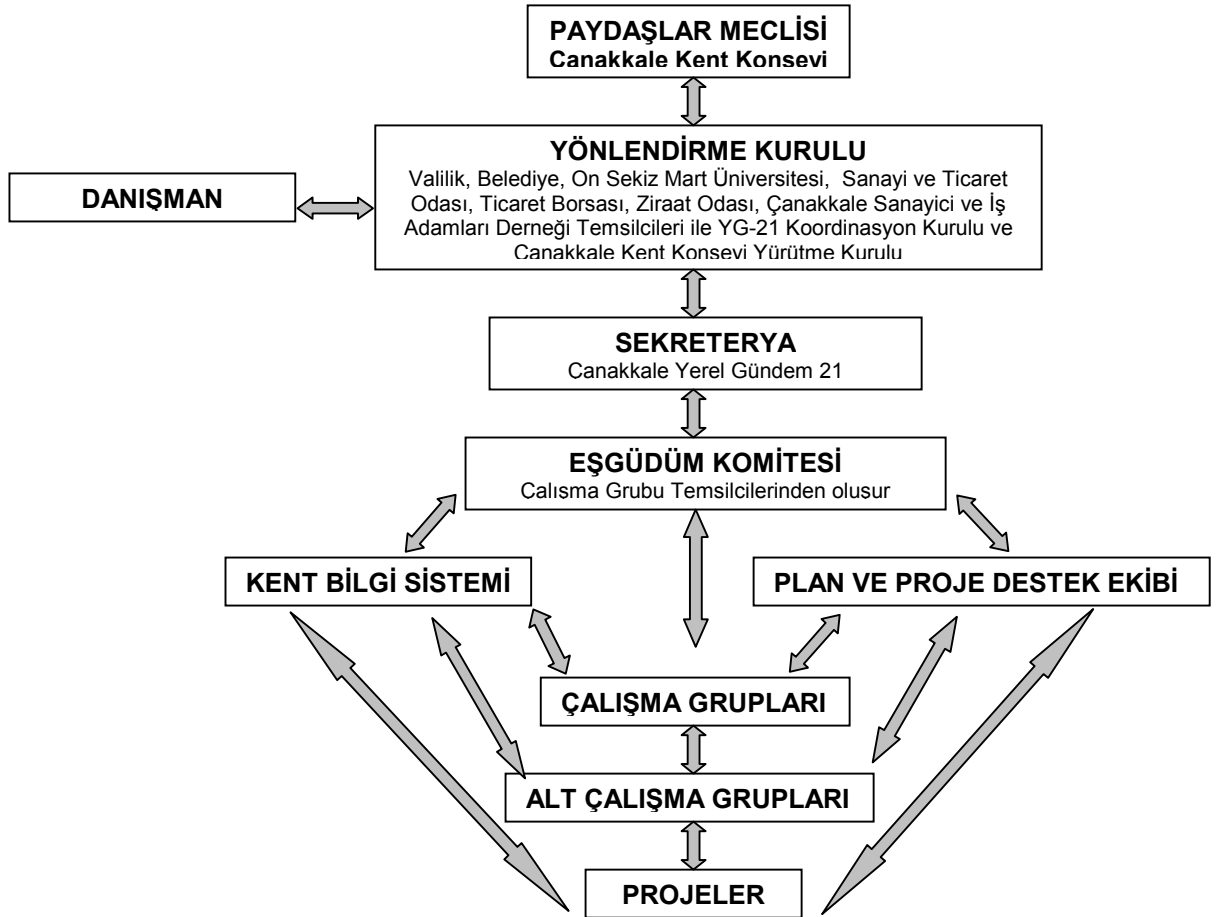
³⁹ Çanakkale Kent Konseyi Tüzüğü için Ekler bölümüne başvurulabilir.

⁴⁰ Çanakkale Belediyesi tarafından yapılan paydaş analizi eklerde verilmiştir.

etkilenenler bu planın katılımcısı olarak kabul edilmektedir” (Tümay, 2007).

5.3.2.2. Organizasyonel Yapı

Çanakkale Kent Eylem Planı çalışmaları iki ayrı organizasyonel yapı tarafından yürütülmektedir. Çanakkale Kent Konseyi’nin genel ilke ve kararları ve eğilimlerini gözeterek plan çalışmalarının sağlıklı yürütmesini sağlamaya yönelik çalışan yapı içerisinde; Yönlendirme Kurulu, Plan Danışmanı, Plan ve Proje Destek Ekibi ve Sekreterya yer almaktadır. Planın hazırlanma çalışmalarını yürüten yapı ise, Eşgüdüm Komitesi, Çanakkale Kent Konseyi ve Çanakkalelilerden oluşmaktadır. Organizasyonel yapı içerisinde bulunan birimlerin birbirleriyle olan ilişkileri Şekil 5.1’de⁴¹ gösterilmektedir.

Şekil 5.1: Organizasyonel Yapı ve Koordinasyon Şeması

⁴¹ Çanakkale Kent Eylem Planı Broşürü’nden alınmıştır.

Yönlendirme Kurulu: Çanakkale Valiliği, Çanakkale Belediyesi, 18 Mart Üniversitesi, Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası, Çanakkale Ticaret Borsası, Çanakkale Ziraat Odası, Çanakkale Sanayici ve İş Adamları Derneği temsilcileri ile Çanakkale Kent Konseyi Yürütme Kurulu ve Yerel Gündem 21 Koordinasyon Kurulu'ndan oluşmaktadır.

Plan Danışmanı: Planın hazırlanma çalışmalarının yönlendirilmesi, eşgüdümlemesi, bütünleştirilmesi, plancı ekip ve paydaşların kapasitelerinin artırılması ve dış ilişkilerinin geliştirilmesi doğrultusunda katkıda bulunan plan danışmanıdır.

Plan ve Proje Destek Ekibi: Yönlendirme Kurulu üyesi kurum ve kuruluşların görevlendirdiği kişilerden oluşmaktadır. Çalışma Grupları tarafından belirlenen projelerin oluşturulması sürecinde teknik destek sağlamak, yurtiçi ve yurtdışı fonlardan yararlanmak üzere gerekli çalışmaları gerçekleştirmektedirler.

Sekretarya: Çanakkale Yerel Gündem 21 tarafından yürütülmekte olan sekretarya, yönlendirme kurulunun toplantılarını organize etmekte, bu toplantılar için gerekli bilgi ve dokümanları hazırlamakta, yönlendirme kurulu kararlarını gereksinimlere göre yönlendirmekte, danışmanlar ile ilişkileri kurmakta, Eşgüdüm Komitesi ile ilişkileri organize etmekte, Çalışma Grupları'nın organizasyonunu sağlamak ve çalışmalarına destek vermektedir.

Çalışma Grupları: Çevre ve Altyapı, Ekonomik, Toplumsal-kültürel Çalışma Grubu olarak üçe ayrılan çalışma grupları, Kent Konseyi Genel Kurullarında ayrıntılı ve derinlemesine bilgi üretilmesine katkı sağlamak, konu ile ilgili detaylı ve değerlendirmeye sunmak üzere çalışmalar hazırlayıp doğru kararlar verilmesine katkı sağlamak amacıyla oluşturulmuşlardır. Çalışma gruplarına gönüllü kentlilerin katılımı haricinde resmi kurumlar (valilik, belediye), uzmanlar ve sivil toplum kuruluşlarından temsilciler de katılmaktadırlar. Çalışma grupları belirlenen alanlarda Kent Eylem Planı'na girdi oluşturacak bilgilerin toplanması, hedeflerin belirlenmesi ve bu hedeflerin somut politika ve uygulama stratejilerine dönüştürülmesini sağlamakla yükümlü kılınmaktadırlar. Gerekli alt çalışma gruplarını oluşturabilmekte ve belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik projeler gerçekleştirebilmektedirler.

Eşgüdüm Komitesi: Çalışma Grupları temsilcilerinde oluşmaktadır. İşlevi, çalışma grupları arasında iletişimi, paylaşımı ve yardımlaşmayı sağlayıcıdır ve yönlendirme kuruluna gerekli bilgileri iletmektedir.

Çanakkale Kent Konseyi: Çanakkale Kent Eylem Planı sürecinin stratejik nihai karar organı olup, tüm paydaşlardan oluşmaktadır. Sürecin yapısı, işleyişi, organizasyonu gibi konularda yönlendirme kurulu için tavsiye niteliğinde temel ilke kararları üretmekte, uygulamaları izlemekte ve değerlendirmektedir.

Çanakkaleliler: Tüm hemşeriler bu tanım içerisinde yer almaktadır. İsteyen her Çanakkaleli bu süreçlerin her bir aşamasında öneri, değerlendirme ve düşünceleriyle katılabilmektedir.

5.3.2.3. Planlama Aşamaları

Kent Eylem Planları için belirlenen aşamalar temelde iki süreçten oluşmaktadır. Öncelikli olarak hazırlık süreci ve daha sonra da uygulama süreci kendi içerisinde aşamalandırılmaktadır (bkz: 5.1). Bu aşamalandırma sistemiyle belirlenen ÇKEP'in aşamaları da aşağıdaki gibidir⁴²:

Hazırlık Aşaması

Bilgilendirme: Kent Eylem Planı'nın (KEP) hazırlık aşamasında Çanakkale Kent Konseyi Tüzüğü'nde belirlenmiş paydaşlara faks, e-posta yoluyla, yerel basın yoluyla tüm kentlilere ve Kent Konseyi'ne de genel kurullarla bilgilendirme ve çağrı yapılmıştır. Bu çağrı doğrultusunda tüm paydaşlarla ortaklıklar kurulmuştur. Ortaklıklar katılım yöntemlerine tercihlerine göre sınıflandırılmıştır:

- Fikir ve uygulama
- Finansman
- Çalışma gruplarında temsilci bulundurma şeklinde farklı yollarla hazırlanacak olan plana katılım göstermektedirler.

Ayrıca halkın katılımını arttırmak amacı ile aşamalı olarak bilgilendirme çalışmaları yapılmıştır.

⁴² Aşamalarda gerçekleştirilenlerle ilgili bilgiler için, İsmail Tümay ve Prof. Dr. Korel Göymen ile yapılan kişisel görüşmelerden ve "sıra sende" kitapçığından yararlanılmıştır.

Kentteki toplu taşıma araçlarındaki elektronik panolarda ÇKEP ile ilgili bilgi veren 3 farklı film gösterilmiştir. (Çanakkale kentinin toplu taşıma araçlarını günde ortalama 40.000 kişi kullanmaktadır)

- Kent Eylem Planı'nı nedir?
- “Sıra Sende”, neden ve nasıl katılmalı?
- Kent yöneticilerinin Kent Eylem Planına desteği nedir?

Çalışma gruplarının oluşturulması: Ön hazırlık sürecinde yapılan çağrının ardından Toplumsal ve Kültürel Çalışma Grubu, Ekonomi Çalışma Grubu ve Çevre ve Alt Yapı Çalışma Grubu olarak 3 ana başlık altında çalışma grupları oluşturulmuştur.

Kolaylaştırıcı kurulun oluşturulması: Planın hazırlık ve uygulama aşamasında kolaylaştırıcı rolü üstlenmek üzere oluşturulan kurulda Çanakkale Belediye Başkanı, Yerel Gündem 21 gönüllüleri ve plan danışmanı yer almaktadır.

Yerel Gündem 21 Genel Sekreterliği'nin oluşturulması: Kent Konseyi'nin kurulması sürecinde bu aşama gerçekleştirilmiştir.

Diğer koordinasyon birimlerinin oluşturulması: Bölüm 5.3.2.1'de aktarılan organizasyonel yapı oluşturulmuştur.

Uygulama Aşaması

Mevcut durumun saptanması: Oluşturulan çalışma grupları tarafından kente ait sorunlar ve potansiyellerle ilgili mevcut durum raporları hazırlanmıştır. Hazırlanan raporlar tüm paydaşlara gönderilmiştir. Ayrıca raporların özetleri 1500 adet basılarak, Troia Toplum Merkezi, Barbaros Toplum Merkezi, Cevatpaşa Toplum Merkezi ve Çanakkale'de bulunan çıraklık eğitim merkezlerine dağıtılmıştır.

Ardından paylaşım toplantıları düzenlenerek öneriler alınmış ve 30 yıl sonraki Çanakkale kenti üzerinden bir misyon ve vizyon belirleme çalışması yapılmıştır. Toplam 40 paylaşım toplantısı düzenlenmiştir.

Vizyon belirleme: Misyon ve vizyon belirleme için 3 farklı kaynaktan yararlanılmıştır. Belirlenen misyon ve vizyon ile ilgili bilgilendirme de 5000 adet basılı el ilanı ile yapılmıştır.

- 2004 yılında Ege Ekonomiyi Geliştirme Vakfı ve Devlet Planlama Teşkilatı'nın çeşitli aktörleri de dahil ederek Çanakkale'de gerçekleştirmiş olduğu il vizyonu çalışması,
- İl Özel İdaresi, Çanakkale Belediyesi ve 18 Mart Üniversitesinin hazırlamış oldukları Stratejik Planlar içerisinde yer misyon ve vizyon bölümleri,
- Paylaşım Toplantıları sonucunda çıkan eğilimler.

“Sıra Sende” sloganı ile 1000 adet afiş basılarak Çanakkale il merkezinde bulunan berber, kuaför, kahvehane, çıraklık eğitim merkezleri, toplum merkezleri gibi halkın günlük erişiminin olduğu yerlere dağıtımı yapılmıştır.

Hedeflerin belirlenmesi: Mevcut durum raporları ve danışma toplantılarında çıkan hedeflere yönelik eğilimlerle kent eylem planının öncelikli hedeflerinin belirlenme aşamasıdır.

Eylem Planı hazırlanması: Hedeflerin ve vizyonun netleştirilmesinin ardından plan aşamasına geçilmesi için kent konseyine 3 temel konu sunulmuştur; Çalışma Grupları raporları ve Danışma Toplantıları Raporları bilgilendirme ve danışma amaçlı olarak, kentin misyon ve vizyonunun sonuç metni. Ancak Kent Konseyi Kent Eylem Planı ile ilgili son karar mercii olduğu için değiştirilmesine yönelik öneri ve talep geldiği takdirde değiştirilebilecektir.

Henüz 4. aşama olan kent eylem planı hazırlama aşaması tamamlanmamış, öncelikli projelerin belirlenmesi, tüm ortaklarca benimsenmesi ve uygulama-değerlendirme aşamalarına geçilmemiştir.

5.4. Çanakkale Örnek Alan Değerlendirmesi

Çanakkale kentindeki geçmişten bugüne sivil oluşumlar ve katılımcı demokrasi örnekleri incelendiğinde kentin kendisine dair bir kültürün oluştuğu görülmektedir. 1994 yılında ilk örneklerin yaşandığı Çanakkale'de kente dair oldukça güçlü bir farkındalık oluşmuştur. Tablo 5.1, 5.2 ve 5.3'de de görülebileceği üzere kentte katılım bir kültür, bir alışkanlık halini almıştır. Mortan'ın 2003 yılında yapmış olduğu araştırmanın sonuçlarındakentteki STK potansiyelinin güçlülüğünden bahseder ve kenti ilerletecek güçler arasında “*kenti sahiplenerek STK'ların güçlülüğü*” etken olarak göstermektedir. Bu alışkanlığın yerel kalkınmaya olan olumlu etkisi kaçınılmazdır.

Planlama süreçlerinde kentli bireylerin tek tek katılımının sağlanması her zaman mümkün olmamaktadır. Halkın her daim danışabilecekleri ve bilgi alabilecekleri yapılar haline gelen Kent Konseyi *“halk tarafından bir şikayet mercii olarak görülmesi”* (Tümay, 2007) sebebiyle çözümlerin üretilmesini ve işleyişi zorlaştırmaktadır. Kentte yaşayanların daha yüksek yaşam kalitesine ulaşarak birlikte yaşayabilmeleri için kent konseyine taşıyacakları sorunlarla birlikte çözüm önerilerini de beraberinde getirmeleri gerekmektedir. *“Kısa vadeli düşünme pratiği üzerinden somut beklentilerin olması da katılımı olumsuz yönde etkilemektedir”* (Göymen, 2007). Genel eğilim kentin sorunları ile ilgili uzun vadeli düşünmemek üzerindendir.

Kent Konseyi’nde gerçekleştirilen çalışmaların tümü gönüllü olarak yürütüldüğü için de getirilen her türlü soruna çözüm üretilmesi beklenmemelidir. Ancak sorunların birlikte tartışılıp, çözümlerin birlikte üretildiği ortak bir platform olarak görülmelidir. *“Sorunlarını uzun vadeli ortaya koymaları gereken kent halkının bu sorunlarını önceliklendirmeleri de gerekmektedir”* (Tümay, 2007). Katılımı etkin ve verimli kılmak için kentlilerin katılımı, yaptırım gücüyle ilgili inancının artırılması ile sağlanabilecektir. Tümay’a göre bu inancın yeteri kadar olmayışının sebepleri arasında geçmiş yerel yönetimlerin kayırmacı yaklaşımları bulunmaktadır.

“Türkiye’deki Belediyecilik deneyimlerinin bıraktığı en büyük olumsuz etki olan kayırmacı yaklaşımlardır. Bu olumsuz deneyimlerin izini halen taşımakta olan kentliler, yerel yönetimlerin politika ve uygulamalarına olan güvenlerinin bir kısmını kaybetmişlerdir. Geçmişten gelen bu güven kaybı katılımı olumsuz yönde etkilemektedir.” (Tümay, 2007)

Temsili demokrasinin olumsuz etkilerinden biri de belediye seçimlerinde siyasi partiler üzerinden iktidar olacak temsilcilerin belirlenmesidir. Yönetimde olan siyasi iktidarın gerçekleştirmiş olduğu olumlu politikalar diğer bir partiyi destekleyen kentli için olumsuz bir politikaya dönüşebilmektedir. Oysa ki gerçekleştirilen politikaların olumlu ya da olumsuz tümü kentlilerin tamamı üzerinde etkisini göstermektedir. Sivil halk arasındaki siyasete uzak olma durumu ve siyasetin içerisinde olanların da farklı ideolojilerden gelmeleri katılımın etkinliğini arttıracak olan birlikte iş yapma pratiğini olumsuz yönde etkilemektedir. Çanakkale kenti için de geçerli bu durumu Göymen (2007) şöyle açıklamaktadır:

“Farklı siyasi bakış açılarına sahip kentliler gelecek nesiller için daha iyi bir kent hayalini bir politikaya dönüştürebilmek için kendilerinininkinden farklı bir siyasi görüşteki kentlilerle ortaklaşa çalışabilmeyi öğrenmeleri gerekmektedir”.

Çanakkale’de tüm paydaşların fikir ve uygulama süreçlerinde destek vermeleri ancak finansal destek konusunda bir çok paydaşın uzak durması katılımcı planlamanın uygulama aşamasına geçme sürecini olumsuz yönde etkilemektedir. Ayrıca merkezi yönetimde Çanakkale’yi temsil eden siyasetçilerin konuya olan ilgisizlikleri de olumsuz etkilerin artmasına sebep olmaktadır.

Ortaklık esasına dayalı yapılan bu süreçte, kurumlar arasındaki ve kurumların kendi içlerindeki iletişimsizlik uygulamayı güçsüz kılan etkenlerden biridir. Bu sebepten kurumlar içerisinde iş bölümünün ve görev tanımlarının açık ve net bir şekilde ortaya konmuş olması gerekmektedir. Çanakkale’de işleyen ortaklık sürecinde bu olumsuz etki açıkça görülmektedir:

“Kurumsal olarak temsil ediliyor olunmasının yanı sıra temsilci olan kişilerin de sürece tam katkı koymaları beklenmektedir. Ancak gerek temsil edilen kurumun kendi içerisinde gerekse kişilerin katkı koyma yönündeki etkinlikleri süreç içerisinde yeteri kadar görülmemektedir” (Uyav, 2007)

Temsiliyet üzerinden katılımı ilgili sorunun bir diğer boyutu ise kurumun isteksiz temsilcinin istekli olması üzerinden yaşanmaktadır. *“Üniversite bünyesinde bulunan akademisyenlerin bireysel özveri ve çalışmalarıyla üniversitenin desteği sağlanmaktadır. Ancak, kente en çok katkı sağlayabilecek kurumlardan biri olan üniversite tarafından kurumsal bir destek sağlanamamaktadır”* (Uyav, 2007). Üniversite üzerinden yaşanan bu sıkıntı paydaş olarak görülen sendikalarla da yaşanmaktadır. *“Yerel kalkınmaya büyük katkı sağlayabilecek sendikalar kurumsal destek vermemektedirler. Yapılan paydaş toplantılarına en az katılım sendikalar tarafında görülmektedir”* (Uyav, 2007). Çanakkale’de kurumsal temsiliyetle gelen katılımdan çok bireysel katılımın daha fazla olduğu gözlenmektedir. Bireylerin ise daha çok kişisel ve gündelik beklentilere değiniyor olması ve bu beklentilerin kısa vadede karşılanamıyor olması nedeniyle sürecin başlangıcında etkin olan katılım 6 ayın ardından düşüşe geçmiştir. Katılımın algılanma biçimi ve katılıma olan inanç farklılıkları nedeniyle kurumlardan çok kentli halkın bireysel katılımı üretim süreçlerinde ön plana çıkmaktadır. Çanakkale’de yaşanan bu süreçte katılımcılığın sadece fiziksel varoluştan ibaret olmadığını görülmektedir. Katılımcılık ile üretim arasındaki güçlü bağlar, *“Çanakkale’de yaşanan bu katılımcı sürecin popülist bir yaklaşımdan öte olduğunu göstermektedir”* (Erten, 2007).

Çanakkale’deki bu süreç içerisinde katılıma dair yaşanan en büyük sıkıntılardan biri de yaşla ilgili olduğu görülmektedir. Yapılan plan 30 yıllık bir öngörü üzerinden hazırlanmasına rağmen 30 yaş altındaki gruplara yeteri kadar ulaşamadığı görülmektedir. *“Çocuklar için alan yaratılamadığı gibi gençler de yeteri kadar organize edilememiştir”* (Uyav, 2007).

Katılımı etkileyen en önemli faktörlerden biri de katılım mekanizmalarının nasıl kurgulandığıdır. Metodolojinin önceden tasarlanmış olması etkin katılımı ve bunun üretimlerini de beraberinde getirecektir. *“ÇKEP hazırlanırken toplantı metodolojisinin önceden belirlenmemiş olması hem uzun toplantılara ve kararların gecikmesine hem de zamanla kurumlar arası çatışmalara sebep olmuştur.* (Uyav, 2007).

ÇKEP özelinde hazırlanmış olan iş takvimine yönlendirme kurulunun kararları doğrultusunda yeni faaliyetlerin de eklenmesi nedeniyle, zamansal sıkıntıların yaşandığı ve katılımın bu zaman zarfında azaldığı gözlemlenmektedir. Ayrıca bütçenin tüm kalemlerinin başlangıç aşamasında belirlenmemiş olduğu görülmektedir. *“Beklenmedik bütçe kalemleri ve iş takvimindeki sarkmalar nedeniyle sürecin uzaması halkın katılımını ciddi oranda düşürmektedir”* (Uyav, 2007).

Çanakkale Kent Konseyi Bakanlar Kurulu kararı ile değişen ve son halini alan tüzüğü ile siyasi, idari ve ekonomik olarak belediyenin vesayet denetimi altındadır. Çanakkale’de katılımı bir alışkanlık haline getirmiş sivil oluşumların bu tip bir vesayet denetimi altına girmeleri nedeniyle etkinliklerini azalttıkları gözlemlenmektedir.

“Tüm vesayet denetiminin belediyeye ait olması Çanakkale gibi katılımcılığın kültür haline geldiği bir yapıda verimi azaltmaktadır. Ayrıca siyasi ve ideolojik bir yapıya sahip olan belediyelere karşı güvensizlik nedeniyle de böylesine bir bağımlılık katılımın etkinliğini azaltmaktadır” (Erten, 2007)

Yerel Yönetim sürece temsilcileriyle katılım göstermektedir. Ancak belediye içerisinde henüz katılımcı planlama yaklaşımının ve kent eylem planına dair inanç ve güvenin yeteri kadar gelişmemiş olduğu gözlemlenmektedir. *“Kurumsal planların tüm kentin öncelik ve taleplerini karşılayabilmesi ancak katılımcı bir planlama yaklaşımıyla gerçekleştirilebilir”* (Göymen, 2007). Belediye tarafından hazırlanan stratejik planın kurum temsilcilerince her türlü planın üzerinde görülmesi kent eylem

planını iyi niyetle hazırlanmış, modernist bir belge olarak görmelerinden öteye götüremeyecektir.

Yerel kalkınmayı hedefleyen bir politikayı öngören ÇKEP, kalkınma stratejilerini sadece doğal çevrenin korunması ya da ekonomik gelişmenin sağlanması üzerinden değil kent halkı için daha iyi bir yaşam sunmak üzerinden oluşturmaktadır. Kentin gelişim stratejilerinin kentin dinamikleri üzerinden kurulmuş olması ve insan odaklı bir planlama yaklaşımının hüküm sürmesi tüm kanalların halkın katılımına açık olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede değerlendirilen ÇKEP'in yerel kalkınmaya öncelik tanıdığı ve bunu tüm paydaşların katılımıyla sağlamayı politika olarak benimsediği görülmektedir.

Çanakkale'de uygulanan Kent Eylem Planı'nın en avantajlı yönlerinden biri, katılımın birikimsel bir süreç olmasıdır. Tablo 5.1, 5.2 ve 5.3'te de görüleceği üzere geçmişten günümüze gelen katılımcı eylemler, katılımın Çanakkale'de geleneksel bir hal aldığını, hem yerel yönetime ait, hem çeşitli sivil inisiyatiflere ait hem de Çanakkale'de yaşayan kentlilere ait bir alışkanlık olduğunu göstermektedir. Geçmişte yaşanmış bu girişimlerin günümüze olan etkisi hem kurumlar hem de kentli halk üzerinde bir farkındalık yaratmıştır. Bu farkındalık üzerinden katılımın sağlandığı ÇKEP ile ilgili olarak en temel çıktı sonuç değil süreç olacaktır. *“Sürecin başarılı yürüyor olmasının sebebi birlikte hareket etmenin önemini kavramış ve benzer deneyimleri yaşamış kişi ve kurumların var oluşlarıdır”*. Hazırlık aşamasında görülen en büyük olumsuzluk planın ne işe yaracağına ve somut çıktılarının nasıl alınacağına dair belirsizlikler olarak gözlenmiştir. Ancak sonuçtan çok süreci önemli kılınması sağlanmış ve *“Ben’ kavramından ‘Biz’ kavramına”* (Göymen, 2007) geçilmiştir. Süreç içerisinde katılıma dair edinilen kazanımlar nedeniyle halka ve Çanakkale'deki tüm paydaşlara kentin geleceğinde önemli roller yüklemektedir. Sürecin başlangıcından itibaren azalan bir katılım olmasına rağmen, çeşitli aşamalarda basılan yayınlarla birlikte, kentli halk kendi bireysel katkılarıyla kurumlar olmadan da üretim yapılabileceğini görmüşlerdir. Paylaşım toplantılarının ardından gönüllü profesyoneller tarafından bu toplantıların notları üzerinden bir değerlendirme raporu hazırlanmaktadır. Bu değerlendirme raporunun hazırlanıyor olması planın kendisinden çok kent için sürecin önemini bir kez daha ortaya koymaktadır.

Halkın tümünü katılımına açık olan ÇKEP'in tanımlanmasında hizmeti üretenler ile hizmetten yararlananların birlikte plan hazırlaması hedeflenmektedir. Plana her aşamasında destek sağlayan Çanakkale Belediyesi'nin farklı sivil toplum kuruluşları tarafından gerçekleştirmiş olan araştırmalardan yararlanması yerel yönetimin de sivil toplum kuruluşlarıyla olan işbirliğine ne kadar açık olduğunu göstermektedir. TESEV⁴³'in Çanakkale ilinde sağlanan kamu hizmetlerinden memnuniyeti ölçmek üzere gerçekleştirdiği belediye hizmetlerinden müşteri memnuniyeti anketleri ve yine TESEV tarafından gerçekleştirilen Çanakkale İli'ne Ait Gelişmişlik Araştırması, EGEV ve DPT'nin ortak yapmış olduğu kent vizyonu çalışması belediyenin koyduğu katkıda bir yol gösterici niteliğinde olmuştur.

ÇKEP hazırlık sürecinde raporlar uzmanlar tarafından hazırlanarak halkın önüne getirilmemiştir. Bu raporların hazırlanma sürecine halkı da katarak planın kentliler tarafından benimsenmesi sağlanmıştır. ÇKEP kurumlar arası ya da bir kurum içi stratejik plan değildir. Bu sebeple daha kapsayıcı ve daha çok katılımlı bir süreç yaşanmaktadır.

ÇKEP'in sınırları belirlenirken yasalarla belirlenmiş sınırlar üzerinde gidilmemiştir. Bu da ihtiyaç ve önceliklere göre belirlenen politikaların daha geniş bir alanda ve daha etkin kullanımını beraberinde getirmektedir.

Planın temel ilkeleri arasında yer alan *“Yerel hizmet kullanıcılarının istek, değer ve ideallerini yansıtmaması”* ilkesi politika üretme ve stratejileri uygulama aşamasında katılımcı ve eşitlikçi bir yaklaşımı vurgulamaktadır. *“Ekonomik, toplumsal ve ekolojik gelişme süreçlerinin dengelenmesi”* ilkesiyle de yerel kalkınma konusunda toplumsal çıkarların önemi ortaya konarak sosyal kalkınma yaklaşımı sergilenmektedir.

Planın uygulamasında hedef *“Ortak çıkarlar doğrultusunda yerel kaynakların harekete geçirilerek, farklı kurum, kuruluş ve kentlilerin birlikteliğinden bir ‘çoğalma etkisi’ veya ‘sinerji’ yaratılarak uygulanması”*dır. Bu uygulama hedefi yerelin tüm aktörlerini kapsadığı gibi özellikle kentlilerin birlikteliğini baz alarak ortak bir paydada buluşulmasını sağlamaktadır.

Planlama sürecine bir *imece usulü* olarak bakan hedefler doğrultusunda hazırlık sürecinde yer alacak paydaşlar ve bu paydaşların kendilerini katabilecekleri

⁴³ Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı: www.tesev.org.tr

mekanizmalar tanımlanmaktadır. Hazırlanmasında ve uygulanmasında tüm katılımcılara eşit haklar tanıyan plan süreci tam bir katılımcı demokrasi yaklaşımı sergilemekte ve paydaş olmak isteyen herkes için bir garantör niteliğindedir; *“tüm katılımcılar eşit önemde olup hiç kimsenin diğerine kendi düşüncesini /eğilimini empoze etmesi söz konusu olmayacaktır.”*⁴⁴

Belediye tarafından hazırlanmış olan Stratejik plan kurum içerisindeki çalışanlar tarafından kent eylem planının üzerinde görülmektedir. Her hangi bir yasal bağlayıcılığı olmaması nedeniyle yeteri kadar kurumsal kabul edilmemesinin yanı sıra, bilimselliğine şüphe ile bakılmakta ve bir iyi niyet çalışması olarak görülmektedir. Bu bakış açısıyla yaklaşan bir belediyenin kurumsal olarak katılım anlayışını benimsemesi ancak popülist yaklaşımların ötesine geçebilmesiyle mümkün olacaktır. Çanakkale Kent Eylem Planı’nın bir iyi niyet çalışmasından öte olduğu kabul edilerek bundan önce hazırlanmış ve bundan sonra hazırlanacak planlara rehberlik etmesi gerekmektedir.

Sadece örgütlenmiş sivil toplulukların değil, bireylerin de katılımına açık olan bu planda, paydaşların tüm süreçlerde yer alabileceği görülmektedir. Katılımcı demokrasiyi temel aldığı açıkça görülen bu kent eylem planı, yerel yönetim ve sivil halk uygulamalarda gelenekselci davranmadığı sürece örnek teşkil edebilecek niteliktedir. Çanakkale kentinin dinamiklerini etkileyen çok fazla dış etken bulunmaktadır. Özellikle jeopolitik konumu üzerinden merkezi idare tarafından kent hakkında alınan kararlar Çanakkale’deki toplumsal katılım kültürünün oluşmasına neden olmuştur.

Son karar merciinin Kent Konseyi olması kente dair politikaların belirlenmesi, izlenmesi ve değerlendirilme aşamalarında halkın söz sahibi olmasına olanak tanımaktadır. Tüm bu süreçlerden sorumlu olan Kent Konseyi belirlediği katılımcı politikalarla yerel halkın tüm süreçlerin içerisinde olması için halen politika ve mekanizma geliştirmeyi sürdürmektedir.

⁴⁴ <http://canakkale.la21turkey.net/>

6. SONUÇLAR VE TARTIŞMA

Yerel kalkınmada katılımcı politikaların Çanakkale örnek alanı üzerinden değerlendirildiği bu tezde, öncelikli olarak kavramlar üzerine teorik bir araştırma yansıtılmaktadır. Yerel kalkınma ve katılım arasındaki ilişki sürdürülebilirlik ve yönetim üzerinden kurulmaktadır. Katılım kavramının sadece içinde bulunma olarak değil demokrasinin bir koşulu olarak ele alınması gerekliliğiyle temsili ve katılımcı demokrasi pratikleri üzerine bir teorik araştırma ortaya konmaktadır. Kent ve demokrasi ilişkisinin ortaya konduğu bölümde katılımın ana öznesi sivil toplum ve sivil toplum kuruluşları hakkında bilgiler verilmektedir. Son bölümde yerel kalkınma planlarının pratik uygulamalardaki aracı olarak yerel eylem planlarına Çanakkale örnek alanı ve Çanakkale Kent Eylem Planı üzerinden bakılmaktadır. Yerel eylem planlarıyla ilgili teorik araştırmaların ardından, kavramların pratikteki yansımaları değerlendirmek amacıyla Çanakkale örnek alanı üzerinde bir inceleme yapılmıştır. Yerel eylem planlarının tanımlaması ve sivil toplum ile ilişkisi ortaya konduktan sonra Çanakkale'deki katılımcı süreçlerin incelenmiş ve katılımcı planlama anlayışıyla üretilmiş kent eylem planı üzerine bir değerlendirme yapılmıştır. Çanakkale geçmişten gelen katılım alışkanlığı ve bu alışkanlığın bir kültüre dönüşmesi nedeniyle örnek teşkil etmektedir. Çanakkale'de yapılmakta olan Çanakkale Kent Eylem Planı'nın özellikleri, katılımcı süreçleri ve Çanakkale kentinin katılım kültürü üzerinden genel bir değerlendirme yapılmıştır. Tezin bütünü kapsamında yerel kalkınmanın katılımcı mekanizmalarla sağlanması için yerel eylem planlarının başarılı bir uygulama aracı olabileceği görülmektedir.

Yerel kalkınma ve küreselleşme bir etki-tepki denklemi üzerinden düşünüldüğünde, toplumların ürettiği bir cevap olarak görmek mümkündür. Küreselleşme ile gelen rekabetçi ekonomik senaryolara karşı geliştirilecek olan yerel kalkınma senaryoları yerel ekonomilerin güçlü tarafları, yerel toplulukların yetenekleri ve kapasiteleri üzerinden sürdürülebilir kılınmalıdır. Sürdürülebilir kalkınma, gelecek kuşakların yaşam haklarını ve özgürlüklerini tehlikeye atmadan bugünün sorunlarına toplumların refahını yükselten çözümler getirmesi açısından önem taşımaktadır.

Sürdürülebilir kalkınmanın bir üretimi olarak da görülebilecek olan yönetim kavramı ekonomik, çevresel, siyasal ve toplumsal çıkarları dengeleyen bir uygulama pratiği yaklaşımıdır. Yönetişimin temelini katılımcı demokrasiden alıyor oluşu katılım ve pratiklerini yerel kalkınmanın başlıca bileşenini haline getirmektedir. Böylece denebilir ki küreselleşme sürecinde yerel kalkınma ile rekabet etme yeteneğini yönetim sağlayacaktır. Bunun sağlanması için merkezi ve yerel yönetimlerin var olan ekonomik ve toplumsal kaynaklarını ihtiyaç görüldüğünde birleştirmeleri ve eşgüdümelerini sağlamaları gerekmektedir. Ortaklık gösteren kurumsal yapılar nitelikli üretim ile katılım arasındaki ilişkinin güçlendirilmesiyle ilgili bir ilkeyi henüz benimsememişlerdir. Katılımı araçsallaştırmaktan öteye taşıyarak sürdürülebilirliğin bir eksenini olarak görmelidirler. Katılımla ilgili olarak paydaşlar arası iş bölümü ve kurumların temsiliyeti üzerinden kişilerin, aldıkları sorumluluk doğrultusunda yeteri kadar katkı koymaları ve bilginin kurum içerisinde dolaşımını sağlamaları gerekmektedir. Ancak temsiliyet sistemi üzerinden kurgulanan katılım biçimi bilginin dolaşımı ve sorumluluk alma konularında yeterli olmamaktadır. Bu bağlamda katılımın varlığından söz etmek mümkün ama etkinliğinden söz etmek mümkün değildir. Anayasal düzenlemeler üzerinden bakıldığında karar verme hakkı yurttaşlara ait görülmektedir. Vera (2006) temsili demokrasinin pratikte işlemeyen ve katılımcı demokrasiye ihtiyacı yaratan durumu “pratikte hayat bulamayan bu sistemde halkın egemenlik hakkının sadece seçimlerde oy kullanmakla sınırlı olduğu görülmektedir” şeklinde açıklamaktadır. Katılımcı demokrasi anlayışında bir planlama sürecini destekleyen bu görüşe ek olarak süreç, sadece örgütlü veya kurumsal bir katılım üzerinden değil, her bir kentlinin katılımı üzerinden de kurgulanmalıdır.

Süreç içerisinde kentlilerde farkındalık yaratmak, kentlilerin aktif bir yurttaş rolü üstlenmeye başlamaları ve katılımcı demokrasi uygulamalarının yaşanması planın sürecini daha değerli kılmaktadır. Sonuç ürününden çok yaşanan süreç uygulamanın önemli ve değerli bir çıktısı olarak görülmelidir.

Başarılı bir yerel kalkınma ve aktif bir katılım için yerel katılımcıların mali ve yönetsel mekanizmaları etkin kullanabilmeleri gerekmektedir. Bu mekanizmaların etkin kullanılabilmesi için bilginin niteliğini kaybetmeden bilimsel araştırma olmaktan çıkarılarak dili kolaylaştırılmalıdır. Halktan her bir bireyin anlayabileceği düzeyde hazırlanacak belgeler ancak katılımı destekleyici olacaktır.

Kentlilerin kendilerini kabul ettirebilmeleri için harekete geçme ve bilgi kapasitelerini arttırmaları gerekmektedir. Bu bilgi ve yeteneklerini plan ve programa dkebilmeleri, sorunlarına uygulanabilir alternatif mler üretmeleri verimliliklerini ve katılımcılıklarını arttıracaktır. Ancak sorunlar üzerinden kurgulanan bir katılım sürecinde kentte yaşanan günlük problemler üzerinden m arayışlarına gidilmesine sebep olmaktadır. Kısa vadeli sorun ve taleplerin karşılığında üretilmiş her türlü plan sürecinde gelecek kuşaklarla şimdiki kent sakinlerini aynı vizyonda buluşturabilme imkanı da azalmaktadır. Ayrıca rnek alan incelemesinden de görülmektedir ki hem planların kurumsal uygulayıcılarının hem de katılacak her bireyin katılım ve yerel kalkınma konusunda kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların süreçlerin başında yapılması gerekmektedir. Kapasitenin geliştirilmesi hem finansal destek ve uluslar arası işbirliklerini arttırıcı hem de katılımcı yöntemlerin geliştirilmesi adına önemlidir.

Yönetimler tarafından hazırlanan her hangi bir planda olduğu gibi bir yerel kalkınma planında da yerelin sakinleri direk ya da dolaylı yollardan etkileneceği için yereldeki tüm sakinler, bilgilendirilmeli, duyarlı hale getirilmeli, harekete geçirilmeli ve katılımcı olmaları için gerekli mekanizmalara ynlendirilmelilerdir. Belediyelerin plan yapma pratiklerinin bir alışkanlık haline gelmiş olması ve kentlilerin de bu tip hizmet alma biçimini kanıksamış olması katılımı olumsuz yönde etkilemektedir. Bu yönde bir pratiği değiştirmenin zorluğu, paydaşların tümünün eşit derecede katkı koymamasını da beraberinde getirmektedir. Yerel yönetimlerin ve söz sahibi diğer kurumsal iradelerin yerel katılıma, dolayısıyla aktif yurttaşlara ve sivil örgütlenmelere ihtiyaç olduğunu kabul etmelerinin yanı sıra benimsemeleri, plan ve politikalarında yer vermeleri ve eřėdm sağlamaları gerekmektedir. Ayrıca sivil oluşumlar ile yerel yönetimlerin birbirlerin taraf haline getirmemeleri eřėdmn işlerliğini olumlu yönde etkileyecektir. Yerel yönetimler temsili demokrasi sistemi içerisinde kendilerini politika üretiminin merkezi olarak görmektedirler. Ancak zaman içerisinde sadece mensubu oldukları siyasi partini programlarının ötesine geçememeleri ve kentsel ranta sebep olmaları güvenilirliklerini kaybetmelerini sağlamıştır.

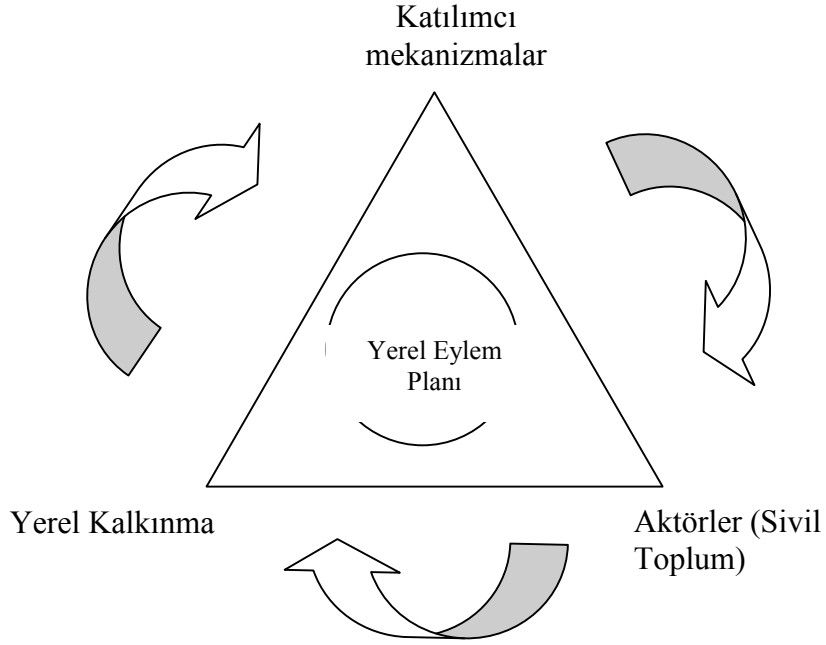
Katılımcıların eğitim düzeylerinin, uzmanlık alanlarının ve yaşam standartlarının birbirinden farklı olması, tüm çalışmalarda uzun tartışmaların, fikir ayrılıklarının oluşmasına sebep olmaktadır. Bu fikir ayrılıkları kararların alınması sürecinde

müzakereci demokrasiyi de beraberinde getirdiği gibi katılımcılar arasında tarafların oluşmasına ve sürecin olumsuz yönde etkilenmesine de sebep olmaktadır.

Sivil örgütlenmeler ve kentliler yerel eylem planları için yapılacak olan ortaklıklarda aktif ortaklık biçimini tercih etmelidirler. Sürecin içine dahil olabilmek, sorunları daha iyi tanımlayabilmek, müzakere edebilmek, paydaşların risklerini daha iyi görebilmek, paydaşları riskler karşısında daha yetkin kılabilmek ve risklere karşı önlem alabilmek, tartışma yaratabilmek, öğrenme ve bilgi edinme sürecini daha verimli kullanabilmek ve eylem temelli olarak uygulama süreçlerine de dahil olabilmek için işbirliklerinde aktif rol almalıdırlar. Bunun için karşı tavır almaktan vazgeçip, kendi içlerinde de uzlaşmaya vararak çözüm üretimine odaklanmaları gerekmektedir. Bu ayrıca bireylerin aktif yurttaş olmasını da beraberinde getirecektir.

Hem kentli olma sorumlulukları hem de bireysel hak ve özgürlükler üzerinden kentli katılımının sağlanması en temel ilke olmalıdır. İnsan odaklı ve gelişmeye imkan sağlayan, kendi sorunlarını ve önceliklerini dile getirebilecekleri, yetki ve sorumluluk alabilecekleri bir sistem geliştirilmelidir. Bu sistem içerisinde temel ilke insanın araç olması değil amaç olmasıdır. Böyle bir kalkınma süreci ve bu politikalarla geliştirilen bir planlama sistemi katılıma açık olduğu ve toplumun tüm kesimlerine hizmet ettiği sürece başarılı olacaktır. Eşitlik, katılım ve sürdürülebilirlik kavramları tartışılmadan ana prensip olarak kabul edilmelidir. Tüm bunların üzerinden tezin sonunda, şekil 6.2’de⁴⁵ gösterilen şematik ilişkinin kurgulanmasının mümkün olduğu görülmüştür. Yerel kalkınmanın bir hedef olduğu yerel eylem planları kentlilerin karar verme mekanizmalarına katılımı ile ancak sürdürülebilir olacaktır. Yerel kalkınmanın hedef, katılımın bir yöntem ve sivil toplumun aktör olarak görüldüğü bir yerel eylem planı döngüsü oluşturulursa, bunların birbirini tamamlayıcı nitelikte oldukları görülecektir.

⁴⁵ Şekil 6.1 döngü bu çalışmanın sonunda üretilmiş teze ait özgün bir şemadır.

Şekil 6.1: Yerel Eylem Planları İçin Sürdürülebilirlik Döngüsü

Yerel kalkınmayı her iki boyutuyla da destekleyecek projeler geleneksel değerlerin yaşatılması ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacağı gibi sektörlerin gelişmesini ve yerelde potansiyellerle doğru orantılı olarak yeni sektörlerin oluşmasını da sağlayacaktır.

Yerel Eylem Planlarının oluşturulması konusunda halen çeşitli görüş ayrılıkları bulunmaktadır. Getirilen yeni yasal düzenlemeler ve imza atılan uluslararası anlaşmalar bu görüş ayrılıklarını ve uygulamadaki farklılıkları arttırmaktadır. Özellikle yerel yönetimler ve bu konuda bilgi birikimi olan sivil örgütlenmeler arasında çelişkili uygulamaların yarattığı gerginlikler halen sürmektedir. Bir demokrasi projesi olarak da görülebilecek planlamaya katılım süreci hali hazırdaki yetkiler ve geçmişten gelen yönetsel alışkanlıklar nedeniyle bir öğrenme süreci olarak da görülebilir. Bu öğrenme sürecinde gerek merkezi ve yerel yönetimler olsun gerekse sivil inisiyatifler ve halk olsun tarafların açık ve uzlaşma platformunda, eşit şartlarda, görev sorumluluklarının bilincinde olarak birlikte hareket etmeleri gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Agah, H., Özgül, M.Y.**, 2004, GAP projesi: Bir bölgesel yönetim modeli olabilir mi?, *Yerel ve Bölgesel Kalkınma Konferansları “Avrupa Birliği ve Türkiye’de Bölgesel Yönetişim”*, İstanbul Politikalar Merkezi, İstanbul.
- Akay, H., Kurma, E.**, 2005, STK Eğitim ve Sertifika Programı Ders Notları, “*Sivil Toplum Tartışmaları*”, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Akman, H., E.**, 2007. Kişisel görüşme
- Alada, A., Doğan, A.E., Ersoy, M., Keleş, R., Uygun, O., Yayla, Y.**, 2004. Nasıl Bir Kamu Yönetimi, Nasıl Bir Yerel Yönetim?, TMMOB Mimarlar Odası İstanbul Büyükkent Şubesi, İstanbul.
- Anonoim**, 2007. Sıra Sende, Çalışma Grupları Sonuç Raporları, Çanakkale Yerel Gündem 21, Çanakkale.
- Anonim, 2002.** Sürdürülebilir Kalkınma ve Yönetişim, *Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Dünya Zirvesi Türkiye Ulusal Raporu TEMA III*, UILA-EMME Yayınları.
- Arnstein., S. R.**, 1969, A Ladder of Citizen Participation, JAIP, Vol. 35, No. 4.
- Batum, S., İncoğlu, S., Öztezel, A. ve Tokuzlu, L. B.**, 2003, Çoğulculuk, Toplumsal Katılım ve Gelişim Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Bilgin, N., ve Göregenli, M.**, 2002, Kentsel Katılım ve Çoğulculuk, içinde, *Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne*, syf. 51-65, Yıldırım, F., WALD Yayınları, İstanbul.
- Bookchin, M.**, 1999. Kentsiz Kentleşme, Ayrıntı Yayınları, İstanbul. syf. 9-286
- Casagrande, C.**, 2004. Yerel birimlerin yerel gelişmedeki rolü: Fransa örneği, *Yerel ve Bölgesel Kalkınma Konferansları “Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü”*, İstanbul Politikalar Merkezi, İstanbul.
- Corbino, A., Pennella, G.**, 2004. Avrupa bağlamında yönetim: İtalya örneğiyle karşılaştırma ve ilintilendirme, *Yerel ve Bölgesel Kalkınma Konferansları*

“Avrupa Birliği ve Türkiye’de Bölgesel Yönetişim”, İstanbul Politikalar Merkezi, İstanbul.

Diñer, Y., Keleş, R., Ortaylı, İ., Tekeli, İ. Ve Yıldırım, B.F., 1999. Sivil Toplum İçin Kent, Yerel Siyaset ve Demokrasi, WALD Yayınları, İstanbul.

Emrealp, S., 2005. Yerel Gündem 21 Uygulamalarına Yönelik Kolaylaştırıcı Bilgiler – El Kitabı, IULA-EMME Yayınları, İstanbul.

Emrealp, S., 2000. Kent Yönetimlerinin Demokratikleşmesi Sürecinde Mahalle, IULA-EMME Yayınları, İstanbul.

Genro, T. ve Souza, U., 1999. Porto Alegre: Özgün Bir Belediyecilik Deneyimi, WALD Yayınları, İstanbul.

Gülöksüz, Y., 1995. Habitat II Gündemi, *Sürdürülebilir Kalkınma, İnsan Konut Yerleşimi, Küreselleşme, Planlama*. 95/3-4 TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını, İstanbul.

Göymen, K., 2007. Kişisel görüşme

Göymen, K., 2004. Yerel kalkınma önderi ve paydaşı olarak belediyeler *Yerel ve Bölgesel Kalkınma Konferansları “Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü”*, İstanbul Politikalar Merkezi, İstanbul.

Göymen, K., 2004. *Yerel Kalkınma Ederi ve Paydaşı Olarak Belediyeler*, Kalkınmada Belediyelerin Rolü -Uluslararası Sempozyum, Pendik Belediyesi Kültür Yayınları, No: 21, İstanbul

Gözler, K., 2004. Anayasa Hukukuna Giriş, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.

Kahraman, H.B., Keyman, F., Sarıbay, A.Y. ve Tekeli, İ., 1999. Katılımcı Demokrasi, Kamusal Alan ve Yerel Yönetim, WALD Yayınları, İstanbul. syf. 1-61

Karataş, İ., 2002, Kentti Birlikte Yönetmek, içinde *Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne*, syf. 161-187, Yıldırım, F., WALD Yayınları, İstanbul.

Keleş, R., 2006. Kentleşme Politikası, İmge Kitabevi, İstanbul.

Leyla, E., 1995. Dünya Konferası Habitat II, *Planlama TMMOB Şehir Plancıları Odası Yayını*, İstanbul. 3-4, s. 10-15

- Milas, H.**, 2002, Dünyada, Ülkede, Kentte, Ailede Çoğulculuk, içinde *Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne*, syf. 109-129, Yıldırım, F., WALD Yayınları, İstanbul.
- Mortan, K.**, 2003, Çanakkale Ekonomisi ve Gelecek Senaryosu Projesi, Çanakkale Ticaret ve Sanayi Odası, Çanakkale
- Ortaylı, İ., Tekeli, İ.**, 2005. Türkiye’de Sivil Tolum Kuruluşları; Şehrin Sahipleri Platformu, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Özden, P. ve Turgut, S.**, 2002. “Avrupa Birliği ile uyum ve Bütünleşme Sürecinde Yerel Yönetimler ve Planlama”, 10. Ulusal Bölge Bilimi/ Bölge Planlama Kongresi:Avrupa Birliği ile Uyum ve Bütünleşme, İTÜ, İstanbul.
- Rousseau, J.J.**, 2006. Toplum Sözleşmesi, Kırmızı Yayınları, İstanbul.
- Sarıbay, A. Y.**, 2003, “*Universitas mı, Societas mı?*” Sivil Toplum Dergisi, 1, s.15-19, İstanbul
- Sen, A.**, 1999. *Development as Freedom*, Anchor Books, New York.
- Şentürk, H.**, 2004. Pendik Yerel Kalkınma Platformu, Atölye Çalışması, 2004, Pendik Belediyesi Kültür Yayınları, No: 14, İstanbul
- Tekeli, İ.**, 2002. Sivil Toplum Kuruluşları, Yerelleşme ve Yerel Yönetimler, Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Tekeli, İ.**, 2002. Türkiye’de Çoğulculuk Arayışları ve Kent Yönetimi Üstüne, içinde, *Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne*, syf.13-27, Yıldırım, F., WALD Yayınları, İstanbul.
- Toksöz, F.**, 2004. Türkiye’de Belediye Katılımlı Yerel Kalkınma Girişimleri
Yerel ve Bölgesel Kalkınma Konferansları “Yerel Kalkınmada Belediyelerin Rolü”, İstanbul Politikalar Merkezi, İstanbul.
- Tümay, K.**, 2007. Kişisel görüşme
- Sarışen, G.**, 2007. Kişisel görüşme
- Vera, A., Z.**, 2006. Katılımcı Demokrasi, Dünyadaki Katılımcı Demokrasi Deneyimleri, Dipnot Yayınları, Ankara
- Yıldırım, F.**, 2002. Kentte Birlikte Yaşamak Üstüne, WALD Yayınları, İstanbul.
- Young, I. M.**, 2002 Inclusion and Democracy, Oxford University Press, Oxford.

canakkale.la21turkey.net

http://en.wikipedia.org

www.canakkale.bel.tr

www.dpt.gov.tr

www.erolkaya.org

www.kenteylemplan.canakkalekentkonseyi.org

www.kosgeb.gov.tr

www.la21turkey.net

www.pendik.bel.tr

KENT KONSEYİ YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı; kent yaşamında, kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım, yönetim ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışan kent konseylerinin çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik; kent konseylerinin oluşumunu, yönetim ilkelerini, organlarını, görev ve yetkileri ile çalışma usul ve esaslarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik; 3/7/2005 tarihli ve 5393 sayılı Belediye Kanununun 76. maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmeliğin uygulanmasında;

- a) Belediye: Kent konseyi oluşumuna yardım ve destek sağlayan belediyeyi,
 - b) Kent konseyi: Merkezi yönetimin, yerel yönetimin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının ve sivil toplumun ortaklık anlayışıyla, hemşerilik hukuku çerçevesinde bulunduğu; kentin kalkınma önceliklerinin, sorunlarının, vizyonlarının sürdürülebilir kalkınma ilkeleri temelinde belirlendiği, tartışıldığı, çözümlerin geliştirildiği ortak aklın ve uzlaşmanın esas olduğu demokratik yapılar ile yönetim mekanizmalarını,
 - c) Meclisler ve çalışma gurupları: Kadın ve gençlik meclisleri basta olmak üzere kent konseyinin görev alanlarında, yönetim anlayışına dayalı ve sürdürülebilir kalkınma içinde çeşitli toplum kesimlerinin kent yönetimine katkıda bulunmalarını, kaliteli ve yaşanabilir bir kentin yönetiminde aktif rol almalarını hedefleyen ve gönüllülük esasında oluşmuş ortak yapıları,
 - ç) Yerel gündem 21 programı: Birleşmiş Milletler Rio Yeryüzü Zirvesinde 1992 yılında kabul edilen ve 21 inci yüzyılın gündemini belirleyen Gündem 21 başlıklı Eylem Planının 28 inci bölümü uyarınca, yerel yönetimlerin öncülüğünde, sivil toplumun ve diğer ortakların, birlikte kendi sorunlarını ve önceliklerini belirleyerek, kentleri için Yerel Gündem 21 olarak adlandırılan 1997 yılından itibaren uygulanan Türkiye Yerel Gündem 21 Programını,
 - d) Yönetişim: Saydamlık, hesap verebilirlik, katılım, çalışma uyumu, yerindenlik ve etkinlik gibi kriterlere dayanan, çok aktörlü ve toplumsal ortaklıklara dayalı yönetim anlayışını,
 - e) YG21: Yerel Gündem 21'i,
- ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Kent Konseyinin Kuruluşu, Görevleri ve Çalışma İlkeleri

Kent konseyinin kuruluşu

MADDE 5 – (1) Kent konseyleri belediye teşkilatı olan yerlerde, mahalli idareler seçimlerinin sonuçlarının ilanını takip eden üçüncü ayının ilk haftasının ilk mesai günü, 8 inci maddede belirtilen kişi ve kuruluş temsilcilerinin katılımı ile kurulur.

(2) Kent konseyi genel kurulu ilk toplantısını, belediye başkanının çağrısı üzerine belediye başkanının başkanlığında yapar ve bu toplantıda, genel kurul dışındaki organların seçimi yapılır.

Kent konseyinin görevleri

MADDE 6 – (1) Kent konseyinin görevleri;

- a) Yerel düzeyde demokratik katılımın yaygınlaştırılmasını, hemşerilik hukuku ve ortak yaşam bilincinin geliştirilmesini, çok ortaklı ve çok aktörlü yönetim anlayışının benimsenmesini sağlamak,
- b) Sürdürülebilir gelişme sorunlarının çözümüne yönelik uzun dönemli bir planın hazırlanması ve uygulanmasını sağlamak,
- c) Kente ilişkin temel stratejiler ve faaliyet planlarının belirlenmesinde, uygulama ve izleme süreçlerinde tüm kenti kapsayan ortak bir aklın oluşturmaya katkıda bulunmak,
- ç) Yerellik ilkesi çerçevesinde katılımcılığı, demokrasiyi ve uzlaşma kültürünü geliştirmek,
- d) Kentin kimliğine ilişkin tarihi, kültürel, doğal ve benzeri değerlere sahip çıkmak ve geliştirmek,
- e) Kent kaynaklarının etkili, verimli ve adil kullanımına katkıda bulunmak,
- f) Sürdürülebilir kalkınma anlayışına dayalı kentin yaşam kalitesini geliştiren, çevreye duyarlı ve yoksulluğu giderici programları desteklemek,
- g) Sivil toplumun gelişmesine ve kurumsallaşmasına katkıda bulunmak,
- g) Çocukların, gençlerin, kadınların ve engellilerin toplumsal yaşamdaki etkinliklerini arttırmak ve yerel karar alma mekanizmalarında aktif rol almalarını sağlamak,
- h) Kent yönetiminde saydamlık, katılım, hesap verebilirlik, öngörülebilirlik ilkelerinin uygulanmasına katkıda bulunmak,
- i) Kent konseyinde oluşturulan görüşlerin değerlendirilmek üzere ilgili belediyeye gönderilmesini sağlamaktır.

Çalışma ilkeleri

MADDE 7 – (1) Kent konseyi, aşağıdaki ilkeler temelinde çalışmalarını sürdürür.

- a) YG21 süreci kapsamında, kentine sahip çıkma, aktif katılım ve çözümde ortaklık ilkelerinin bütünlüğünde, kentlerin yaşanabilir bir geleceğe taşınmasına katkıda bulunmak,
- b) Türkiye Cumhuriyeti Devletinin imzaladığı ve onayladığı Birleşmiş Milletler Zirveleri ile diğer uluslar arası sözleşmelerde kent ve kent yaşamına yönelik temel ilkeleri hayata geçirmek,
- c) Kent vizyonunun ve hemşerilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini ön planda tutmak,
- ç) Kent konseyi, uluslararası gelişmeleri ve ülke koşullarını gözетerek, tarafsız bir yaklaşımla görüş ve önerilerini oluşturmak,
- d) Katılımcılığı ve ortak akla dayanan uzlaşmayı esas almak,
- e) Değişimi ve yenilikleri önceden fark ederek sonuç odaklı çalışmakültürünü benimsemektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Kent Konseyinin Oluşumu ve Organları

Kent konseyinin oluşumu

MADDE 8 – (1) Kent konseyi, aşağıda belirtilen kişi, kurum ve kuruluş temsilcilerinden oluşur.

- a) Mahallin en büyük mülki idare amiri veya temsilcisi,
- b) Belediyenin içinde bulunduğu seçim bölgesi veya bölgelerinin milletvekilleri,
- c) Belediye başkanı veya temsilcisi,
- ç) Sayısı onu geçmemek üzere illerde valiler, ilçelerde kaymakamlar tarafından belirlenecek kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcileri,
- d) Meclis üye tam sayısının yüzde 30'unu geçmemek üzere, belediye meclisinin kendi üyeleri arasından seçeceği temsilcileri,
- e) Meclis üye tam sayısının yüzde 30'unu geçmemek üzere, il genel meclisinin kendi üyeleri arasından seçeceği temsilcileri,

- f) Belediye başkanının çağrısı üzerine toplanan muhtarların, kendi aralarından seçecekleri en fazla 10 temsilci,
- g) Beldede teşkilatını kurmuş olan siyasi partilerin temsilcileri,
- g) Varsa üniversiteden bir temsilci, birden fazla olması durumunda her birine temsilen bir üye,
- h) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, sendikalar, noterler, baro, kooperatifler, birlikler, konuyla ilgili dernek ve vakıf temsilcileri,
- i) Kent konseyince kurulan meclis ve çalışma gruplarının birer temsilcisi katılır.
- (2) Büyükşehir kent konseyine (g) bendinde belirtilen siyasi partilerden TBMM de üyesi bulunanların ve (h) bendinde belirtilenlerin varsa en üst kuruluşlarının birer temsilcisi katılır.

Organları

MADDE 9 – (1) Kent konseyi aşağıdaki organlardan oluşur:

- a) Genel Kurul
- b) Yürütme Kurulu
- c) Meclisler ve çalışma grupları

Genel kurul

MADDE 10 – (1) Genel kurul, kent konseyinin en yetkili organı olup yılda iki kez toplanır. Genel kurul belediye meclisi birinci başkan vekilinin, bulunmaması halinde ikinci başkan vekilinin başkanlığında 8 inci maddede belirtilen kent konseyi üyelerinin katılımı ile toplanır.

(2) Genel kurul; genel kurulun, yürütme kurulunun, meclislerin ve çalışma gruplarının seçim ve çalışma esaslarını, bu Yönetmelik hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla, çalışma yönergesi ile belirler.

Yürütme kurulu

MADDE 11 – (1) Yürütme kurulu, genel kurul tarafından iki yıllık süre için seçilen, en az beş kişiden oluşur. Yürütme kuruluna belediye meclisi birinci başkan vekili, bulunmaması halinde ikinci başkan vekili başkanlık eder.

(2) Yürütme kurulu, genel kurulun gündemini tespit eder ve genel kurul tarafından oluşturulan görüşleri ilgili belediyeye sunar ve uygulamayı izler.

Meclisler ve çalışma grupları

MADDE 12 – (1) Kent konseyleri, görev alanına giren konularda meclis ve çalışma grupları oluşturabilir.

(2) Meclislerin ve çalışma gruplarının çalışma usul ve esasları genel kurulca belirlenir.

(3) Meclislerde ve çalışma gruplarında oluşturulan görüşler, kent konseyi genel kurulunda görüşülerek kabul edildikten sonra değerlendirilmek üzere ilgili belediye meclisine sunulur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Toplantı ve görüşme usulü

MADDE 13 – (1) Kent konseyi organları, çalışma yönergelerinde belirlenen yer ve zamanlarda üye tam sayısının salt çoğunluğu ile olağan olarak toplanır ve katılanların salt çoğunluğu ile karar alır. Oylamada eşitlik çıkması halinde başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır.

(2) Genel kurul, yürütme kurulu başkanı tarafından doğrudan veya 8 inci maddede öngörülen katılımcı sayısının üçte birinin teklifi üzerine olağan üstü toplantıya çağırılabilir.

Görüşlerin ilanı

MADDE 14 – (1) Kent konseyi genel kurulunca oluşturulan görüşler, belediye meclisinin ilk toplantısında değerlendirildikten sonra belediye tarafından kent konseyine bildirilir ve uygun araçlarla kamuoyuna duyurulur.

Sekretarya hizmetleri

MADDE 15 – (1) Kent konseyinin sekretarya hizmetleri, ilgili belediye tarafından önerilecek ve yürütme kurulu tarafından kabul edilecek görevliler tarafından yerine getirilir.

(2) Sekretarya hizmetlerini yürüten personel, bu çalışmalarında yürütme kurulu başkanına karşı sorumludur.

Yönerge çıkarma

MADDE 16 – (1) Kent konseyi genel kurulu bu Yönetmeliğe aykırı olmamak kaydıyla uygulama yönergeleri çıkarabilir.

GEÇİCİ MADDE – (1) YG21 Programının uygulandığı yerlerde, kent konseyi veya benzeri adlarla oluşturulmuş yapılanmalar bu Yönetmelik hükümlerine uygun hale getirilir. Kent konseyi bulunmayan belediyelerde ilk toplantı, belediye başkanının çağırısı ile yapılır.

(2) Kent konseyi ve benzeri adlarla oluşturulmuş mevcut yapılanmalara ve ilk toplantıya ilişkin işlemler bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç bir yıl içerisinde tamamlanır.

(3) Kent konseyi ilk toplantısını, belediye başkanının çağrı yazısında bildirilen gündemle, ilan edilen yer ve tarihte yapar. Bu toplantıda yürütme kurulu oluşturulur.

Yürürlük

MADDE 17 – (1) Bu Yönetmelik, yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 18 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini İçişleri Bakanı yürütür.

Kanun
Belediye Kanunu

Kanun No. 5393

Kabul Tarihi: 3.7.2005

BİRİNCİ KISIM
Genel Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM
Amaç, Kapsam ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1. — Bu Kanunun amacı, belediyenin kuruluşunu, organlarını, yönetimini, görev, yetki ve sorumlulukları ile çalışma usûl ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2. — Bu Kanun belediyeleri kapsar.

Tanımlar

MADDE 3. — Bu Kanunun uygulanmasında;

- a) Belediye: Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisini,
 - b) Belediyenin organları: Belediye meclisini, belediye encümenini ve belediye başkanını,
 - c) Belde: Belediyesi bulunan yerleşim yerini,
 - d) Mahalle: Belediye sınırları içinde, ihtiyaç ve öncelikleri benzer özellikler gösteren ve sakinleri arasında komşuluk ilişkisi bulunan idarî birimi,
- İfade eder.

İKİNCİ BÖLÜM
Belediyenin Kuruluşu ve Sınırları

Kuruluş

MADDE 4. — Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir. İl ve ilçe merkezlerinde belediye kurulması zorunludur.

İçme ve kullanma suyu havzaları ile sit ve diğer koruma alanlarında ve meskûn sahası kurulu bir belediyenin sınırlarına 5.000 metreden daha yakın olan yerleşim yerlerinde belediye kurulamaz.

Köylerin veya muhtelif köy kısımlarının birleşerek belediye kurabilmeleri için meskûn sahalарının, merkez kabul edilecek yerleşim yerinin meskûn sahasına azami 5.000 metre mesafede bulunması ve nüfusları toplamının 5.000 ve üzerinde olması gerekir.

Bir veya birden fazla köyün köy ihtiyar meclisinin kararı veya seçmenlerinin en az yarısından bir fazlasının mahallin en büyük mülkî idare amirine yazılı başvurusu ya da valinin kendiliğinden buna gerek görmesi durumunda, valinin bildirimi üzerine, mahallî seçim kurulları, onbeş gün içinde köyde veya köy kısımlarında kayıtlı seçmenlerin oylarını alır ve sonucu bir tutanakla valiliğe bildirir.

İşlem dosyası valinin görüşüyle birlikte İçişleri Bakanlığına gönderilir. Danıştayın görüşü alınarak müşterek kararname ile o yerde belediye kurulur.

Yeni iskân nedeniyle oluşturulan ve nüfusu 5.000 ve üzerinde olan herhangi bir yerleşim yerinde, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine müşterek kararnameyle belediye kurulabilir.

Sınırların tespiti

MADDE 5. — Yeni kurulan bir belediyenin sınırları, kuruluşu izleyen altı ay içinde aşağıdaki şekilde tespit edilir:

- a) Eskiden beri o yerleşim yerine ait sayılan tarla, bağ, bahçe, çayır, mera, otlak, yaylak, zeytinlik, palamutluk, fundalık gibi yerler ile kumsal ve plajlar belediye sınırı içine alınır.
- b) Belediye sınırlarını dere, tepe, yol gibi belirli ve sabit noktalardan geçirmek esastır. Bunun mümkün olmaması durumunda, sınır düz olarak çizilir ve işaretlerle belirtilir.
- c) Belediyenin sınırları içinde kalan ve eskiden beri komşu belde veya köy halkı tarafından yararlanılan yayla, çayır, mera, koru, kaynak ve mesirelik gibi yerlerden geleneksel yararlanma hakları devam eder. Bu haklar için sınır kâğıdına şerh konulur.
- d) Çizilen sınırların geçtiği yerlerin bilinen adları sınır kâğıdına yazılır. Ayrıca yetkili fen elemanı tarafından düzenlenen kroki sınır tespit tutanağına eklenir.

Sınırların kesinleşmesi

MADDE 6. — Belediye sınırları, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile kesinleşir.

Kesinleşen sınırlar, valilikçe yerinde uygulanmak suretiyle taraflara gösterilir ve durum bir tutanakla belirlenir. Kesinleşen sınır kararları ile dayanağı olan belgelerin birer örneği; belediyesine, mahallî tapu dairesine, il özel idaresine ve o yerin mülkî idare amirine gönderilir.

Kesinleşen sınırlar zorunlu nedenler olmadıkça beş yıl süre ile değiştirilemez.

Sınır uyuşmazlıklarının çözümü

MADDE 7. — Bir il dâhilindeki beldeler veya köyler arasında sınır uyuşmazlığı çıkması hâlinde ilgili belediye meclisi ve köy ihtiyar meclisi ile kaymakamın görüşleri otuz gün süre verilerek istenir. Vali, bu görüşleri değerlendirerek sınır uyuşmazlığını karara bağlar. Büyükşehir belediyesi sınırları içinde kalan ilçe ve ilk kademe belediyelerinin sınır değişikliklerinde büyükşehir belediye meclisinin de görüşü alınır.

İl ve ilçe sınırlarının değiştirilmesini gerektirecek sınır uyuşmazlıklarında 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu hükümleri uygulanır.

Birleşme ve katılma

MADDE 8. — Belde, köy veya bunların bazı kısımlarının bir başka beldeye katılabilmesi için bu yerlerin meskûn sahalarının katılacak beldenin meskûn sahasına uzaklığı 5.000 metreden fazla olamaz.

Bir belde veya köyün veya bunların bazı kısımlarının meskûn sahasının, komşu bir beldenin meskûn sahası ile birleşmesi veya bu sahalar arasındaki mesafenin 5.000 metrenin altına düşmesi ve buralarda oturan seçmenlerin yarısından bir fazlasının komşu beldeye katılmak için başvurması hâlinde, katılacak belde sakinlerinin oylarına başvurulmaksızın, katılmak isteyen köy veya belde veya bunların kısımlarında başvuruya ilişkin oylama yapılır. Oylama sonucunun olumlu olması hâlinde başvuruya ait evrak, valilik tarafından katılacak belediyeye gönderilir. Belediye meclisi evrakın gelişinden itibaren otuz gün içinde başvuru hakkındaki kararını verir. Belediye meclisinin uygun görmesi hâlinde katılım gerçekleşir. Büyükşehirlerde birleşme ve katılma işlemleri, katılacak ilçe veya ilk kademe belediye meclisinin görüşü üzerine, büyükşehir belediye meclisinde karara bağlanır. Katılma sonrası oluşacak yeni sınır hakkında, 6 ncı maddeye göre işlem yapılır ve sonuç İçişleri Bakanlığına bildirilir.

Bir beldenin bazı kısımlarının komşu bir beldeye katılmasında veya yeni bir belde ya da köy kurulmasında, beldenin nüfusunun 5.000'den aşağı düşmemesi gerekir.

Büyükşehir belediyesi bulunan yerlerde ayrılma yoluyla yeni bir belde kurulması için belde nüfusunun 100.000'den aşağı düşmemesi ve yeni kurulacak beldenin nüfusunun 50.000'den az olmaması şarttır.

Bu madde uyarınca gerçekleşen katılmalarda, katılınan belde ile bazı kısımları veya tümü katılan köy veya belde arasında; taşınır ve taşınmaz mal, hak, alacak ve borçların devri ve paylaşımı, aralarında düzenlenecek protokolle belirlenir.

Birleşme ve katılma işlemlerinde bu maddede düzenlenmeyen hususlarda 4 üncü madde hükmüne göre işlem yapılır.

Mahalle ve yönetimi

MADDE 9. — Mahalle, muhtar ve ihtiyar heyeti tarafından yönetilir.

Belediye sınırları içinde mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, bölünmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesi, belediye meclisinin kararı ve kaymakamın görüşü üzerine valinin onayı ile olur.

Muhtar, mahalle sakinlerinin gönüllü katılımıyla ortak ihtiyaçları belirlemek, mahallenin yaşam kalitesini geliştirmek, belediye ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarıyla ilişkilerini yürütmek, mahalle ile ilgili konularda görüş bildirmek, diğer kurumlarla iş birliği yapmak ve kanunlarla verilen diğer görevleri yapmakla yükümlüdür.

Belediye, mahallenin ve muhtarlığın ihtiyaçlarının karşılanması ve sorunlarının çözümü için bütçe imkânları ölçüsünde gerekli ayni yardım ve desteği sağlar; kararlarında mahallelinin ortak isteklerini göz önünde bulundurur ve hizmetlerin mahallenin ihtiyaçlarına uygun biçimde yürütülmesini sağlamaya çalışır.

Belde adının değiştirilmesi

MADDE 10. — Bir beldenin adı, belediye meclisi üye tam sayısının en az dörtte üç çoğunluğunun kararı ve valinin görüşü üzerine İçişleri Bakanlığının onayı ile değiştirilir. Bu karar Resmî Gazetede yayımlanır. Beldenin adının değişmesi ile belediyenin adı da değişmiş sayılır.

Tüzel kişiliğin sona erdirilmesi

MADDE 11. — Meskûn sahası, bağlı olduğu il veya ilçe belediyesi ile nüfusu 50.000 ve üzerinde olan bir belediyenin sınırına, 5.000 metreden daha yakın duruma gelen belediye ve köylerin tüzel kişiliği; genel imar düzeni veya temel alt yapı hizmetlerinin gerekli kılması durumunda, Danıştayın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının teklifi üzerine müşterek kararname ile kaldırılarak bu belediyeye katılır. Tüzel kişiliği kaldırılan belediyenin mahalleleri, katıldıkları belediyenin mahalleleri

hâline gelir. Tüzel kişiliği kaldırılan belediye ile köylerin taşınır ve taşınmaz mal, hak, alacak ve borçları katıldıkları belediyeye intikal eder.

Nüfusu 2.000'in altına düşen belediyeler, Danıştayın görüşü alınarak, İçişleri Bakanlığının önerisi üzerine müşterek kararname ile köye dönüştürülür. Tüzel kişiliği kaldırılan belediyenin tasfiyesi il özel idaresi tarafından yapılır. Bu belediyenin taşınır ve taşınmaz malları ile hak, alacak ve borçları ilgili köy tüzel kişiliğine intikal eder. İntikal eden borçların karşılanamayan kısımları il özel idaresi tarafından üstlenilir ve vali tarafından İller Bankasına bildirilir. İller Bankası bu miktarı, takip eden ayın genel bütçe vergi gelirleri tahsilat toplamının belediyelere ayrılan kısmından keserek ilgili il özel idaresi hesabına aktarır.

Kararlarının uygulanması ve nüfus

MADDE 12. — 4, 6, 7, 8 ve 9 uncu maddelerde belirtilen kararlar kesinleşme tarihini takip eden yılın ocak ayının birinci gününden itibaren yürürlüğe girer. 4 üncü maddeye göre belediye kurulan yerlerde 2972 sayılı Mahallî İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 29 uncu maddesine göre seçim yapılır.

8 inci maddede geçen birleşme ve katımlara, 9 uncu maddede geçen mahalle kaldırılmasına, 11 inci maddede geçen belediye ve köy tüzel kişiliğinin kaldırılmasına veya bir beldenin köye dönüştürülmesine dair kararlar ilk mahallî idareler seçimlerinde uygulanır ve seçimler bu yerlerin yeni durumlarına göre yapılır.

Bu Kanunda öngörülen nüfus büyüklüğü için Devlet İstatistik Enstitüsü Başkanlığınca bildirilen nüfus esas alınır.

Hemşehri hukuku

MADDE 13. — Herkes ikamet ettiği beldenin hemşehrisidir. Hemşehrilerin, belediye karar ve hizmetlerine katılma, belediye faaliyetleri hakkında bilgilendirme ve belediye idaresinin yardımlarından yararlanma hakları vardır. Yardımların insan onurunu zedelemeyecek koşullarda sunulması zorunludur.

Belediye, hemşehriler arasında sosyal ve kültürel ilişkilerin geliştirilmesi ve kültürel değerlerin korunması konusunda gerekli çalışmaları yapar. Bu çalışmalarda üniversitelerin, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, sivil toplum kuruluşları ve uzman kişilerin katılımını sağlayacak önlemler alınır.

Belediye sınırları içinde oturan, bulunan veya ilişkisi olan her şahıs, belediyenin kanunlara dayanan kararlarına, emirlerine ve duyurularına uymakla ve belediye vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarını ödemekle yükümlüdür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Belediyenin Görev, Yetki ve Sorumlulukları

Belediyenin görev ve sorumlulukları

MADDE 14. — Belediye, mahallî müşterek nitelikte olmak şartıyla;

a) İmar, su ve kanalizasyon, ulaşım gibi kentsel alt yapı; coğrafi ve kent bilgi sistemleri; çevre ve çevre sağlığı, temizlik ve katı atık; zabıta, itfaiye, acil yardım, kurtarma ve ambulans; şehir içi trafik; defin ve mezarlıklar; ağaçlandırma, park ve yeşil alanlar; konut; kültür ve sanat, turizm ve tanıtım, gençlik ve spor; sosyal hizmet ve yardım, nikâh, meslek ve beceri kazandırma; ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi hizmetlerini yapar veya yaptırır. Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 50.000'i geçen belediyeler, kadınlar ve çocuklar için koruma evleri açar.

b) Okul öncesi eğitim kurumları açabilir; Devlete ait her derecedeki okul binalarının inşaatı ile bakım ve onarımını yapabilir veya yaptırabilir, her türlü araç, gereç ve malzeme ihtiyaçlarını karşılayabilir; sağlıkla ilgili her türlü tesisi açabilir ve işletebilir; kültür ve tabiat varlıkları ile tarihî dokunun ve kent tarihi bakımından önem taşıyan mekânların ve işlevlerinin korunmasını sağlayabilir; bu amaçla bakım ve onarımını yapabilir, korunması mümkün olmayanları aslına uygun olarak yeniden inşa edebilir. Gerekteğinde, öğrencilere, amatör spor kulüplerine malzeme verir ve gerekli desteği sağlar, her türlü amatör spor karşılaşmaları düzenler, yurt içi ve yurt dışı müsabakalarda üstün başarı gösteren veya derece alan sporculara belediye meclisi kararıyla ödül verebilir. Gıda bankacılığı yapabilir.

Belediye, kanunlarla başka bir kamu kurum ve kuruluşuna verilmeyen mahallî müşterek nitelikteki diğer görev ve hizmetleri de yapar veya yaptırır.

Hizmetlerin yerine getirilmesinde öncelik sırası, belediyenin malî durumu ve hizmetin ivediliği dikkate alınarak belirlenir.

Belediye hizmetleri, vatandaşlara en yakın yerlerde ve en uygun yöntemlerle sunulur. Hizmet sunumunda özür, yaşlı, düşkün ve dar gelirli durumuna uygun yöntemler uygulanır.

Belediyenin görev, sorumluluk ve yetki alanı belediye sınırlarını kapsar.

Belediye meclisinin kararı ile mücavir alanlara da belediye hizmetleri götürülebilir.

4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu hükümleri saklıdır.

Belediyenin yetkileri ve imtiyazları

MADDE 15. — Belediyenin yetkileri ve imtiyazları şunlardır:

a) Belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla her türlü faaliyet ve girişimde bulunmak.

b) Kanunların belediyeye verdiği yetki çerçevesinde yönetmelik çıkarmak, belediye yasakları koymak ve uygulamak, kanunlarda belirtilen cezaları vermek.

c) Gerçek ve tüzel kişilerin faaliyetleri ile ilgili olarak kanunlarda belirtilen izin veya ruhsatı vermek.

d) Özel kanunları gereğince belediyeye ait vergi, resim, harç, katkı ve katılma paylarının tarh, tahakkuk ve tahsilini yapmak; vergi, resim ve harç dışındaki özel hukuk hükümlerine göre tahsili gereken doğal gaz, su, atık su ve hizmet karşılığı alacakların tahsilini yapmak veya yaptırmak.

e) Müktesep haklar saklı kalmak üzere; içme, kullanma ve endüstri suyu sağlamak; atık su ve yağmur suyunun uzaklaştırılmasını sağlamak; bunlar için gerekli tesisleri kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek; kaynak sularını işletmek veya işlettmek.

f) Toplu taşıma yapmak; bu amaçla otobüs, deniz ve su ulaşım araçları, tünel, raylı sistem dâhil her türlü toplu taşıma sistemlerini kurmak, kurdurmak, işletmek ve işlettmek.

g) Katı atıkların toplanması, taşınması, ayrıştırılması, geri kazanımı, ortadan kaldırılması ve depolanması ile ilgili bütün hizmetleri yapmak ve yaptırmak.

h) Mahallî müşterek nitelikteki hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla, belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde taşınmaz almak, kamulaştırmak, satmak, kiralamak veya kiraya vermek, trampa etmek, tahsis etmek, bunlar üzerinde sınırlı aynî hak tesis etmek.

i) Borç almak, bağış kabul etmek.

j) Toptancı ve perakendeci hâlleri, otobüs terminali, fuar alanı, mezbaha, ilgili mevzuata göre yat limanı ve iskele kurmak, kurdurmak, işletmek, işlettmek veya bu yerlerin gerçek ve tüzel kişilerce açılmasına izin vermek.

k) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu uyuşmazlıkların anlaşmayla tasfiyesine karar vermek.

l) Gayrisihhî müesseseler ile umuma açık istirahat ve eğlence yerlerini ruhsatlandırmak ve denetlemek.

m) Beldede ekonomi ve ticaretin geliştirilmesi ve kayıt altına alınması amacıyla izinsiz satış yapan seyyar satıcıları faaliyetten men etmek, izinsiz satış yapan seyyar satıcıların faaliyetten men edilmesi sonucu, cezası ödenmeyerek iki gün içinde geri alınmayan gıda maddelerini gıda bankalarına, cezası ödenmeyerek otuz gün içinde geri alınmayan gıda dışı malları yoksullara vermek.

n) Reklam panoları ve tanıtıcı tabelalar konusunda standartlar getirmek.

o) Gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; hafriyat toprağı ve moloz döküm alanlarını; sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) depolama sahalarını; inşaat malzemeleri, odun, kömür ve hurda depolama alanları ve satış yerlerini belirlemek; bu alan ve yerler ile taşımalarda çevre kirliliğı oluşmaması için gereken tedbirleri almak.

p) Kara, deniz, su ve demiryolu üzerinde işletilen her türlü servis ve toplu taşıma araçları ile taksi sayılarını, bilet ücret ve tarifelerini, zaman ve güzergâhlarını belirlemek; durak yerleri ile karayolu, yol, cadde, sokak, meydan ve benzeri yerler üzerinde araç park yerlerini tespit etmek ve işletmek, işlettmek veya kiraya vermek; kanunların belediyelere verdiği trafik düzenlemesinin gerektirdiğı bütün işleri yürütmek.

(l) bendinde belirtilen gayrisihhî müesseselerden birinci sınıf olanların ruhsatlandırılması ve denetlenmesi, büyükşehir ve il merkez belediyeleri dışındaki yerlerde il özel idaresi tarafından yapılır.

Belediye, (e), (f) ve (g) bentlerinde belirtilen hizmetleri Danıştayın görüşü ve İçişleri Bakanlığının kararıyla süresi kırkdokuz yılı geçmemek üzere imtiyaz yoluyla devredebilir; toplu taşıma hizmetlerini imtiyaz veya tekel oluşturmayacak şekilde ruhsat vermek suretiyle yerine getirebileceğı gibi toplu taşıma hatlarını kiraya verme veya 67 nci maddedeki esaslara göre hizmet satın alma yoluyla yerine getirebilir.

İl sınırları içinde büyükşehir belediyeleri, belediye ve mücavir alan sınırları içinde il belediyeleri ile nüfusu 10.000'i geçen belediyeler, meclis kararıyla; turizm, sağlık, sanayi ve ticaret yatırımlarının ve eğitim kurumlarının su, termal su, kanalizasyon, doğal gaz, yol ve aydınlatma gibi alt yapı çalışmalarını faiz almaksızın on yıla kadar geri ödemeli veya ücretsiz olarak yapabilir veya yaptırabilir, bunun karşılığında yapılan tesislere ortak olabilir; sağlık, eğitim, sosyal hizmet ve turizmi geliştirecek projelere İçişleri Bakanlığının onayı ile ücretsiz veya düşük bir bedelle amacı dışında kullanılmamak kaydıyla arsa tahsis edebilir.

Belediye, belde sakinlerinin belediye hizmetleriyle ilgili görüş ve düşüncelerini tespit etmek amacıyla kamuoyu yoklaması ve araştırması yapabilir.

Belediye mallarına karşı suç işleyenler Devlet malına karşı suç işlemiş sayılır. 2886 sayılı Devlet İhale Kanununun 75 inci maddesi hükümleri belediye taşınmazları hakkında da uygulanır.

Belediyenin proje karşılığı borçlanma yoluyla elde ettiği gelirleri, şartlı bağışlar ve kamu hizmetlerinde fiilen kullanılan malları ile belediye tarafından tahsil edilen vergi, resim ve harç gelirleri hacedilemez.

Belediyeye tanınan muafiyet

MADDE 16. — Belediyenin kamu hizmetine ayrılan veya kamunun yararlanmasına açık, gelir getirmeyen taşınmazları ile bunların inşa ve kullanımları her türlü vergi, resim, harç, katılma ve katkı paylarından muafır.

İKİNCİ KISIM

Belediyenin Organları

BİRİNCİ BÖLÜM

Belediye Meclisi

Belediye meclisi

MADDE 17. — Belediye meclisi, belediyenin karar organıdır ve ilgili kanunda gösterilen esas ve usûllere göre seçilmiş üyelerden oluşur.

Meclisin görev ve yetkileri

MADDE 18. — Belediye meclisinin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Stratejik plân ile yatırım ve çalışma programlarını, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini görüşmek ve kabul etmek.

b) Bütçe ve kesinhesabı kabul etmek, bütçede kurumsal kodlama yapılan birimler ile fonksiyonel sınıflandırmanın birinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.

c) Belediyenin imar plânlarını görüşmek ve onaylamak, büyükşehir ve il belediyelerinde il çevre düzeni plânını kabul etmek.

d) Borçlanmaya karar vermek.

e) Taşınmaz mal alımına, satımına, takasına, tahsisine, tahsis şeklinin değiştirilmesine veya tahsisli bir taşınmazın kamu hizmetinde ihtiyaç duyulmaması hâlinde tahsisin kaldırılmasına; üç yıldan fazla kiralanmasına ve süresi otuz yılı geçmemek kaydıyla bunlar üzerinde sınırlı aynı hak tesisine karar vermek.

f) Kanunlarda vergi, resim, harç ve katılma payı konusu yapılmayan ve ilgililerin isteğine bağlı hizmetler için uygulanacak ücret tarifelerini belirlemek.

g) Şartlı bağışları kabul etmek.

h) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan ve miktarı beşbin YTL'den fazla dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarını sulh ile tasfiyeye, kabul ve feragate karar vermek.

i) Bütçe içi işletme ile 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununa tâbi ortaklıklar kurulmasına veya bu ortaklıklardan ayrılmaya, sermaye artışına ve gayrimenkul yatırım ortaklığı kurulmasına karar vermek.

j) Belediye adına imtiyaz verilmesine ve belediye yatırımlarının yap-işlet veya yap-işlet-devret modeli ile yapılmasına; belediyeye ait şirket, işletme ve iştiraklerin özelleştirilmesine karar vermek.

k) Meclis başkanlık divanını ve encümen üyeleri ile ihtisas komisyonları üyelerini seçmek.

l) Norm kadro çerçevesinde belediyenin ve bağlı kuruluşlarının kadrolarının ihdas, iptal ve değiştirilmesine karar vermek.

m) Belediye tarafından çıkarılacak yönetmelikleri kabul etmek.

n) Meydan, cadde, sokak, park, tesis ve benzerlerine ad vermek; mahalle kurulması, kaldırılması, birleştirilmesi, adlarıyla sınırlarının tespiti ve değiştirilmesine karar vermek; beldeyi tanıttıcı amblem, flama ve benzerlerini kabul etmek.

o) Diğer mahallî idarelerle birlik kurulmasına, kurulmuş birliklere katılmaya veya ayrılmaya karar vermek.

p) Yurt içindeki ve İçişleri Bakanlığının izniyle yurt dışındaki belediyeler ve mahallî idare birlikleriyle karşılıklı iş birliği yapılmasına; kardeş kent ilişkileri kurulmasına; ekonomik ve sosyal ilişkileri geliştirmek amacıyla kültür, sanat ve spor gibi alanlarda faaliyet ve projeler gerçekleştirilmesine; bu çerçevede arsa, bina ve benzeri tesisleri yapma, yaptıрма, kiralama veya tahsis etmeye karar vermek.

r) Fahrî hemşehrilik payesi ve beratı vermek.

s) Belediye başkanıyla encümen arasındaki anlaşmazlıkları karara bağlamak.

t) Mücavir alanlara belediye hizmetlerinin götürülmesine karar vermek.

u) İmar plânlarına uygun şekilde hazırlanmış belediye imar programlarını görüşerek kabul etmek.

Başkanlık divanı

MADDE 19. — Belediye meclisi, seçim sonuçlarının ilânını takip eden beşinci gün belediye başkanının başkanlığında kendiliğinden toplanır. Meclis bu toplantıda, üyeleri arasından, gizli oyla meclis birinci ve ikinci başkan vekili ile en az iki kâtip üyeyi ilk iki yıl için görev yapmak üzere seçer. İlk iki yıldan sonra seçilecek başkanlık divanı yapılacak ilk mahallî idareler seçimlerine kadar görev yapar.

Başkanlık divanı seçimi üç gün içinde tamamlanır.

Meclise belediye başkanı, katılamaması durumunda meclis birinci başkan vekili, onun da katılamaması durumunda ikinci başkan vekili başkanlık eder. Ancak yıllık faaliyet raporunun görüşüldüğü meclis toplantısı meclis başkan vekilinin başkanlığında yapılır.

Başkanlık divanında boşalma olması durumunda kalan süreyi tamamlamak üzere yenisi seçilir.

Meclis başkanı, meclis çalışmalarında düzeni sağlamakla yükümlüdür.

Meclisin çalışması ve katılıma ilişkin esas ve usûller İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Meclis toplantısı

MADDE 20. — Belediye meclisi, her ayın ilk haftası, önceden kararlaştırdığı günde toplanır.

Meclis, resmî tatile rastlayan günlerde çalışmasına ara verebilir. Belediye meclisi her yıl bir ay tatil kararı alabilir.

Bütçe görüşmesine rastlayan toplantı süresi en çok yirmi gün, diğer toplantıların süresi en çok beş gündür.

Mutat toplantı yeri dışında toplanılmasının zorunlu olduğu durumda üyelere önceden bilgi vermek kaydıyla meclis başkanının belediye sınırları içerisinde belirlediği yerde toplantı yapılır. Ayrıca, toplantının yeri ve zamanı mutad usûllerle belde halkına duyurulur.

Meclis toplantıları açıktır. Meclis başkanının veya üyelerden herhangi birinin gerekçeli önerisi üzerine, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kapalı oturum yapılmasına karar verilebilir.

Meclis görüşmeleri görevlilerce tutanağa geçirilir, başkan ve kâtip üyeler tarafından imzalanır. Toplantılar, meclisin kararıyla sesli ve görüntülü cihazlarla da kaydedilebilir.

Gündem

MADDE 21. — Her ayın ilk günündeki belediye meclis gündemi belediye başkanı tarafından belirlenerek en az üç gün önceden üyelere bildirilir ve çeşitli yöntemlerle halka duyurulur.

Her ayın ilk toplantısında belediye başkanı ve meclis üyeleri belediyeye ait işlerle ilgili konuların gündeme alınmasını önerebilir. Öneri, toplantıya katılanların salt çoğunluğuyla kabul edildiği takdirde gündeme alınır.

İmar konuları ile yıllık bütçe dışında kalan gündemdeki diğer konular ile üyelerin teklifleri; toplantıya katılanların salt çoğunluğunun kabulü hâlinde komisyonlara havale edilmeksizin belediye meclisince görüşülerek karara bağlanabilir.

Toplantı ve karar yeter sayısı

MADDE 22. — Belediye meclisi, üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Ancak, karar yeter sayısı, üye tam sayısının dörtte birinden az olamaz. Oylamada eşitlik çıkması durumunda meclis başkanının bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Gizli oylamalarda eşitlik çıkması durumunda oylama tekrarlanır, eşitliğin bozulmaması durumunda meclis başkanı tarafından kur'a çekilir.

Meclisin toplanmasında, üye tam sayısının salt çoğunluğu sağlanamadığı takdirde başkan, gün ve saatini tespit ederek en geç üç gün içinde toplanmak üzere meclisi tatil eder. Gelecek toplantı, üye tam sayısının dörtte birinden az olmayan üye sayısı ile yapılır.

Görüşmeler sırasında başkan veya üyelerden birinin talebi üzerine yapılacak yoklamada karar yeter sayısının bulunmadığı anlaşılırsa, ikinci fıkradaki hükümler uygulanır.

Üyeler oylarını bizzat kullanır. Gizli oy kullanmaya fizikî bakımdan engelli üyeler, tayin edecekleri kişi eliyle oy kullanabilirler.

Oylama gizli, işaretle veya ad okunarak yapılır. Oy verme kabul, ret veya çekimser şeklinde olur.

Kararlar, meclis başkanı ve kâtip üyeler tarafından imzalanır ve bir sonraki toplantıda üyelere dağıtılır.

Meclis kararlarının kesinleşmesi

MADDE 23. — Belediye başkanı, hukuka aykırı gördüğü meclis kararlarını, gerekçesini de belirterek yeniden görüşülmek üzere beş gün içinde meclise iade edebilir.

Yeniden görüşülmesi istenilmeyen kararlar ile yeniden görüşülmesi istenip de belediye meclisi üye tam sayısının salt çoğunluğuyla ısrar edilen kararlar kesinleşir.

Belediye başkanı, meclisin ısrarı ile kesinleşen kararlar aleyhine on gün içinde idarî yargıya başvurabilir.

Kararlar kesinleştği tarihten itibaren en geç yedi gün içinde mahallin en büyük mülkî idare amirine gönderilir. Mülkî idare amirine gönderilmeyen kararlar yürürlüğe girmez.

Mülkî idare amiri hukuka aykırı gördüğü kararlar aleyhine idarî yargıya başvurabilir.

Kesinleşen meclis kararlarının özetleri yedi gün içinde uygun araçlarla halka duyurulur.

İhtisas komisyonları

MADDE 24. — Belediye meclisi, üyeleri arasından en az üç en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir. Komisyonların bir yılı geçmemek üzere ne kadar süre için kurulacağı aynı meclis kararında belirtilir.

İhtisas komisyonları, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşturulur. İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde plân ve bütçe ile imar komisyonlarının kurulması zorunludur.

Meclis toplantısını müteakip imar komisyonu en fazla on iş günü, diğer komisyonlar ise beş iş günü içinde kendilerine havale edilen işleri sonuçlandırır. Komisyonlar kendilerine havale edilen işlerle ilgili raporlarını bu sürenin sonunda meclise sunmadıkları takdirde, konu meclis başkanı tarafından doğrudan gündeme alınır.

İhtisas komisyonlarının görev alanına giren işler bu komisyonlarda görüşüldükten sonra belediye meclisinde karara bağlanır.

Mahalle muhtarları ve ildeki kamu kuruluşlarının amirleri ile ildeki kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, üniversiteler, sendikalar ve gündemdeki konularla ilgili sivil toplum örgütlerinin temsilcileri, oy hakkı olmaksızın kendi görev ve faaliyet alanlarına giren konuların görüşüldüğü ihtisas komisyonu toplantılarına katılabilir ve görüş bildirebilir.

Komisyon çalışmalarında uzman kişilerden yararlanılabilir.

Komisyon raporları alenîdir, çeşitli yollarla halka duyurulur ve isteyenlere meclis tarafından maliyetlerini aşmamak üzere belirlenecek bedel karşılığında verilir.

Denetim komisyonu

MADDE 25. — İl ve ilçe belediyeleri ile nüfusu 10.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisi, her ocak ayı toplantısında belediyenin bir önceki yıl gelir ve giderleri ile bunlara ilişkin hesap kayıt ve işlemlerinin denetimi için kendi üyeleri arasından gizli oyla ve üye sayısı üçten az beşten çok olmamak üzere bir denetim komisyonu oluşturur. Komisyon, her siyasî parti grubunun ve bağımsız üyelerin meclisteki üye sayısının meclis üye tam sayısına oranlanması suretiyle oluşur.

Komisyon, belediye başkanı tarafından belediye binası içinde belirlenen yerde çalışır ve çalışmalarında kamu personelinin ve gerektiğinde diğer uzman kişilerden yararlanabilir.

Denetim komisyonu toplantılarına, belediye ve bağlı kuruluşları dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarından görevlendirilenlere (1.000); kamu personeli dışındaki diğer uzman kişilere büyükşehir belediyelerinde (3.000), diğer belediyelerde (2.000) gösterge rakamının Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayıyla çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmemek üzere, belediye meclisince belirlenecek miktarda günlük ödeme yapılır. Denetim komisyonunun emrinde görevlendirilecek kişi ve gün sayısı belediye meclisince belirlenir. Uzman kişilerde aranacak nitelikler belediye meclisinin çalışmasına dair yönetmelikte düzenlenir.

Komisyon belediye birimleri ve bağlı kuruluşlarından her türlü bilgi ve belgeyi isteyebilir. Bu istekler gecikmeksizin yerine getirilir.

Komisyon, çalışmasını kırkbeş işgünü içinde tamamlar ve buna ilişkin raporunu mart ayının sonuna kadar meclis başkanlığına sunar.

Konusu suç teşkil eden hususlarla ilgili olarak meclis başkanlığı tarafından yetkili mercilere suç duyurusunda bulunulur.

Meclisin bilgi edinme ve denetim yolları

MADDE 26. — Belediye meclisi, bilgi edinme ve denetim yetkisini faaliyet raporunu değerlendirme, denetim komisyonu, soru, genel görüşme ve gensoru yoluyla kullanır.

Meclis üyeleri, meclis başkanlığına önerge vererek belediye işleriyle ilgili konularda sözlü veya yazılı soru sorabilir. Soru, belediye başkanı veya görevlendireceği kişi tarafından sözlü veya yazılı olarak cevaplandırılır.

Meclis üyelerinin en az üçte biri, meclis başkanlığına istekte bulunarak, belediyenin işleriyle ilgili bir konuda genel görüşme açılmasını isteyebilir. Bu istek meclis tarafından kabul edildiği takdirde gündeme alınır.

Belediye başkanınca meclise sunulan bir önceki yıla ait faaliyet raporundaki açıklamalar, meclis üye tam sayısının dörtte üç çoğunluğuyla yeterli görülmezse, yetersizlik kararıyla görüşmeleri kapsayan tutanak, meclis başkan vekili tarafından mahallin mülkî idare amirine gönderilir.

Vali, dosyayı gerekçeli görüşüyle birlikte Danıştaya gönderir.

Yetersizlik kararı, Danıştayca uygun görüldüğü takdirde belediye başkanı, başkanlıktan düşer.

Meclis üye tam sayısının en az üçte biri oranındaki üyenin imzasıyla belediye başkanı hakkında gensoru önergesi verilebilir. Gensoru önergesi, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun oyu ile gündeme alınır ve üç tam gün geçmedikçe görüşülemez.

Gensoru önergesinin karara bağlanmasında dördüncü fıkraya göre işlem yapılır.

Başkan ve meclis üyelerinin görüşmelere katılamayacağı durumlar

MADDE 27. — Belediye başkanı ve meclis üyeleri, münhasıran kendileri, ikinci derece dâhil kan ve kayın hısımları ve evlatlıkları ile ilgili işlerin görüşüldüğü meclis toplantılarına katılamazlar.

Başkan ve meclis üyelerinin yükümlülükleri

MADDE 28. — Belediye başkanı görevi süresince ve görevinin sona ermesinden itibaren iki yıl süreyle, meclis üyeleri ise görevleri süresince ve görevlerinin sona ermesinden itibaren bir yıl süreyle, belediye ve bağlı kuruluşlarına karşı doğrudan doğruya veya dolaylı olarak taahhüde giremez, komisyonculuk ve temsilcilik yapamaz.

Meclis üyeliğinin sona ermesi

MADDE 29. — Meclis üyeliği, ölüm ve istifa durumunda kendiliğinden sona erer. Meclis üyeliğinden istifa dilekçesi belediye başkanlığına verilir ve başkan tarafından meclisin bilgisine sunulur.

Özürsüz veya izinsiz olarak arka arkaya üç birleşim günü veya bir yıl içinde yapılan toplantıların yarısına katılmayan üyenin üyeliğinin düşmesine, savunması alındıktan sonra üye tam sayısının salt çoğunluğuyla karar verilir.

Belediye meclisi üyeliğine seçilme yeterliğinin kaybedilmesi durumunda, valinin bildirmesi üzerine Danıştay tarafından üyeliğin düşmesine karar verilir.

Meclisin feshi

MADDE 30. — Belediye meclisi;

a) Kendisine kanunla verilen görevleri süresi içinde yapmayı ihmal eder ve bu durum belediyeye ait işleri sekteye veya gecikmeye uğrattırsa,

b) Belediyeye verilen görevlerle ilgisi olmayan siyasî konularda karar alırsa,

İçişleri Bakanlığının bildirimi üzerine Danıştayın kararı ile feshedilir.

İçişleri Bakanlığı gerekli gördüğü takdirde meclisin feshine dair bildirim ile birlikte, karar verilinceye kadar meclis toplantılarının ertelenmesini de ister. Danıştay, bu hususu en geç bir ay içinde karara bağlar.

Bu şekilde feshedilen meclisin yerine seçilen meclis, kalan süreyi tamamlar.

Boşalan meclisin görevinin yerine getirilmesi

MADDE 31. — Belediye meclisinin;

a) Danıştay tarafından feshi veya meclis toplantılarının ertelenmesi,

b) Meclis üye tam sayısının yarıdan fazlasının tutuklanması,

c) Yedek üyelerin getirilmesinden sonra da meclis üye tam sayısının yarısından aşağı düşmesi,

d) Geçici olarak görevden uzaklaştırılması,

Hâllerinde, meclis çalışabilir duruma gelinceye veya yeni meclis seçimi yapılmıncaya kadar meclis görevi, belediye encümeninin memur üyeleri tarafından yürütülür.

Huzur ve izin hakkı

MADDE 32. — Meclis başkan ve üyelerine, meclis ve komisyon toplantılarına katıldıkları her gün için, 39 uncu madde uyarınca belediye başkanına ödenmekte olan aylık brüt ödeneğin günlük tutarının üçte birini geçmemek üzere meclis tarafından belirlenecek miktarda huzur hakkı ödenir. Huzur hakkı ödenecek gün sayısı, 20, 24 ve 25 inci maddelerde belirtilen toplantı günü sayısından fazla olamaz ve meclis üyelerine aynı gün için birden fazla huzur hakkı ödenemez.

Meclis üyeleri hastalıkları süresince izinli sayılır. Ayrıca mazeretleri durumunda, bir yıl içindeki toplantı süresinin yarısını aşmamak şartıyla istekleri üzerine meclis tarafından izin verilebilir.

İKİNCİ BÖLÜM

Belediye Encümeni

Belediye encümeni

MADDE 33. — Belediye encümeni, belediye başkanının başkanlığında;

a) İl belediyelerinde ve nüfusu 100.000'in üzerindeki belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği üç üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği iki üye olmak üzere yedi kişiden,

b) Diğer belediyelerde, belediye meclisinin her yıl kendi üyeleri arasından bir yıl için gizli oyla seçeceği iki üye, malî hizmetler birim amiri ve belediye başkanının birim amirleri arasından bir yıl için seçeceği bir üye olmak üzere beş kişiden,

Oluşur.

Belediye başkanının katılamadığı toplantılarda, belediye başkanının görevlendireceği başkan yardımcısı veya encümen üyesi, encümene başkanlık eder.

Encümen toplantılarına gündemdeki konularla ilgili olarak ilgili birim amirleri, belediye başkanı tarafından oy hakkı olmaksızın görüşleri alınmak üzere çağrılabilir.

Encümenin görev ve yetkileri

MADDE 34. — Belediye encümeninin görev ve yetkileri şunlardır:

a) Stratejik plân ve yıllık çalışma programı ile bütçe ve kesinhesabı inceleyip belediye meclisine görüş bildirmek.

b) Yıllık çalışma programına alınan işlerle ilgili kamulaştırma kararlarını almak ve uygulamak.

c) Öngörülmeyen giderler ödeneğinin harcama yerlerini belirlemek.

d) Bütçede fonksiyonel sınıflandırmanın ikinci düzeyleri arasında aktarma yapmak.

e) Kanunlarda öngörülen cezaları vermek.

f) Vergi, resim ve harçlar dışında kalan dava konusu olan belediye uyuşmazlıklarının anlaşma ile tasfiyesine karar vermek.

g) Taşınmaz mal satımına, trampasına ve tahsisine ilişkin meclis kararlarını uygulamak; süresi üç yılı geçmemek üzere kiralanmasına karar vermek.

h) Umuma açık yerlerin açılış ve kapanış saatlerini belirlemek.

i) Diğer kanunlarda belediye encümenine verilen görevleri yerine getirmek.

Encümen toplantısı

MADDE 35. — Belediye encümeni, haftada birden az olmamak üzere önceden belirlenen gün ve saatte toplanır. Belediye başkanı acil durumlarda encümeni toplantıya çağırabilir.

Encümen üye tam sayısının salt çoğunluğuyla toplanır ve katılanların salt çoğunluğuyla karar verir. Encümenin 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu uyarınca ihale komisyonu olarak yapacağı toplantılarda da bu hüküm geçerlidir. Oyların eşitliği durumunda başkanın bulunduğu taraf çoğunluk sayılır. Çekimser oy kullanılamaz.

Encümen gündemi belediye başkanı tarafından hazırlanır. Encümen üyeleri, başkanının uygun görüşü ile gündem maddesi teklif edebilir. Belediye başkanı tarafından havale edilmeyen konular encümende görüşülemez.

Encümene havale edilen konular bir hafta içinde görüşülerek karara bağlanır.

Alınan kararlar başkan ve toplantıya katılan üyeler tarafından imzalanır. Karara muhalif kalanlar gerekçelerini de açıklar.

Encümen başkan ve üyeleri, münhasıran kendileri, ikinci derece dâhil kan ve kayın hısımları ve evlatlıkları ile ilgili işlerin görüşüldüğü encümen toplantılarına katılamazlar.

Encümen üyelerine verilecek ödenek

MADDE 36. — Belediye encümeni başkan ve üyelerine, nüfusu 10.000'e kadar olan belediyelerde (3.500), nüfusu 10.001-50.000'e kadar olan belediyelerde (4.500), 50.001-200.000'e kadar olan belediyelerde (6.000) ve 200.001'in üzerinde olan belediyelerde ise (7.500) gösterge rakamının Devlet memurları için belirlenen aylık katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda aylık brüt ödenek verilir. Encümenin memur üyelerine bu tutarların yarısı ödenir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Belediye Başkanı

Belediye başkanı

MADDE 37. — Belediye başkanı, belediye idaresinin başı ve belediye tüzel kişiliğinin temsilcisidir. Belediye başkanı, ilgili kanunda gösterilen esas ve usûllere göre seçilir.

Belediye başkanı, görevinin devamı süresince siyasî partilerin yönetim ve denetim organlarında görev alamaz; profesyonel spor kulüplerinin başkanlığını yapamaz ve yönetiminde bulunamaz.

Belediye başkanının görev ve yetkileri

MADDE 38. — Belediye başkanının görev ve yetkileri şunlardır:

a) Belediye teşkilâtının en üst amiri olarak belediye teşkilâtını sevk ve idare etmek, belediyenin hak ve menfaatlerini korumak.

b) Belediyeyi stratejik plâna uygun olarak yönetmek, belediye idaresinin kurumsal stratejilerini oluşturmak, bu stratejilere uygun olarak bütçeyi, belediye faaliyetlerinin ve personelinin performans ölçütlerini hazırlamak ve uygulamak, izlemek ve değerlendirmek, bunlarla ilgili raporları meclise sunmak.

c) Belediyeyi Devlet dairelerinde ve törenlerde, davacı veya davalı olarak da yargı yerlerinde temsil etmek veya vekil tayin etmek.

d) Meclise ve encümene başkanlık etmek.

e) Belediyenin taşınır ve taşınmaz mallarını idare etmek.

- f) Belediyenin gelir ve alacaklarını takip ve tahsil etmek.
- g) Yetkili organların kararını almak şartıyla sözleşme yapmak.
- h) Meclis ve encümen kararlarını uygulamak.
- i) Bütçeyi uygulamak, bütçede meclis ve encümenin yetkisi dışındaki aktarmalara onay vermek.
- j) Belediye personelini atamak.
- k) Belediye ve bağlı kuruluşları ile işletmelerini denetlemek.
- l) Şartsız bağışları kabul etmek.
- m) Belde halkının huzur, esenlik, sağlık ve mutluluğu için gereken önlemleri almak.
- n) Bütçede yoksul ve muhtaçlar için ayrılan ödeneği kullanmak, özürllülere yönelik hizmetleri yürütmek ve özürllüler merkezini oluşturmak.
- o) Temsil ve ağırlama giderleri için ayrılan ödeneği kullanmak.
- p) Kanunlarla belediyeye verilen ve belediye meclisi veya belediye encümeni kararını gerektirmeyen görevleri yapmak ve yetkileri kullanmak.

Belediye başkanının özlük hakları

MADDE 39. — Belediye başkanına nüfusu;

- a) 10.000'e kadar olan beldelerde 70.000,
- b) 10.001'den 50.000'e kadar olan beldelerde 80.000,
- c) 50.001'den 100.000'e kadar olan beldelerde 100.000,
- d) 100.001'den 250.000'e kadar olan beldelerde 115.000,
- e) 250.001'den 500.000'e kadar olan beldelerde 135.000,
- f) 500.001'den 1.000.000'a kadar olan beldelerde 155.000,
- g) 1.000.001'den 2.000.000'a kadar olan beldelerde 190.000,
- h) 2.000.001'den fazla olan beldelerde 230.000,

Gösterge rakamının Devlet memurları için belirlenen aylık katsayı ile çarpımı sonucu bulunacak tutarda aylık brüt ödenek ödenir. Nüfusu 50.001'den az olan il merkezi beldelerde bu ödeneğin hesaplanmasında (c) bendinde belirtilen gösterge rakamı esas alınır.

Belediye başkanının görevli, izinli ve hasta bulunduğu sürelerde ödeneği kesilmez.

Belediye başkanlığı yapmış olanların, personel kanunlarına tâbi bir kadroya atanmaları hâlinde belediye başkanlığında geçen süreleri memuriyette geçmiş sayılır.

657 sayılı Devlet Memurları Kanunu uyarınca Devlet memurları ile bakmakla yükümlü bulundukları için uygulanan sosyal hak ve yardımlar, aynı esas ve usûllere göre belediye başkanları ile bakmakla yükümlü bulundukları için de uygulanır.

Başkan vekili

MADDE 40. — Belediye başkanı izin, hastalık veya başka bir sebeple görev başında bulunmadığı hâllerde, bu süre içinde kendisine vekâlet etmek üzere, belediye meclisi üyeleri arasından birini başkan vekili olarak görevlendirir.

Başkan vekili, başkanın yetkilerine sahiptir.

Başkan vekiline, görev süresince başkana ödenen aylık brüt ödeneğin gün hesabı üzerinden ödenek verilir.

Stratejik plân ve performans programı

MADDE 41. — Belediye başkanı, mahallî idareler genel seçimlerinden itibaren altı ay içinde; kalkınma plânı ve programı ile varsa bölge plânına uygun olarak stratejik plân ve ilgili olduğu yıl başından önce de yıllık performans programı hazırlayıp belediye meclisine sunar.

Stratejik plân, varsa üniversiteler ve meslek odaları ile konuyla ilgili sivil toplum örgütlerinin görüşleri alınarak hazırlanır ve belediye meclisi tarafından kabul edildikten sonra yürürlüğe girer.

Nüfusu 50.000'in altında olan belediyelerde stratejik plân yapılması zorunlu değildir.

Stratejik plân ve performans programı bütçenin hazırlanmasına esas teşkil eder ve belediye meclisinde bütçeden önce görüşülerek kabul edilir.

Yetki devri

MADDE 42. — Belediye başkanı, görev ve yetkilerinden bir kısmını uygun gördüğü takdirde, yöneticilik sıfatı bulunan belediye görevlilerine devredebilir.

İhtilâf hâli

MADDE 43. — Belediye başkanının kendisinin, birinci ve ikinci derecedeki kan ve kayın hısımlarının ve evlatlıklarının, belediye ile ihtilâflı olduğu durumlarda dava açılması ve bu davada belediyenin temsili, meclis birinci başkan vekili, bulunmadığı takdirde ikinci başkan vekili veya bunların yetkilendireceği kişiler tarafından yerine getirilir.

Belediye başkanlığının sona ermesi

MADDE 44. — Belediye başkanlığı, ölüm ve istifa hâllerinde kendiliğinden sona erer.

Belediye başkanının;

- a) Mazeretsiz ve kesintisiz olarak yirmi günden fazla görevini terk etmesi ve bu durumun mahallin mülki idare amiri tarafından belirlenmesi,
b) Seçilme yeterliğini kaybetmesi,
c) Görevini sürdürmesine engel bir hastalık veya sakatlık durumunun yetkili sağlık kuruluşu raporuyla belgelenmesi,
d) Meclisin feshine neden olan eylem ve işlemlere katılması,
Hâllerinden birinin meydana gelmesi durumunda İçişleri Bakanlığının başvurusu üzerine Danıştay kararıyla başkanlık sıfatı sona erer.

Belediye başkanlığının boşalması hâlinde yapılacak işlemler

MADDE 45. — Belediye başkanlığının herhangi bir nedenle boşalması durumunda, vali tarafından belediye meclisinin on gün içinde toplanması sağlanır. Meclis, birinci başkan vekilinin, onun bulunmaması durumunda ikinci başkan vekilinin, onun da bulunmaması durumunda en yaşlı üyenin başkanlığında toplanarak;

a) Belediye başkanlığının boşalması veya seçim dönemini aşacak biçimde kamu hizmetinden yasaklanma cezasının verilmiş olması durumunda bir başkan,

b) Başkanın görevden uzaklaştırılması, tutuklanması veya seçim dönemini aşmayacak biçimde kamu hizmetinden yasaklama cezası alması durumunda bir başkan vekili,

Seçer.

Belediye başkanı veya başkan vekili belediye meclis üyeleri arasından ve gizli oyla seçilir. İlk iki oylamada üye tam sayısının üçte iki ve üçüncü oylamada üye tam sayısının salt çoğunluğu aranır. Üçüncü oylamada salt çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamada en çok oy alan iki aday için dördüncü oylama yapılır. Dördüncü oylamada en fazla oy alan üye, belediye başkanı veya başkan vekili seçilmiş olur. Oyların eşitliği durumunda kur'a çekilir.

Birinci fıkranın (b) bendi uyarınca başkan vekili seçildikten sonra belediye başkanlığının (a) bendinde belirtilen nedenlerle boşalması durumunda bu maddeye göre belediye başkanı seçilir.

Yeni seçilen belediye başkanının görev süresi, yerine seçildiği başkanın görev süresi ile sınırlıdır. Başkan vekili, yeni başkan seçilinceye veya görevden uzaklaştırılmış ya da tutuklanmış olan başkan göreve dönünceye kadar görev yapar.

Belediye başkanı veya başkan vekili seçilinceye kadar belediye başkanlığı görevi, meclis birinci başkan vekili, bulunmaması durumunda ikinci başkan vekili, onun da bulunmaması durumunda vali tarafından görevlendirilecek bir kamu görevlisi tarafından yürütülür.

Belediye başkanı veya başkan vekili seçimi en geç onbeş gün içinde tamamlanmadığı takdirde belediye meclisinin feshine ilişkin hükümler uygulanır.

Belediye başkanı görevlendirilmesi

MADDE 46. — Belediye başkanlığının herhangi bir nedenle boşalması ve yeni belediye başkanı veya başkan vekili seçiminin yapılamaması durumunda, seçim yapıncaya kadar belediye başkanlığına büyükşehir ve il belediyelerinde İçişleri Bakanı, diğer belediyelerde vali tarafından görevlendirme yapılır. Görevlendirilecek kişinin belediye başkanı seçilme yeterliğine sahip olması şarttır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Organlara İlişkin Ortak Hükümler

Görevden uzaklaştırma

MADDE 47. — Görevleriyle ilgili bir suç nedeniyle haklarında soruşturma veya kovuşturma açılan belediye organları veya bu organların üyeleri, kesin hükme kadar İçişleri Bakanı tarafından görevden uzaklaştırılabilir.

Görevden uzaklaştırma kararı iki ayda bir gözden geçirilir. Devamında kamu yararı bulunmayan görevden uzaklaştırma kararı kaldırılır.

Görevden uzaklaştırılanlar hakkında; kovuşturma açılmaması, kamu davasının düşmesi veya beraat kararı verilmesi, davanın genel af ile ortadan kaldırılması veya görevden düşürülmeyi gerektirmeyen bir suçla mahkûm olunması durumunda görevden uzaklaştırma kararı kaldırılır.

Görevden uzaklaştırılan belediye başkanına, görevden uzak kaldığı sürece aylık ödeneğinin üçte ikisi ödenir ve bu süre içinde diğer sosyal hak ve yardımlardan yararlanmaya devam eder.

ÜÇÜNCÜ KISIM

Belediye Teşkilâtı

BİRİNCİ BÖLÜM

Belediye Teşkilâtı ve Personeli

Belediye teşkilâtı

MADDE 48. — Belediye teşkilâtı, norm kadroya uygun olarak yazı işleri, malî hizmetler, fen işleri ve zabita birimlerinden oluşur.

Beldenin nüfusu, fizikî ve coğrafi yapısı, ekonomik, sosyal ve kültürel özellikleri ile gelişme potansiyeli dikkate alınarak, norm kadro ilke ve standartlarına uygun olarak gerektiğinde sağlık, itfaiye, imar, insan kaynakları, hukuk işleri ve ihtiyaca göre diğer birimler oluşturulabilir. Bu birimlerin kurulması, kaldırılması veya birleştirilmesi belediye meclisinin kararıyla olur.

Norm kadro ve personel istihdamı

MADDE 49. — Norm kadro ilke ve standartları İçişleri Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığı tarafından müştereken belirlenir. Belediyenin ve bağlı kuruluşlarının norm kadroları, bu ilke ve standartlar çerçevesinde belediye meclisi kararıyla belirlenir.

Belediye personeli, belediye başkanı tarafından atanır. Birim müdürlüğü ve üstü yönetici kadrolarına yapılan atamalar ilk toplantıda belediye meclisinin bilgisine sunulur.

Belediye ve bağlı kuruluşlarında, norm kadroya uygun olarak çevre, sağlık, veterinerlik, teknik, hukuk, ekonomi, bilişim ve iletişim, plânlama, araştırma ve geliştirme, eğitim ve danışmanlık alanlarında avukat, mimar, mühendis, şehir ve bölge plâncısı, çözümleyici ve programcı, tabip, uzman tabip, ebe, hemşire, veteriner, kimyager, teknisyen ve tekniker gibi uzman ve teknik personel yıllık sözleşme ile çalıştırılabilir. Sözleşmeli personel eliyle yürütülen hizmetlere ilişkin boş kadrolara ayrıca atama yapılamaz. Bu personelin, yürütecekleri hizmetler için ihdas edilmiş kadro unvanının gerektirdiği nitelikleri taşımaları şarttır. Bu fıkra uyarınca sözleşmeli olarak istihdam edilecekler ödenecek net ücret, söz konusu kadro unvanı için birinci derecenin birinci kademesi esas alınmak suretiyle 657 sayılı Devlet Memurları Kanununa göre tespit edilecek her türlü ödemeler toplamının net tutarının yüzde 25 fazlasını geçmemek üzere belediye meclisi kararıyla belirlenir. Genel hükümlere göre birinci dereceden kadro ihdas edilemeyen kadro unvanları için ise o kadro unvanından ihdası yapılmış en yüksek kadro derecesinin birinci kademesi esas alınır ve yapılacak ödemenin azami tutarı yukarıda belirtilen usûle göre tespit olunur. Bu fıkra hükümlerine göre çalıştırılacak personel için İçişleri Bakanlığı unvanlar itibarıyla sınırlama getirebilir.

Avukat, mimar, mühendis (inşaat mühendisi ve harita mühendisi olmak kaydıyla) ve veteriner kadrosu bulunmayan veya işlerin azlığı nedeniyle bu unvanlarda kadrolu personel istihdamına ihtiyaç duyulmayan belediyelerde, bu hizmetlerin yürütülmesi amacıyla, haftanın ya da ayın belirli gün veya saatlerinde kısmi zamanlı olarak sözleşme ile personel çalıştırılabilir. Kısmi zamanlı olarak çalıştırılacak personel sayısı yukarıda belirtilen her unvan için birden fazla olamaz ve bunlarla yapılacak sözleşme süresi takvim yılını aşamaz. Bunlara ödenecek net ücret, aynı unvanlı kadroların birinci derecesinin birinci kademesi için yapılması gereken bütün ödemeler toplamının net tutarının yarısını geçmemek ve çalıştırılacak süre ile orantılı olmak üzere belediye meclisi kararı ile tespit edilir. Bu fıkra uyarınca sözleşmeli personel olarak çalıştırılanlar için iş sonu tazminatı ödenmez ve işsizlik sigortası primi yatırılmaz. Bunlardan yaptıkları başka işler sebebiyle herhangi bir sosyal güvenlik kurumuna tâbi olanlar için sosyal sigorta ve genel sağlık sigortası primi yatırılmaz ve aynı kişi birden fazla belediye veya bağlı kuruluştaki çalıştırılmaz.

Üçüncü ve dördüncü fıkra hükümleri uyarınca çalıştırılacak personele her ne ad altında olursa olsun sözleşme ücreti dışında herhangi bir ödeme yapılmaz ve ücret mahiyetinde aynı ya da nakdî menfaat temin edilmez. Bu personel hakkında bu Kanunla düzenlenmeyen hususlarda vize şartı aranmaksızın 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesinin (B) fıkrasına göre istihdam edilenler hakkındaki hükümler uygulanır. Bu personele ait sözleşme örnekleri sözleşmenin imzalanmasını izleyen 30 gün içinde İçişleri Bakanlığına ve Maliye Bakanlığına gönderilir.

Kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen memurlar, belediye başkanının talebi, kendilerinin ve kurumlarının muvafakatiyle, belediyelerin birim müdürü ve üstü yönetici kadrolarında geçici olarak görevlendirilebilirler. Bu şekilde görevlendirmelerde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 68 inci maddesinin (B) fıkrasında öngörülen şartlar dikkate alınır. Belediyelerde bu şekilde istihdam edilen personel kurumlarından izinli sayılırlar. Bu personelin görevlendirildikleri süre zarfındaki, görevlendirildikleri kadroya ait her türlü malî hakları ile kurumları tarafından karşılanması gereken sosyal güvenlik ve benzeri diğer hakları belediye tarafından ödenir. İzinli oldukları müddet, terfi ve emekliliklerinde hesaba katılır ve terfi haklarını kazananlar başkaca bir işleme lüzum kalmaksızın terfi ettirilirlir. Bu şekilde görevlendirilenler, görevlendirme süresinin sona ermesinden itibaren onbeş gün içerisinde yazılı olarak kurumlarına başvurmaları hâlinde en geç bir ay içerisinde kadrolarına veya müktesebine uygun başka bir kadroya atanırlar.

Norm kadrosunda belediye başkan yardımcısı bulunan belediyelerde norm kadro sayısına bağlı kalınmaksızın; belediye başkanı, zorunlu gördüğü takdirde, nüfusu 50.000'e kadar olan belediyelerde bir, nüfusu 50.001-200.000 arasında olan belediyelerde iki, nüfusu 200.001-500.000 arasında olan belediyelerde üç, nüfusu 500.000 ve fazla olan belediyelerde dört belediye meclis üyesini belediye başkan yardımcısı olarak görevlendirebilir. Bu şekilde görevlendirilen meclis üyelerine belediye başkanına verilen ödeneğin 2/3'ünü aşmamak üzere belediye meclisi tarafından belirlenecek aylık ödenek verilir ve taleplerine göre bir sosyal güvenlik kurumu ile ilişkilendirilir. Bu

şekilde görevlendirme, memuriyete geçiş, sözleşmeli veya işçi statüsünde çalışma dâhil ilgililer açısından herhangi bir hak teşkil etmez ve belediye meclisinin görev süresini aşamaz. Sosyal güvenlik prim ve benzeri giderlerden kurum karşılıkları belediye bütçesinden karşılanır.

Belediyenin yıllık toplam personel giderleri, gerçekleşen en son yıl bütçe gelirlerinin 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme katsayısı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarın yüzde otuzunu aşamaz. Nüfusu 10.000'in altında olan belediyelerde bu oran yüzde kırk olarak uygulanır. Yıl içerisinde aylık ve ücretlerde beklenmedik bir artışın meydana gelmesi sonucunda personel giderlerinin söz konusu oranları aşması durumunda, cari yıl ve izleyen yıllarda personel giderleri bu oranların altına ininceye kadar yeni personel alımı yapılamaz. Yeni personel alımı nedeniyle bu oranın aşılması sebebiyle oluşacak kamu zararı, zararın olduğu tarihten itibaren hesaplanacak kanunî faiziyle birlikte belediye başkanından tahsil edilir. Personelin her türlü alacakları zamanında ve öncelikle ödenir.

Sözleşmeli ve işçi statüsünde çalışanlar hariç belediye memurlarına, başarı durumlarına göre toplam memur sayısının yüzde onunu ve Devlet memurlarına uygulanan aylık katsayının (20.000) gösterge rakamı ile çarpımı sonucu bulunacak miktarı geçmemek üzere, hastalık ve yıllık izinleri dâhil olmak üzere, çalıştıkları sürelerle orantılı olarak encümen kararıyla yılda en fazla iki kez ikramiye ödenebilir.

Personel devri

MADDE 50. — Bu Kanunun 8 ve 11 inci maddeleri uyarınca tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerin kadroları ve personeli; katılma hâlinde katıldıkları belediyeye, köye dönüştürülme hâlinde ilgili il özel idaresine devredilir. Devredilen personelden kadro ve görev unvanları değişmeyenler, aynı unvanlı kadrolara atanmış sayılırlar. Devredilen personelden durumlarına uygun boş kadro olmayanların veya mevcut kadro unvanı ile atamaları yapılamayanların kadro unvanları üç ay içerisinde ilgili belediye meclisi veya il genel meclisince aynı sınıf içerisinde kalmak kaydıyla değiştirilir. Bu değişiklikten itibaren bir ay içerisinde ilgililerin durumlarına uygun kadrolara atamaları yapılır. Söz konusu personel, atama işlemleri yapıncaya kadar devredildikleri belediye veya il özel idaresince ihtiyaç duyulan işlerde görevlendirilebilirler. Bunlar yeni bir kadroya atanıncaya kadar eski kadrolarına ait aylık, ücret, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî haklarını devredildikleri belediye veya il özel idaresinden almaya devam ederler. Devredilen personelden memur statüsünde görev yapanların, atandıkları yeni kadrolarının aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî hakları toplamının net tutarının, eski kadrolarına bağlı olarak en son ayda almakta oldukları aylık, ek gösterge, her türlü zam ve tazminatları ile diğer malî hakları toplamı net tutarından az olması hâlinde aradaki fark giderilinceye kadar atandıkları kadrolarda kaldıkları sürece herhangi bir kesintiye tâbi olmaksızın tazminat olarak ödenir.

Tüzel kişiliği kaldırılan belediyelerde 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 4 üncü maddesinin (B) fıkrasına göre istihdam edilen sözleşmeli personelin pozisyonları, avukat unvanlı pozisyonlar hariç olmak üzere, başka bir işleme gerek kalmaksızın devredildikleri belediye veya il özel idaresi adına vize edilmiş sayılır.

İKİNCİ BÖLÜM

Belediye Zabıtası, İtfaiye ve Acil Durum Plânlaması

Zabitanın görev ve yetkileri

MADDE 51. — Belediye zabıtası, beldede esenlik, huzur, sağlık ve düzenin sağlanmasıyla görevli olup bu amaçla, belediye meclisi tarafından alınan ve belediye zabıtası tarafından yerine getirilmesi gereken emir ve yasaklarla bunlara uymayanlar hakkında mevzuatta öngörülen ceza ve diğer yaptırımları uygular.

Görevini yaparken zabıtaya karşı gelenler, kolluk kuvvetlerine karşı gelenler gibi cezalandırılır.

Belediye zabıta teşkilâtının çalışma usûl ve esasları, çalışanların görev ve yetkileri, memurluğa alınması için taşımaları gereken nitelikler, alacakları meslek içi eğitim, görevde yükselme, meslekten çıkarılma, giyecekleri kıyafet ve savunma amaçlı olarak kullanacakları aletler ile zabıta teşkilâtında hizmet gereklerine göre oluşturulacak birimler, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Belediye, bu yönetmeliğe aykırı olmamak üzere ek düzenlemeler yapabilir.

Zabıta hizmetleri kesintisiz olarak yürütülür. Zabıta personelinin çalışma süresi ve saatleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda belirtilen çalışma süre ve saatlerine bağlı olmaksızın, hizmetin aksatılmadan yürütülmesini sağlayacak şekilde düzenlenir. Belediye zabıta ve özel güvenlik hizmetlerinde fiilen çalışanlara, fazla mesai ücreti olarak yılı bütçe kanununda belirlenen üst sınırı aşmamak kaydıyla belediye meclisi kararı ile tespit edilen maktu tutar ödenir.

İtfaiye

MADDE 52. — İtfaiye teşkilâtının çalışma usûl ve esasları, çalışanların görev ve yetkileri, memurluğa alınması için taşımaları gereken nitelikler, alacakları meslek içi eğitim, görevde yükselme,

meslekten çıkarılma, giyecekleri kıyafet ve savunma amaçlı olarak kullanacakları aletler ile itfaiye teşkilâtında hizmet gereklerine göre oluşturulacak birimler, İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir. Belediye bu yönetmeliğe aykırı olmamak üzere ek düzenlemeler yapabilir.

İtfaiye hizmetleri kesintisiz olarak yürütülür. İtfaiye personelinin çalışma süresi ve saatleri 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda belirtilen çalışma süre ve saatlerine bağlı olmaksızın, hizmetin aksatılmadan yürütülmesini sağlayacak şekilde düzenlenir. Belediye itfaiye teşkilâtında fiilen çalışanlara fazla mesai ücreti olarak yılı bütçe kanununda belirlenen üst sınırı aşmamak kaydıyla belediye meclisi kararı ile tespit edilen maktu tutar ödenir.

Acil durum plânlaması

MADDE 53. — Belediye; yangın, sanayi kazaları, deprem ve diğer doğal afetlerden korunmak veya bunların zararlarını azaltmak amacıyla beldenin özelliklerini de dikkate alarak gerekli afet ve acil durum plânlarını yapar, ekip ve donanımı hazırlar.

Acil durum plânlarının hazırlanmasında varsa il ölçeğindeki diğer acil durum plânlarıyla da koordinasyon sağlanır ve ilgili bakanlık, kamu kuruluşları, meslek teşekkülleriyle üniversitelerin ve diğer mahallî idarelerin görüşleri alınır.

Plânlar doğrultusunda halkın eğitimi için gerekli önlemler alınarak ikinci fıkrada sayılan idareler, kurumlar ve örgütlerle ortak programlar yapılabilir.

Belediye, belediye sınırları dışında yangın ve doğal afetler meydana gelmesi durumunda, bu bölgelere gerekli yardım ve destek sağlayabilir.

DÖRDÜNCÜ KISIM

Belediyelerin Denetimi

Denetimin amacı

MADDE 54. — Belediyelerin denetimi; faaliyet ve işlemlerde hataların önlenmesine yardımcı olmak, çalışanların ve belediye teşkilâtının gelişmesine, yönetim ve kontrol sistemlerinin geçerli, güvenilir ve tutarlı duruma gelmesine rehberlik etmek amacıyla; hizmetlerin süreç ve sonuçlarını mevzuata, önceden belirlenmiş amaç ve hedeflere, performans ölçütlerine ve kalite standartlarına göre tarafsız olarak analiz etmek, karşılaştırmak ve ölçmek; kanıtlara dayalı olarak değerlendirmek, elde edilen sonuçları rapor hâline getirerek ilgililere duyurmaktır.

Denetimin kapsamı ve türleri

MADDE 55. — Belediyelerde iç ve dış denetim yapılır. Denetim, iş ve işlemlerin hukuka uygunluk, malî ve performans denetimini kapsar.

İç ve dış denetim 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümlerine göre yapılır.

Ayrıca, belediyenin malî işlemler dışında kalan diğer idarî işlemleri, hukuka uygunluk ve idarenin bütünlüğü açısından İçişleri Bakanlığı tarafından da denetlenir.

Belediyelere bağlı kuruluş ve işletmeler de yukarıdaki esaslara göre denetlenir.

Denetime ilişkin sonuçlar kamuoyuna açıklanır ve meclisin bilgisine sunulur.

Faaliyet raporu

MADDE 56. — Belediye başkanı, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanununun 41 inci maddesinin dördüncü fıkrasında belirtilen biçimde; stratejik plân ve performans programına göre yürütülen faaliyetleri, belirlenmiş performans ölçütlerine göre hedef ve gerçekleştirme durumu ile meydana gelen sapmaların nedenlerini ve belediye borçlarının durumunu açıklayan faaliyet raporunu hazırlar. Faaliyet raporunda, bağlı kuruluş ve işletmeler ile belediye ortaklıklarına ilişkin söz konusu bilgi ve değerlendirmelere de yer verilir.

Faaliyet raporu nisan ayı toplantısında belediye başkanı tarafından meclise sunulur. Raporun bir örneği İçişleri Bakanlığına gönderilir ve kamuoyuna da açıklanır.

Hizmetlerde aksama

MADDE 57. — Belediye hizmetlerinin ciddi bir biçimde aksatıldığının ve bu durumun halkın sağlık, huzur ve esenliğini hayati derecede olumsuz etkilediğinin İçişleri Bakanlığının talebi üzerine yetkili sulh hukuk hâkimi tarafından belirlenmesi durumunda İçişleri Bakanı, hizmetlerde meydana gelecek aksamanın giderilmesini, hizmetin özelliğine göre makul bir süre vererek belediye başkanından ister.

Aksama giderilemezse, söz konusu hizmetin yerine getirilmesini o ilin valisinden ister. Bu durumda vali, aksaklığı öncelikle belediyenin araç, gereç, personel ve diğer kaynaklarıyla giderir. Mümkün olmadığı takdirde diğer kamu kurum ve kuruluşlarının imkânlarını da kullanabilir. Ortaya çıkacak maliyet vali tarafından İller Bankasına bildirilir ve İller Bankasıncı o belediyenin müteakip ay genel bütçe vergi gelirleri tahsilâtı toplamı üzerinden belediyeye ayrılan paydan valilik emrine gönderilir.

İçişleri Bakanlığının talebi üzerine sulh hukuk hâkimi tarafından alınan karara karşı ilgili belediyece asliye hukuk mahkemesine itiraz edilebilir.

Denetimle ilgili diğer hükümler

MADDE 58. — Denetimin yapılması ve faaliyet raporunun hazırlanması hususunda bu Kanunda hüküm bulunmayan durumlarda 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu ile diğer kanunların ilgili hükümleri uygulanır.

BEŞİNCİ KISIM

Mali Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Belediyenin Gelir ve Giderleri

Belediyenin gelirleri

MADDE 59. — Belediyenin gelirleri şunlardır:

- a) Kanunlarla gösterilen belediye vergi, resim, harç ve katılma payları.
- b) Genel bütçe vergi gelirlerinden ayrılan pay.
- c) Genel ve özel bütçeli idarelerden yapılacak ödemeler.
- d) Taşınır ve taşınmaz malların kira, satış ve başka suretle değerlendirilmesinden elde edilecek gelirler.
- e) Belediye meclisi tarafından belirlenecek tarifelere göre tahsil edilecek hizmet karşılığı ücretler.
- f) Faiz ve ceza gelirleri.
- g) Bağışlar.
- h) Her türlü girişim, iştirak ve faaliyetler karşılığı sağlanacak gelirler.
- i) Diğer gelirler.

Büyükşehir belediyelerinde büyükşehir sınırları ve mücavir alanları içinde belediyelerince tahsil edilen emlak vergisi tutarının tamamı ilgili ilçe ve ilk kademe belediyeleri tarafından alınır. Bunlardan büyükşehir belediyesine veya özel idareye ayrıca pay kesilmez.

Belediyenin giderleri

MADDE 60. — Belediyenin giderleri şunlardır:

- a) Belediye binaları, tesisleri ile araç ve malzemelerinin temini, yapımı, bakımı ve onarımı için yapılan giderler.
- b) Belediyenin personeline ve seçilmiş organlarının üyelerine ödenen maaş, ücret, ödenek, huzur hakkı, yolluklar, hizmete ilişkin eğitim harcamaları ile diğer giderler.
- c) Her türlü alt yapı, yapım, onarım ve bakım giderleri.
- d) Vergi, resim, harç, katılma payı, hizmet karşılığı alınacak ücretler ve diğer gelirlerin takip ve tahsili için yapılacak giderler.
- e) Belediye zabıta ve itfaiye hizmetleri ile diğer görev ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılacak giderler.
- f) Belediyenin kuruluşuna katıldığı şirket, kuruluş ve katıldığı birliklerle ilgili ortaklık payı ve üyelik aidatı giderleri.
- g) Mezarlıkların tesisi, korunması ve bakımına ilişkin giderler.
- h) Faiz, borçlanmaya ilişkin diğer ödemeler ile sigorta giderleri.
- i) Dar gelirli, yoksul, muhtaç ve kimsesizler ile özürllülere yapılacak sosyal hizmet ve yardımlar.
- j) Dava takip ve icra giderleri.
- k) Temsil, tören, ağırlama ve tanıtım giderleri.
- l) Avukatlık, danışmanlık ve denetim hizmetleri karşılığı yapılacak ödemeler.
- m) Yurt içi ve yurt dışı kamu ve özel kesim ile sivil toplum örgütleriyle birlikte yapılan ortak hizmetler ve proje giderleri.
- n) Sosyo-kültürel, sanatsal ve bilimsel etkinlikler için yapılan giderler.
- o) Belediye hizmetleriyle ilgili olarak yapılan kamuoyu yoklaması ve araştırması giderleri.
- p) Kanunla verilen görevler ve hizmetlerin yürütülmesi için yapılan diğer giderler.
- r) Şartlı bağışlarla ilgili yapılacak harcamalar.
- s) İmar düzenleme giderleri.
- t) Her türlü proje giderleri.

İKİNCİ BÖLÜM

Belediye Bütçesi

Belediye bütçesi

MADDE 61. — Belediyenin stratejik plânına ve performans programına uygun olarak hazırlanan bütçe, belediyenin mali yıl ve izleyen iki yıl içindeki gelir ve gider tahminlerini gösterir, gelirlerin toplanmasına ve harcamaların yapılmasına izin verir.

Bütçeye ayrıntılı harcama programları ile finansman programları eklenir.

Bütçe yılı Devlet mali yılı ile aynıdır.

Bütçe dışı harcama yapılamaz.

Belediye başkanı ve harcama yetkisi verilen diğer görevliler, bütçe ödeneklerinin verimli, tutumlu ve yerinde harcanmasından sorumludur.

Bütçenin hazırlanması ve kabulü

MADDE 62. — Belediye başkanı tarafından hazırlanan bütçe tasarısı eylül ayının birinci gününden önce encümene sunulur ve İçişleri Bakanlığına gönderilir. İçişleri Bakanlığı belediye bütçe tahminlerini konsolide eder ve 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu uyarınca merkezi yönetim bütçe tasarısına eklenmek üzere eylül ayı sonuna kadar Maliye Bakanlığına bildirir. Encümen, bütçeyi inceleyerek görüşüyle birlikte kasım ayının birinci gününden önce belediye meclisine sunar.

Meclis bütçe tasarısını yılbaşından önce, aynen veya değiştirerek kabul eder. Ancak, meclis bütçe denkliliğini bozacak biçimde gider artırıcı ve gelir azaltıcı değişiklikler yapamaz. Kabul edilen bütçe, malî yılbaşından itibaren yürürlüğe girer.

Harcama yetkilisi

MADDE 63. — Belediye bütçesiyle ödenek tahsis edilen her bir harcama biriminin en üst yöneticisi harcama yetkilisidir.

Kesinhesap

MADDE 64. — Her yıl bütçesinin kesinhesabı, belediye başkanı tarafından hesap döneminin bitiminden sonra nisan ayı içinde encümene sunulur. Kesinhesap, belediye meclisinin mayıs ayı toplantısında görüşülerek karara bağlanır.

Kesinhesabın görüşülmesi ve kesinleşmesinde, bütçeye ilişkin hükümler uygulanır.

Bütçe sistemi

MADDE 65. — Belediye bütçesi ile muhasebe işlemlerine ilişkin esas ve usuller Maliye Bakanlığının görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir.

Geçmiş yıl bütçesinin devamı

MADDE 66. — Herhangi bir nedenle yeni yıl bütçesi kesinleşmemiş ise yeni bütçenin kesinleşmesine kadar geçen yıl bütçesi uygulanır.

Bütçenin kabulüne kadar yapılan işlemler yeni yıl bütçesine göre yapılmış sayılır.

Gelecek yıllara yaygın hizmet yüklenmeleri

MADDE 67. — Belediyede belediye meclisinin, belediyeye bağlı kuruluşlarda yetkili organın kararı ile park, bahçe, sera, refüj, kaldırım ve havuz bakımı ve tamiri; araç kiralama, kontrollük, temizlik, güvenlik ve yemek hizmetleri; makine-teçhizat bakım ve onarım işleri; bilgisayar sistem ve santralleri ile elektronik bilgi erişim hizmetleri; sağlıkla ilgili destek hizmetleri; fuar, panayır ve sergi hizmetleri; baraj, arıtma ve katı atık tesislerine ilişkin hizmetler; kanal bakım ve temizleme, alt yapı ve asfalt yapım ve onarımı, trafik sinyalizasyon ve aydınlatma bakımı, sayaç okuma ve sayaç sökme-takma işleri ile ilgili hizmetler; toplu ulaşım ve taşıma hizmetleri; sosyal tesislerin işletilmesi ile ilgili işler, süresi ilk mahallî idareler genel seçimlerini izleyen altıncı ayın sonunu geçmemek üzere ihale yoluyla üçüncü şahıslara gördürülebilir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Borçlanma ve İktisadî Girişimler

Borçlanma

MADDE 68. — Belediye, görev ve hizmetlerinin gerektirdiği giderleri karşılamak amacıyla aşağıda belirtilen usûl ve esaslara göre borçlanma yapabilir ve tahvil ihraç edebilir:

a) Dış borçlanma, 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun hükümleri çerçevesinde sadece belediyenin yatırım programında yer alan projelerinin finansmanı amacıyla yapılabilir.

b) İller Bankasından yatırım kredisi ve nakit kredi kullanan belediye, ödeme plânını bu bankaya sunmak zorundadır. İller Bankası hazırlanan geri ödeme plânını yeterli görmediği belediyenin kredi isteklerini reddeder.

c) Tahvil ihracı, yatırım programında yer alan projelerin finansmanı için ilgili mevzuat hükümleri uyarınca yapılır.

d) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketlerin, faiz dâhil iç ve dış borç stok tutarı, en son kesinleşmiş bütçe gelirleri toplamının 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarını aşamaz. Bu miktar büyükşehir belediyeleri için bir buçuk kat olarak uygulanır.

e) Belediye ve bağlı kuruluşları ile bunların sermayesinin yüzde ellisinden fazlasına sahip oldukları şirketler, en son kesinleşmiş bütçe gelirlerinin, 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranıyla artırılan miktarının yılı içinde toplam yüzde onunu geçmeyen iç borçlanmayı belediye meclisinin kararı; yüzde onunu geçen iç borçlanma için ise meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ve İçişleri Bakanlığının onayı ile yapılabilir.

f) Belediyelerin ileri teknoloji ve büyük tutarda maddi kaynak gerektiren alt yapı yatırımlarında Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığının teklifi üzerine Bakanlar Kurulunca kabul edilen projeleri için yapılacak borçlanmalar (d) bendindeki miktarın hesaplanmasında dikkate alınmaz. Dış kaynak gerektiren projelerde Hazine Müsteşarlığının görüşü alınır.

Yukarıda belirtilen usûl ve esaslara aykırı olarak borçlanan belediye yetkilileri hakkında, fiilleri daha ağır bir cezayı gerektirmeyen durumlarda 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun görevi kötüye kullanmaya ilişkin hükümleri uygulanır.

Belediye, varlık ve yükümlülüklerinin ayrıntılı bir şekilde yer aldığı malî tablolarını üçer aylık dönemler hâlinde İçişleri Bakanlığına, Maliye Bakanlığına, Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığına ve Hazine Müsteşarlığına gönderir.

Arsa ve konut üretimi

MADDE 69. — Belediye; düzenli kentleşmeyi sağlamak, beldenin konut, sanayi ve ticaret alanı ihtiyacını karşılamak amacıyla belediye ve mücavir alan sınırları içinde, özel kanunlarına göre korunması gerekli yerler ile tarım arazileri hariç imarlı ve alt yapı arsalar üretmek; konut, toplu konut yapmak, satmak, kiralamak ve bu amaçlarla arazi satın almak, kamulaştırma yapmak, bu arsaları trampa etmek, bu konuda ilgili diğer kamu kurum ve kuruluşları ve bankalarla iş birliği yapmak ve gerektiğinde onlarla ortak projeler gerçekleştirmek yetkisine sahiptir.

Belediye, bu amaçla bütçesinden gerekli parayı ayırmak suretiyle işletme tesis edebilir.

Arsalar hariç üretilen konut ve işyerlerinin satışı 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu hükümlerine tâbi değildir. O belediye ve mücavir alan sınırları içinde kendisine, eşine veya onsekiz yaşından küçük çocuklarına ait konutu olmayan dar gelirli kişiler ile afete maruz kalanlara, sanayi bölgelerinden nakledileceklerle ve üyelerinin tamamı bu durumda olan kooperatiflere, bedeli 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu hükümlerine göre oluşturulan takdir komisyonu tarafından belirlenecek tutardan aşağı olmamak üzere arsa tahsisi yapılabilir. Durumları 775 sayılı Gecekondu Kanununun 25 inci maddesine uyan kimselere de bu maddeye göre arsa ve konut sağlanabilir. Bu fıkranın uygulama esasları, İçişleri Bakanlığı ile Bayındırlık ve İskân Bakanlığı tarafından müştereken hazırlanacak çerçeve yönetmeliğe uygun olarak belediye meclisleri tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

Şirket kurulması

MADDE 70. — Belediye kendisine verilen görev ve hizmet alanlarında, ilgili mevzuatta belirtilen usûllere göre şirket kurabilir.

İşletme tesisi

MADDE 71. — Belediye, özel gelir ve gideri bulunan hizmetlerini İçişleri Bakanlığının izniyle bütçe içinde işletme kurarak yapabilir.

Borç ve alacakların takas ve mahsubu

MADDE 72. — 4749 sayılı Kamu Finansmanı ve Borç Yönetiminin Düzenlenmesi Hakkında Kanun kapsamındaki Hazine alacakları hariç olmak üzere belediyenin genel bütçeli kuruluşlardan, sosyal güvenlik kuruluşlarından, mahallî idarelerden ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından olan özel hukuk ve kamu hukukuna tâbi alacak ve borçları takas ve mahsup edilir. Bu amaçla kurum ve kuruluşların bütçelerine yeterli ve gerekli ödenek konur.

Bu madde gereğince yapılacak takas ve mahsup işlemlerine ilişkin esas ve usûller, İçişleri Bakanlığının olumlu görüşü alınarak, Maliye Bakanlığı tarafından çıkarılacak bir yönetmelikle düzenlenir.

ALTINCI KISIM

Çeşitli ve Son Hükümler

BİRİNCİ BÖLÜM

Çeşitli Hükümler

Kentsel dönüşüm ve gelişim alanı

MADDE 73. — Belediye, kentin gelişimine uygun olarak eskiyen kent kısımlarını yeniden inşa ve restore etmek; konut alanları, sanayi ve ticaret alanları, teknoloji parkları ve sosyal donatılar oluşturmak, deprem riskine karşı tedbirler almak veya kentin tarihî ve kültürel dokusunu korumak amacıyla kentsel dönüşüm ve gelişim projeleri uygulayabilir.

Kentsel dönüşüm ve gelişim projelerine konu olacak alanlar, meclis üye tam sayısının salt çoğunluğunun kararı ile ilân edilir.

Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında yıkılarak yeniden yapılacak münferit yapılarda ilgili resim ve harçların dörtte biri alınır.

Bir yerin kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanı olarak ilân edilebilmesi için; o yerin belediye veya mücavir alan sınırları içerisinde bulunması ve en az ellibin metrekare olması şarttır.

Kentsel dönüşüm ve gelişim proje alanlarında bulunan yapıların boşaltılması, yıkımı ve kamulaştırılmasında anlaşma yolu esastır. Kentsel dönüşüm ve gelişim projesi kapsamında bulunan mülk sahipleri tarafından açılacak davalar, mahkemelerde öncelikle görüşülür ve karara bağlanır.

Yurt dışı ilişkileri

MADDE 74. — Belediye, belediye meclisinin kararına bağlı olarak görev alanıyla ilgili konularda faaliyet gösteren uluslararası teşekkül ve organizasyonlara, kurucu üye veya üye olabilir.

Belediye bu teşekkül, organizasyon ve yabancı mahallî idarelerle ortak faaliyet ve hizmet projeleri gerçekleştirebilir veya kardeş kent ilişkisi kurabilir.

Birinci ve ikinci fıkra gereğince yapılacak faaliyetlerin, dış politikaya ve uluslararası anlaşmalara uygun olarak yürütülmesi ve önceden İçişleri Bakanlığının izninin alınması zorunludur.

Diğer kuruluşlarla ilişkiler

MADDE 75. — Belediye, belediye meclisinin kararı üzerine yapacağı anlaşmaya uygun olarak görev ve sorumluluk alanlarına giren konularda;

a) Mahallî idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına ait yapım, bakım, onarım ve taşıma işlerini bedelli veya bedelsiz üstlenebilir veya bu kuruluşlar ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir ve bu amaçla gerekli kaynak aktarımında bulunabilir. Bu takdirde iş, işin yapımını üstlenen kuruluşun tâbi olduğu mevzuat hükümlerine göre sonuçlandırılır.

b) Mahallî idareler ile merkezî idareye ait aslî görev ve hizmetlerin yerine getirilmesi amacıyla gerekli aynî ihtiyaçları karşılayabilir, geçici olarak araç ve personel temin edebilir.

c) Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları, kamu yararına çalışan dernekler, özürli dernek ve vakıfları, Bakanlar Kurulunca vergi muafiyeti tanınmış vakıflar ve 507 sayılı Esnaf ve Küçük Sanatkârlar Kanunu kapsamına giren meslek odaları ile ortak hizmet projeleri gerçekleştirebilir.

d) Kendilerine ait taşınmazları, aslî görev ve hizmetlerinde kullanılmak üzere bedelli veya bedelsiz olarak mahallî idareler ile diğer kamu kurum ve kuruluşlarına devredebilir veya süresi yirmibeş yılı geçmemek üzere tahsis edebilir. Bu taşınmazlar aynı kuruluşlara kiraya da verilebilir. Bu taşınmazların, tahsis amacı dışında kullanılması hâlinde, tahsis işlemi iptal edilir. Tahsis süresi sonunda, aynı esaslara göre yeniden tahsis mümkündür.

Kamu kurum ve kuruluşlarına belediyeler, bağlı kuruluşları ve belediye şirketlerince devir veya tahsis edilen taşınmazlar, kamu konutu ve sosyal tesis olarak kullanılamaz.

Kent konseyi

MADDE 76. — Kent konseyi, kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrilik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukukunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirmeye çalışır.

Belediyeler kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının, sendikaların, noterlerin, varsa üniversitelerin, ilgili sivil toplum örgütlerinin, siyasi partilerin, kamu kurum ve kuruluşlarının ve mahalle muhtarlarının temsilcileri ile diğer ilgililerin katılımıyla oluşan kent konseyinin faaliyetlerinin etkili ve verimli yürütülmesi konusunda yardım ve destek sağlar.

Kent konseyinde oluşturulan görüşler belediye meclisinin ilk toplantısında gündeme alınarak değerlendirilir. Kent konseyinin çalışma usûl ve esasları İçişleri Bakanlığınca hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

Belediye hizmetlerine gönüllü katılım

MADDE 77. — Belediye; sağlık, eğitim, spor, çevre, sosyal hizmet ve yardım, kütüphane, park, trafik ve kültür hizmetleriyle yaşlılara, kadın ve çocuklara, özürli'lere, yoksul ve düşkünlere yönelik hizmetlerin yapılmasında beldede dayanışma ve katılımı sağlamak, hizmetlerde etkinlik, tasarruf ve verimliliği artırmak amacıyla gönüllü kişilerin katılımına yönelik programlar uygular.

Gönüllülerin nitelikleri ve çalıştırılmalarına ilişkin usûl ve esaslar İçişleri Bakanlığınca tarafından çıkarılacak yönetmelikle belirlenir.

Yazışma

MADDE 78. — Belediye, kamu kurum ve kuruluşlarıyla doğrudan yazışabilir.

Belediye tasarrufundaki yerler

MADDE 79. — Diğer kanunlarla getirilen hükümler saklı kalmak üzere, mezarlıklar ile belediye sınırları içinde bulunan ve sahihsiz arazi niteliğinde olan seyrangâh, harman yeri, koruluk, dinlenme yerleri, meydanlar, bataklık, çöp döküm sahaları, yıkılmış kale ve kulelerin arsaları ve enkazı ve benzeri yerler belediyenin tasarrufundadır.

Belediye tarafından deniz, akarsu ve gölden doldurma suretiyle kazanılan alanlar, Kıyı Kanunu ve ilgili mevzuata uygun olarak kullanılmak şartıyla Maliye Bakanlığınca tarafından belediyelerin, büyükşehirlerde büyükşehir belediyelerinin tasarrufuna bırakılır.

Şehirlerarası özel otobüs terminali işletmesi ve akaryakıt istasyonları

MADDE 80. — Belediye sınırları ve mücavir alanları içinde, kara yolu ile yolcu taşıma hakkına sahip gerçek ve tüzel kişilerin şehirlerarası otobüs terminali kurmalarına ve işletmeleri ile her türlü akaryakıt ile sıvılaştırılmış petrol gazı (LPG) ve sıvılaştırılmış doğal gaz (LNG) istasyonlarına nazım imar ve uygulama imar plânına uygun olmak kaydıyla belediye tarafından izin verilebilir. Akaryakıt istasyonlarına izin verilmesi için nazım imar plânında akaryakıt istasyonu olarak gösterilmesi şarttır. Bu istasyonlara çalışma ruhsatı büyükşehirlerde büyükşehir belediyesi tarafından verilir.

Ad verme, tanıtıcı amblem ve flama kullanımı

MADDE 81. — Cadde, sokak, meydan, park, tesis ve benzerlerine ad verilmesi ve belediyi tanıtıcı amblem, flama ve benzerlerinin tespitine ilişkin kararlarda; belediye meclisinin üye tam sayısının salt çoğunluğu, bunların değiştirilmesine ilişkin kararlarda ise meclis üye tam sayısının üçte iki çoğunluğunun kararı aranır. Bu kararlar mülki idare amirinin onayı ile yürürlüğe girer.

Avukatlık ücretinin dağıtımı

MADDE 82. — Belediye lehine sonuçlanan dava ve icra takipleri nedeniyle hükme bağlanarak karşı taraftan tahsil olunan vekâlet ücretlerinin; avukatlara (49 uncu maddeye göre çalıştırılanlar dâhil) ve hukuk servisinde fiilen görev yapan memurlara dağıtımı hakkında 1389 sayılı Devlet Davalarını İntaç Eden Avukat ve Saireye Verilecek Ücreti Vekâlet Hakkında Kanun hükümleri kıyas yolu ile uygulanır.

Yeniden değerlendirme oranının uygulanması

MADDE 83. — Bu Kanunun 15, 18 ve 34 üncü maddelerinde belirtilen parasal miktarlar, her yıl 213 sayılı Vergi Usul Kanununa göre belirlenecek yeniden değerlendirme oranına göre artırılır.

Uygulanmayacak hükümler

MADDE 84. — Bu Kanunla, belediyenin sorumlu ve yetkili kılındığı görev ve hizmetlerle sınırlı olarak; 24.4.1930 tarihli ve 1593 sayılı Umumî Hıfzıssıhha Kanunu, 4.7.1934 tarihli ve 2559 sayılı Polis Vazife ve Selâhiyet Kanunu, 10.6.1949 tarihli ve 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, 12.9.1960 tarihli ve 80 sayılı 1580 sayılı Belediye Kanununun 15 inci Maddesinin 58 inci Bendine Tevfikan Belediyelerce Kurulan Toptancı Hal'lerinin Sureti İdaresi Hakkında Kanun, 2.7.1964 tarihli ve 492 sayılı Harçlar Kanunu, 13.10.1983 tarihli ve 2918 sayılı Karayolları Trafik Kanunu, 3.5.1985 tarihli ve 3194 sayılı İmar Kanunu, 14.6.1989 tarihli ve 3572 sayılı İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına Dair Kanun Hükümünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulüne Dair Kanun, 27.5.2004 tarihli ve 5179 sayılı Gıdaların Üretimi, Tüketimi ve Denetlenmesine Dair Kanun Hükümünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun, 10.7.2003 tarihli ve 4925 sayılı Karayolu Taşıma Kanunu, 1.5.2003 tarihli ve 4856 sayılı Çevre ve Orman Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun ile 14.7.1965 tarihli ve 657 sayılı Devlet Memurları Kanununda bu Kanun hükümlerine aykırılık bulunması durumunda bu Kanun hükümleri uygulanır.

İKİNCİ BÖLÜM

Değiştirilen, Eklenen ve Yürürlükten

Kaldırılan Hükümler

MADDE 85. — a) 1. 8.6.1949 tarihli ve 5434 sayılı Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun 12 nci maddesinin (II) işaretli fıkrasının (n) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

n) Sosyal güvenlik kuruluşlarına tâbi görevlerde bulunmadan veya bu kuruluşlara tâbi olarak çalışmakta iken illerin daimi komisyon üyeliğine veya belediye başkanlığına seçilen ve atanmışlar ile Sandıktan veya diğer sosyal güvenlik kuruluşlarından emekli, yaşlılık veya malûllük aylığı almakta iken belediye başkanlığına seçilen ve atanmışlar, istekleri üzerine istek dilekçelerinin Sandık kayıtlarına geçtiği tarihi takip eden ay başından itibaren emekli kesenekleri kendilerince, karşılıkları kurumlarca ödenmek ve emekli aylıkları Sandıkla ilgilendirildikleri tarihten itibaren kesilmek suretiyle,

2. Türkiye Cumhuriyeti Emekli Sandığı Kanununun ek 68 inci maddesinin dördüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Sandıkça emekli aylığı bağlanan büyükşehir belediye başkanlarına 7000, il belediye başkanlarına 6000, ilçe ve ilk kademe belediye başkanlarına 3000, diğer belediye başkanlarına 1500 gösterge rakamı üzerinden, bu maddede belirtilen usûl ve esaslar dâhilinde makam tazminatı, buna bağlı olarak temsil veya görev tazminatı ödenir. Bu tazminatlar ilgililere ödendikçe iki ay içinde faturası karşılığında Hazine'den tahsil olunur. Birinci fıkrada öngörülen iki yıllık sürenin hesabında iştirakçi olup olmadıklarına bakılmaksızın belediye başkanı olarak geçen sürelerin tamamı dikkate alınır.

b) 5.1.1961 tarihli ve 237 sayılı Taşıt Kanununun 1 inci maddesinin (a) fıkrasındaki "döner sermayeli müesseseler," ibaresinden sonra gelmek üzere "il özel idareleri, belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile mahallî idare birlikleri" ibaresi ve 10 uncu maddesinin ikinci fıkrasına "Ancak, il

özel idareleri, belediyeler ve bunların bağlı kuruluşları ile mahallî idare birlikleri kendi meclislerinin kararı ile taşıt edindirir." cümlesi eklenmiştir.

c) 18.1.1984 tarihli ve 2972 sayılı Mahalli İdareler ile Mahalle Muhtarlıkları ve İhtiyar Heyetleri Seçimi Hakkında Kanunun 29 uncu maddesinin birinci fıkrasının mülga (d) bendi, "d) Belediye kurulması," şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

d) 10.7.2004 tarihli ve 5216 sayılı Büyükşehir Belediyesi Kanununun 7 nci maddesinin birinci fıkrasının (i) bendindeki "ağaçlandırma yapmak;" ibaresinden sonra gelmek üzere "gayrisihhî işyerlerini, eğlence yerlerini, halk sağlığına ve çevreye etkisi olan diğer işyerlerini kentin belirli yerlerinde toplamak; inşaat malzemeleri, hurda depolama alanları ve satış yerlerini," ibaresi, aynı maddenin üçüncü fıkrasının (d) bendindeki "belirtilen hizmetlerden" ibaresinden sonra gelmek üzere "775 sayılı Gecekondu Kanununda belediyelere verilen yetkileri kullanmak," ibaresi eklenmiş; 13 üncü maddesinin birinci fıkrasının sonuna "Meclis kendi belirleyeceği bir ay tatil yapabilir." cümlesi ile 22 nci maddesinin üçüncü fıkrasındaki "Büyükşehir belediyesi" ibaresinden sonra gelmek üzere "1.hukuk müşaviri ve" ibaresi eklenmiş; 13 üncü maddesinin birinci fıkrasında geçen "Kasım ayı toplantısı dönem başı toplantısıdır." cümlesi ile 14 üncü maddesinin üçüncü fıkrasındaki "on gün içinde" ibaresi ve 15 inci maddesinin birinci fıkrasında geçen "her dönem başı toplantısında," ile 16 ncı maddesinin birinci fıkrasında geçen "her yılın ilk olağan toplantısında" ibareleri madde metinlerinden çıkarılmıştır.

e) 22.2.2005 tarihli ve 5302 sayılı İl Özel İdaresi Kanununun 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (a) bendine, "erozyonun önlenmesi," ibaresinden sonra gelmek üzere "kültür, sanat, turizm," ibaresi eklenmiş; (b) bendinde yer alan "kültür, turizm, gençlik ve spor" ibaresi madde metninden çıkarılmış ve aynı maddeye birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş; 12 nci maddesinin birinci fıkrasında yer alan "Kasım ayı toplantısı dönem başı toplantısıdır." cümlesi ile 15 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan "on gün içinde" ibaresi madde metninden çıkarılmış; 16 ncı maddesinin birinci fıkrasının birinci cümlesi "İl genel meclisi, bir yıl görev yapmak üzere üyeleri arasından en az üç, en fazla beş kişiden oluşan ihtisas komisyonları kurabilir." şeklinde değiştirilmiş; 24 üncü maddesinin birinci fıkrasına "Meclis" ibaresinden sonra gelmek üzere "ve komisyon" ibaresi eklenmiş ve aynı fıkradaki "2600" ibaresi "6000" olarak değiştirilmiş; 36 ncı maddesinin üçüncü ve dördüncü fıkraları madde metninden çıkarılmış ve "il özel idarelerinde sözleşmeli personel ile kısmi zamanlı sözleşmeli personel çalıştırılması hususunda Belediye Kanununun 49 uncu maddesi hükümleri uygulanır." cümlesi aynı maddeye üçüncü fıkra olarak eklenmiştir.

Merkezi idare tarafından yürütülen görev ve hizmetlere ait yatırımlardan ilgili bakanlıkça uygun görülenler, il özel idareleri eliyle de gerçekleştirilebilir. Bu yatırımlara ait ödenekler, ilgili kuruluş tarafından o il özel idaresi bütçesine aktarılır. İl özel idaresi bu yatırımların yüzde yirmibeşine kadar olan kısmı için kendi bütçesinden harcama yapabilir. Merkezi idare, ayrıca, desteklemek ve geliştirmek istediği hizmetleri proje bazında gerekli kaynaklarını ilgili il özel idaresine aktarmak suretiyle onlarla işbirliği içinde yürütebilir. Bu kaynak ve ödenekler özel idare bütçesi ile ilişkilendirilmez ve başka amaçla kullanılamaz.

f) 7.12.2004 tarihli ve 5272 sayılı Belediye Kanunu yürürlükten kaldırılmıştır.

g) 29.7.1970 tarihli ve 1319 sayılı Emlak Vergisi Kanununun 38 inci maddesi yürürlükten kaldırılmıştır.

h) 12.4.2000 tarihli ve 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununun 4 üncü maddesinin altıncı fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

Yürürlüğe giren mevzii imar plânına göre arazi kullanımı, yapı ve tesislerinin projelendirilmesi, inşası ve kullanımıyla ilgili ruhsat ve izinler ile işyeri açma ve çalışma ruhsatları OSB tarafından verilir ve denetlenir. İşyeri açma ve çalışma ruhsatının verilmesi sırasında işyeri açma ve çalışma ruhsatına ilişkin harçlar, OSB tarafından tahsil edilerek ilgili belediye veya il özel idaresi hesabına yatırılır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Geçici ve Son Hükümler

GEÇİCİ MADDE 1. — Bu Kanunun yayımı tarihinde personel giderlerine ilişkin olarak 49 uncu maddede belirtilen oranları aşmış olan belediyelerde bu oranların altına inilinceye kadar, boş kadro ve pozisyon bulunması ve bütçe imkânlarının yeterli olması kaydıyla 1.1.2005 tarihinde mevcut memur ve sözleşmeli personel sayısının yüzde onunu geçmemek üzere İçişleri Bakanlığınca zorunlu hâllere münhasır olacak şekilde verilecek izin dışında ilâve personel istihdam edilemez. Geçici iş pozisyonları için önceki yıldan fazla olacak şekilde vize yapılamaz.

GEÇİCİ MADDE 2. — Norm kadro uygulamasına geçilinceye kadar belediyenin, bağlı kuruluşlarının ve mahallî idare birliklerinin memur kadrolarının ihdas ve iptalleri ile boş kadro değişiklikleri, İçişleri Bakanlığının teklifi, Maliye Bakanlığı ve Devlet Personel Başkanlığının uygun görüşü üzerine Bakanlar Kurulu kararı ile yapılır. Norm kadro uygulamasına geçilinceye kadar,

Bakanlar Kurulu tarafından ihdas edilmiş mevcut kadrolar 49 uncu maddenin üçüncü fıkrasının uygulanması açısından norm kadro kabul edilir.

Sürekli işçi kadroları ile iş pozisyonları ise norm kadro uygulamasına geçilinceye kadar İçişleri Bakanlığının vizesine tâbidir. İçişleri Bakanlığı vize yetkisini valiliklere devredebilir.

GEÇİCİ MADDE 3. — Bu Kanunun yayımlandığı tarihte 2000 yılı genel nüfus sayımına göre nüfusu 2.000'in altına düşen belediyelerin tüzel kişiliklerinin kaldırılarak köye dönüştürme işlemi, bu Kanunun 8 inci maddesi uygulamasından faydalanmak isteyen belediyeler için 31.12.2006 tarihine kadar uygulanmaz. Tüzel kişiliğin kaldırılmasında, birleşme veya katılma sonrasında 2000 yılı genel nüfus sayımı sonucuna göre oluşan toplam nüfus esas alınır.

5272 sayılı Belediye Kanununun geçici 4 üncü maddesine göre yapılan işlemler bu maddeye göre yapılmış sayılır.

GEÇİCİ MADDE 4. — 41 inci maddede öngörülen stratejik plân, Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir yıl içinde hazırlanır.

GEÇİCİ MADDE 5. — Belediyeler ve bağlı kuruluşları ile sermayesinin yüzde ellisinden fazlası belediyelere ait şirketlerin, 31.12.2004 tarihi itibarıyla kamu kurum ve kuruluşlarından olan kamu ve özel hukuka tâbi alacakları, bunların diğer kamu kurum ve kuruluşlarına olan borçlarına karşılık olmak üzere 31.12.2005 tarihine kadar takas ve mahsup edilir. Bakanlar Kurulu bu süreyi altı aya kadar uzatmaya yetkilidir. Bu madde kapsamındaki alacak ve borç ifadesi bu alacak ve borçlara ilişkin fer'ileri ve cezaları da kapsar.

Yukarıdaki fıkra kapsamında yer alan kuruluşların takas ve mahsup işlemine konu olan veya olmayan borçları, genel bütçe vergi gelirlerinden her ay ayrılacak paylarının yüzde kırkını geçmemek üzere kesinti yapılarak tahsil edilir.

Bu maddeye göre yapılacak takas, mahsup ve kesinti işlemleri yılı bütçe kanunları ile ilişkilendirilmeksizin ilgili kuruluş ile uzlaşma komisyonu tarafından belirlenir; Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakanın önerisi üzerine Bakanlar Kurulu tarafından karara bağlanır. Bakanlar Kurulu, ilgili kuruluşların borç ödeme kapasitelerini de dikkate alarak ödenecek tutarları taksitlendirmeye, taksitlendirilen kısma Kanunun yayımını izleyen günden itibaren zam ve faiz uygulatmamaya, bu borçların fer'i ve cezalarını geçmemek üzere indirim yapmaya yetkilidir.

İlgili kuruluşun uzlaşma ve hacizlerin kaldırılmasına dair başvurusunun uzlaşma komisyonunca kabul edilmesini müteakip 31.12.2004 tarihinden önceki borçlar için tatbik edilen hacizler kaldırılır.

Uzlaşma komisyonu Hazine Müsteşarlığının bağlı olduğu Bakan tarafından görevlendirilecek bir başkan ile İçişleri Bakanlığı, Maliye Bakanlığı, Devlet Plânlama Teşkilatı Müsteşarlığı, Hazine Müsteşarlığı, Sayıştay Başkanlığı, Sosyal Sigortalar Kurumu Başkanlığı ve İller Bankası Genel Müdürlüğünden birer temsilciden oluşur.

Yürürlük

MADDE 86. — Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 87. — Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

12 Temmuz 2005

KATILIM ve ORTAKLIKLAR

Kent konseyi / Kent ölçeğinde platform

ÇANAKKALE KENT KONSEYİ TÜZÜĞÜ

BÖLÜM 1

GENEL HÜKÜMLER

KURULUŞ VE DAYANAK

MADDE 1

Çanakkale Kent Konseyi Çanakkale Belediyesi öncülüğünde yerel yönetimlere karar alma sürecinde halkın katılımını sağlamak; Çanakkale Belediye ve mücavir alan sınırları içerisinde sürdürülebilir kalkınmayı, demokratik katılımcılığı, ortaklaşa çözümü gerçekleştirmek,

Kentin 21. yüzyıldaki vizyonunu tayin etmek için proje ve eylem planları oluşturmak üzere kurulmuştur.

Çanakkale Kent Konseyinin dayanağı:

1992 Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı'nda T.C. Devletince kabul edilen Gündem 21 ilkeleri ve Gündem 21 Belgesi,

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planının Temel Amaçları ve Stratejisi, 74 no'lu strateji: "Ekonomik ve sosyal gelişmeyi gerçekleştirirken insan sağlığını, ekolojik dengeyi, tarihi ve estetik değerleri korumak esastır."

"Çevre alanında öncelikli faaliyetler belirlenecek, uygulamada ilgi grupları arasında eşgüdüm sağlanacak ve sorunların çözümünde toplumsal uzlaşmaya önem verilecektir."

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı 1933 no'lu politika:

"Yerel yönetimlerde halkın sürekli bilgilendirilmesi süreci oluşturulacak, kamu belgeleri rahatlıkla ulaşılabilir hale getirilerek, önemli yerel projelerde halkın görüşlerine başvurulacaktır."

İLKELER VE DEĞERLER

MADDE 2

1. Çanakkale Kent Konseyi belirlenen amacı doğrultusunda, yurttaş kimliğinin önüne hiçbir sıfat getirilmeden tüm kentlilerin temsilini gözetir.
2. Çanakkale Kent Konseyi Gündem 21'in sürdürülebilirlik, katılımcılık ve hakçalık, yaşanabilirlik, yapabilir kılma ilkelerinden hareketle kente ve kentliye sahip çıkma bilinciyle ortak çözüm anlayışıyla aktif katılım, hoşgörü, dayanışma fikriyle hareket eder.
3. Doğal çevreyi korumak, gelişmeyi sağlamak, aynı amacı paylaşan yerel, ulusal ve uluslararası tüm kurum ve kuruluşlarla ortaklık kurma ilkesine sahip çıkar.
4. İnsan merkezli, çevrenin ve bireyin, toplumun mutluluğu için emek verir, projeler üretir.

AMAÇ

MADDE 3

1.Kentin; evrensel değerler temelinde, çevreye uygun değişim ve gelişimini sağlayan kısa ve uzun erimli projelerin hazırlanmasına katılmak, öneriler sunmak, önerilerin uygulanmasını takip etmek.

2.Kentlinin; kentlilik bilinciyle yurttaşlık duyarlılığını geliştirmek, katılımcı demokrasi kültürünü yaygınlaştırmak ve yerleştirmek, çevresiyle uyumlu değişimini ve gelişimini sağlayacak öneriler ve çalışmalarda bulunmak.

3.Çanakkale kent halkının "Avrupa Kentli Hakları Bildirgesi"nde öngörülen tüm haklardan yararlanmasını sağlamak.

BÖLÜM 2

ÇALIŞMA İLKELERİ VE ORGANLARI

Çanakkale Kent Konseyi; Serbest katılımı, demokratik girişimciliği, şeffaflığı ve bireysel özgürlüğü hedef alan ilkelere sahiptir.

Kent Konseyi; Genel Kurul, Yürütme Kurulu ve Çalışma Gruplarından oluşur.

GENEL KURUL

MADDE 4

Görevi:

- Genel Kurul katılımcılığı süren üyelerin oluşturduğu en yetkili organdır.
- Genel kurul gündemi tartışır ve değerlendirir. İlgililere (Vilayet, Belediye, İl Özel İdaresi vb.) sunulacak öneriler haline getirir.
- Genel Kurul tüzük yapar
- Yürütme kurulunu oluşturur
- Yürütme Kurulu'nun kesin hesap raporunu inceler, kabul eder, yürütme kurulunu aklar.
- Yürütme kurulunun sunacağı yıllık çalışma programını ve geçici bütçe teklifini görüşür ve karara bağlar.

Katılım:

Genel Kurul, temel anlayış olarak Çanakkale Belediye sınırları ve Mücavir alan sınırları içindeki her kentliye açıktır. Gündemin görüşülmesi ve makul bir sürede sonuçlandırılabilmesi için katılımcılar, çağrılı ve duyurulu olmak üzere iki biçimde

Genel Kurula davet edilirler.

A-Çağrılı Katılımcılar:

- Vali
- Çanakkale Milletvekilleri
- Boğaz Ve Garnizon Komutanlığı
- Belediye Başkanı
- Cumhuriyet Başsavcısı
- Adalet Komisyonu Başkanı
- Rektör
- Noterler

1-Valilik:

- a) İl Genel Meclisinde merkez ilçeyi temsilen seçilmiş üyelerin tümü
- b) Birim Müdürlüklerinden dönem süresince sürekli 3 kişi ve gündeme göre değişen 4 katılımcı ile en fazla 7 katılımcı

2-Belediye:

- a) Önceki Belediye Başkanları
- b) Belediye Meclisi Üyelerinin tümü
- c) Belediye Encümen Üyesi olan Daire Müdürleri ve gündeme göre değişen 4 katılımcı

3-Üniversite:

a) Öğretim elemanlarını temsilen dönem süresince sürekli 3 kişi ve gündeme göre değişen 4 katılımcı ile en fazla 7 katılımcı

b) Öğrenci Birliğini temsilen en fazla 10 kişi

4-Mahalles Muhtarları ve mücavir alan sınırları içindeki köy muhtarları olup,

5-Siyasi Partilerden 1'er temsilci

6-Sivil Toplum Örgütleri

a) Meslek Odaları ve/veya temsilcilikleri (1'er temsilci)

b) Dernek, Vakıf ve Kooperatifler ve/veya temsilcilikleri (1'er temsilci)

c) Sendikalar ve/veya temsilcilikleri (1'er temsilci)

7-Yerel Gündem 21'den

a. Danışma Kurulu katılımcıları

b. Her Çalışma Grubundan 1'er temsilci

Katılma Yöntemi

İlgili kurumlar Kent Konseyi 'nde temsil edecek katılımcılarını bir yazı ile Yürütme

Kurulu'na bildirirler.

Katılımcı, mazeretsiz olarak üst üste 3 toplantıya katılmazsa, katılımcılığı düşer ve Yürütme Kurulu bu durumu ilgili kişi ve kuruma bildirerek, kurumundan yeni bir katılımcı belirlemesini ister.

- Gündemi tartışır.

- Oy hakları vardır.

- Sürekli dirler.

B- Duyurulu Katılımcılar: Çağrılıların dışındaki tüm kentliler olup,

- Gündemi tartışır.

- Oy hakları yoktur.

- Sürekli değildirler.

Toplantı ve Karar Alma Esasları

1. Çalışma dönemi 1 yıldır. Belediye Başkanı seçimleri nedeniyle yarım kalacak yıllar son yıla eklenir.
2. Olağan Genel Kurul Toplantıları 4 ayda bir yapılır. Belediye Başkanı Genel Kurul Divan Başkanı'dır. Divana ayrıca 1 başkan vekili, 2 yazman üye ve aynı sayıda yedek üye seçilir.
3. Yürütme Kurulu, Olağan Genel Kurul Gündemini en geç 15 gün önceden ilan eder. Üyelere duyurulmasını sağlar. Yürütme Kurulu, Genel Kurul üyelerinin 1/3'nin yazılı başvurusu üzerine başvuru tarihinden itibaren 15 gün içerisinde olağanüstü toplantıya çağırır. Toplantı, Yürütme Kurulu üye sayısının 5 katından fazla olduğu hallerde yapılır ve gündemi görüşüp, karar alabilir. Kararlar, (Tüzük değişikliği ile ilgili kararlar hariç) katılımcı üye sayısının salt çoğunluğu ile alınır. Tüzük değişikliği kararları, üye tam sayısının salt çoğunluğu ile alınır. Yürütme Kurulu üye sayısının 5 katından fazla olmayan toplantılarda gündem görüşülür ama karar alınmaz.
4. Toplantı gündemli olarak yapılır ve gündemdeki konuların görüşülmesi tamamlanmaya kadar sürer.
5. Toplantıdan en az 15 gün önce çalışma grubu raporları katılımcılara dağıtılır.
6. Kent Konseyi'nde tüm katılımcılar eşit öneme sahiptir. Çağrılı her katılımcının 1 oy hakkı vardır.
7. Duyurulu katılımcılar oturumlara katılır, gündemi tartışır, öneride bulunur, oy kullanamaz.

YÜRÜTME KURULU

MADDE 5

Görevi

1. Çalışma Gruplarını ve bunların çalışma koşullarını oluşturur, çalışmaların eşgüdümünü sağlar, çalışma grupları raporları ve eylem planlarını görüş bildirerek Genel Kurula sunar.
2. Çalışma grupları ile Genel Kurul arasında eşgüdümünü sağlar.
3. Genel Kurul faaliyetlerinin yürütülmesini sağlar.
4. Genel Kurul kararlarının ilgili yerlere iletilmesini ve takibini yapar.

Oluşumu:

Yürütme Kurulu 9 üyeden oluşur. Çanakkale Yerel Gündem 21 Genel Sekreteri, yürütme kurulunun doğal üyesi olup, Yürütme kurulu Genel Sekreterliği görevini yürütür. Yürütme Kurulunun 8 üyesi için oy hakkı olan her katılımcı aday olabilir. Yürütme kurulu genel Kurul tarafından 1 dönem için seçilir. Genel Kurulda Yürütme Kurulu için 8 yedek üye seçilir. Yürütme Kurulu 1 ayda en az 2 toplantı yapar.

Görev

Dağılımı

• Genel Sekreter: Yürütme Kurulu toplantı gündemini oluşturur, toplantı tarihini saptar, toplantı tutanaklarını ve raporunu düzenler. Yürütme Kurulu içindeki eşgüdümü sağlar. Çalışma Grupları ile Yürütme Kurulu ve genel Kurul arasında koordinasyonu sağlar, çalışma gruplarının çalışmalarının koşullarını hazırlar, ihtiyaçlarını karşılar / karşılatırır.

• Genel Kurul Kolaylaştırıcısı: Yürütme kurulu başkanıdır. Genel Kurulun toplantı gündemini oluşturur, toplantı tarihini duyurur, genel kurul toplantısının tutanak ve raporlarını düzenlettirir. Genel kurulla ilgili diğer her türlü işi yürütür veya yürüttür. Genel Kurul Toplantısına kolaylaştırıcılık yapar. Genel Kuruldan geçen çalışma grupları raporlarının ve eylem planlarının uygulanması takibini yapma.

• Sayman: Genel Kurul, Yürütme Kurulu ve Çalışma Grupları ile ilgili her türlü mali işlemin yerine getirilmesinden, bütçenin hazırlanmasından ve uygulanmasından sorumludur.

Üye=6 kişi: Yürütme Kurulu görevlerinin yerine getirilmesinde üzerlerine düşen işleri yerine getirir, diğer kurul üyelerine yardımcı olur.

ÇALIŞMA GRUPLARI

MADDE 6

Görevi

Çalışma Grupları; kuruluş amaçları doğrultusunda (kuruldukları konu, alan ya da sorun ile ilgili durumu tespit eder, sorunları belirler, sorunların çözümü ve/veya yapılması gerekenler) raporlar (öneri, görüş ve proje) ve bu raporlara ilişkin eylem planlarını hazırlayıp, yürütme kuruluna sunarlar. Projelerini gerçekleştirirler.

Oluşumu

Çalışma Grupları; herhangi bir konu, alan ya da sorun ile ilgili olarak kurulur. Her çalışma grubu gönüllüler ve ilgili taraflardan (belediye, vilayet vb) oluşur. Kentte yaşayan ve dileyen herkes bu gruplarda yer alabilir.

Çalışma Grupları sürekli ve süresiz olarak;

1. Genel kurulun kararı ile
2. Gönüllü ve taraflardan talep geldiği durumlarda

Yürütme kurulu tarafından oluşturulur. 1 Çalışma Grubu en az 5 katılımcıdan oluşur.

Çalışma Esasları:

1. Hazırlanan raporlarda tek bir görüşe ulaşılması esas olmakla birlikte, farklı görüş, öneri ve projeler (ikna yolu ile) tek bir görüş, öneri ve proje haline dönüştürülemezse, genel kurula sundukları raporlarda farklı görüş, öneri ve projelerin tümüne yer verirler.
2. Çalışma Grupları kendi aralarından 1'i kolaylaştırıcı olmak üzere görev dağılımı yaparlar.
3. Çalışma grupları toplanma periyodu ve süresini kendileri belirlerler.
4. Çalışma grupları, çalışma yöntemlerini ve programını 1 ay içerisinde düzenler ve yürütme kuruluna verir. Çalışma yöntemi ve programını 1 ay içerisinde yürütme kuruluna bildiremeyen çalışma grubu askıya alınır.
5. Çalışma grupları programlarını belirledikleri biçimde gerçekleştirirler.

BÖLÜM 3

ÇEŞİTLİ HÜKÜMLER HARCAMALAR

MADDE 7

Çanakkale Kent Konseyinin bütçesi yürütme kurulunca hazırlanır, genel kurulun onayına sunulur. Çanakkale Kent Konseyinin bütçesi Çanakkale Yerel Gündem 21 bütçesi içinden ayrılır. Harcamalar bütçeye uygun olarak yürütme kurulu saymanı tarafından yapılır. Yürütme kurulu, bütçeyi aşan harcamalar için ilk genel kurulun onayına sunulmak üzere bütçenin %10'unu aşmamak şartıyla ek ödenek kullanabilir. Çalışma gruplarının projelerinde kullanılmak üzere gereksinim duydukları bütçe kaynağı yürütme kurulunca Kent Konseyi Başkanı'nın onayıyla verilir. Çanakkale Kent Konseyi, kesin hesabı genel kurulca incelenir. Kesin hesabın genel kurulca seçilecek bir komisyon tarafından incelenmesi zorunludur.

Çanakkale Kent Konseyi harcamaları, Çanakkale Yerel Gündem 21 harcama esaslarına göre yapılır. Ayrıca gelir ve giderler konusunda her zaman bilgi istenebilir.

YÜRÜRLÜK

MADDE 8

Bu tüzük Belediye Meclisinin bilgisine sunulduktan sonra yürürlüğe girer. Bu tüzük hükümleri uygulaması Kent Konseyi tarafından yapılır.

Kamu kurum ve kuruluşları, özel sektör kuruluşları ve STK'lar ile birlikte yönetim anlayışını gerçekleştirmek, kentsel hizmetlerde kaliteyi sunmak, kentte mevcut toplumsal sorunların üstesinden gelmede diğer paydaş kurumlar ile birlikte çözüm ortağı olmak işbirliği ve katılımcılığın vazgeçilmez unsurlarıdır. Temel çalışma değerleri ve ilkelerimiz doğrultusunda Çanakkale Belediyesi olarak kurumsal paydaşlarımızı 4 kategori altında değerlendiriyoruz.

6.2.1. İç Paydaşlar

İç Paydaşlarımız: Kurumsal hedeflerimize ulaşmayı sağlayan, üretilen proje, faaliyet ve etkinliklerin birebir içinde olan üreten ve uygulayan kurum içi birimlerimizdir (bkz. Birimler ve İşlevleri).

6.2.2. Dış Paydaşlar

Dış Paydaşlar: Kent hizmetlerinden faydalanan ve hizmetlerin üretilmesi ve geliştirilmesine katkı sağlayan örgütlü yapılar, dernekler, odalar, birlikler vb. STKlardır. Etki ve etkileşimi belediye hizmet ve faaliyetlerinde ortak projeler yaratmak ve kolaylaştırıcı olmaktadır.

PAYDAŞ ADI	PAYDAŞ ADI
1 Ziraat Mühendisler Odası	17 Çanakkale Belediye Spor Kulübü
2 Mimarlar Odası Ç.Ş.	18 El Emegi Değerlendirme Derneği
3 İnşaatçılar Odası	19 Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği
4 Lokantacılar ve Gazinocular Odası	20 Çevre ve Sokak Hayvanlarını Koruma Derneği
5 Makine Mühendisleri Odası Ç.Ş.	21 Türk Kadınlar Birliği Derneği
6 Tabip Odası	22 Çanakkale Sanayici ve İş Adamları Derneği
7 Diş Hekimleri Odası	23 Türkiye Emekli Astsubaylar Derneği
8 Şoförler Odası	24 İnsan Hakları Derneği
9 Veteriner Hekimleri Odası	25 Tüketicici Koruma Derneği
10 Türkiye Anneler Derneği Ç.Ş.	26 Türkiye Sakatlar Derneği
11 Türk Hava Kurumu	27 Turizm ve Tanıtma Derneği
12 Kızılay	28 Dardanel Spor Kulübü
13 LİONS	29 ÇAKADER
14 Görme Engelliler ve Himaye Derneği	30 Gazeteciler Cemiyeti
15 Atatürkçü Düşünce Derneği	31 DİSK Çanakkale Şubesi
16 Tüm-Bel Sendikası	32 Çevre Gönüllüleri Derneği
	33 Engelliler Spor Kulübü

6.2.3. Stratejik Paydaşlar

Stratejik Paydaşlarımız: Kente hizmet veren, belediye hizmetlerini etkileyen ve etkilenen, kent hizmetlerinin üretilmesinde belediye ile işbirliği yapan kamu kurum, kuruluş, özel ve tüzel kişiliklerdir.

Paydaş Adı	Etki ve Etkileşimi
1. TEDAŞ	Kentin elektrik alt yapısına oluşturan giricettir. Alt yapı ve üst yapı yatırımlarının planlanmasında ve hizmetlerinin sürdürülmesinde önemli etkisi bulunmaktadır.
2. TELEKOM	Kentin telekomünikasyon alt yapısını oluşturan giricettir. Alt yapı ve üst yapı yatırımlarının planlanmasında ve hizmetlerinin sürdürülmesinde önemli etkisi bulunmaktadır.
3. İl Özel İdare	İl Özel İdarenin toplumsal alanda ve altyapıya verdiği destekler ile sorumluluk alanlarına giren faaliyetleri ile işbirliğinde bulunulmaktadır. Etkisi ve etkileşimi orta seviyededir.
4. Belediye Hizmet Grupları	Belediye hizmetlerinin üretiminde ve sunumunda destek ve hizmet alanlarından yapımında katkıda bulunmam etkisi yüksektir.
5. Sanayi Ticaret Odası	Kent gelişiminde ortaklıklar kurmak ve işbirliği yapmak, destek almak. Kentin ekonomik kalkınmasına yönelik alanlarda etkisi yüksektir.
6. Yerel Gündem 21	Yönetişin anlayışının geliştirilmesinde, sosyal projelerin üretilmesi ve uygulanmasında etkisi ve etkileşimi yüksektir.
7. Kent Konseyi	Kent yaşamında; kent vizyonunun ve hemşehrlik bilincinin geliştirilmesi, kentin hak ve hukucunun korunması, sürdürülebilir kalkınma, çevreye duyarlılık, sosyal yardımlaşma ve dayanışma, saydamlık, hesap sorma ve hesap verme, katılım ve yerinden yönetim ilkelerini hayata geçirilmesinde etkisi ve etkileşimi yüksektir.
8. Mahalle Muhtarları	Ortak ihtiyaçların mahalle sakinlerinin katılımı ile belirlenmesinde ve mahallenin yaşam kalitesinin yükseltilmesine yönelik işbirliği açısından etkisi ve etkileşimi yüksektir.
9. 18 Mart Üniversitesi	Kentin eğitim, kültür, sosyal ve kentlilik bilincinin gelişimi, kentin vizyonunun bir parçası olması nedeniyle etki ve etkileşimi yüksektir.

6.2.4 Vatandaşlar

Vatandaşlar: Kentte yaşayan, kent alışkanlıklarını devam ettiren, kente kimlik kazandıran, belediye hizmetlerden faydalanan, belediye karar ve hizmetlerine katılan, sorgulayan ve katkı veren, toplumsal yapıyı oluşturan bireylerdir.

ÖZGEÇMİŞ

Ece Aksakoğlu, 1979 yılında Aydın'da doğdu. İzmir Selma Yiğitalp Lisesi'nden mezun oldu. 1997 yılında İTÜ Mimarlık Fakültesi, Şehir ve Bölge Planlama Bölümüne girdi. 2002 yılında buradan mezun olup, 2003 yılında İTÜ Fen Bilimleri Enstitüsü Şehir ve Bölge Planlama Ana Bilim Dalı Bölge Planlama Programında yüksek lisansa başladı. 2003 yılında İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Kuruluşları Eğitim ve Araştırma Merkezi'nin düzenlediği STK Eğitimi ve Sertifika Programı'na katıldı. 2002 yılından bu yana İnsan Yerleşimleri Derneği ve ÇEKÜL Vakfı'nda Proje Asistanlığı, XXI Mimarlık Dergisi, Yeni Mimar Gazetesi ve TASARIM Dergisi'nde editörlük yaptı. Halen Toplum Gönüllüleri Vakfı'nda Eğitim Koordinatörü olarak çalışmaktadır.